

**T.C.
ORDU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI**

ORDU EFSANELERİ

EROL AKKUŞ

**DANIŞMAN
YRD. DOÇ DR. AHMET DAĞLI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ORDU 2018

ÖĞRENCİ BEYAN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak savunduğum “Ordu Efsaneleri” adlı çalışmamın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmadan yazdığımı ve yararlandığım kaynakların “Kaynakça” bölümünde gösterilenlerden farklı olmadığını, belirtilen kaynaklara atıf yapılarak yararlandığımı belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

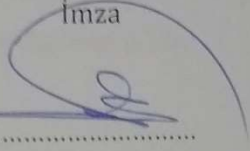
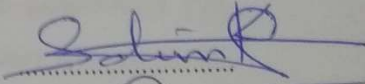
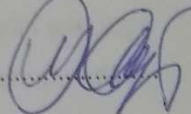
26/01/2018

Erol AKKUŞ
12530100033

JÜRİ ÜYELERİ ONAY SAYFASI

Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü ...T.D.E..... Anabilim Dalı
Yüksek Lisans / Doktora / Sanatta Yeterlik öğrencisi ...Erol AKKUS....ın
hazırladığı "...Ordu Efesleri....." başlıklı tez 26 / 01 / 2018 tarihinde
aşağıda imzaları olan jüri tarafından Yüksek Lisans / Doktora / Sanatta Yeterlik
Tezi olarak kabul edilmiştir.

	Adı-Soyadı	Üniversite	İmza
Başkan	Prof. Dr. Salim KİRCİK	19 Mayıs Üniv.	
Jüri Üyeleri	Doç. Dr. Salim KİRCİK	Ordu Üniv.	
	Yrd. Doç. Dr. Ahmet DAĞLI	Ordu Üniv.	

ONAY

28 / 02 / 2018

Doç. Dr. Necip Fazıl DURU

Enstitü Müdürü

ÖN SÖZ / TEŞEKKÜR

Halk Edebiyatının anlatmaya dayalı anonim türlerinden biri olan efsaneler, Türk toplumunun hayata bakış açısını, geleneksel yaşayış tarzını ve değerlerini yansıtan anlatmalar olması açısından ait olduğu toplumun kültürel kodlarının görülmesinde önemli ürünlerdendir.

Sahibi olduğu toprak parçasında kendi kültürünü oluşturmuş olan bütün milletlerin o topraklarla özdeşleşmiş, oranın sahibi olduklarının göstergesi olan efsaneleri mevcuttur. Anadolu ise üzerinde bir değil birçok medeniyet kurulmuş olması nedeniyle dağına, ovasına, ırmağına başka bir ifadeyle her köşesine bir hatıra, bir efsane oluşturulmuş bir coğrafyadır.

Bugün devrini tamamlamış birçok edebî tür gibi efsaneler de unutulmaya yüz tutmuş durumdadır. Bunun en önemli sebebi ise sözlü oldukları için günümüz teknolojisine yenik düşmesi ve kulaktan kulağa anlatılma özelliğinin gün geçtikçe kaybedilmesidir. Efsanelerin yok olmaktan kurtarılması ve yeni nesillere bu köklü mirasın ulaştırılması halkbilim araştırmacılarının görevlerindedir.

Ülkemizde halkbilimin bir bilim dalı olarak kurulması ve özellikle üniversitelerde ders olarak okutulmaya başlamasıyla Anadolu efsaneleri üzerine çalışmalar yapılmaya başlanmıştır. Bu çalışmada kapsamında ise Ordu iline ait efsaneler derlenip gün yüzüne çıkarılmaya ve yazılı hale getirilmeye çalışılmıştır.

Çalışmanın giriş bölümünde çalışmanın oluşumuna neden olan problem, amaç ve hedefler, önemi ve yöntemi gibi temel konular ele alınmıştır. Birinci bölümde Ordu ili; tarihi, coğrafyası, ekonomisi ve ilçeleriyle birlikte tanıtılmıştır. İkinci bölümde efsane kavramı, efsanenin oluşumu ve efsanenin diğer folklorik türlerle ilişkileri açıklanmıştır. Üçüncü bölümde Ordu ilinden derlenen efsaneler yer almaktadır. Dördüncü bölümde derlenen efsanelerin tasnifi yapılmıştır. Beşinci bölümde de genel bir değerlendirme yapılarak çalışma sonlandırılmıştır. Ayrıca efsanelerle ilgili bazı fotoğraflarda çalışmanın sonuna eklenmiştir.

Bu çalışma, Ordu Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimince TS-1401 numaralı proje olarak desteklenmiştir. Çalışma boyunca her türlü desteğini ve değerli zamanını bana ayıran Sayın Hocam Yrd. Doç. Dr. Ahmet DAĞLI'ya, inceleme konusunu oluşturan Ordu efsanelerini anlatan kaynak kişilere

ve her zaman yanımda olan Sevgili Eşim Zahide AKKUŞ'a teşekkürü bir borç bilirim.

Erol AKKUŞ

Ordu, 2018

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	iii
TABLolar LİSTESİ	viii
RESİMLER TABLOSU	viii
ÖZET	1
ABSTRACT	2
KISALTMALAR VE SİMGELER	3
GİRİŞ	4
PROBLEM	4
AMAÇ VE HEDEFLER	5
ÖNEM	5
VARSAYIMLAR	6
SINIRLILIKLAR	6
YÖNTEM	6
ARAŞTIRMA ALANININ TANITILMASI	7
1. BÖLÜM: ORDU İLİNE AİT GENEL BİLGİLER	8
1.1 ORDU İLİNİN TARİHİ	8
1.2 ORDU İLİNİN COĞRAFYASI	10
1.3 ORDU İLİNİN EKONOMİSİ	11
1.4 ORDU İLİNİN İLÇELERİ	12
1.4.1 Altınordu	12
1.4.2 Akkuş	12
1.4.3 Aybastı	12
1.4.4 Çamaş	13
1.4.5 Çatalpınar	13
1.4.6 Çaybaşı	13
1.4.7 Fatsa	14
1.4.8 Gököy	14
1.4.9 Gülyalı	15
1.4.10 Gürgentepe	16
1.4.11 İkizce	16
1.4.12 Kabadüz	17
1.4.13 Kabataş	18
1.4.14 Korgan	18
1.4.15 Kumru	19
1.4.16 Mesudiye	19
1.4.17 Perşembe	20
1.4.18 Ulubey	20
1.4.19 Ünye	21
2. BÖLÜM: EFSANE KAVRAMI	22
2.1 EFSANE NEDİR?	22
2.2 EFSANENİN OLUŞUMU	29
2.3 EFSANENİN DİĞER FOLKLORİK TÜRLERLE İLİŞKİSİ	32
2.3.1 Efsane - Mitoloji İlişkisi	32
2.3.2 Efsane - Destan İlişkisi	33
2.3.3 Efsane - Masal İlişkisi	33
2.3.4 Efsane-Halk Hikâyeleri İlişkisi	34
3. BÖLÜM: ORDU İLİNDEN DERLENEN EFSANE METİNLERİ	35
3.1 ALTINORDU İLÇESİ EFSANE METİNLERİ	35

3.1.1 Ordu Adının Oluşumu Efsanesi	35
3.1.2 Uçan Evliya(Pir Aziz)Efsanesi	35
3.1.3 Keçiköy ve Kiraz Limanı Efsanesi	36
3.1.4 Uzun İsa/Musa Efsaneleri	36
3.1.5 Burhanettin ve Nizamettin Mahallesi Efsaneleri	37
3.1.6 Bayramlı Mahallesi Efsanesi	37
3.1.7 Gökömer (Göğmar)/ Zafer(Biben)/ Uzunömer-Sağırlı (Uzunomar)Ma- hallesi Efsaneleri	38
3.1.8 Uzun Ömer Ağa Efsanesi.....	39
3.1.9 Adam Kaya Efsanesi.....	40
3.1.10 Efendioğulları ve Hocaogulları Efsanesi	40
3.1.11 Ateş Paşa Efsanesi	41
3.1.12 Dedeli Cami Efsanesi.....	41
3.1.13 Yeniden Canlanan Adam Efsanesi.....	42
3.1.14 Cinlerin Götürdüğü Adam Efsanesi.....	42
3.1.15 Evliyanın Yer Değiştirmesi Efsanesi	43
3.1.16 Evliyayanı Efsanesi.....	44
3.1.17 Eskipazar Evliyası.....	44
3.1.19 Çete Mehmet(Dede) Efsanesi	45
3.1.18 İki Kardeş (Kardeşler) Efsanesi	45
3.1.20 Cinlerin Taşdığı Hamile Kadın.....	46
3.1.21 Mezar Taşlarından Yapılan Kurşunlar	46
3.1.22 Küçük kafalı Mustafa Efsanesi	47
3.1.23Sağırkaya Efsanesi	47
3.1.24 Bereket Tepesi Efsanesi	48
3.1.25 Kökenli Evliyası.....	48
3.1.26 Taş Kesilen Aşıklar Efsanesi	49
3.1.27 Cin Mahkemesi	50
3.1.28 Cinlerin Düğünü.....	51
3.1.29 Çalukluk Suyu Evliyası.....	52
3.1.30 Ak Sakallı Dede Efsanesi.....	52
3.1.31 Kurul Kalesi Efsanesi.....	53
3.1.32 Göçet Efsanesi.....	53
3.1.33 Hızır'la Görüşen Adam	54
3.2 AKKUŞ İLÇESİ EFSANE METİNLERİ.....	54
3.2.1 Çökek Adının Oluşumu	54
3.2.2 Geyik Koşan Dede Efsanesi.....	55
3.2.3 Kırkkızlar Efsanesi.....	56
3.2.4 Tuzak Mahallesi'nin Adının Oluşumu.....	57
3.2.5 Danişment Melik Mehmet Gazi (Derviş Mehmet) Efsanesi.....	57
3.2.6 Çavdar Mahallesi'ndeki Bereketli Geyikler Efsanesi	58
3.3 AYBASTI İLÇESİ EFSANE METİNLERİ	58
3.3.1 Aybastı Adının Oluşumu	58
3.3.2 Demirci Hoca zade Mehmet Efendi.....	59
3.3.3 Kümbetler Mezarlığındaki Şehitler Efsanesi	61
3.3.4 Kutlu Doğmuş(Kutlu Baba) Efsanesi.....	62
3.4 ÇAMAŞ İLÇESİ EFSANE METİNLERİ	63
3.4.1 Gelin Kayası Efsanesi	63
3.4.2 Ak Sakallı Osman Dede Efsanesi	64
3.4.3 Danişman Cami Efsanesi	65

3.5 ÇATALPINAR İLÇESİ EFSANE METİNLERİ	66
3.5.1 Şeyh Süleyman Dede Efsanesi.....	66
3.6 ÇAYBAŞI İLÇESİ EFSANE METİNLERİ	68
3.6.1 Çılağa/Çilader Efsanesi.....	68
3.6.2 Cıngırt Mahallesi Efsanesi	68
3.7 FATSA İLÇESİ EFSANE METİNLERİ.....	69
3.7.1 Sarmaşık Efsanesi	69
3.7.2 Gaga Gölü (Kiliseli Göl) Efsanesi	70
3.7.3 Halil Tatlıgül Hoca.....	70
3.7.4 Geyikçeli Cami Efsanesi	71
3.8 GÖLKÖY İLÇESİ EFSANE METİNLERİ.....	72
3.8.1 Vadi Yeli Efsanesi.....	72
3.8.2 Veli Hatip Efsanesi	75
3.8.3 Şih Hoca(Şeyh İmam) Efsanesi	76
3.8.4 Çermik Gölü Efsanesi	77
3.9 GÜLYALI İLÇESİ EFSANE METİNLERİ.....	78
3.9.1 Ebülhayr Kethüda Efsanesi(Ebülhayr Adının Oluşumu).....	78
3.9.2 Hüsem Dede Efsanesi	79
3.9.3 Külleme/ Allama/ Alıcılık Yapılan Ev(Yapan Aile).....	80
3.9.4 Evliyalık Tepesi'ndeki Göz Taşı/Göz Ocağı Efsanesi.....	81
3.9.5 Kaybolan Gelin	82
3.9.6 Kisecük/Kilisecik Mezarlığındaki Cinler.....	83
3.9.7 Kestane Mahallesi'nin Adının Oluşumu	83
3.9.8 Kestane Mahallesi Evliyası	83
3.9.9 Derviş İlyas (Takır).....	84
3.9.10 Saçlı Hoca Efendi Efsanesi	84
3.9.11 Karahaliloğlu Hacı Ömer Efendi	85
3.9.12 Şeyh İdris Hazretleri	86
3.10 GÜRGENTEPE İLÇESİ EFSANE METİNLERİ	88
3.10.1 Taş Kesilen Âşıklar Efsanesi	88
3.10.2 Eren Baba Efsanesi	89
3.10.3 Taş Kesilen Kadın ve Öküz Efsanesi	89
3.10.4 Derviş Feyzullah Efsanesi.....	90
3.10.5 Sarı Hasan Efsanesi.....	91
3.10.6 Tuzla Mahallesi'nin Adının Oluşumu.....	91
3.10.7 Derviş-1	91
3.10.8 Derviş-2.....	92
3.10.9 Derviş-3.....	92
3.10.10 Hüseyin Derviş.....	93
3.10.11 Ulus Derviş	93
3.10.12 Ulu Ağaç Efsanesi.....	94
3.10.13 Eskiköy Saitler Camisi Efsanesi	94
3.11 İKİZCE İLÇESİ EFSANE METİNLERİ	95
3.11.1 Genç Ağa Efsanesi	95
3.11.2 Laleli Cami (Eski Cami) Efsanesi.....	96
3.11.3 Cin (Us) Değirmeni Efsanesi	96
3.12 KABADÜZ İLÇESİ EFSANE METİNLERİ	97
3.12.1 Haramî Efsanesi	97
3.12.2 Gotana/Kotana Mahallesinin Adının Oluşumu.....	99
3.12.3 Gelin Kayaları Efsanesi.....	100

3.12.4 Musa Paşa Kabilesi/Musagırığı Efsanesi	101
3.12.5 Kedi Olan Kadın	102
3.12.6 Elderek (Kerameddin) Cami Efsanesi.....	103
3.12.7 Pirdeli/Pandeli Baba Efsanesi	104
3.12.8 Körükçü Yedi Gelinler Efsanesi	105
3.12.9 Esenyurt Mahallesi'nin Adının Oluşumu.....	105
3.12.10 Karagöl Efsanesi	106
3.13 KABATAŞ İLÇESİ EFSANE METİNLERİ.....	106
3.13.1 Şidlü Dede/Şid(Şit) Abdal Efsanesi	106
3.13.2 Gülbahçe Evliyası ve Mezarlığı	108
3.13.3 Sofu Hoca Efsanesi	108
3.14 KORGAN İLÇESİ EFSANE METİNLERİ	109
3.14.1 Korgan Adının Verilişi.....	109
3.14.2 Kırkkızlar Efsanesi.....	109
3.14.3 Anaç(Batarı) Camisi ve Anaç Evliyası Efsanesi.....	110
3.14.4 Faltaş Efsanesi.....	111
3.14.5 Turut Evliyası.....	112
3.15 KUMRU İLÇESİ EFSANE METİNLERİ.....	113
3.15.1 Kumru Adının Oluşumu.....	113
3.15.2 Yarbaşı Efsanesi.....	113
3.15.3 Kuşnavak Kayası Efsanesi	114
3.15.4 Kırkkızlar Efsanesi.....	115
3.15.5 Komutanın Ayak İzleri Efsanesi	115
3.15.6 Tarakçı Hoca	116
3.16 MESUDİYE İLÇESİ EFSANE METİNLERİ.....	117
3.16.1 Uzun Kızlar Efsanesi.....	117
3.16.2 Ahi Pehlivan Efsanesi	118
3.16.3 Yavadı (Yeşilce) Mahallesi Efsanesi	118
3.17 PERŞEMBE İLÇESİ EFSANE METİNLERİ.....	119
3.17.1 Cin Taşı Efsanesi.....	119
3.17.2 Ramazan Mahallesi'ndeki Eski Cami Efsanesi.....	119
3.17.3 Sarı Gelin Efsanesi.....	120
3.17.4 Su Yolu Efsanesi	121
3.17.5 Kirazlık Evliyası Efsanesi	121
3.17.6 Üç Kardeş (Sinan Dede, Hasan Dede ve Haydar Dede) Efsanesi....	122
3.17.7 Mahkeme.....	123
3.17.8 Ecünnü (Ecinni)	124
3.17.9 Şehit Kokan Yer.....	125
3.17.10 Yol Kesen Cinler.....	126
3.17.11 Yahudi Virajı Efsanesi	126
3.17.12 Kocakarı Yılbaşı (Zemheride Bir Sabah).....	127
3.18 ULUBEY İLÇESİ EFSANE METİNLERİ	128
3.18.1 Elik Keçisi Efsanesi	128
3.18.2 Vasiyet Gölü	129
3.18.3 Kara Veli Değirmeni Efsanesi	130
3.18.4 Ohtamış Bey Efsanesi	131
3.18.5 Şeyh Abdullah Efsanesi	131
3.18.6 Kalıcak Mahallesinin Adının Oluşumu.....	133
3.18.7 Derviş Salih.....	134
3.19 ÜNYE İLÇESİ EFSANE METİNLERİ.....	134

3.19.1 Kabadirek Evliyası	134
3.19.2 Yağlıbasan Mahallesi'nin Adının Oluşumu	135
3.19.3 Atmaca Kalesi Efsanesi	135
3.19.4 Yunus Emre Efsanesi	136
3.19.5 Asarkaya(Tepeboz)Evliyalari Efsanesi	137
3.19.6 Kesikbaş Efsanesi	138
3.19.7 Yıllancılı Camisi Efsanesi	139
4.BÖLÜM: ORDU EFSANELERİNİN TASNİFİ	140
DEĞERLENDİRME VE SONUÇ	153
KAYNAKÇA	155
EKLER	159
EK 1: KAYNAK KİŞİLER LİSTESİ	159
EK 2: RESİMLER LİSTESİ	164
ÖZGEÇMİŞ	180

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1:Efsanelerle ilgili yapılan yüksek lisans tezleri.....	28
Tablo 2: Efsanelerle ilgili yapılan doktora tezleri.....	28
Tablo 3: Ordu ili efsanelerinin tasnifi	152
Tablo 4: Kaynak kişiler listesi	163

RESİMLER TABLOSU

Resim 1: Ordu'nun Boztepe'den görünüşü	164
Resim 2: Altınordu Kiraz Limanı Mahallesi'nden bir görünüm	164
Resim 3: Altınordu Gökömer Mahallesi'nden bir görünüm.....	165
Resim 4: Eskipazar Evliyası.....	165
Resim 5: Altınordu Hatipler Mahallesi'ndeki İki Kardeşler'in mezarları.....	166
Resim 6: Kökenli Evliyası	166
Resim 7: Kutlu Doğmuş(Kutlu Baba) Türbesi.....	167
Resim 8: Emir Kümbet Türbesi	167
Resim 9: Aybastı Perşembe Yaylası'ndaki Kümbetler Mezarlığı.....	168
Resim 10: Demirci Hoca Mezarlığı.....	168
Resim 11: Mesudiye'deki Eriçok Tepesi	169
Resim 12: Çamaş'taki Gelin Kayası.....	169
Resim 13: Halil TATLIGÜL Hoca	170
Resim 14: Fatsa'daki Gaga Gölü	170
Resim 15: Sarmaşık Efsanesinin yaşandığı yer	171
Resim 16:Kabadüz'deki Gelin Kayaları.....	171
Resim 17: Kurul Kalesi.....	172
Resim 18: Akkuş'un Çökek Mahallesi'nden bir görünüm.....	172
Resim 19: Akkuş'un Çaldere Mahallesi Merkez Camisi	173
Resim 20: Akkuş'un Argan Yaylası'ndan bir görünüm.....	173
Resim 21: Aybastı ilçesinin genel görünümü	174
Resim 22: Gölköy'deki Çermik Gölü.....	174
Resim 23:Gülyalı(Ebulhayr) ilçesinin genel görünümü	175
Resim 24: Gölköy'ün Damarlı'daki Veli Hatip Hazretlerinin mezarı.....	175
Resim 25: Şıh Hoca'nın(Şeyh İmam) mezarı	176
Resim 26: Gülyalı'daki Hüsem Dede Mezarlığı	176
Resim 28: Kabataş'taki Şidlü Dede/Şid(Şit) Abdal Türbesi	177
Resim 29:Kabataş'taki Gülbahçe Mezarlığı.....	178
Resim 30: Derviş Salih'in Türbesi	178
Resim 31:Şeyh Abdullah'ın Türbesi	179
Resim 32: Atmaca Kalesi.....	179

ÖZET

ORDU EFSANELERİ

AKKUŞ, Erol

Yüksek Lisans, Türk Halk Edebiyatı Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Yrd.Doç.Dr. Ahmet DAĞLI

Aralık-2017

Sayfa: 180

Anadolu coğrafyası, bulunduğu konumun bir sonucu olarak üzerinde pek çok medeniyetin kuruluş yıkılmasına tanıklık etmiştir. Uzun bir tarihî süreç içinde yaşanan bu serüven Anadolu'ya tarihî-kültürel bir derinlik ve zenginlik kazandırmıştır. Sanatın her türünde ve bilhassa edebiyatta bu tarihî ve kültürel birikimin izlerini görmek mümkündür. Bu çalışmada ulaşılmak istenen amaç; Ordu ili, ilçeleri ve küçük yerleşim yerlerini kapsayan bir alanda halk arasında anlatılan efsaneleri tespit etmek, derlemek ve bunların tasnifini yapmak olmuştur. Bunu yaparken olabildiğince icra ortamlarında hem ses hem de görüntü kaydı yapmaya çalışmak; bu sayede de kaybolmaya yüz tutan kültürel ve edebî mirası kayıt altına almak da bir başka amaç olarak kabul edilmiştir. Çalışmanın hazırlık sürecinde kaynak taraması, alan araştırması, görüşme, derleme ve inceleme yöntemleri kullanılmıştır. Planlamalar dâhilinde yaklaşık üç yıl boyunca Ordu'nun hemen hemen her köyüne mümkün olduğunca gidilmiş ve kaynak kişilerle yüz yüze görüşülerek efsaneler kayıt altına alınarak yazıya geçirilmiştir.

Çalışma, “Ordu iline ait bilgiler”, “efsane kavramı”, “Ordu ili efsane metinleri”, “Ordu efsanelerinin tasnifi”, “genel değerlendirme ve sonuç” olmak üzere beş bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölüm coğrafya-kültür ilişkisine istinaden Ordu ilinin tanıtımına ayrılmıştır. Bu bölümde Ordu ili tarihi, coğrafyası, ekonomisi ve ilçeleriyle tanıtılmaya çalışılmıştır. İkinci bölümde tür olarak efsane kavramı, efsanelerin nasıl oluştuğu, bu konuda ülkemizde yapılan çalışmalar, efsanenin mitoloji, destan, masal ve halk hikâyeleri ile olan ilişkileri incelenmiştir. Üçüncü bölümde çalışmanın ana konusu olan Ordu ili efsane metinlerine yer verilmiştir. Bu bölümde 131 efsane yer almıştır. Dördüncü bölümde de derlenmiş olunan efsanelerin tasnifi yapılmıştır. Beşinci bölümde ise efsane metinlerinin genel bir değerlendirmesi yapılmış ve bazı önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Efsane, menkıbe, memorat, Ordu

ABSTRACT**ORDU LEGENDS****AKKUŞ, Erol**

Master Thesis, Turkish Folk Literature Science Department

Advisor: Assist. Prof. Dr. Ahmet DAĞLI

Decemberr-2017

Page: 180

Due to its geographical position in Anatolia, many civilizations have witnessed the destruction. This adventure, which took place during a long historical process, brought Anatolia to history, cultural depth and richness. It is possible to see the traces of this historical and cultural accumulation in all kinds of arts, especially in literature. The purpose of this study is; To define, compile, and classify the titles defined between the inner segments, including the army, illusions, counties, and small settlements. Try to record both audio and video in a playable environment wherever possible; the registration of the lost cultural and literary heritage at this point was considered another goal. In the preparation process of the workshop, source screening, field research, interview, compilation and examination methods were used. For nearly three years, almost every village in the Army was visited as far as possible, and legends were recorded in face-to-face meetings. This myth was later classified by scientific methods.

Except for the introduction and bibliography sections in this thesis study, where army myths are tried to be compiled; The information about Ordu province consists of five parts; the concept of legend, the legendary texts of Ordu, the sorting, general evaluation and conclusion sections of Ordu legends.

The first part is devoted to introducing the Ordu. Ordu province's history, geography, economics and provinces have been tried to be introduced individually. In the second part, the concept of legend, what the legend is, how it is formed, the studies done in our country in the field of legend, and the relation of the legend with other folkloric species. The relation of the legend with mythology, epic, fairy tale and folk tales has been examined. The third section is also divided into the texts of the legend of Ordu, which is the main subject of the work, and a total of 131 legendary texts are presented in this section. In the fourth chapter, the compiled legends are made. In the fifth and last chapter, a general evaluation of legend texts was made and some suggestions were made.

Key Words:Legend, tales, memorat, Ordu

KISALTMALAR VE SİMGELER

age.	: Adı geçen eser
agia.	: Adı geçen internet adresi
agy.	: Adı geçen yazı
akt.	: Aktaran
Başk.	: Başkaları
Bkz.	: Bakınız
Hzl.	: Hazırlayan
KK	: Kaynak kişi
km	: Kilometre
km²	: Kilometre kare
MEB	: Millî Eğitim Bakanlığı
MÖ	: Milattan Önce
MS	: Milattan Sonra
Prof.	: Profesör
s.	: Sayfa
TDK	: Türk Dil Kurumu
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
vd.	: Ve diğerleri
Yay.	: Yayınları
Yrd. Doç. Dr.	: Yardımcı Doçent Doktor

GİRİŞ

Anonim halk edebiyatı ürünlerinden biri olan “efsaneler”, insan grupları arasında zaman içinde tabii süreçte kendiliğinden oluşan, o grubun üyeleri arasında itibar görerak yayılan, bünyesinde çoğunlukla olağanüstülük özelliği barındıran kısa anlatmalardır.

Efsane, bütün dünya milletlerinde örneklerine çokça rastlanan bir türdür. Anadolu'nun da neredeyse her yerleşim biriminin geçmişten getirdiği bir miras olarak efsane anlatısı veya anlatıları olduğu söylenebilir.

Türk toplumunun kendi öz kültüründen doğduğu için tarihi, kültürü, dinî anlayışı ve inançları hakkında izler taşıyan efsanelerin son yüzyılda insanlığın yeni hayat tarzının etkisiyle, üretim ve aktarım ortamlarının bozulduğunu, var olanların da unutulmaya yüz tuttuğunu gözlemliyoruz. “Ordu Efsaneleri” adlı bu çalışma bu tespitin ve kaygının ürünüdür.

Çalışmamız kaynak taraması ve sahada derleme yapma yöntemleriyle vücuda gelmiştir. Derlemelerimiz sırasında bazı efsanelerin Anadolu'nun farklı yörelerinde anlatılan efsanelerle benzerlik gösterdiğini ve ayrıca farklı kaynak kişilerin anlatmalarında varyantlaşmaların olduğunu gördük.

Bir toplumun coğrafyası, tabiat şartları, iklimi, o yöre insanını doğrudan etkiler, yaşam biçimine yön ve şekil verir. Ordu ilinin de sıfır metrede denizden başlayan ve 2000 metreye çıkan yükseltisiyle yöre insanının yaşam biçimini birçok yönden etkileyen, coğrafyasına dağılmış olan insanını farklı yaşam biçimlerine zorlayan bir yapısı olması dolayısıyla çalışmada ilin tarihî, coğrafi ve sosyo-ekonomik yönden tanıtımına da yer verilmiştir.

PROBLEM

Her insan bir toplumun ve kültürün içine doğar. Onun ilk toplumsal çevresi ailesidir ve yaşadığı süre içinde bu çevreler tür ve sayı olarak genişler. Bu zorunluluk onu toplumsal bir varlık haline getirir. İnsanların birlikte yaşamaları birtakım kural ve düzenlemeleri gerektirir. Aksi halde toplumların “uyum” halinde yaşamaları zorlaşır. Kurallar sayesinde bir arada yaşayan insanlar arasında ortak ilişkiler ve kültürel paydalar bütünü oluşur. Bu şekliyle toplum, bir arada ve sınırlı bir mekânda yaşayan ve aralarında anlamlı ilişkiler ağı bulunan insanlar topluluğu olarak tanımlanmaktadır. (Demir, Ünal 2005: 1)Hayatı tek başına değil de birlikte yaşayan

insanlar arasında birçok ortak davranış kalıpları, zevkler, somut ve somut olmayan miraslar oluşmaya başlar. Bu miraslardan biri de efsanelerdir. Anadolu'nun her köşesi yüzlerce yıl bu uyumu devam ettirmiş, aynı yerleşim biriminde bir hayatı paylaşmış olan insanlarımızın, köylerinde tabii süreç içerisinde vücuda getirdiği efsanelerle doludur. Bugün bu yerleşim yerlerinde oluşan efsaneler köy hayatının terk edilmeye başlamasıyla aktarım ortamlarını kaybetmiştir. Halkbilimi uzmanlarının öncelikli görevi bu efsaneleri kayıt altına almaktır. Ordu ili bu konuda geniş çaplı bir araştırma veya derleme yapılmamış illerden biridir.

AMAÇ VE HEDEFLER

Bu çalışmada hedef Ordu ili, ilçeleri ve küçük yerleşim yerlerindeki halk arasında oluşmuş efsaneleri tespit edip derlemek; bunu yaparken icra ortamlarında ses ve görüntü kaydı yapmaya çalışmak; bu sayede de kaybolmaya yüz tutan efsaneleri kayıt altına almaktır.

ÖNEM

Ordu efsaneleri derlenip kayıt altına alınmadığı takdirde zamanla kaybolma tehlikesiyle karşı karşıya kalacaktır. Özellikle yazılı-görsel medya ve iletişim araçlarının toplumun bütün katmanlarına ulaşabilme imkânı bulması dolayısıyla ülkenin en ücra köşesine kadar girip insanlara ulaşan popüler kültür, ulaştığı herkesi tesiri altına almakta ve onları tek tip insan olmaya doğru sürüklenmektedir.

Ülkemizin ve dünyanın pek çok ülkesinin bugün geldiği yaşam standartlarına bakılırsa teknolojiyi ve büyük şehirlerde yaşamayı tercih eden yeni bir hayat biçimi insanların ortak tercihi durumundadır. Bu yeni hayat aynı zamanda yeni bir medeniyet demektir. Yeni medeniyetin getirdiği hayat anlayışında kültürel farklılıklara, eskinin yerel kültür unsurlarına yer olmadığı görülmektedir. Bugün dünyadaki bütün medeniyetlerin kendi dilleri, dinleri ve yüzlerce yıllık farklı yaşama biçimleri, yeni medeniyet tercihinin tehlikesiyle karşı karşıyadır.

Bu zorunlu ve önlemez tercih karşısında eskinin bir an önce kayıt altına alınması kısa vadede en önemli iş olarak görünmektedir. Çalışma bu yönüyle önem arz etmektedir.

VARSAYIMLAR

Türkiye’de halkbilimi derleme çalışmalarının yapılıp bitirilmesi gereken en doğru zaman, televizyonun köylerde yaygınlaşmadan öncesi başka bir ifadeyle 1980’li yıllar idi. Kırsal yerlerde yaşayan Anadolu insanının televizyon izlemeye başlaması, köylerin neredeyse tamamen terk edilmesine kadar devam eden bir seri sosyolojik olaylar zincirinin tetikleyicisi olmuştur.

Bu anlamda Türkiye’de 1980 sonrasında yapılan her derleme çalışmasının geç kalmış, dolayısıyla eksikleri olan çalışma olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. 2017 yılı itibariyle uzman kültür araştırmacılarının gittiği köylerde görüştüğü kaynak kişilerin köyünden hiç çıkmamış olmasını, televizyonu ve dolayısıyla dünyayı tanımamış olmasını beklemek hayalden öteye gitmeyecektir.

Bu sebeple yapmış olduğumuz bu çalışmada en doğru kaynak kişilere ulaşamama, derlenen efsanelerde farklı birtakım etkilenmeler, son temsilcilerinin vefat etmesiyle yakın zamanlarda yok olmuş değerli efsaneler olacağı güçlü varsayımlardır ve bu varsayımlar gözden uzak tutulmamalıdır. Ancak bir araştırmacının da kaybolmuş ürünlere üzülmekten ziyade kaybolmayanlara odaklanmak amacı olmalıdır.

SINIRLILIKLAR

Bu araştırma, coğrafi olarak sınırları belirlenmiş olan Ordu ili ve ilçelerinde halk edebiyatının sözlü ürünlerinden biri olan efsaneler konusuyla sınırlandırılmıştır. Efsanenin alt başlıklarından olan menkıbe ve memoralatlar da araştırma konumuzun dâhilindedir. Bu anlamda çalışma, coğrafi olarak Ordu ili olarak sınırlandırılmıştır.

YÖNTEM

Tezin hazırlanışında kaynak taraması, alan araştırması, yönlendirilmiş görüşme yoluyla derleme ve inceleme yöntemleri kullanılmıştır. Kütüphanede başlayan çalışma sahada kaynak kişilerle yüz yüze görüşmelerle devam etmiş, kayıt altına alınan efsanelerin deşifresi, yazıya geçirilmesi ve tasnifiyle sona erdirilmiştir.

Önce kütüphanede, Ordu hakkında yapılmış çalışmalar tespit edilmiştir. Var olan efsanelerin yanı sıra efsane ile ilgili bibliyografik tarama yapılarak yararlanılacak kaynaklar elde edilmiştir.

Köylere yapılacak ziyaretler için önce Ordu Valiliğinden bütün mahallelerle ilgili bilgiler alınmış, ardından Ordu Muhtarlar Derneğine gidilmiş ve muhtarlarla

iletişime geçilmiştir. Daha sonra mahalleler, yapılan planlamalara göre ziyaret edilmiş, kaynak kişilerle yüz yüze görüşme yoluyla derlemeler yapılmıştır. Ses kayıt cihazı veya kameranın kullanıldığı çalışmalarda anlatılanlar deşifre edilmiş, efsaneye konu olan bir yerler fotoğraflanmaya çalışılmıştır.

Efsanelerin yazımının ardından da uluslararası efsane tasnifleri incelenerek Ordu ili efsaneleri tasnif edilmiştir.

ARAŞTIRMA ALANININ TANITILMASI

Bir folklor bilim dalı tezi olarak çalışma alanımız, tür olarak halkın anonim nesir tarzında ürettiği ürünlerden olan efsanedir. Coğrafi olarak çalışma sahamız ise Ordu ilidir. Tez konusu gereği efsane derlenen çalışma sahasının tarihî ve coğrafi yapısı hakkındaki bilgi verme lüzumundan bu bilgiler birinci bölümde geniş bir şekilde yer almaktadır.

1. BÖLÜM: ORDU İLİNE AİT GENEL BİLGİLER

1.1 ORDU İLİNİN TARİHİ

Ordu'nun Ünye civarında yapılan arkeolojik kazı ve tetkiklere göre Ordu ilinde yerleşmeye ve medeniyet eserlerinin verilmesine MÖ 15 bin yıllarında başlamıştır. Yine en eski yerleşme sahalarından birisi Mesudiye ilçesidir ve bu ilçede Prehistorya ve daha sonraki eski tunç devrine ait birçok buluntular ele geçmiştir. Dolayısıyla bölgede Hitit ve Frigler'in de hâkimiyeti olduğu görülür. Ordu şehrinde ilk yerleşme MÖ VIII. yüzyılda Niletli Kolonistlerce başlatılmıştır. Niletli Kolonistlerce Kotyora (Cotyora) ismi ile kurulan ilk şehrin yeri bugün bilinmemektedir.¹ Kotyora Grekçe'de "Dağ Eteği" anlamına gelir.

Ünye-Cevizdere Mevkii ve Yüceler köyündeki mağaralarda yapılan araştırmalara göre Ordu'nun tarihi Paleolitik çağa kadar iner. Mesudiye ve Kumru çevresindeki çalışmalarda ise Neolitik, Kalkolitik, Tunç ve Hitit dönemlerine ait kaya mezarları, su sarnıçları ve seramik parçaları gibi kalıntılara rastlanmıştır. (Özdemir,2005: 34). Yunan Tarihçi Ksenophon (MÖ431) "Onbinlerin Dönüşü" adlı eserinde Ordu yöresinin yerli halkı olarak Mossinoikler, Khalibler ve Tibarenler'den bahseder. Asurlu bir halk olan Tibarenler, Çarşamba-Ordu arasında yaşıyorlardı. Giresun-Ordu arasında yaşayan Khalibler, daha sonra batıya doğru demir madeninin bol olduğu Tibaren ülkesine yayıldılar ve merkezleri Ünye oldu.²

"Ordu'nun tarihî dönemleri, MÖ 2000'li yıllarda güneyde Kızılırmak kavisi içinde yaşayan, Hititlerle çağdaş, aynı zamanda Hitit Devleti kuzey sınırlarını sürekli tehdit eden Kaşkalar'a (Gas/Kas/Kasga) kadar inmektedir" (Baş, 2012: 19).

Bölge MÖ 547-334 yılları arasında Med ve Perslerin eline geçer. Pers hâkimiyetine Makedonyalı İskender son verir. Bundan sonra bölge 50 yıl kadar yerli aşiret reisleri tarafından yönetilir. MÖ 280'de İran kökenli yerli krallardan Mithridates'in kurduğu Pontus krallığı MÖ 280-MS 63 tarihleri arasında üç buçuk asırlık ömür sürmüştür ancak bu dönem hakkında ayrıntılı bilgi yoktur.

Türklerin Ordu topraklarına ilk girdiği nokta, Aybastı Perşembe Yaylası'dır. 1105 yılında burada Danişmendoğlu Beyi Emir Danişmend Gazi komutasındaki 6 bin kişilik bir ordu ile Trabzon (Rum) Devleti'nin 70 bin kişilik ordusu arasında şiddetli

¹ <http://www.ordu.bel.tr>

² <http://www.ordukulturturizm.gov.tr>

bir savaş olmuştur. Sayıca çok üstün olan düşman ordusu karşısında yenilen Türk ordusu, çekilmek zorunda kalmıştır. Yaralı olarak kurtulan Danişmend Gazi, Danişmendli Beyliğinin başkenti Niksar'a götürülmüş ve bir süre sonra vefat etmiştir. Türbesi Niksar'dadır. Onun komutanlarından olduğu sanılan Emir Kümbet'in türbesi ise bu yaylada bulunan ve o savaşta şehit olan askerlerin bulunduğu mezarlıktır.³

Yediyıldız'ın yaptığı araştırmalara göre, Ordu Türkler tarafından ancak 14. yüzyılın sonlarında fethedilmiştir: “...Önce Niksar'ın doğu taraflarındaki bölgede kurulmuş olan Hacı Emir Beyliği, faaliyetlerini 14. yüzyıl sonlarında doğuya doğru geliştirmiş ve bu Türk beyliğinin en büyük beylerinden birisi olan Süleyman Bey, 1396-97'de Giresun şehrini zapt etmiştir. Süleyman Bey'in bu fethiyle birlikte, bölgeye, Çepni, Döğer, Eymir, Karkın, Alan-Yutlu, Bayındır, İğdir gibi Oğuz boyları gelip yerleşmişlerdir. Bu boyların hatıraları bölgede hâlâ yaşamaktadır. Bundan çok kısa bir süre sonra yine aynı Bey tarafından, Ordu toprakları fethedilmiştir.”⁴

Adı geçen Beyliğin Ordu topraklarındaki başkenti, günümüzde Mesudiye'nin bir köyü olan Kaleköy idi. Burada, Hacı Emiroğulları tarafından yapılan ve artık harabeye dönüşen bir kale ve kalenin yakınında da büyük bir tarihî mezarlık bulunmaktadır. Bu mezarlıktaki üç adet kümbetin Hacı Emir Beylerine ait olduğu sanılmaktadır.⁵

Selçuklu Türklerinden sonra (Danişmentliler, Hacı Emiroğulları gibi) Osmanlıların hâkimiyeti altına geçen Ordu ili, Cotyora'dan sonra 14. yüzyıl ortalarına doğru şehrin 4 kilometre güneyinde bugünkü Eskipazar'da Bayramlı adıyla kuruldu. Bayramlı kasabası 18. yüzyıl başlarında eski canlılığını kaybedince batıda Bucak adıyla yeni bir ilçe merkezi oluşur. Bucak adı 1869-1870'de “Ordu” adına çevrildi. Bu yeni ilçe merkezine Bolaman, Perşembe, Ulubey, Hapsamana (Gölköy) ve Aybastı bucakları bağlı idi.⁶

19. yüzyılda burada yörenin toprak ağaları arasında müthiş kan davaları meydana gelmiş, bunun üzerine Osmanlı Payitahtı tarafından Samsun'da bulunan askerî birliğin komutanı Osman Paşa, yörede asayişin sağlamasını görevlendirilmiştir.

³<http://www.ordu.gov.tr>

⁴ agia

⁵ agia

⁶ <http://www.ordu.bel.tr>

Yöreye gelen bu komutan, kısa zamanda toprak ağalarını en şiddetli biçimde cezalandırmış ve toplumsal huzuru sağlamıştır. Ancak, bir nevi derebeyi olan bu büyük sülalelerin kanlı çatışmalarından bıkan Eskipazar ve civarında yaşayan halk kitleleri bölgeyi terk etmiş ve bir zaman sonra burası tamamen boş kalmıştır.⁷

Ordu ili 1920 yılına kadar Trabzon Vilayetine bağlı bir kaza merkezi iken 17 Nisan 1920 tarih ve 69 sayılı “Ordu Müstakil Livası Teşkiline Dair Kanun” ile merkezi Ordu olmak üzere Canik Sancağına bağlı olan Fatsa kazası da Ordu’ya bağlanmış ve müstakil Ordu Livası teşkil edilmiştir. 1923 yılında Sancak adı Vilayet olarak değiştirilerek bugünkü mülkî taksimat Ordu Vilayeti olarak yerini almış bulunmaktadır. 2013 yılında büyükşehir olan Ordu bugün, merkez Altınordu ilçesiyle birlikte 19 ilçeye ve 766 mahalleye sahiptir. Ordu’nun ilçeleri şunlardır: Altınordu, Akkuş, Aybastı, Çamaş, Çatalpınar, Çaybaşı, Fatsa, Gököy, Gülyalı, Gürgentepe, İkizce, Kabadüz, Kabataş, Korgan, Kumru, Mesudiye, Perşembe, Ulubey ve Ünye.⁸

1.2 ORDU İLİNİN COĞRAFYASI

Ordu ili, 40°- 41° kuzey paralelleri ve 37°-38° doğu meridyenleri arasında bulunmaktadır ve Karadeniz Bölgesi'nin hem Orta hem de Doğu Karadeniz bölümünde yer almaktadır. (İlin batısından il merkezindeki Melet Irmağı'na kadarki bölüm Orta Karadeniz'de; Melet Irmağı'ndan ilin doğusuna kadarki kısım Doğu Karadeniz bölümündedir.)İlin kuzeyini Kuzey Anadolu Dağları'nın kıyı sıraları kaplamaktadır. Kıyılara yakın tepelerle başlayan bu dağlar içeri doğru gittikçe yükselir ve Ordu, Giresun ve Sivas ilinin birbirlerine komşu olduğu kesimde 3.000 metreyi bulmaktadır. İlin en yüksek tepesi Giresun sınırına yakın olan Aşut Obası'ndaki Gönderiç Tepesi'dir.⁹

Ordu il merkezi, dağların denize dik olarak indiği Melet vadisinin oluşturduğu alüvyon ovasına 500 rakımlı Boztepe'nin eteklerine kurulmuştur.¹⁰(Bkz. Resim 1) İlde Karadeniz iklimi hâkimdir. Güneyinden geçen dağlar kıyıya doğru alçaldığından kışın soğuk günlerin sayısı azdır. Üstelik son zamanlarda iklim

⁷<http://www.ordu.gov.tr>

⁸ <http://www.ordu.bel.tr>

⁹<http://tr.wikipedia.org/wiki/Ordu>.

¹⁰<http://www.ordukulturturizm.gov.tr>

değişikliği nedeniyle mevsim normallerinin üzerinde oldukça sıcak geçen kış günleri de olmaktadır.

İlin iç kesimlerindeki ilçelerine gidildikçe yükselti artar, bu nedenle soğuk şiddetini artırır. Hatta karasal iklimde olduğu gibi Akkuş, Mesudiye, Aybastı gibi güneydeki yüksek ilçelerde 6 ay kar hâkimiyetinde geçen çok soğuk günler olur. Buralarda ve yaylalarda kar mayıs ayına kadar erimez. Yaz mevsimi ise genellikle sıcak geçer. Yılnbütün ayları yağışlı olabilir.

Türkiye'nin en kalabalık 30. ili olan Ordu'nun son nüfus sayımına göre -2015 TÜİK verileri- nüfusu 728.949, yüzölçümü 5.963 km²'dir.

2012 yılında çıkarılan 6360 sayılı kanun ve ardından 2013 yılında çıkarılan 6447sayılı kanun ile Ordu'da sınırları il mülkî sınırları olan Ordu Büyükşehir Belediyesi kurulmuştur ve 2014 Türkiye yerel seçimlerinin ardından "Büyükşehir" statüsü kazanmıştır.

İlin bitki örtüsü ilk bakışta tamamen fındık ağaçlarından oluşmuş izlenimi verir. Yüksek kesimlerde ladin, karaçam, kızılâğaç, kestane, gürgen gibi ağaçlar bulunur. Şehir kıyı ile birlikte doğu-batı doğrultusunda uzanan, yüksekliği 3000 metreyi geçen, aşılması zor Doğu Karadeniz dağ sıralarının kıyıda sıkıştırdığı dar bir bölge ve küçük bir körfezin kenarında kurulmuştur.

Ordu akarsu bakımından zengin olup bütün kanyonlardan denize doğru akan ırmak, dere türü akarsulara sahiptir. İlin en önemli ırmakları Melet Irmağı, Bolaman Çayı, Elekçi Irmağı ve Turnasuyu Irmağı'dır. Orman vasfı bozulmuş arazilerde Karadeniz maki formuna uygun bitki grupları mevcuttur.¹¹

1.3 ORDU İLİNİN EKONOMİSİ

Ordu ekonomisi ilde en çok yetiştirilen tarımsal ürün olan fındığa dayalıdır. Türkiye'deki fındık üretiminin en yoğun olduğu il olan Ordu'da hemen hemen her yer fındık bahçeleriyle kaplıdır. Dolayısıyla şehir merkezindeki fabrikalar daha çok fındık ve fındığa dayalı işletmelerdir. Bunun dışında yüksek yerlerde hayvancılık yapılmaktadır.

¹¹<http://www.ordukulturturizm.gov.tr>.

1.4 ORDU İLİNİN İLÇELERİ

1.4.1 Altınordu

Altınordu 2013 yılında çıkarılan 6447 sayılı kanun ile Ordu ilinde Büyükşehir Belediyesi kurulması ve Ordu merkez ilçesinin kaldırılması sonucu ilçe olan yerleşim yeridir. Doğusunda Gülyalı ilçesi ve Giresun'un Piraziz ilçesi, batısında Perşembe, kuzeyinde Karadeniz ve güneyinde Ulubey ile Kabadüz ilçeleri vardır.

Ordu'nun 2016 yılı TÜİK verilerine göre 205.396 kişilik nüfusuyla en büyük ilçesi olan Altınordu'nun 92 mahallesi vardır. 404 km² yüzölçümüne sahip olan Altınordu ilçesinde Karadeniz iklimi görülmektedir. Kıyıda kışın soğuk günlerinin sayısı çok az olmakla birlikte, iç kısımlarındaki mahalleler yükseltinin artması sebebiyle daha şiddetli bir kış geçirmektedir. Dışarıdan fazla göç almayan Ordu'nun bu merkez ilçesinin nüfusunu ilçelerden gelen Ordu insanı artırmaktadır.

1.4.2 Akkuş

1954 yılında ilçe olan Akkuş, 666 km²'lik bir alanda, 6 belediye ve 32 köyden müteşekkildir. İlçenin 2016 nüfus sayımına göre nüfusu 24.820'dir.

Accuş ilçesi, Orta Karadeniz'in iç kısımlarında Canik Dağları üzerinde Argan Tepesi eteğinde kurulmuş olup doğusunda Kumru, batısında Tokat'ın Erbaa ve Niksar ilçeleri, kuzeyinde Ünye, Çaybaşı, İkizce ile Samsun'un Terme ve Salıpazarı ilçeleri bulunur. Denizden yüksekliği 1340 metredir. İlçe engebeli bir arazi yapısına sahiptir ve yüksek tepelerle çevrilidir. Bu tepeler ise daha çok orman ve çayırlarla kaplıdır.

1.4.3 Aybastı

1957'de ilçe olan Aybastı, Canik Dağları'nın kuzeyindeki Bolaman Irmağı'nın sol kolu üzerinde kurulmuştur. İl merkezine 102 kilometre uzaklıkta olan Aybastı, deniz seviyesinden 700 metre yükseklikindedir.

Kuzeyinde Kabataş, güneyinde Tokat'ın Reşadiye ilçesi, doğusunda Gököy ve Mesudiye, batısında da Korgan ilçeleri bulunan Ordu'nun en tarihî ilçelerinden birisi olan Aybastı'nın 2016 nüfus sayımına göre nüfusu 30.325'tir. Bu ilçeden İstanbul, Ankara gibi büyük şehirler başta olmak üzere, 1960'lardan sonra Avrupa ülkelerine ve 1990'lardan sonra da Sovyetler Birliği'nden ayrılan Türk Cumhuriyetleri ile İsrail'e birçok Aybastılı iş bulma amacıyla göç etmiştir.)

Patates, fındık ve mısır gibi tarım ürünleri yetiştirildiği Aybastı'nın toplam yüzölçümü 359 km²'dir. Bu ilçenin toprakları Türklerin Ordu ve Giresun bölgesine giriş kapısını oluşturması açısından tarihî bir öneme sahiptir.

1.4.4 Çamaş

1990 yılında ilçe olan Çamaş'ın doğusunda ve kuzeyinde Fatsa, batısında Çatalpınar, güneyinde Gürgentepe ilçeleri bulunmaktadır ve ilçenin il merkezine uzaklığı 57 km'dir. 146 km²lik yüzölçümüne sahip olan ilçenin deniz seviyesinden yüksekliği 600 metredir. Engebeli bir arazi yapısı olan ve bu nedenle de dağınık yerleşime sahip olan Çamaş, toplam 23 mahalleden oluşmaktadır.

İlçenin tarıma dayalı -fındık- ekonomisinin yetersizliğinden dolayı son yıllarda kentlere göç hızlanmış, bu nedenle de nüfusta ciddi bir azalma eğilimi olmuştur. Bu nedenle 1985'te 51.250 olan ilçe nüfusu 2016 nüfus sayımına göre 8.273'e düşmüştür.

1.4.5 Çatalpınar

Eski adı Çatak olan, 1990 yılına kadar Fatsa'ya bağlı kalan Çatalpınar, Fatsa-Aybastı karayolu üzerinde, Bolaman Çayı ile Keş Deresi'nin birleştiği yerde kurulmuştur. Doğusunda Gürgentepe ve Çamaş, batısında Korgan ve Fatsa, kuzeyinde Fatsa, güneyinde de Kabataş ilçeleri bulunmaktadır.

İlçenin arazi yapısı dağlıktır ve Canik Dağları'nın Karadeniz'e bakan yamaçlarında, derin vadi ve tepeler bulunmaktadır. 23 mahallesi bulunan Çatalpınar'ın il merkezine uzaklığı 57 km'dir. 116 km²'lik yüzölçümüne sahip olan ilçenin deniz seviyesinden yüksekliği 150 metredir. Çatalpınar'ın 2016 nüfus sayımına göre toplam nüfusu 13.580'dir.

İlçe halkının temel geçim kaynağı fındıktır. Ancak Ordu'nun kıyı ilçeleri dışındaki hemen her ilçesinde olduğu gibi bu ilçede de geçim sıkıntısı ve ulaşım zorluğundan kaynaklı, büyük kentlere ciddi anlamda göç olmuştur. Bunun en somut delili 1980'lerde 44.000 olan nüfusun bugün 14.000'lere gerilemesidir.

1.4.6 Çaybaşı

Eski adı Çiledar/Çileder olan ve Akçay ile Cüri ırmakları arasındaki arazi üzerinde kurulan Çaybaşı'nın doğusunda ve kuzeyinde Ünye, batısında İkizce, güneyinde de Akkuş ilçeleri vardır. Daha önce bağlı olduğu Ünye'den 1990 yılında ayrılıp müstakil ilçe olan Çaybaşı, toplam 90 km²'lik bir yüzölçümüne sahiptir. İlçe, Ordu

il merkezine 90 kilometre uzaklıkta olup 490 metrelik rakıma sahip Çaybaşı ilçesinin nüfusu 2016 adrese göre nüfus sayımına göre 13. 310'dur.

Genel olarak engeli olmayan arazisi güneyindeki Akkuş'a yaklaştıkça yükselen Çaybaşı'nın İlküvez Mahallesi'nde yükseklik 1050 metreyi bulur. Halkın temel geçim kaynağı her ilçede olduğu gibi fındıktır. Bununla birlikte ilçe halkı kendine yetecek kadar da patates, fasulye ve pancar (karalahana) gibi tarım ürünlerini yetiştirip tüketir.

1.4.7 Fatsa

MÖ 675 yıllarında Kimmerler tarafından yerleşim alanı olarak kurulan ve 1380 yıllarında Türkler tarafından fethedilen Fatsa, tarihî eski bir ilçedir. 2016 adrese dayalı nüfus sayımına göre 114.940 kişilik nüfusa sahip olan ilçenin yüzölçümü 283 km²'dir. 79 mahallesi ile Fatsa, Türkiye'nin de büyük ilçeleri arasında yer almaktadır.

İlçenin doğusunda Perşembe, batısında Ünye, güneyinde Korgan, Çamaş, Çatalpınar ve Kumru ilçeleri, kuzeyinde ise Karadeniz yer almaktadır. Arazisi dağlık ve engebelidir. Rakım sıfır metreden 550 metreye kadar çıkmaktadır. Kuzeyde denize paralel olarak uzanan Canik Dağları sahile kadar kademeli bir şekilde alçalmaktadır. İlçenin iki önemli akarsuyu olan Bolaman ve Elekçi derelerinin sahile yakın civarlarında düz araziler bulunmaktadır.

İlçenin ekonomisi tarım ve balıkçılığa dayalıdır. Yetiştirilen tarımsal ürünlerin başında fındık, çay ve mısır gelmektedir. İlçede sebze ve meyvecilik de yapılmakta olup elma ve armut yetiştirilir. Son yıllarda seracılık, kültür mantarı üretimi de gelişme göstermiştir. Hayvancılıkta büyük ve küçükbaş hayvan besiciliği, kümes hayvancılığı ve arıcılık yapılmaktadır. Balıkçılık ilçenin ekonomisinde en önemli yeri tutmaktadır. Ayrıca halıcılık da önemli bir gelir kaynağıdır.¹²

1.4.8 Gököy

Ordu ilinin üçüncü büyük ilçesidir. İl merkezine uzaklığı 63 km'dir. İlçe merkezi Ordu-Sivas karayolu üzerine kurulmuştur. Yüzölçümü 341 km², denizden yüksekliği 850 metre olan Gököy'ün doğusunda ve güneyinde Mesudiye ilçesi ve Tokat ili, batısında Aybastı, kuzeybatısında Kabataş, kuzeyinde ise Gürgentepe ve Ulubey ilçeleri bulunmaktadır.

¹² <http://www.fatsa.gov.tr>

2000 yılındaki nüfus sayımında 66.491 olan kişi sayısının köyden kente göçle 32.242'ye gerilediği Gölköy ilçesinin toplam 29 mahallesi bulunmaktadır.

Gölköy'ün eski adı Hapsamana'dır. Gölköy bugünkü adını içerisinde bulunan göllerden alır. Önceleri Özlü (Şıhman) Mahallesi'nin bulunduğu yerde kurulan Gölköy, 17. yüzyılda bugünkü yerine taşınmıştır.

19. yüzyıl sonlarında Trabzon vilayetinin Ordu kazasına bağlı bir nahiye merkezi olan Gölköy, Cumhuriyet Dönemi'nde merkez ilçeye bağlı bir bucak merkezi iken 1936'da ilçe yapılmıştır. İlçe merkezinin belediyesi de aynı yıl kurulmuştur.

Eskiden Gölköy'e bağlı bir bucak merkezi olan Aybastı 1960'ta, yine ilçemize bağlı bucak olan Gürgentepe de 1987'de Gölköy'den ayrılarak ilçe merkezi olmuştur.¹³

İlçenin ekonomisi tarım ve hayvancılığa dayanır. En önemli gelir kaynağı fındıktır. Bunların dışında patates, mısır, fasulye, elma, armut gibi ürünler de yetiştirilir. İlçede hayvancılık da çok gelişmiştir. Koyun ve sığırın yanı sıra arıcılık da çok önemli bir geçim kaynağıdır.

Gölköy'ün ormanlık bir alanda yer alması orman ürünlerinin ilçe ekonomisinde önemli bir yere sahip olmasını sağlamıştır. Başta kereste olmak üzere birçok ağaç işleme işi de ilçede yapılmaktadır.

1.4.9 Gülyalı

Eski adı Abulhayr olan Gülyalı, 1987 yılında ilçe olmuştur. Doğusunda ve güneyinde Giresun'un Piraziz ilçesi, batısında Altınordu ilçesi ve kuzeyinde Karadeniz'e sınır olan ilçenin nüfusu 7.975, yüzölçümü ise 112 km²'dir. İlçenin geçim kaynağı ağırlıklı olarak fındık ve balık üzerine olup son zamanlarda süt ve besi hayvancılığı ile turizm yatırımları öne çıkmaktadır. İlçe mavi bayraklı plajlara sahiptir.¹⁴

İlçede yüksek olmayan dağlar denize paralel uzanmaktadır. Turnasuyu, Değirmendere, Hoşköy, Fasilcık, Divani dereleri ile Piraziz ilçesi sınırından Karadeniz'e dökülen Abdal Deresi önemli akarsularıdır.

Dünyanın üçüncü, Türkiye'nin ve Avrupa'nın deniz üzerine inşa edilen ilk ve tek havalimanı olan ve 22 Mayıs 2015'te açılan Ordu-Giresun Havaalanının burada olması ilçeyi ekonomik anlamda olumlu etkilemiştir.

¹³ <http://www.golkoy.gov.tr>

¹⁴ <http://www.gulyali.gov.tr>

1.4.10 Gurgentepe

Ordu-Sivas karayolunun 48. km'sinde bulunan Gurgentepe ilçesi, 1235 metrelik rakımıyla Ordu'nun Akkuş'tan sonraki ikinci yüksek ilçesidir. Doğusunda Ulubey, batısında Çamaş, Çatalpınar ve Kabataş, kuzeyinde Çamaş ve Fatsa ve güneyinde Gölköy ilçeleri ile çevrili olan Gurgentepe'nin yüzölçümü 233 km². 1985 sayımında 67.007 olan nüfusu 2016 sayımına göre 14.092'ye inmiştir.

İlçenin oluşum süreci şöyle anlatılır: Yıllar önce Ağızlar Mahallesi'nden Ali Çavuş ve Akmescit Mahallesi'nden Hamdi Yılmaz, şehrin bugünkü bulunduğu yere birer han yapmışlar. Ordu-Sivas güzergâhında kurulan bu hanlar uzun yıllar konar-göçer ticaretçilerin dinlenme-konaklama ve alışveriş merkezi olarak hizmet vermiş. Zamanla "Hanyanı" ismi ile kısa zamanda gelişmeye başlayan bu küçük yerleşim birimi, civar köylerin ilgisiyle giderek panayır ve pazar yeri özelliği kazanmıştır.

Bununla birlikte Akmescit Mahallesi muhtarı Hamdi Yılmaz'ın gayretleriyle cuma günleri tertip edilen güreşlere katılan kalabalıkların ilgisi, aynı zamanda bugünkü Hıdırellez geleneğinin daha canlı bir şekilde kutlanması da buranın nüfusunu artırmış; bunu plansız ve imarsız yapılaşma faaliyetleriyle devletin asayişini sağlamak için karakol açması takip etmiştir. Günümüzde 20 mahallesi olan Gurgentepe, ilk olarak Ağızlar ve Akmescit mahallelerinin birleşmesiyle 1955 yılında Gölköy'e bağlı bir belde belediyesi olmuş, ardından da 1987'de ilçe olmuştur.¹⁵

1.4.11 İkizce

İlçe, Lalaogulları adıyla bir beyliğin yıllar öncesinde buralarda yaşamasından dolayı 1957'ye kadar Laleli diye anılmış, ardından girişinde iki ucu birleşen derenin yerleşim yerini ikiye bölmesinden dolayı adı İkizce'ye dönüşmüştür. Doğusunda Çaybaşı ve Ünye, batısında Samsun'un Salıpazarı ilçesi, kuzeyinde Samsun'un Terme ilçesi ve güneyinde Akkuş ilçesi vardır.

Yüzölçümü 118 km² olan İkizce'nin 2016 nüfus sayımına göre nüfusu 16.201, rakımı ise 140 metredir ve ilçe 25 mahalleden oluşmaktadır. Karadeniz iklimi etkisi altında olan ilçenin bitki örtüsü, fındık bahçelerinin dışında kalan yerlerde ormandır ve bu ormanlarda kestane, gürgen, meşe, kızılâğaç gibi birçok ağaç türü mevcuttur.

¹⁵ <http://www.gurgentepe.gov.tr>

Buna bağılı olarak ormana dayalı işletmeler ilçe insanının geçim kaynakları arasındadır.¹⁶

1.4.12 Kabadüz

Ordu'nun 21 kilometre güneyinde, Melet Irmağı'nın doğusundaki yayla topraklarının başladığı 450 metre rakımlı bir sırt üzerinde kurulmuş olan Kabadüz'ün nüfusu 9.020'dir. Doğusunda Giresun ilinin Piraziz ilçesi, batısında Ulubey ilçesi, kuzeyinde Gülyalı ve Altınordu ilçeleri, güneyinde Mesudiye ilçesi bulunur.

Kabadüz ilçe olarak 340 km² yüzölçümüne ve geniş yayla topraklarına sahiptir. Bölgenin yayla kısımlarında, Karagöl Dağı eteklerine kadar üzerinde pek çok obanın bulunduğu mera arazileriyle karşılaşılır. Ordu-Çambaşı yolunun ilçenin ortasından geçtiği Kabadüz, dar bir sırtta kurulduğu için nüfusça küçük bir ilçedir. Kabadüz'ün 11 mahallesi vardır. İlçe genellikle meyilli ve dik bir arazi yapısına sahip olup, eğim ortalama bir değerle %15-70 arasında değişmektedir. Melet Irmağı, Tekmezar Deresi, Turnasuyu, Ertaş Deresi ilçenin akarsularıdır. Bu akarsularda bol miktarda alabalık, sazan, mersin, kefal, karabalık gibi tatlı su balıkları avlanır, ancak ticari düzeye ulaşamamıştır.

İlçede Karadeniz iklimi hüküm sürmektedir. Yazları serin, kışları ılık ve bol yağışlı geçmektedir. Bu iklime bağılı olarak burada görülen tabii bitki örtüsü ormandır. Genel olarak yetiştirilen tarım ürünü fındıktır. İlçe toprakları genellikle humuslu toprak olup sebze ve meyve yetiştirmeye uygundur ancak arazinin eğiminden dolayı sebze üretimine yönelmek sel ve heyelan gibi sebeplerden dolayı mümkün değildir. İlçede hayvancılık da yapılmakla birlikte bu konuda halkın ihtiyacını karşılamının ötesine gidememiştir. Büyükbaş ve küçükbaş hayvancılığa ek olarak arıcılık ve balıkçılık da ekonomik gelir boyutuna ulaşmamıştır.

Kabadüz ilçesinde yayla turizmi son yıllarda büyük bir gelişme göstermiştir. Özellikle Çambaşı yaylası bu bakımdan önemlidir. Temiz havası, suyu ve tabiat güzellikleriyle Çambaşı Yaylası, uluslararası düzeyde tanınmakta ve ziyaretçi ağırlamaktadır. Yaylada bulunan alabalık üretim çiftlikleri, et lokantaları ve konaklama mekânları ziyaretçilerine hizmet vermektedir.

¹⁶ <http://www.ikizce.gov.tr>

1.4.13 Kabataş

20 Mayıs 1990'de ilçe olan Kabataş, 142 km² yüzölçümüne, 430 metre rakıma ve 10.492 kişilik nüfusa sahiptir. Ordu il merkezine 75 kilometre uzaklıkta olan ilçenin doğusunda Gürgentepe ve Gölköy, batısında Korgan, kuzeyinde Çatalpınar ve güneyinde Aybastı ilçeleri vardır.

Toplamda 9 mahallesi bulunan ilçenin iklimi Karadeniz ve karasal iklim arasında bir geçiş özelliği gösterir. İlçe her mevsim yağış alır ve bu nedenle bitki örtüsünü çoğunlukla orman oluşturmuştur.

İlçe ekonomisi tarım, hayvancılık ve ticarete dayalıdır. Yörede en çok fındık, mısır ve patates üretilmektedir. Hayvancılık ve arıcılık da son yıllarda gelişme göstermiştir. Hereke tipi el halı dokumacılığı yörenin geçim kaynakları arasındadır. Hemen her evde bir halı tezgâhı olan ilçede yılda 6-7000 m² halı dokunmaktadır.¹⁷

1.4.14 Korgan

Deniz seviyesinden 760 metre yüksekte olan Korgan ilçesinin kuzeyinde Fatsa, güneydoğusunda Aybastı, güneybatısında Tokat'ın Niksar ilçesi ve kuzeybatısında Kumru ilçesi bulunmaktadır. 1960 yılında ilçe olan Korgan'ın il merkezine uzaklığı 72 km'dir. İlçenin yüzölçümü 206 km² ve nüfusu 29.388'dir.

Ordu ilinin iç kesiminde yer alan Korgan topraklarını Canik Dağları'nın uzantılarından Eğrikır Dağı engebeli hâle getirir. Dağlık arazideki yükselti 2.000 metreye ulaşmaktadır. Bu engebelerin dışında düz alan yok denilecek kadar azdır. Düzlük alanlar ise yaylalardan ibarettir. Bu yaylaların başlıcaları Turnalık, Göltepesi, Kabaduzla, Karagüçük, Korgan obası, Tepealan ve Kürtünlü yaylalarıdır. İlçe topraklarını Fizme Deresi ile Keşdere sulamaktadır. 30 tane mahallesi bulunan Korgan, Karadeniz ikliminin etkisinde olmakla birlikte kış ayları oldukça çetin geçmektedir.

İlçe ekonomisi tarım ve hayvancılığa dayalıdır. Yetiştirilen başlıca ürünler fındık, patates ve mısırdır. Daha az miktarda arpa, buğday, fasulye, bunun yanında meyve ve sebze de yetiştirilmektedir. Hayvancılık ve arıcılık son yıllarda gelişme göstermiştir.¹⁸

¹⁷<http://www.kabatas.gov.tr>

¹⁸ <http://www.korgan.gov.tr>

1.4.15 Kumru

1961 yılında müstakil bir ilçe olan Kumru'nun yüzölçümü 344 kilometrekare ve rakımı 450 metredir. Ordu'ya 88 kilometre uzaklıkta olan ilçede 30.877 kişi yaşamaktadır.

İklimi, tipik Karadeniz iklimi olan ilçenin doğusunda Fatsa ve Korgan, batısında Ünye ve Akkuş, kuzeyinde Ünye ve Fatsa ve güneyinde Tokat'ın Niksar ilçesi yer almaktadır.

Kumru, Canik dağları arasından geçen Elekçi Deresi vadisinde oluşmuş bir ilçedir. Arazisinin büyük bir kısmı orman ve fundalıkla kaplıdır. İlçe halkı geçimini orman ürünleri, hayvansal ürünler ve bunların yanında son yıllarda dikilen fındık bahçelerinden sağlamaktadır.¹⁹

1.4.16 Mesudiye

Ordu'ya 110 kilometre mesafede bulunan Mesudiye'nin yüzölçümü 1180km²dir. İlçe, Ordu'nun en geniş alanına sahip ilçesidir. 67 mahallesi bulunan ilçenin nüfusu 16.689'dur.

Denizden yüksekliği 1500metre olan Mesudiye'nin doğusunda Giresun'un Şebinkarahisar ilçesi, batısında Gököy ile Sivas'ın Koyulhisar ilçesi, kuzeyinde Gököy, Ulubey ve Kabadüz ilçeleri, güneyinde de Sivas'ın Koyulhisar ilçesi bulunmaktadır.

En eski adı Meletios olan, daha sonra sırasıyla Milas ve Hamidiye adını kullanan Mesudiye Ordu'nun en eski ilçelerinden birisidir. Yörede bulunan Arıkmusa Kaya Yerleşmesi ilçenin geçmişini 2500 yıl geriye götürmektedir.

İlçede kale, dehliz, türbe, kilise, cami, çeşme, kütük ve taş ev gibi tarihî eser ve yerler hayli fazladır. Mesudiye ilçesi sınırları içerisinde çok sayıda gezi ve piknik yeri bulunur. Ordu ilinin en uzun akarsuyu olan Melet Çayı ilçe sınırlarında doğmakta olup ilçenin içinden geçmektedir.

İlçede yaylacılık kültürü oldukça gelişmiştir. Başlıca yaylaları ise Keyfalan, Taştekné, Kızılağaç, Çukuralan, Üreğil ve Zile yaylalarıdır. İğdır ormanları ilçemizin güzel çam ormanıdır. Mesudiye'nin en önemli geçim kaynağı hayvancılık ve Topçam yöresinde yetişen fındıktır.²⁰

¹⁹<http://www.kumru.gov.tr>

²⁰<http://www.mesudiye.gov.tr>

1.4.17 Perşembe

1485 tarihli Tahrir defterlerinde adı Vilayet-i Satılmış²¹, sonraları İskele, Vona gibi adlar almış ve nihayetinde de Perşembe günleri Pazar kurulduğu için Perşembe adını alan bu ilçemiz, 1945 yılında ilçe olmuştur.

224 km² yüzölçümüne ve 2016 nüfus sayımına göre 31.065 kişilik nüfusa sahip olan Perşembe'nin kuzeyinde Karadeniz, doğusunda Altınordu ilçesi, batısında Fatsa, güneyinde de Gürgentepe ve Ulubey ilçeleri bulunmaktadır.

İlçe; Kordon Tepe adlı küçük, fakat oldukça dik bir tepenin eteğine kurulmuştur. İlçenin il merkezine ise sadece 13 km'dir.

Perşembe Limanı, Doğu Karadeniz'in ikinci büyük ve tabii limanı durumundadır. Perşembe'nin en önemli yükseltisi 735 metre rakımlı Sakarat Tepesi'dir. Bu yüksekliği ile Sakarat Tepesi sahil şeridinin en yüksek tepelerinden biri olma özelliğine sahiptir.²²

1.4.18 Ulubey

1071 Malazgirt Zaferi'nin ardından Türklerin Anadolu topraklarına peyderpey yerleşmeye başlamasıyla birlikte ilk defa 14.yüzyılın ortalarında yerleşim yeri olarak yaşanmaya başlanılan Ulubey, "Fatih Sultan Mehmet Han'ın 1455 yılında Ulubey topraklarını tımar olarak dağıtması sonucunda bir Türkmen beyinin adını alarak Sevdeşlü, nam-ı diğer Uluğbeylü"²³ nahiyesi olmuştur.

1957 yılında müstakil bir ilçe olan Ulubey, toplam 41 mahalleden oluşmaktadır. Ordu-Sivas karayolu üzerinde ve Canik Dağları yamacında kurulmuş olan Ulubey ilçesi 256 km² yüzölçümüne ve 2016 yılında yapılan nüfus sayımına göre ilçe 19.306 kişilik nüfusa²⁴ sahiptir. Rakımı 586 metre olan Ulubey; doğusunda Altınordu ve Kabadüz, batısında Perşembe ve Gürgentepe, kuzeyinde Altınordu ve Perşembe, güneyinde de Mesudiye ilçeleriyle komşudur.

Dağlık bir yapıya sahip olan ilçede Karadeniz ikliminin bir uzantısı olan ve her mevsim yağışlı olmakla beraber yağışları kış mevsiminde kar, yaz mevsiminde ise yağmur şeklinde düştüğü bir iklim görülmektedir.

²¹YEDİYILDIZ, Bahaeddin-ÜSTÜN, Ünal (2002).“Ordu Yöresi Tarihinin Kaynakları-II, Türk Tarih Kurumu Yayınları, s.100-102, Ankara.

²² <http://www.persembe.gov.tr>

²³ <http://www.orduulubey.gov.tr>

²⁴ <http://www.tuik.gov.tr>

Uygun iklim ve yağış koşullarına bağlı olarak bitki örtüsü tarıma uygun alanlarda findık, tarım dışı alanlarda ise yörenin asıl bitki topluluğunu oluşturan geniş yapraklı karma ormanlardır. Akarsu ağının fazla zengin olmadığı ilçede Melet Irmağı ve bu ırmağın kolu olan Sarpdere dışında önemli bir akarsu yoktur.²⁵

İlçe halkının geçimi findık üretiminin yanında tarıma ve hayvancılığa dayalıdır.

1.4.19 Ünye

Oldukça eski bir tarihe sahip olan Ünye ilçesi daha önceleri Canik Vilayeti'ne bağlı bir kaza iken 1920 yılında Ordu'nun il olmasıyla birlikte çok itiraz gelmesine rağmen buraya bağlı bir ilçe olmuştur.

Ünye doğuda Fatsa'ya, batıda Terme'ye, kuzeyde Karadeniz'e ve güneyde Akkuş, İkizce ve Çaybaşı ilçelerine komşudur. İlçenin içinden geçen Tabakhane Deresi ilçeyi ikiye ayırmıştır. Batısında bulunan Akçay ise ilçeyi Terme'den ayıran sınırını oluşturmaktadır.

Toplam nüfusu 122.597 olan Ünye, nüfus bakımından Ordu'nun Altınordu merkez ilçesinden sonrakine büyük ilçesidir.

İlçeye bağlı 85 mahalle vardır. Ünye, konumu itibarı ile daha önce kendisinden ayrılmış olan Akkuş, İkizce ve Çaybaşı ilçelerinin de dünyaya açılan kapısı durumundadır. Bu ilçeler, idari olarak ayrılmış olsalar da hâlâ Ünye'nin tabii bir parçası durumundadır.²⁶

İlçede Karadeniz iklimi hâkimdir. Bu nedenle her mevsim yağış almaktadır. Yağış miktarı güneye gidildikçe azalır ve Karadeniz iklimi yerini karasal iklime bırakır. Bölgelerin iç kesimlerinde günlük ve yıllık sıcaklık farkları kıyıya nazaran daha fazladır. Bölgede her mevsim etkili, soğuk karakterli poyraz kuzeydoğudan, karayel ise kuzeybatıdan yer yer şiddetli olarak eser. Şiddetli estikleri dönemlerde deniz ulaşımını ve balıkçılığı olumsuz yönde etkilerler.²⁷

²⁵ a.g.i.a

²⁶ <http://www.unye.gov.tr>

²⁷ a.g.i.a.

2. BÖLÜM: EFSANE KAVRAMI

2.1 EFSANE NEDİR?

Efsane, milletlerin sözlü hafızasında yüzyıllarca yer almış, nesilden nesle aktarılmaya değer görülmüş son yüzyıllarda yok olma tehlikesi sebebiyle yazıya aktarılması gereken anonim sözlü edebî türlerden biridir.

“Efsane kelime olarak Farsçadır. Aslı Fesane”dir” (Emiroğlu, 1993: 15).“Arapçada ise dilimize de girmiş olan ‘esatir’ ve bu kelimenin çoğulu olan ‘usture’ kelimeleri efsanenin karşılığı olarak kullanılmaktadır”(Gökşen, 1999: 6).Ziya Gökalp, “ustüre” dediği efsaneleri, ilahlara ait maceralar olarak görür. “Menkıbeler ise kahramanlara, başka bir ifadeyle yarı ilâhlara isnad olunan sergüzeştlerdir.”der (1972).

“Efsanenin bilim dilindeki karşılığı mythos’tur ve kelimenin aslı Yunancadan gelmektedir.” (Örnek, 1971: 190). Hançerlioğlu da benzer görüştedir: “Batı dillerindeki karşılığı mit sözcüğü Yunanca söz ve öykü anlamlarını dile getiren mythos sözcüğünden türetilmiştir” der (1975: 1).

Efsane kelimesinin karşılığı olarak diğer Türk coğrafyalarında şu kelimeler kullanılır: “*Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Balkan Türkleri ve Kırım Tatarlarında efsane; Azerbaycan’da efsane, mit, esatir; Türkmenistan’da epsana, rovayat; Özbekistan’da efsane, rivayet; Karakalpaklarda, epsane, legenda, anız-engime; Kazakistan’da anız, anız-engime, epsane,hikayet; Başkurlarda rivayat, legenda; Kazan Tatarlarında, rivayet, legenda, ekiyet, beyt; Altay Türklerinde, kuuçın, kep kuuçın, mifkuuçın, tool-çurgu çugaa, tööğü çugaalar; Şorlarda, purungu çook, kep çook, erbek; Karaçaylarda, aytiv, tavruh; Uygurlarda rivayet, epsane; Yakutlarda kepseen, sehen, kepsel, bılırgı sehen; Dolganlarda, çıkşah; Tofalarda uleger*” denir (Alptekin, 1993: XIX).Karşılaştırmalı Türk Lehçeleri Sözlüğü’ne göre efsaneye, “*Çuvaşlarda, halap, mif, ikalap, comok*”denmektedir (TDK, 1991: 202; Ergun, 1997: 1).

Efsane kelimesi İngilizcede ‘legend’, Fransızcada ‘legende’, Almanca ‘legende’(ayrıca sage), İtalyancada ‘leggenda’, İspanyolcada ‘leyenda’ şeklinde geçer (Sakaoğlu,1992: 9).

Sakaoğlu, efsanelerin hayalle gerçeğin kesiştiği noktada olduğunu ve dinleyenlerin bütünüyle özümsemediği andan itibaren hayal ve hakikat arasında yerini alacağını

söyler (1988: 2-7). Yapı bakımından basit olan efsanelere, konu yelpazesinin geniş olması dolayısıyla araştırmacılar çok sayıda ve farklı tanımlar getirmişlerdir. Aşağıda bu tanımlamalara yer verilmiştir:

Kamus-ı Türki'de efsane, “Masal, asılsız hikâye, hurafat” olarak tanımlanır.(Şemseddin Sami, 1989: 136).Türk Dil Kurumu'na göre efsane, “eski çağlardan beri söylenegelen, olağanüstü varlıkları, olayları konu edinen hayalî hikâye ve söylencelerdir.”²⁸Milliyet gazetesinin Edebiyat Ansiklopedisi'nde efsaneler, “Tabiatüstü özellikler gösteren kişilerin hayatlarının ve olayların anlatıldığı hikâyeler” olarak tanımlanmıştır (1991: 96).

Yeni Türk Ansiklopedisi'ne göre efsaneler, “bir toplumun en eski hayatını, zaman dışı bir vakalar hikâyesi hâlinde anlatan hatıralar bütünüdür. Başlangıçta tabiatüstü nitelikler gösteren kimselerin hayatlarını, sonraları da halkın hayal gücünü veya şairlerin ortaya koydukları eserlerin tesiriyle şekil değiştirmiş tarih olaylarını anlatan harika nitelikteki hikâyeler”dir (Yeni Türk,1982: 752).

The World Book Encyclopedia'nin “Legend” maddesinde efsaneler için, “*Efsane halk hikâyesinin sevilen bir türüdür. Bazı durumlarda efsaneler mitlere benzer. Mitler, tanrılar ve tanrıçalar; doğum ve ölüm gibi, dini konulara değinir. Çoğu derin geçmişteki olayları anlatır. Pek çok efsane insan, yer ve en eski zamanların olaylarını anlatır. Bazı efsaneler gerçek insanın ve olayların üzerine temellendirilir, daha çok hayali karakterlerle ilgilidir. Her kavmin bazı efsaneleri vardır. Efsanelerin çoğu onu yaratan grubun davranış ve fikirlerini yansıtır. Efsanelerin kahramanları, onların toplumları dikkate aldıklarında, önemli özelliklere sahiptirler.*” denilmektedir (akt. Önal, 2001: 4).

Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi'nde efsane, “edebiyatta tabiatüstü nitelikler gösteren kişilerin hayatlarını, halk muhayyilesinin veya şairlerin meydana getirdiği tarih olaylarını anlatan, olağanüstü olaylarla süslü hikâyelere verilen isimdir.” şeklinde tanımlanır (1978:8). Meydan Larousse Ansiklopedisi'nde, “halkın gözünde veya nakledenin hayal gücünde biçim değiştirerek olağanüstü niteliklerle donatılarak anlatılan hikâyeye” olarak tanımlanır (1981: 88).

Büyük Larousse'a göre ise efsane, “tarihsel olayların halkın gücüyle yahut şiirsel buluşlarla biçim değiştirdiği olağanüstü öğelere dayanan anlatılardır (1986: 35-36).

²⁸<http://www.tdk.gov.tr/>

Devellioğlu, efsaneyi “asılsız hikâye, masal, boş söz, saçma sapan lakırdı.” şeklinde açıklamıştır (1999: 206). Püsküllüoğlu ise “evrenin, tanrıların, insanın ortaya çıkışında bir tarih olayına bir kişiye değin türlü olay ve gerçeklikleri konu alan, onlara gerçeküstü bir nitelik vererek anlatan, başlıca özelliği inanış konusu olan kısa öykü” olarak tanımlar (2000: 320, 893).

Akalın’a göre efsane, “bir olayı akıl-dışı, olağanüstü yönde gelişmiş gösteren söylenti, genel anlamda, masal, olmayacak husus, asılsız hikâye” lerdir (1984: 93). şinasi Gündüz’e göre de efsaneler, “gerçek olmayan ya da gerçek bir bilgiye dayanmayan uydurma hikâyeler, mitolojik bilgiler” dir (1984: 109).

Özön, efsanenin “bir tabiat olayını, bir varlığın meydana gelişini, tabiat elemanlarından birinde olan bir değişikliği, akıl dışı, olağanüstü açıklamalarla anlatan ve halkın muhayyilesinde şekil değiştirerek, ağızdan ağza, kuşaktan kuşağa geöen hikâyeler olduğunu söyler (1954:74).Pala’ya göre efsane, “dile düşmüş husus, asılsız hikâye, masal, destan” lardır (1990: 151).

Efsane için Türköedesöylence kelimesi de kullanılmaktadır. Fakat bu kelime pek yaygın değildir. Dinî efsaneler için ise “menkıbe” kelimesi kullanılmaktadır. Bu da daha çok din büyüklerinin maceraları, kerametleri etrafında oluşan anlatmalara karşılık olarak kullanılmaktadır (Ergun, 1997:16).

Türk Halk Edebiyatı El Kitabı’nda efsane, “anlatı türleri içinde, masal, destan ve halk hikâyelerine göre daha kısa, içinde abartma ve olağanüstülük bulunan nesir anlatı olarak tanımlanır (Oğuz vd.2012: 141).

Öztürk, efsanelerin gelenek ve göreneklerin devamlılığını sağladığıını, topluma yön verici telkin özelliklerinin olduğunu, bağlı oldukları yere ve tipe manevi değer kazandırdığıını ve toplumda koruyucu ve ruhen tedavi edici etki gösterdiğini söyler (1983: 167).

Elöin, efsaneyi “insanoğlunun tarih sahnesinde göründüğü ilk devirlerden itibaren ayrı coğrafya, muhit veya kavimler arasında doğup gelişen; zamanla inanö, âdet anane ve merasimlerin teşekkülünde az çok rolü olan bir öeşit masallar.” olarak açıklar (2011:314).

Boratav, efsanelerin en belirgin niteliğinin inanış olduğunu vurgular. Ona göre efsanede anlatılanlar tabiatüstü hususlar olsa bile gerçekten olmuş gibi kabul edilir. Sözlü anlatım geleneğinin bir türü olan efsanenin diğer nesir türünden ayıran yönü, üslup endişesinden uzak, günlük olağan konuşma diliyle anlatmasıdır (1974: 12).

Dağlı ise efsaneyi şöyle tanımlamıştır: “Efsaneler, insanların tabiatla gördükleri harikuladeliğin arka planında yer aldığını düşündükleri kuvvetleri keşfetme, anlamlandırma düşüncesinin bir tezahürü olarak ürettikleri, anlatıcılarına has, üslup birliği bulunmayan sözlü anlatılardır.” (Basılmamış doktora tezi: 2012, 87). Alman Grimm Kardeşler efsaneyi şu şekilde tanımlamışlardır: “Efsane, gerçek veya hayali muayyen şahıs, hadise veya yer hakkında anlatılan bir hikâyedir.” (Jason, 1972: 134, Sakaoğlu, 1980: 4, Oğuz vd.2012: 140)

Max Lüthi, efsaneyi “anlatıcı tarafından bilinçli olarak duygusal bir anlatımla gerçek olaylar anlatıldığını iddia eden, dinleyicilere bunun gerçek olup olmadığını, gerçek ise nasıl olduğunu düşündüren ve bu gerçeğe haberdar olmayı isteyen, nesilden nesle sözlü aktarım yoluyla geçen ve karakteristik bir şekilde sahip anlatım türü” olarak tanımlar (1995: 66).

Mircea Eliade’a göre *efsane* “*kutsal bir tarihtir. Zamanın başlangıcında meydana gelmiş ilk olayları anlatır. Zamanın başlangıcındaki bu olayı anlatmak, onun sırrını ifşa etmek anlamına gelir. Efsaneyi söylemek cereyan etmiş olanı ilan etmektir. Bundan sonra tartışılmaz bir gerçeklik halini alır.(...) Efsane gerçeğin nasıl varlık kazandığını anlatır; bu gerçek ister kozmos, ister bir ada, ister bir bitki türü, isterse insan olsun. Nesnenin nasıl varlık kazandığı anlatılır. Bunları açıklar. Neden varlık kazandılar, neden böyle oldular? Hakiki bir var oluşun yüce nedenini kutsal dünyada oluşumunu açıklar*” (1993: 74-77).

Dundes, efsanelerin insanın yaratılışından sonraki zamanda oluştuğunu söyler. Ona göre “şimdi var olan dünya öncesinde mit; var olan zamanda ise efsane oluşmuştur. Halk masalları gerçek zamanın dışındadır. Efsane için gerçek dünyadan kaçış yoktur” (2003: 23-24).

Bonnefoy da efsanelerin tarih içinde gençleşen, güncelleşip çeşitlenen yerel anlatılar olduğunu söyler. Onlar canlıdırlar ve yeşerip büyüdüğü, serpildikleri gözlenebilir. Sürekli olarak biçim değişikliğine ve dönüşüme uğrarlar(2000: 911).

Türkiye’de efsaneler üzerine birçok bilim insanı çalışma yapmıştır. Ülkemizde özellikle Pertev Naili Boratav’la birlikte efsaneler üzerine ciddi akademik çalışmalar yapılmış ve birçok makale yazılıp eser yayımlanmıştır.

Başta Saim Sakaoğlu’nun Anadolu-Türk Efsanelerinde Taş Kesilme Motifi ve Bu Efsanelerin Tip Kataloğu (1980), 101 Anadolu Efsanesi (1989), 101 Türk Efsanesi (2003), Efsane Araştırmaları (1997), Bilge Seyidoğlu’nun Erzurum Efsaneleri:

Erzurum’da Belli Yerlere Bağlı Olarak Derlenmiş Efsaneler Üzerinde Bir İnceleme (1985) ve Erzurum Efsaneleri, Ahmet Yaşar Ocak’ın Bektaşî Menakıbnamelerinde İslam Öncesi İnanç Motifleri (1983), Ali Berat Alptekin’in Fırat Havzası Efsaneleri: Metinler (1993), Ruhi Kara’nın Erzincan Efsaneleri Üzerine Bir Araştırma (1993)adlı kitapların yanı sıra özellikle Milli Folklor Dergisi başta olmak üzere Gazi Akademik Bakış Dergisi, Akademik Araştırmalar Dergisi, Gazi Üniversitesi Türkiyat Dergisi, Turkish Studies Türkoloji Araştırmaları Dergisi, Dede Korkut Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi, Çukurova Üniversitesi Türkoloji Araştırmaları Dergisi gibi birçok dergide efsane ile ilgili Nesrin Feyzioğlu’nun, Ahmet Dağlı’nın, M. Metin Türkteş’in, Mehmet Yardımcı’nın, Bilge Seyidoğlu’nun, Ferhat Aslan’ın, Mehmet Güneş’in, Pertev Naili Boratav’ın, Metin Ergun’un, Saim Sakaoğlu’nun, Muazzez İlmiye Çığ ve daha birçok akademisyenin makaleleri yayımlanmıştır.

Aşağıdaki tabloda ülkemizdeki üniversitelerde efsaneler üzerine hazırlanmış yüksek lisans ve doktora tezleri bulunmaktadır.

YÜKSEK LİSANS TEZLERİ		
Araştırmacı	Çalışmanın Adı	Yılı
Bilge Seyidoğlu	Erzurum Efsaneleri: Erzurum’da Belli Yerlere Bağlı Olarak Derlenmiş Efsaneler Üzerinde Bir İnceleme ve Erzurum Efsaneleri	1985
İsmail Görkem	Elazığ Efsaneleri Üzerine Araştırmalar: Metinler ve İncelemeler	1987
Yılmaz Önay	Van Folklorunda Yatırlar ve Yatırlara Bağlı Olarak Anlatılan Menkıbeler	1987
Ali Duymaz	Bingöl Efsaneleri: İnceleme-Metinler	1989
Kudret Yıldırım	Malatya Efsaneleri: Metinler ve İnceleme	1991
Zekeriya Karadavut	Yozgat Efsaneleri: İnceleme-Metin	1992
Ruhi Kara	Erzincan Efsaneleri Üzerine Bir Araştırma	1993
Ali Berat Alptekin	Fırat Havzası Efsaneleri: Metinler	1993
Muhsine Helimoğlu Yavuz	Diyarbakır Efsaneleri Üzerine Bir Araştırma	1993
Seyit Emiroğlu	Konya Efsaneleri: İnceleme-Metin	1993

Zekiye Çağınlar	Adana Yöresi Yatır-Ziyaret ve Ocaklarla Bunlara Bağlı Anlatılan Efsaneler	1994
Refiye Okuşluk	Adana Efsaneleri Araştırması	1994
Bayram Sönmez	Niğde Efsaneleri: Tahlil ve Metin	1994
Nilgün Çıblak	İçel Efsaneleri Üzerine Bir Araştırma	1995
Necmi Yalçın	Balıkesir Yatır Efsaneleri Üzerine Bir Araştırma	1996
Neşe Işık	Doğu Karadeniz Efsaneleri Derleme ve Araştırma (Trabzon, Rize ve Artvin Efsaneleri)	1998
Aziz Ayva	Anadolu Göl Efsaneleri: İnceleme-Metin	2001
Adem Yıldız	Hayvanlarla İlgili Efsaneler	2002
Yahya Özdemir	Gaziantep Efsaneleri: İnceleme-Metin	2003
Sinan Gönen	Anadolu'da Yer Adlarına Bağlı Olarak Oluşan Efsaneler Üzerine İncelemeler	2004
Gülçim Mara	Azerbaycan'da Yer Adlarına Bağlı Efsaneler Üzerine Bir İnceleme	2004
Mustafa Osan	Kuzeydoğu Denizli Yöresinde Anlatılan Efsaneler	2006
Nuriye Sancak	Mardin Efsaneleri	2008
Gül İnce	Hatay'da Bulunan Ziyaret-Yatır Yerleri İle İlgili İnanışlar ve Bu Ziyaretler Etrafında Oluşan Efsaneler	2009
Recai Bazancir	Bingöl Efsaneleri	2010
Levent Başarkanoğlu	Nizip Efsaneleri	2010
Gülşah Yüksel	Kastamonu Efsaneleri	2011
Aslıhan Yıldız	Anadolu Efsanelerinin Tanımı ve Tasnifi	2011
İbrahim Atlı	Çan Yöresi Efsanelerinin Sosyolojik Açıdan Değerlendirilmesi	2012
İmran Gündüz Alptürker	Nevşehir Efsaneleri Üzerine Bir Araştırma: İnceleme-Metinler	2013
Hakan Acar	Burdur Efsaneleri Üzerine Bir Araştırma	2013
Sezai Demirtaş	Savaş ve Fetih Olguları Bağlamında Anadolu Sahası Türk Efsaneleri Üzerine İncelemeler	2013
Elif Alakuş	Afyonkarahisar Merkezde Yer Adlarına Bağlı Oluşan Efsaneler: Derleme-İnceleme-Metinler	2014

Mete Bülent Deger	Hatay Efsanelerinin Bağlam Merkezli Halk Bilimi Yöntemleri Açısından İncelenmesi	2014
Ramazan Ergöz	Anadolu Efsanelerinde Yasaklar ve Cezalar	2014
Nurşen Batı	Terme İlçesinin Kültürel Dokusunda Amazon Efsanesi	2015
Şerife Oral	Kayseri Yöresi Efsaneleri: İnceleme-Metinler	2016
Seval Kocaer	Türk Efsanelerindeki Ceza ve Mükâfatların İşlevsel Açısından İncelenmesi	2017

Tablo 1: Efsanelerle ilgili yapılan yüksek lisans tezleri

DOKTORA TEZLERİ		
Yusuf Olgun	Tarihî Bursa Efsaneleri	1989
Metin Ergun	Türk Dünyası Efsanelerinde Değişme Motifi	1993
Gülhan Atnur	Tatar-Başkurt Efsanelerindeki Olağanüstü Motifler Üzerine Karşılaştırmalı Bir Araştırma	2002
Halil Altay Göde	Isparta Efsaneleri Üzerine Bir Araştırma	2002
Mehmet Naci Önal	Muğla Efsaneleri	2003
Aygerim Dıykenbayeva	Kırgız Efsaneleri Üzerine Bir Araştırma: İnceleme-Metin	2004
Adem Öger	Uygur Efsaneleri Üzerinde Bir Araştırma: İnceleme-Metinler	2008
Pınar Dönmez Fedakâr	Karakalpak Efsaneleri: İnceleme-Metinler	2008
Ferhat Aslan	Ayasofya Efsaneleri: Tespit-İnceleme	2009
Nursel Uyaniker	Eyüp Sultan Türbesi Etrafında Teşekkül Eden Efsanelerin Tespiti ve İncelenmesi	2011
Mevlüt Metin Türktaş	Denizli Efsaneleri	2012
Ahmet Dağlı	Yapısalcı Açısından Amasya Efsaneleri	2012
Bairma Ochirova	Türk ve Buryat Efsanelerinde Dağ Kültü	2013
Tuğrul Balaban	Amasya Efsane, Menkabe ve Memoratları: Derleme, İnceleme, Metin	2013
Mehmet Dervişoğlu	Edirne Efsaneleri	2016
Cavit Güzel	Kırşehir'den Derlenen Efsanelerin Retorik Analizi	2016

Tablo 2: Efsanelerle ilgili yapılan doktora tezleri

2.2 EFSANENİN OLUŞUMU

Efsanelerin nasıl oluştuğunu ortaya koyabilmek için öncelikle onların beslendikleri köklerin neler olduğuna bakmak gerekir. Ögel efsane için, “Tarihte adı geçmeyen, artık unutulmuş, büyük kahramanlara ait efsaneler, mitolojinin kadrosuna girer. Tarihte yaşadıklarını bildiğimiz kişilere ait efsaneler ise destan başka bir ifadeyle ‘legende’dir” der (1989: 18). Uyguner de efsanelerin, “varlıkla varlık ötesi arasında, oluşla oluş öncesi arasında kurulmuş hayal mahsulü bağlantıların hikâyesi” olduğunu söyler (1956: 84). Bu iki tanımdan da anlaşılacağı üzere efsaneleri oluşturan dört kök vardır. Bunlar:

1. *Mitolojik Kökler*

2. *Tarihî Kökler*

3. *Dinî Kökler*

4. *Hayalî, Fantastik Kökler* (Ergun,1997:41).

Zaten Bilge Seyidoğlu'nun “Efsaneler kaynaklarını mitolojiden, tarihten, dinden ve günlük olaylardan alabilirler.” (1997:26)sözü de bu bilgiyle aynı doğrultudadır. Bunun yanında Sakaoğlu'nun Rosiere'den naklettiği, efsanelerin teşekkülüyle ilgili üç kuralı da burada görmek gerekir:

1. *Menşelerle ilgili kaide: Aynı aklî kapasiteye sahip olan bütün milletlerde muhayyile aynı şekilde tezahür eder. Böylece benzer efsanelerin yaradılışına sebep olur.*

2. *Birinin yerine diğerinin geçmesi kaidesi: Bir kahramanın hatırası zayıfladıkça onun şerefine yaratılmış olan efsane bu kahramanı terk eder ve daha meşhur birine mal olur.*

3. *Adapte olabilme kaidesi: Çevre değiştiren her efsane yeni çevrenin sosyal ve etnografik şartlarına kendisini adapte eder* (akt.Sakaoğlu,1992:11).

Bilge Seyidoğlu “Erzurum Efsaneleri” adlı eserinde efsanelerin özelliklerine dair şunları söyler:

1. *Bir inanış etrafında teşekkül etmişlerdir. Bu inanış, efsanelerin gerçek ve doğru olduğu inancıdır.*

2. *Efsaneler bilinmeyen esrarengiz bir âlemi anlatırlar. Bu bakımdan olağanüstü unsurlar ihtiva ederler.*

3.Efsaneler, bir tarife göre mitlerin modernleşmiş şekli olarak ifade edilmekte, çok eski hikâyeler olduğu söylenmektedir. Bu bakımdan kutsal unsurlar da taşırlar.

4.Bir efsane mutlaka bir inanç unsuru üzerine kurulmakla birlikte diğer unsurların hepsini taşımayabilir. (1997:22).

Bu tanımlamalardan anlaşılacağı üzere eski anlatımların oluşan yeni kültür çevreleri, dinî inanışlar, zamanla yaşanan olaylar dilden dile kulaktan kulağa aktarılarak zamanla değişir. Üstelik önemli şahsiyetlerin yerini başkaları alır. Anadolu'daki bazı efsanelerin Balkanlar'da ve Orta Asya Türk Cumhuriyetlerinde de benzerlik göstermesini bu sebebe bağlamamız gerekir. “Burada unutulmaması gerek husus ise bir olayın efsaneye dönüşebilmesi veya bir din büyüğünün etrafında keramet motiflerinin oluşabilmesi için, o olayın veya kahramanın halkın üzerinde çok iyi veya çok acı izlenimler bırakması gerekir.” (Göde, 2002: 47).

Osman Saygı'nın “Türk efsaneleri, hayal mahsulü, uydurulmuş hususlar değildir”(1958: 8) ifadesi de Türk efsanelerinin sağlam tarihî kaynaklara dayandığı iddiasını taşımaktadır. Max Lüthi'nin “yeni bir kavram olan efsane(sage) aslında, gerçekte vukua gelmiş hâdiseleri hikâye eder.” (akt. Sakaoğlu,1992:9)sözünü de burada zikretmek gerekir.

Bu bilgilere göre tarihî nitelikteki efsaneler kaynaklarını tarihten alırken dinî içerikli efsanelerin de kaynağı dinî köklerdir. Ayrıca bir efsane hem dinî hem tarihî köklerden müteşekkil olabildiği gibi hem mitolojik hem de hayalî, fantastik köklerden beslenebilir. Hangi efsane olursa olsun içinde birden fazla kök varsa da bunlar arasından mutlaka ağır basan bir kök vardır ve biz onu o gruba dâhil ederiz. Bahsi geçen kökler hakkında bilgi vermek konunun açıklığa kavuşması bakımından yararlı olacaktır.

1. Mitolojik Kökler: “İnsanoğlu, yeryüzünde var olduğu andan itibaren aklına takılan birçok soruya cevap arama ihtiyacı hissetmiştir. İnsanın nereden geldiği, nereye gittiği, denizin çekilmesi, şimşeğin çakması, yağmurun yağması gibi hususler, insanın sebebini sorguladığı olaylardandır. İnsanoğlu, bütün bu sorulara kendi belleğinde cevap arama eğilimine girmiştir. Dolayısıyla o dönem insanı bir dağın, tepenin oluşumunu, şeklini olağanüstü niteliklere büründürerek açıklamaya çalışmıştır.”(Sancak,2008: 110).

Bu köklere dayalı efsaneler birbirlerine benzerlik göstermektedir. Çünkü beslendikleri kaynaklar aynıdır. Ülken'in belirttiği, “efsaneler kültür çevrelerine ait olmakla birlikte kültür yayılışına bağlı olarak toplumdan topluma geçerler. Bundan dolayı kültürler arasında ortak taraflar vardır.”(1969:91) ifadesi milletlerin kendilerine has sözlü kültür unsurlarından olan bu efsanelerin, toplumdan topluma geçtiğini teyit eder mahiyettedir.

Bir olay tarihî bile olsa efsane boyutuna ulaşması için mutlaka halkın nazarında önemli bir yer edinmelidir. Mutluluk, üzüntü, ödül veya ceza, ne olursa olsun topluma etkisi kesinlikle halkı etkilemelidir. Bu konuda Mody Boatright şunları söyler: “Efsane toplumsal bir kabullenme gerektirir. Kişi veya bir grubun ya da bazı küçük grupların tekelinde kalmış inançlar efsane değildir.”(1976: 12).

2. Tarihî Kökler: Efsanelerin en temel kıstaslarından olan halkın inandırma özelliği yoluyla bazı efsanelerin tarihî nitelik taşıdığı görülmektedir. Tarihî efsaneler tarihî gerçekler değildir ancak tarihî bir olay eğer halkın üzerinde büyük bir etki oluşturmuşsa işte o zaman efsaneye dönüşür. Boratav'ın, “*Bir tarih olayı gerçekte olduğu gibi anlatılmamışsa, gerçekten uzaklaşan bir biçim almışsa efsaneleşmiş demektir.*”(1998:98-99) sözü, tam da bu yaklaşımın ifadesidir.

Tarihî köklerle beslenen efsanelerin belli bir zamanı yoktur ancak bu tip efsanelerdeki tarih mefhumunu iyi irdelediğimizde genellikle görürüz: Tarihî köklere sahip efsaneler, mitolojik köklerle beslenen efsanelere göre daha sonra teşekkül etmiştir.

3. Dinî Kökler: Dinî şahsiyetlerin yaşadığı olaylar halk tarafından çeşitli değişiklikler yoluyla benimsenirse efsaneye dönüşmüş olur. Dinî kitaplardaki birçok kıssanın da zamanla efsaneye dönüştüğü bir hakikattir.

Özellikle dinin kurallarını, emir ve yasaklarını anlatan efsanelerde halkı dinî kişilikler etrafında dinen eğitmek amacı vardır. Her yörenin kendine has evliyası ve onun da yine kendine has bir kerameti vardır.

Bunların dışında bir de kökü yine dinle ilişkili Allah'ın verdiği ekmek, su gibi nimetlere verilmesi gereken öneme dikkat çeken, telkin eden ve bu nimetlere saygısızlığın mutlaka cezalandırıldığı efsanelerin de kökü dinle ilişkilidir. Derlediğimiz bazı efsanelerde bunu görmekteyiz.

4. Hayalî Kökler - Fantastik Kökler: Her efsanede olağanüstülük söz konusudur. Bu yönüyle hayalî içerikli efsaneler, mitolojik kökenli efsanelerle biraz içiçe

geçmiştir ancak fantastik efsaneler mitolojik efsanelere göre daha fazla olağanüstülük gösterir. Özellikle yer adlarının oluşmasında bu köklere sıkça rastlarız.

Halk, yaşadığı yerde veya çevresinde değişik gördüğü bir taş, tepe veya dağ ile ilgili hemen efsane üretir. Efsanenin şekillenmesi ve yayılması yüzyılları alır fakat oluşumu hızlıdır. İlk oluşumları zamanla nesilden nesle aktarılırken daha da fantastik bir hâl alır. Üstelik efsaneyi her anlatan dinleyiciye anlatırken kendisi de mutlaka bir husus ekler.

2.3 EFSANENİN DİĞER FOLKLORİK TÜRLERLE İLİŞKİSİ

Sözlü edebiyat ürünlerinin bazı ortak özellikleri vardır. Bunlar anonim olma, ağızdan ağza anlatılıp kulaktan kulağa yayılma, zamanla birçok değişikliğe uğrama vb.dir ancak her ne kadar benzerlikleri olsa da bu türlerin birbirinden farklı yanları, kendine has özellikleri vardır. Bu noktadan hareketle aşağıda efsanenin mitoloji, destan, masal ve halk hikâyesiyle benzer ve farklı olan yönleri kısaca verilmiştir.

2.3.1 Efsane - Mitoloji İlişkisi

Efsanenin teşekkülü ve içeriği noktasında en çok benzediği sözlü edebiyat ürünü olan miti, Mircea Eliade şöyle açıklar: *“Mit, kutsal bir öyküyü ve eski zamanlarda, başlangıçtaki zamanda, olup bitmiş bir olayı anlatır. Bir başka deyişle mit, doğaüstü varlıkların başarıları sayesinde, ister eksiksiz olarak bütün gerçeklik, kozmos (kâinat) olsun; isterse onun yalnızca bir parçası (sözgelimi bir ada, bir bitki türü, bir insan davranışı bir kurum) olsun, bir gerçekliğin nasıl yaşama geçtiğini anlatır.”* (Eliade,1993: 20-27).

Efsaneler kutsallık, oluşum zamanı, kendisine inanılma ve olağanüstülük gibi yönlerle mitlerden farklılık göstermektedir. *“Efsaneler, menkıbeler ve masallar, insanın faniliği, geçiciliği düşünmesini sağlar. Mitler ise daha başlangıçta bundan daha farklı hususlar ileri sürerek insanı fani dünyadan ve zamandan uzaklaştırır.”*(2006: 349-353)diyen Max Lüthi, efsanelerdeki şahsiyetlerin fani oluşu ile mitlerdeki zamandan ve mekândan uzak, izafilik üstü oluşundaki farkı dile getirmektedir.

“Mitolojiler, ilkel dönemlerin ve ilkel kültürlerin mahsulleri oldukları hâlde efsaneler günümüzde oluşabilir ve tarih çıkabilirler.”(1997:2) diyen Seyidoğlu, burada efsanelerin mitlere göre daha geç dönemlerde oluştuğunu vurgulamaktadır.

Ergun (1997: 46-48) efsaneler ile mitolojilerin objelerinin farklılıklarını şöyle dile getiriyor: “*Mitlerin esas unsuru objesi tabiattır, uzaydır; efsanelerinki ise cemiyet hadiseleridir, tarihtir.*” Helimoğlu ise bir başka farklılığı şu sözlerle ortaya koyuyor: “*Mitlerde tanrılar ve yarı-tanrılar olduğu hâlde efsanelerde tarihî ve yarı-tarihî kahramanlar vardır.*” (2013:21).

Bütün bu yaklaşımlar göstermektedir ki mitle efsane inanılma ve olağanüstülük açısından benzerlik gösterirken kutsallık ve oluşum zamanı açısından farklılık göstermektedir.

2.3.2 Efsane - Destan İlişkisi

Elçin, destanları şöyle açıklar: “*Destan(epos), bir boy, ulus(kavim) veya millet hayatında tam estetik hüviyet kazanmamış eser sayılan efsanelerden sonra, nazım şeklinde ortaya çıkan en eski sözlü halk edebiyatı mahsullerinden biridir. Sözlü geleneğe bağlı bu anonim mahsuller, zaman ve mekân içinde cemiyetin iradesini ellerinde tutan ‘kahraman-bilge’ şahsiyetlerin menkıbevi ve hakiki hayatları etrafında teşekkül etmiş uzun, didaktik hikâyelerdir. Tarihe bağlı olmakla beraber tarih sayılmayan; ozanların kopuzlarla terennüm ettiği, cemiyetin ortak hayat görüşü ile ülkülerini aksettiren bu eserlerin teşekkülü için, bir “yaratma zemini” ile savaş, din değiştirme, göç, kuraklık vb. gibi büyük hadiselerin millet vicdanında birtakım sarsıntılara sebep olması lazımdır.*” (2011:72). Burada destanların da efsanelerin de toplumu derinden etkilediğini-destanlardaki etkileme, efsanelere göre daha genel ve büyüktür- olağanüstü kahramanlara ve olaylara her ikisinde de rastlandığını, her iki sözlü türde de olayların gerçek yerlerde-yeryüzünde- geçtiğini anlıyoruz.

Bu benzerlikler dışında, efsanelerin bazıları başka milletlerin efsaneleriyle benzerlikler gösterirken destanlar onlara göre daha millîdir. Ayrıca “*Efsanelerdeki sessiz, sakin, itaatkâr derviş tipine karşılık destanlarda kahraman, savaşçı alp tipi vardır.*” (Ergun,1997:).En önemli fark ise destanlar tarihî belgelere kaynaklık ederken efsanelerde böyle bir durum yoktur. Bunun için destanın gerçeklik payı efsaneye göre daha fazladır.

2.3.3 Efsane - Masal İlişkisi

Her ikisi de olağanüstü olaylara yer veren efsane ve masal çoğu defa birbiriyle karıştırılan anonim halk ürünlerindedir. Bunlar arasında kıyaslama yapan Sakaoglu şöyle der: “*Efsanenin gerçek olarak kabul edilmesine karşılık masal*

hayal mahsulü olarak kabul edilir. İlkinin inandırıcılığı yanında ikincisinin bu hususiyetinden her zaman bahsedilemez. Efsanenin zamanını kısaca yakın geçmiş diye adlandırabiliriz. Hâlbuki masalın cereyan ettiği zaman muayyen değildir.(...)Efsanelerin bir kısmı ile bütün masallar kutsiyet ifade etmezler, din dışı konuları işlerler. Efsanelerin diğer bir bölümü ise dinî konularda oldukları için diğer bölümden ayrılırlar.”(1992:24).“Masalarda görülen şekil değiştirmelerde, kahramanlar bazen eski şekillerine dönebilir. Bu husus efsanelerde görülmez.”(Sakaoğlu, 1980:30).

Efsanelerde yaşanan olaylar, gerçek yerlerde geçerken masalarda “masal ülkesi” denilen hayalî yerlerde geçer. Bunun yanında efsanelerde toplumun inançları ve değerleri yer almaktayken masalarda böyle bir inanç işleyişi yoktur. Ancak dinî açıdan bu farklılık olsa da her ikisi de dinleyeni iyiliğe ve doğruluğa sevk etme amacı gütmeye yönüyle de benzerlik gösterir.

2.3.4 Efsane-Halk Hikâyeleri İlişkisi

Halk hikâyesi, “kahramanlık destanlarından sonra oluşmaya başlamıştır. Yerleşik hayata geçişin ilk mahsullerinden sayılır. Nazım ve nesir karışık olarak oluşturulur. Aşk, kahramanlık vb. konuları işler. Efsane masal, destan gibi türlerden beslenir ve büyük ölçüde âşıklar ve meddahlar tarafından anlatılır. Destanlara nazaran daha kısa ve gerçekçi anlatımlardır” (Türktaş,2012:49-50).

Bu açıklamadan da hareketle aslında efsane ile halk hikâyelerinin büyük bir benzerliği yoktur ancak genellikle halk hikâyelerinde efsane izlerine rastlanmaktadır. Ya motif benzerliği yahut kahraman benzerliği çok sık yaşanan bir husustur. Bazı halk hikâyelerinin zamanla efsaneye dönüştüğü görülür. Aşk konulu bazı efsaneler manzum kısımları atılmış halk hikâyeleri gibidir.

3.BÖLÜM: ORDU İLİNDEN DERLENEN EFSANE METİNLERİ

Derlenen efsaneler teze yazılırken merkez ilçe olan Altınordu başa alınmış, diğer ilçeler alfabetik olarak sıraya konmuş, ardından her bir ilçeye ait olan efsane, derlenmiş olduğu ilçe başlığı altında verilmiştir.

3.1 ALTINORDU İLÇESİ EFSANE METİNLERİ

3.1.1 Ordu Adının Oluşumu Efsanesi

Yıllar, yüzyıllar önce bugünkü Ordu ilinin olduğu yerde hiçbir ev yokmuş. Buralar yerleşim yeri olarak kullanılmamaktaymış. Sadece bugün Bucak Mahallesi denilen yerde küçük bir köy varmış ve halk buraya “Bucak” diyormuş.

Bunun dışında bir de denizden daha iç kesimde bulunan ve buralara göre daha hareketli olan Bayramlı kasabası diye bir yer varmış. Bu kasabada pazarlar kurulduğu için de halk buraya Eskipazar diyormuş.

Osmanlı Devleti'nin son zamanlarında baş gösteren otoriteye karşı gelme ve eşkıyalık işleri zamanla buralarda da kol gezmeye başlamış. Aynı zamanda bu eşkıyalar buldukları yerlerdeki zorba derebeyleri ile de işbirliği içindeymişler. Halk bunların yaptığı zorbalıklardan gittikçe usanmış ve sonunda bir bir buldukları yerlerden daha aşağılara inmeye, göç etmeye başlamışlar.

Sonunda halkın bu sıkıntıları yöneticilerin kulağına kadar gitmiş. Osmanlı Devleti buraya en yakın yerden bir ordu göndermiş. Gelen ordunun başındaki Osman Paşa bugünkü Bucak Mahallesi'nin olduğu yere otağını kurmuş. Halk kendisine yardıma gelen bu askerlere yaptıkları sütü, yoğurdu, ayranı götürürken nereye gidip nereden geldikleri kendilerine sorulduğunda “Ordu'ya gidiyorum.” veya “Ordu'dan geliyorum.” dermiş. Böylelikle buranın adı Ordu olarak kalmış. Halk da zamanla buraları kendilerine yeni yerleşim yeri olarak benimsemiş ve böylelikle şehir kurulmuş.(KK:5).

3.1.2 Uçan Evliya(Pir Aziz)Efsanesi

Ordu şehri yaklaşık 600 metre yüksekliğindeki Boztepe'nin eteklerine kurulmuş bir şehirdir. Boztepe denilen bu yer yıllar önce bugünkünden daha ormanlık bir durumdaymış. Burada kimseye görünmek istemeyen yaşlı bir kişi bir kulübede yaşamaktaymış. Boztepe'de her gün koyunlarını otlatan çoban bir gün tek başına yaşayan ve kimseye görünmek istemeyen bu yaşlı adamı görmüş. Çobanın

kendisini gördüğünü anlayan bu yaşlı adam aslında evliya bir insanmış ve kendisinin çoban tarafından görüldüğünü anlayınca “Artık buralarda yaşamak bize haramdır.” deyip kendisini Boztepe’nin yamaçlarından aşağıya atmış. Atmış atmasına ama efsane bu ya evliya Giresun tarafına doğru çobanın şaşkın bakışları arasında uçmaya başlamış ve sonunda gözden kaybolmuş.

Halk, efsanedeki bu evliyanın bugün Giresun’un ilçesi olan Piraziz’e adını veren “Pir Aziz” olduğuna inanmaktadır. Ayrıca oralarda da evliyanın öldükten sonra bile kimseye görünmek istemediğine ve bu nedenle mezarının da kaybolduğuna inanılmaktadır.(KK:3).

3.1.3 Keçiköy ve Kiraz Limanı Efsanesi

Bugün Kiraz Limanı Mahallesi ve Güzelyalı Mahallesi olan yere eskiden Keçiköy denirmiş. Buralar yıllar önce halk tarafından mesire yeri olarak kullanılan ormanlarla kaplı bir yermiş ve burada yaban keçileri çok varmış. Oraya gidip gelenler geri döndüklerinde buradan bahsederken “keçinin olduğu yer şöyle güzel, böyle güzel” diye bahsederlermiş. Böylelikle buranın adı Keçiköy olarak kalmış.

Ayrıca Keçiköy’ün denize yakın yerlerinde de bol miktarda kiraz ağacı bulunmaktaymış. Buralara denizden gelip gidenler yüklerini boşaltmak için bu koya gemilerini demirlerlermiş. Hem işlerini görürler hem de bu güzelim kirazlardan yerlermiş. Zamanla buranın adı da Kiraz Limanı olarak kalmış.(KK:3).(Bkz.: Resim 2)

3.1.4 Uzun İsa/Musa Efsaneleri

Yıllar önce Boztepe’nin arkasına düşen yerlerin birinde bir bey yaşarmış. Bu bey herkes tarafından sevilirmiş. Öyle ki başka yerlerde halka birçok zulüm yapan derebeyleri olduğu hâlde bu bey, çevresindeki insanlara bırakın zulüm etmeyi kötülük bile etmezmiş.

Halkın çok sevdiği bu beyin yıllarca çocuğu olmamış. Çocuğunun olması ve soyunun devam etmesi için hem kendisi hem de onu seven halk Allah’a yalvarırmış. Sonunda bu beyin iki tane oğlu olmuş. Bey, çocuklarının ömrü uzun olsun diye bunlara iki tane peygamberin adı olan İsa ve Musa adlarını vermiş.

Bu çocuklar günden güne büyümüşler ve uzun mu uzun delikanlı olmuşlar. Tabi onlar büyürken babaları da iyice yaşlanmış. Sonunda bey ölmüş. Babalarının vasiyeti üzerine onun yerine büyük olan Musa geçmiş. Musa o bölgeye hâkim

olmuş. Kardeşi İsa'ya da "Kardeşim, buralar bize az gelmeye başladı. Sen de deniz kenarına in, oraları yurt edin." demiş. Bunun üzerine İsa da daha aşağılardaki yere inmiş ve oraları kendisine yurt edinmiş. İsa'nın ve Musa'nın yaşadığı yerlere gidip gelenler "Uzun Musa'nın orası veya Uzun İsa'nın orası" anlamında "Uzun Musa'dan/İsa'dan geliyoruz/gidiyoruz" demişler ve bu köylerin adı bu adlarla anılmaya başlamış.

Bu efsanenin bir diğer varyantında da bu beyin üç oğlunun olduğu anlatılır. Bunlardan Musa ve İsa'nın dışında dönemin padişahının adı olan Mahmut adında da bir oğlunun olduğu ve Ulubey'in Uzunmahmut Mahallesi'nin adının da buradan geldiği anlatılmaktadır.(KK:2).

3.1.5 Burhanettin ve Nizamettin Mahallesi Efsaneleri

Dönem, Osmanlı - Rus Savaşı başka bir ifadeyle 93 Harbi yıllarıdır. O yıllarda Kafkasya Bölgesi'nde Ruslarla çetin savaşlar olmaktadır. Buradaki birçok Müslüman halkı savaş sırasında Rusların zulmüne uğradığından kabileler hâlinde Osmanlı topraklarına göçe başlamışlar.

Bu göçler öncelikle Karadeniz'e kıyısı olan yerlere olmuş. Ordu'da da Boztepe'nin yamaçlarındaki yerlere yerleştirilen bu topluluklardan önce onların yerleştirildikleri bu yerlerin henüz bir adı yokmuş. Çünkü buralar boşmuş. Zamanla buraya göçen Kafkas Müslümanları ev bark olmuşlar buralarda. O yıllarda Osmanlı Devleti'nin başında Ulu Hakan 2.Abdülhamit Han bulunmaktadır ve onun da Burhanettin adını koyduğu bir oğlu olmuştur. İşte buralara yerleşen Kafkas Müslümanları kendilerini Rusların zulmünden kendilerini kurtaran Abdülhamit Han'a minnet duygularını ifade etmek amacıyla hem oğullarının adı Burhanettin'i hem de diğer bölgeye de ona yakışan Nizamettin(dini düzenleyen, uygulayan)adını vermişler. O gün bugündür buraların adı Burhanettin ve Nizamettin olarak anılmaktadır.(KK:5).

3.1.6 Bayramlı Mahallesi Efsanesi

Uzun yıllar önce Trabzon tarafından iki kardeş Giresun üzerinden Karagöl'den, Çambaşı'nı aşip Melet Irmağı havzasının yukarılarına kadar gelmişler. Zamanla buradaki halk tarafından çok sevilen bu kardeşler zamanında daha hareketli olan Bayramlı Kasabasında değil de kendilerine daha uygun olan yere yerleşmişler. Halk buraya gelen bu yeni kişilerin gelip yerleştiği bu yere Göçet adını vermiş.

Aradan yıllar geçmiş ve Bayramlı Kasabası eski hareketliliğini kaybetmiş. Eskiden pazarlar kurulan ve neşeli bir ortama sahip olan bu yere halk Eskipazar adını vermiş.

Göçet'i yer yurt edinen ve yerleşen bu kardeşlerden birisinin torunlarından olan Mehmet Ağa'yı da halk muhtar seçmiş.

Buralarda Osmanlı'nın son dönemlerinde asayiş eksikliğinden eşkıyalar kol gezmeye başlayınca Mehmet Ağa halkın bu sıkıntılarını dile getirmek amacıyla Trabzon'daki Kadri Paşa'nın huzuruna çıkmış. "Bizim köyümüz büyük olduğundan asayiş zor. Burayı ikiye bölsek nasıl olur?" diye sormuş.

O zamanlar halk arasında Sağırlı diye bilinen köy böylelikle ikiye bölünmüş ve derenin bir tarafı Sağırlı; diğer tarafı da köyün eski güzel zamanlarındaki adı olan Bayramlı(neşeli bayramların yapıldığı yer anlamında) adını almış.(KK:10).

3.1.7 Gökömer (Göğmar)/ Zafer(Biben)/ Uzunömer-Sağırlı (Uzunomar)Mahallesi Efsaneleri²⁹

Bugün Ordu ili Altınordu ilçesine bağlı karşılıklı tepelerde birbirine bakan üç mahalle vardır. Bu mahallelerden Gökömer(Göğmar)(Bkz.: Resim 3) ve Zafer(Biben) Mahallesi sınırdadır. Diğer mahalle ise bu iki mahallenin karşısına düşmektedir.

Uzun yıllar önce ülkenin birçok yerinde olduğu gibi Ordu civarında da girdiği her yerde bütün halkı kırıp geçiren ve halk arasında "davun/ taun" diye anılan ölümcül bir hastalık(veba) baş göstermiş. Bu kötü hastalık, o yıllarda imkânlar olmadığından büyük bir hızla yayılmaya başlamış. Halk evlerinden dışarı çıkamaz olmuş. Olmuş olmasına ama yedikleri yemekten, içtikleri sudan evde bile bu hastalıktan ölümler başlamış. Neredeyse mahallelerde hiç kimse kalmamış.

Bu mahallelerden birinde Ömer adında yeşil gözlü, yakışıklı bir zât sonunda dayanamamış ve buldukları yerin en yüksek tepesine çıkmış. Sağına dönmüş ve: "Ulaa,ula orda kim galdıı, kim galdı?" diye bağırması. Bu mahallede de durumdan

²⁹Bu efsaneyle birlikte Gelin Kayası Efsanesi, Eskipazar Evliyası, Kırkkızlar, Bereket Geyikleri, Geyik Koşan Dede, Danişment Gazi, husush Süleyman Dede, Geyikçeli Camii, Veli Hatip Hazretleri, Hapsamana, Genç Ağa, Harami Köyü, Çoban Bağırta Çeşmesi, Musa Kırık Köyü Efsanesi, Esenyurt (Eldirek) Köyü Efsanesi, Şid Abdal Hazretleri, Vade Yeli, Ahi Pehlivan, Uzun Kızlar, Taş Kesilen Ot, Cin Mahkemesi, Kara Veli Değirmeni, Vasiyet Gölü, Kalıcak, Elik Keçisi, husush Abdullah, Yunus Emre, Kabadirek Evliyası efsaneleri Prof. Dr. Necati DEMİR'in Ordu Yöresi Tarihinin Kaynakları IX adlı eserinde de yer almaktadır. Bu eserde yer alan efsanelerin çoğunluğu 1996 yılı ve öncesinde yapılan derlemelere dayanmaktadır. Bu tarih ile bizim çalışmamızda ortaya çıkan efsaneler arasında derleme tarihi açısından 20 yıllık bir süre farkı vardır. Bu zaman farkına ilave olarak kaynak kişiler de farklı olduğundan, efsaneler arasında bazı farklılıklar görülmektedir. Bu iki kaynaktan yer alan benzer efsaneler, aradan geçen yaklaşık 20 yılda oluşan farklılıkları da görme imkânı sağlamıştır.

haberdar olmak isteyen bir kişi varmış. O da bu seslenmeyi duyunca karşılık vermiş: “Ula, burda bi ben galdım,bi ben galdım!”

Bunun üzerine Ömer, karşı tarafa seslenmiş: “Ulaa,ula orda kim galdıı? Kim galdı?” O bölgede de Ömer adında, uzun boylu bir kişi varmış ve bu seslenişe: “Ula, burda Uzun Ömer galdı. Uzun Ömer galdı!” diye cevap vermiş.

Bunun üzerine uzun Ömer, beriye seslenmiş: “Ulaa, ula orda kim galdıı, kim galdı?” Yeşile eskiden halk “gög”, yeşil gözlüye de hâliyle “gög gözlü” dermiş. (göğermek, yeşermek kelimesi de buradan gelir) Bu soruya ilk soruyu soran Ömer cevap vermiş: “Ula, burda Göğömer kaldı. Göğömer kaldı!”

Yıllar sonra buraların adı halk arasında söylene söylene Göğmar, Biben ve Uzunomar’a dönüşmüş. Resmiyette ise Göğmar’a Gökömer, Biben’e Zafer ve Uzunömer’e de Sağırılı adı verilmiştir.

Bu efsanenin bir başka varyantı da şöyledir: Uzun Ömer’in bulunduğu tarafa,“Kim kaldı?” sorusu sorulunca oradaki tepede bulunan kişiden cevap gelmemiş. Bir daha seslenmişler ama yine cevap yok. Sonunda demişler ki herhalde bu adam sağır ve bizi duymuyor. Böylelikle oranın adı da halk arasında Sağırılı(Sağır’ın olduğu yer) olarak anılmaya başlamış.(KK:7).

3.1.8 Uzun Ömer Ağa Efsanesi

Yıllar önce bugünkü Sağırılı Mahallesi’nde bir bey varmış. Bu bey ne yazık ki halka çok zulmedermiş. İsteddiği işi yaptırır, istemediği her durumu engellemiş. Valilerle ve asayıştan sorumlu kişilerle arasını da her zaman iyi tutan, onları yedirip içiren bey; cahil olan ve resmi işlerden bihaber olan mahallelinin yerlerini zorla kendi üzerine geçirmiş.

Bey, aynı zamanda yanındaki çalışanlara da çok gaddarca davranırmış. Öyle ki hiç olmayacak işleri bile yaparmış: Her kim birisiyle evlense evlendikleri kadınlar önce onunla olmak zorundaymış.

Bu beyin yanında çalışanların birisinin bir çocuğu olmuş. Bu çocuğa Ömer adını koymuşlar. Çocuk, büyüdükçe büyümüş ve upuzun, yakışıklı; aynı zamanda da gözü pek bir delikanlı olmuş.

Tabî güçlendikçe güçlenen ve verdiği en zor işi bile cesurca yerine getiren Ömer’in bu hâli beyin de gözünden kaçmıyormuş. Bu nedenle ona sürekli en ağır işleri yaptırıyormuş ki bu yağız delikanlı yorulsun da kendisine bir zarar vermesin.

Ama olan olmuş: Ömer, mahallede güzel bir kıza âşık olmuş. Tabii, evlenecek ya beyden izin alması gerekiyor. Beyin huzuruna çıkmış, arzusunu dile getirmiş. Bey, “Olur olmasına, ama kız önce benimle olacak!” deyince Ömer’in kan başına sıçramış! Dalmış hemen beye. Beyin adamları da Ömer’e. Ömer bu, cesur mu cesur! Hepsine karşı koymuş. Hepsini güzelce bir dayaktan geçirmiş ve en sonunda beyi atına bindirip: “Buradan bakacağım sana, gözümün görmediği yere kadar gideceksin!” demiş.

Nihayetinde mahalleli beyin zulmünden kurtulmuş ve Uzun Ömer’i kendi başlarına getirmişler. Ömer, oralarda sözü geçen önemli bir ağa olmuş ve de halkına zulmetmemiş, hatta halkın topraklarını kendilerine geri vermiş.(KK:6).

3.1.9 Adam Kaya Efsanesi

Efsaneye göre Turnasuyu Irmağı’nın kıyılarında sürüsünü otlatan bir çoban varmış. Bu çoban Turnasuyu’nun tepesindeki Osmaniye Mahallesi’nin yamaçlarında, bazen de tepelerinde sürüsünü otlatırmış.

Günlerden bir gün çoban yine sürülerini buralarda otlatırken hava aşırı sıcak olmuş. Hem çoban hem de koyunlar susamış. Etrafta içmeye bir damla yok. Bunun üzerine çoban ellerini açmış ve: “Allah’ım, tek geçim kaynağım olan şu koyunlarımı susuzluktan kurtarırsan sana söz veriyorum bunlardan en güzelini sana kurban edip keseceğim.” diye Allah’a yalvarmış.

Bunun üzerine Yüce Allah bu çobanın isteğini yerine getirmiş ve birden yamacın böğründe bir su fişkırmış. Çoban da sürüsü de bu gürül gürül akan sudan kana kana içmişler ve susuzluklarını gidermişler. Susuzluğunu gideren çoban, Koskoca Allah benim bir koyunuma mı muhtaç, deyip Yüce Allah’a verdiği sözden hemen caymış. Hatta dalga geçercesine başından bir bit alıp ha bir koyun ha bir bit ne fark eder deyip tırnaklarının arasında ezmiş. Fakat yaptığı bu davranış nedeniyle çoban sürüsüyle beraber cezalandırılmış ve bir anda taş olmuş.

Bu kayalara doğru bakıldığında kayalar bir insan görünümünde olduğundan halk bu kayalara “Adam Kaya” adını vermiş.(KK:9).

3.1.10 Efendioğulları ve Hocaogulları Efsanesi

Yıllar önce Trabzon’da iki aile arasında bir konudan husumet çıkar. Bunun üzerine bu ailelerden birisi Ordu taraflarına sürgün edilir. Ancak Ordu’ya gönderilen bu ailenin iki oğlundan birisi kadı olduğu için Eskipazar’a kadı olarak atanır. Kadı’nın

adaletli davranışı burada kadı ve ailesinin halk tarafından sevilmesini sağlar. Zamanla halk, kadıdan bahsederken “Kadı efendi geldi, Kadı efendi gitti ” der ve kadının sülalesinden olanların adı zamanla “Efendioğulları” olarak kalır.

İşte bugün Karacaömer köyündeki Efendioğulları sülalesinin efsanesi bu şekilde teşekkül etmiştir. Bu arada kardeşlerden diğeri de zamanla Bayramlı köyüne yerleşir. Kendisi okumuş ve hacca birkaç defa gidip gelmiş birisi olduğundan o bölgede de onlara halk tarafından “Hocaoğulları” adı verilir. Şimdi, o köyde Hocaoğlu adında bir mahalle vardır.(KK:10).

3.1.11 Ateş Paşa Efsanesi

Bir zamanlar Osmanlı Devleti'nin başındaki padişahlardan bir tımar sahibi beylerden bazılarını ortadan kaldırmak ister. Başlarını kurtarmak isteyen bu beylerden bazıları çareyi Anadolu'ya kaçmakta bulurlar.

İşte bunlardan bir tanesi de Ordu'ya ve buraya yerleşir. Burada birisiyle evlenir ve çocukları olur. Tabii kimsenin onun padişaktan kaçan bir bey olduğunu bilmemektedir. Bu bey işlerini o kadar hızlı, o kadar hareketli ve becerikli yapar ki halk ona “Ateş gibi paşa” demeye başlar. Zamanla halk bu kişinin gerçek adını hiç söylemez ve ona “Ateş Paşa” adını verir.

Aradan yıllar geçer ve Ateş Paşa'nın bir kız bir oğlan çocuğu deniz kenarlarında oynarken denizden Ordu'yu yağmalamaya gelen korsanlar tarafından kaçırlır. Bunun üzerine Ateş Paşa denizden nefret eder ve bir daha denizi görmemeye karar verir.

Şehirden daha iç kesimlerde olan ve bugün Altınordu ilçesine bağlı olan Alınca Mahallesi'ne gelir. Alınca Mahallesi'nde Âşıklı veya Haşit denilen öyle bir yer vardır ki tam bir çukur. Buradan deniz kesinlikle görülmemektedir. İşte Ateş Paşa'nın ömrünün sonuna kadar burada denizi hiç görmeden yaşadığı söylenir.(KK:11).

3.1.12 Dedeli Cami Efsanesi

Anlatırlar ki yıllar önce Bultan adıyla anılan bugünkü Dedeli Mahallesi'nin sakinleri buraya yeni bir cami yaptırmak isterler. Bir tarafı Akpınar'a, bir tarafı Kökenli'ye kadar uzanan bu geniş mahallenin halkı yeni camiye Kökenli tarafına yapmak ister.

Cami için gerekli malzemeler alınır ve yeni cami yapılacak yere bırakılır. Ancak ertesini sabah bakarlar ki bir çift geyik boynuzları ile kocaman kocaman kalasları alıp şu anki caminin olduğu yere taşımaktadır. Bunu gören halk bu işte bir hikmet var, der ve tamamı ağaçtan olmak üzere Dedeli Cami'ni oraya yaparlar.

Köyde çok sevilen Mahmut Dede adında kimi kimsesi olmayan, nereden geldiği bilinmeyen yaşlı bir pir-i fani vardır. Halk, Mahmut Dede vefat edince onu bu caminin yanına defneder. Caminin adı böylelikle dedenin bulunduğu cami anlamında Dedeli Cami olarak anılmaya başlanır.

Ayrıca çevre köylerden de buraya hem namaz kılmaya hem de Mahmut Dede'nin kabrini ziyarete gelirlermiş. Bu ziyaretler özellikle yaz aylarındaki kurak zamanlarda artarmış. Çünkü halk ne zaman Mahmut Dede'yi ziyaret edip caminin yanındaki düzlükte yağmur duasına çıksa hemen ardından yağmur yağarmış. Zamanla buradaki düzlükte yağmur duasına çıkmak bir gelenek hâline dönüşmüş. Bu efsanenin bir başka varyantında cami için gerekli kalasları taşıyan bir çift geyik değil, iki genç kızmış.(KK:12).

3.1.13 Yeniden Canlanan Adam Efsanesi

Altınordu ilçesine bağlı Karaağaç köyünde yıllar önce bir adam yaşamış. Bu adam köyünde kendi hâlinde işinde gücünde olan bir adammış. Söylendiğine göre bu adam günün birinde bahçeye gider. Hayvanlarıyla beraber bahçede işlerini yaparken bir yılan gelir ve adamı bacağından sokar. Bu sırada adamın can havliyle çıkardığı acı sesi duyan halk gelir ve adamın öldüğünü anlar.

Adamın cenazesi olur ve köyün mezarlığına adam defnedilir. Aradan bir zaman geçer ve adamın gömüldüğü mezardan sesler gelir. O sıra oradan geçmekte olan birileri bu sesi duyar. Hemen köyün imamına haber verirler. "Hocam, bu adamın mezarından sesler geliyor!" derler. Bunun üzerine köyün imamı, muhtar ve köyün ileri gelenleri hep birlikte mezarı açarlar. Bir de bakarlar ki adam canlanmıştı! Adamı mezardan hayretler içinde çıkarırlar.

İşte bu olay dilden dile, söylene söylene Karaağaç köyü ve civar köylerde anlatılmaktadır.(KK:13).

3.1.14 Cinlerin Götürdüğü Adam Efsanesi

Altınordu ilçesi Oğmaca Mahallesi'nde yaşayan Mehmet Ayan adlı şahsın anlatmasına göre dedesi bir gün, gün ağarmadan sabah namazını kılar kılmaz

değirmene mısırlarını öğütmeye gider. Tabii değirmende birçok mısır olduğundan işini ancak akşam namazına halledebilir. Geç vakit olmuştur ama çoluğunun çocuğunun yanına geri dönmelidir.

Geceleyin evine sırtında un ile dönerken kuytu bir yerde cinler bu adamı alıp götürürler. Adama önce güzel bir ziyafet çektirirler. Yedirir, içirirler; ama nafıle adam doymamaktadır. Bunun üzerine cinler adamın koynuna kara kara kömürleri koyarlar ve çalgı çengi, düğün dernek eşliğinde adamı aldıkları yere bırakırlar.

Adam yoluna dönünce boynundaki kömürlerin hepsini yere döker. Eve gelir bir de bakar ki hanımı, kocasının boynunda bir husus parlamaktadır. Dayanamaz ve hemen kocasına neler olduğunu sorar. Adam, ilk önce anlatmak istemez hanımı korkar düşüncesiyle. Ama elini boynuna attığında bir de bakar ki boynunda bir altın var. Sonunda anlar ki cinlerin onun boynuna koyduğu kömür değil aslında altındır fakat ne yazık ki adam, boynum kirlenmesin diye onları boynundan yolda atmıştır. Yıllar sonra bu adam hem Oğmaca'da hem civar köylerde herkesin "cinlerin götürdüğü adam" diye anılmakta ve yaşadıkları anlatılmaktadır.(KK:17).

3.1.15 Evliyanın Yer Değiştirmesi Efsanesi

Yıllar önce Oğmaca Mahallesi'nde yaşayan evliya bir insan varmış. Bu evliya yıllarca hem Oğmaca'da hem de civar köylerdeki insanlara dinî konularda sürekli yardım eden ulvî bir kişidir.

Halk onu her zaman çok sever ve sözlerine hep itibar edermiş. Bu zatın ne zaman, nereden geldiği de kimseler tarafından bilinmemekteymiş. Nihayetinde bu ermiş insan da her fani gibi bir gün Yüce Allah'ın kendisine verdiği ömrü tamamlamış. Halk sevdiği ve çok muhterem gördüğü bu zatı defnetmek istemiş ama evliyanın cenazesini bulamamış. Bunun üzerine şaşkın bir vaziyette ne yapacaklarını düşünürlerken daha önce köyde hiç görülmemiş bir kişi cemaate demiş ki, "gelin bu evliyanın adına şu en yukarıdaki tepeye bir mezar yeri yapalım." Herkesçe makul görülen bu düşünce sonunda yerine getirilerek bugün "Evliya Mezarlığı" denilen yere bir mezar yeri eşilmiş ve sanki içinde biri yatar gibi mezar topraklanmış.

Köylülerden bazıları her yıl gökyüzünden yaklaşık 15-20 metre uzunluğunda ateş topu gibi bir şeyin özellikle yaz aylarında buraya indiğini gördüklerini anlatmaktadır. Bunun ne olduğunu sorduğumuzda, büyüklerin buna "Evliya

Göçmesi” dediklerini ve yıllar önce kaybolan evliyanın buraya geldiğine inanmakta olduklarını ifade etmektedirler.(KK:19).

3.1.16 Evliyayı Efsanesi

Altınordu ilçesi Gökömer köyünde Omartepe denilen yüksekçe bir tepe vardır. Bu tepede yıllar önce Müslümanlarla Hristiyanlar arasında şiddetli savaşlar olduğuna inanılmaktadır.

İşte bu bölgedeki savaşlardan birisinde bu civarda halkın büyük değer verdiği bir evliya da kanının son damlasına kadar halkla beraber savaşır. Birçok düşmanı büyük bir kudretle yere deviren bu ermiş insanı en sonunda bir kâfir gelir ve bir kılıç darbesiyle kellesini vücudundan ayırır. Evliyanın kellesi yere düştükten sonra yuvarlana yuvarlana yaklaşık beş yüz metre aşağıya kadar iner.

Savaş bittiğinde çok şehit verilmesine rağmen düşman yenilgiye uğratılmıştır. Evliyanın kellesinin olduğu yerde kocaman bir akasya ağacı çıkar. Öyle ki bu ağaç yüzlerce yıl kurumaz. Her türlü rüzgâra ve tabii olaya direnen ve halkın büyük bir inançla dileklerinin gerçekleşmesi amacıyla ipler ve bez parçaları astıkları bu ağaç, köydeki cahil ve dine önem vermeyen insanların içtikleri alkol şişelerini onun dibine atmaları nedeniyle devrilir. Ağacın devrilmesinin ardından burada bir çukur açılır.

Köyün yaşlılarının anlatmasına göre burası evliyanın yeridir ve Yüce Allah evliyasına gereken saygı gösterilmediği için onu yanına almıştır.(KK:14).

3.1.17 Eskipazar Evliyası

Altınordu ilçesine bağlı Eskipazar Mahallesi, vaktiyle Hacıemiroğulları'nın önemli bir merkeziydi. Burada o yıllarda çok önemli kişilerin de yaşadığı ifade edilir.

Köye bağlı Sarmarhan Mahallesinde her zamanki gibi sabah koyunlarını otlatmak için bir çayırın üzerinden geçen bir çobanı ayaklarından aşağıya doğru biri çeker. Çoban zar zor kurtulur ama bu olaydan çok korkmuştur.

Bunun üzerine çoban o yerin sahibini bulur ve böyle bir olayla karşılaştığını anlatır. Yerin sahibi çobana kendi başına da bu tür olaylar geldiğini, mallarının telef olduğunu ve kötü kötü rüyalar gördüğünü anlatır. Aynı zamanda da buradan geçen birinin kör, birinin de sağır olduğunu ifade eder. Bunun üzerine buranın bir evliya mezarı olduğu anlaşılır ve köy büyüklerinin de huzurunda burası eşilerek bir mezar, mezarın üzerine evliyaya uygun bir türbe yapılır.

Şimdiler de bile bu türbe hasta çocukların iyileşmesi, çocuğu olmayanların çocuk dilemesi maksadıyla ziyaret edilen bir yerdir. Yaklaşık on yıl önce bu türbeyi ziyarete gelen çocuğu olmayan bir kadın çocuğu olunca gelir ve buradaki evliyanın mezarını mermerle yaptırır. Türbe 2014'te yağın yoğun kardan dolayı şuan yıkılmıştır.

Bu efsanenin başka bir varyantında çobanın yakasına yeşil sarıklı, aksakallı bir ihtiyar yapışır ve “Her sabah buradan koyunlarıyla beni çiğneyerek geçiyorsun!” der ve kaybolur. Bunun üzerine çoban yer sahibi ile konuşur ve bunun üzerine oraya bir türbe yapılır.(KK:1).(Bkz.: Resim 4)

3.1.19 Çete Mehmet(Dede) Efsanesi

Altınordu ilçesinin en güzel mahallelerinden birisi de Bayramlı'dır. Bayramlı'nın Karataş adında bir mevki vardır ki âdeta şehrin terası gibidir.

Bu mahallede yıllar önce yaşamış, halk arasında çok sevilen ve Çete Memet diye anılan bir Mehmet Dede vardır. Mehmet Dede hayatı boyunca hep hacılığa gitmek ister fakat fakir birisi olduğundan oraya gidecek parayı biriktiremez. Bunun için de çok üzgündür. Kim hacılığa gitse ona gıpta ile bakar ve üzüntüsü her geçen yıl artar. Yine o yıl da hac zamanı gelmiştir. Hacca gidecekler eş dost ve akrabalarıyla bir bir vedalaşırlar. O zamanlar tabii Arabistan'a yolculuk birkaç ay sürmektedir. Yaklaşık üç ay sonra köye dönenleri karşılamak için toplanmış köy ahalisinin içinde Çete Memet(Dede) de vardır. Hacılardan birisi Çete Memet'i görünce çok şaşırır ve “Sen ne zaman döndün Çete?” diye sorar. Oradakiler şaşkın şaşkın hacıya dönüp sorar: “Sen ne diyorsun hacım? Bir yanlışlık olmasın!” Hacı hemen cevap verir: “Olur mu canım, daha dün Çete, Kâbe'yi tavaf ediyordu. Üstelik bizden sonra gelecekti. Nasıl olur da burada olur şimdi? Bayram namazını Çete Memet ile beraber kılan köy halkı sonunda onun muhterem bir zât olduğunu anlar.(KK:52).

3.1.18 İki Kardeş (Kardeşler) Efsanesi

Altınordu'ya bağlı Hatipli Mahallesi, Ordu'daki ilk yerleşim alanı olan Eskipazar'ın hemen yukarisındadır. Bu köydeki mezarlıkta taşları oldukça iri ve yüksek (Ahlat'taki mezar taşları gibi) iki mezar bulunmaktadır.

Anlatıldığına göre yıllar, yüzyıllar önce burada yaşayan büyük bir zat-ı muhterem varmış. Bu değerli, ermiş insanın da iki tane oğlu olmuş. Bu çocuklar yıllar geçtikçe hem gelişmişler hem de babalarından aldıkları eğitimle dinî konuda oldukça derin

bilgiye sahip olmuşlar. Zat-ı muhteremin vefatıyla birlikte bölge ve civarındaki bütün insanların sözlerini dinlediği, nasihatlerine önem verdiği bu iki kardeş bölgeyi almak isteyen düşmanlara karşı halkla birlikte omuz omuza savaşmış. Ne yazık ki savaşta her ikisi de şehit düşmüş.

Bölge halkı hastalarını iyileştiren, musibetleri dualarıyla def eden, yokluktan kıtlıktan onları nefesleriyle koruyan bu iki ermiş kardeşe duydukları sevgi ve hürmet nedeniyle onlara büyük birer mezar yapmışlar. Gel zaman git zaman halk buraya gelip yine hastalığın giderilmesi, çocuğunun olması ve musibetlerden kurtulmak için bu iki evliya kardeştan medet ummuşlar. Mezar taşlarının arkasına taşlar koyup dualar etmişler. Çocuklarıyla burada yatmışlar, yanlarında iki rekât namaz kılmışlar. Ne yazık ki defineciler bu mezarı gizli kaçak açıp tahrip etmişler.(KK:6). (Bkz.: Resim 5)

3.1.20 Cinlerin Taşdığı Hamile Kadın

Kadının birisi hamile bir hâlde evinin üst katında yatarken birkaç varlık-cinler- onu yatağından kaldırır, merdiven başına kadar getirir. Onu oradan aşağı atmak isterler ve tam düşmek üzereyken kendine gelir. Sağına soluna, arkasına önüne bakar ama kimseler yoktur.

Bu olay birkaç defa tekrarlanır. Bunun üzerine kadın, babasına ve köyündeki nefesi kuvvetli kişilere okunur. Böylelikle bu sıkıntısı sona erer.(KK:6).

3.1.21 Mezar Taşlarından Yapılan Kurşunlar

Bayramlı mahallesinin en eski, tanınmış ailelerinin başında Uzunömeroğulları gelir. Bu sülalenin Ordu'ya ilk gelen Türklerden olduğu söylenmektedir. Ayrıca sülalenin ileri gelenlerinin -Uzun Ömer Ağa ve kardeşleri- âlim insanlar olduğu ve halk tarafından çok sevildiği belirtilmektedir. Bunu mezar taşlarının sarıklı olmasından anlıyoruz.

O yıllar çetin mi çetin geçen Osmanlı-Rus Harbi (bir rivayete göre Kurtuluş Savaşı) yıllarıdır. Bu savaşta ordularımızın elinde yeterli askeri teçhizat yoktur. Neredeyse bitmek üzeredir. İşte o zaman Bayramlı köyündeki bu evliyaların mezar taşlarındaki kurşunlar eritilir ve kahraman askerlerimizin tüfeklerine kurşun yapılır. Söylentiye göre bu kurşunların hiçbirisi boşa gitmez, hepsi düşman askerlerine isabet edermiş. Bu şahs-ı muhteremin de halkın nazarında değeri, öldüklerinde bile vatana yardım etmeleri yönüyle bir kat daha artmıştır.(KK:8).

3.1.22 Küçük Kafalı Mustafa Efsanesi

Trabzon'un fethinin ardından tutulan tahrir defterlerine göre yıllar önce Trabzon ve civarından birçok aile Ordu'ya göç eder. Gelenler ayrıldıkları toprakları unutamaz. Öyle ki bölgeden gelen halkın geldikleri yerleri unutmadıkları, yaşadıkları yerlerden kimilerine, geldikleri yerlerin adlarından bazılarını vermelerinden anlaşılır. Meselâ Bayramlı köyünün bir mahallesinin adı Asar'dır ve bugün Trabzon'da da aynı adla bir yerleşim yeri vardır.

Bu göçler sırasında Altınordu ilçesinin Bayramlı Mahallesi'ne gelenler arasında Uzunömeroğulları adlı geniş bir sülale de vardır. Uzunömeroğulları'nın büyüklerinden birisi de akıllı, yol yordam bilen, halk tarafından çok sevilen ve çok itibar gören, gözü pek Mustafa adında biridir. Mustafa'nın kafası biraz küçüktür. Bu nedenle ona köylüler "Küçük Kafalı(Güççük Gafalı)Mustafa" demektedir.

Anlatıldığına göre Trabzon'un Akçaabat ilçesi ve civarında bazı kişiler devlete akçe vermemek amacıyla isyan çıkarırlar. İsyanı bastırmak amacıyla Trabzon sancağı her bölgeden cesur ve söz dinleyen kişileri askere çağırır. Tabii Ali durur mu? Hemen yollara düşer. Yanındaki birkaç adamıyla ve isyancılarla çetin bir mücadelenin ardından Küçük Kafalı(Güççük Gafalı)Mustafa, üstün bir başarı gösterir. Akçe vermek istemeyen isyancıları bastırır. Sonunda o bölge akçe(a) alınan ve âbat(bolluk içinde) olan bir yer hâline gelir. Böylelikle Akçaabat'ın adı da konmuş olur.

Küçük Kafalı(Güççük Gafalı)Mustafa ve arkadaşları Karagöl(Karayaka) üzerinden köyüne gelir. Ancak bir de bakar ki derebeyleri kendi aralarında savaş hâlinindedir. Cephe denilen karşılıklı süngü veya tek tüfek savaşı yapılmaktadır. Bunun üzerine Mustafa hemen evine gizlice gider ve yatağına yatarak öldü numarası yapar. Onun mensup olduğu sülale kendi taraflarından birinin öldüğünü(cenazelerinin olduğunu) ve savaşa ara verilmesi gerektiğini bildirir. Diğer sülaleden gelen elçiler bir de bakar ki gerçekten millet ağıt yakmaktadır. Bunun üzerine savaş durur. Oysa anlarlar ki Küçük Kafalı(Güççük Gafalı)Mustafa oyun yapmıştır.

Bu olayın bir başka varyantında ise Uzunömeroğulları ile savaşanların Ulubey'in Akpınar köyündeki Feloğulları(Felekzadeler) olduğu ifade edilmektedir.(KK:12).

3.1.23Sağırkaya Efsanesi

Efsaneye göre Bayramlı Mahallesi'nden Çambaşı Yaylası'na gitmek için yola çıkan -bir başka varyantta Çambaşı Yaylası'ndan yola çıkıp Ordu merkeze gitmek için

yola çıkan- iki arkadaş Bayramlı Mahallesi'nin Azmanalan mevkiine gelirler. Burada yüksekçe bir kayanın yanında iki arkadaştan uyanık olan diğerine: “Sen burada bekle. Ben seni geri dönerken çağırırım.” der.

Bir anda kayanın üzerine doğru yürür ve içinden geçip gider. Arkadaşı bu olay karşısında hayretler içinde kalır. Arkadaşına sesini duyurmak için Sağırkaya'ya doğru bağırır, çağırır fakat kaya öylesine büyüktür ki ona sesini bir türlü duyuramaz. (Bayramlı ile Çambaşı arasına yapılan yeni yol nedeniyle kayanın büyük bölümü alındığından Sağırkaya'nın şu anda dörtte biri kalmıştır.)

Aradan bir saat geçer, iki saat geçer; orta ses seda yok. Akşam olur. Bir anda Sağırkaya'nın ardından geri gelirken arkadaş, “Sen hâlâ burada mısın?” diye onun yanına gülerek gelir.

Halkın bu olayı yaşayan iki arkadaşla ilgili herhangi bir inancı olmasa da Sağırkaya'yla ilgili böyle bir efsanesi vardır.(KK:25).

3.1.24 Bereket Tepesi Efsanesi

Bayramlı Mahallesi, Ordu'nun Altınordu ilçesine bağlı en büyük ve eski mahallelerinden biridir. Ayrıca bu köy bir tarafı Melet Irmağı'na bir tarafı da neredeyse Çambaşı Yaylası'na kadar uzanan geniş bir köydür.

Yıllar önce yayladan şehre inmek isteyen insanlar mutlaka Bayramlı köyünden geçerlermiş. Bayramlı köyünün Azmanalan Mevkii'ni biraz geçtiklerinde orada bir tepe varmış. Buraya gelenler buradan şehre doğru baktıklarında her yeri görürlermiş. Tabii yukarılarda öyle her husus kolay yetişmiyor, eski adıyla Cenik'te ise birçok husus yetişiyormuş. Meyveler, sebzeler, fındıklar...

İşte insanlar buraya gelip de bu bolluğu görünce “Ne bereketli yermiş, ne bolluk içindeymiş buralar” diye hem kalplerinden geçirirlermiş hem de bunu dillendirirlermiş. Zamanla halk, şehre yakın yerlerin görüldüğü bu tepeye “bereketi gören yer” anlamında “Bereket Tepe” adını vermiş.(KK:25).

3.1.25 Kökenli Evliyası

Uzun uzun yıllar önce -ki anlatıldığına göre Ordu ve civarının Türkleşmesi ve Müslümanlaşması sırasında- Hristiyan Rumlarla yapılan savaşta çok büyük kahramanlıklar gösteren dört tane komutan, şehit oldukları yerlere adeta kible yönünde bir hat hâlinde defnedilir.

Altınordu ilçesine bağlı Kökenli Mahallesi'ndeki Merkez Cami'ye varmadan yol ayrımının hemen yanındaki Kökenli Evliyası adıyla anılan mezarda yatan kişinin de işte bu komutanlardan birisi olduğuna inanılmaktadır. Bu mezar ile ilgili mahallede şöyle bir olay anlatılır:

Kökenli Evliyası'nın bulunduğu mezarın yanında büyük bir meşe ağacı vardır. 1960'lı yıllarda mezarlığın içinde bulunduğu yerin sahibi olan iki kardeş, "Bu ağaçlar çok dallandı, budaklandı; en iyisi biz bunları budayıp dallarını da odun edelim." derler. Bir tanesi ağaca çıkar ve ağacı tepesine kadar budar. Köylüler bunu görmektedir. Hatta kardeşleri uyarırlar, "Gelin, yapmayın, başınıza bir husus gelir!" derler ancak söz geçiremezler. "Bizim yerimiz, size ne oluyor." diye de terslenirler. Köyün ileri gelenlerinden birisi akıbetin kötü olacağını anladığından köyün hocasının yanına gider. "Gel hocam; etme, bu gençleri uyar!" der. Hoca gelir, ağacı budayan kardeşleri ağaca zarar vermemeleri konusunda uyarır. "Başlarına musibet geleceğini, hatta kestikleri odunların onların cenazelerinin suyunun altına yakacak olabileceğini" söyler ancak nafile... İki kardeş sonunda ağacı budayıp dallarını alıp evlerine götürürler.

Aradan bir hafta geçer. Bu iki kardeşin evlerinden silah sesleri duyulur. Köylüler koşar bakarlar ki iki kardeş -nedeni bilinmez- birbirini vurup öldürmüştür. Ertesi gün cenazeleri yıkanacak olan gençlerin temizleme suyunu kestikleri evliya ağacının dalları ısıtır. Bütün köylü neden öyle olduğunu anlamıştır. O gün bugündür Kökenli halkı bu önemli zata daha fazla değer vermektedir ve bilmektedir ki ona zarar verirse, kendine zarar vermiş olacaktır.(KK:31). (Bkz.: Resim 6)

3.1.26 Taş Kesilen Âşıklar Efsanesi

Ordu ilinin Altınordu ilçesine bağlı en gelişmiş köylerinden birisi olan Kökenli'de öyle bir efsane vardır ki neredeyse civarda bilmeyen yoktur.

Anlatıldığına göre yıllar önce bu köyden bir delikanlı ile bir kız birbirlerini çok sevmektedir. Bir gün delikanlı annesine, "Anacığım, ben bu kızı çok seviyorum. Gel, sen bu durumu babama izah et de bu kızı bana isteyin" der. Bunun üzerine kadın durumu kocasına anlatır. Anne ve baba, kızı ailesinden istemeye karar verirler. Zaman geçirmeden kızı istemeye gidilir. Allah'ın emri, peygamberin kavli ile kızı oğullarına isterler.

Ancak kızın annesi ve babası "olmaz" der. Nuh deyip Peygamber demiyordur. "Kızımızı sizin oğlana veremeyiz." derler.

Boyunları bükük evin yolunu tutan oğlanın annesi ve babası pes etmezler, birkaç defa daha istemeye giderler kızı fakat yine kapı önünden geri çevirirler.

Kızsa delikanlıyla evlenmeyi çok istemektedir. Sonunda oğlana görüşmek için haber yollayan kız: “Sen beni kaçır, yoksa bu iş olmaz!” der. Kararlarına göre kız geceleyin bohçasını hazırlayacak ve sabah tan yeri ağarırken evden kaçacak, yol ayırımındaki meşe ağacının dibinde buluşacaklardır.

Kız gece bohçasını hazırlar. Sabah tan yeri ağarırken gizlice evinden çıkmadan son bir defa annesine, babasına ve kardeşlerine bakarken annesi uyanır. Uyanır uyanmasına ama kocası görür de kızı öldürür korkusuyla bir husus diyemez. Kızın ardından o da çıkar kapıya. Kız tam meşe ağacının altında bekleyen delikanlıyla kavuşmanın sevinciyle kucaklaştığında annesi dayanamaz: “Bizi razı etmeden gittin. Allah ikinizi de taş etsin emi!” diye beddua eder ve evine döner.

Ertesi günü meşe ağacının dibinde adeta birbirlerine yaslanmış iki taş parçası görünmektedir. Tabi kızla oğlan da kayıp. Köylüler olayı duyunca anlarlar ki annenin bedduasını Allah kabul etmiş ve gençleri taş etmiştir.

Bugün Kökenli Mahallesi Salihoğlu mevkiinin yol kenarındaki bir ağacın dibinde iki taş vardır ve söylenenlere göre bu taşlardan biri genç kız, diğeri de delikanlıdır.(KK:30).

3.1.27 Cin Mahkemesi

Altınordu ilçesinin Kökenli Mahallesi'nin eski adı Menşa'dır. Bu adın aslında ilk önce “imanı çok olan” anlamında “İmanşa” olduğu ve zamanla Menşe' ye dönüştüğü söylenir. Cumhuriyet yıllarında “Kökenli” olarak değişmiştir.

Kökenli Mahallesi'nden bir adam her günkü gibi çalışmaya fındık bahçesine gider. Akşam olup da eve dönerken yol ortasında küçük bir tay görür. Bunun üzerine, “Şunu kimseler görmeden alıp eve götüreyim.” der ve hemen hayvanı kucaklayıp omzuna atmak ister. Ancak her ne kadar zorlasa da tayı bir türlü kaldıramaz. Sonunda yanındaki urganı tayın boynuna dolayıp onu zorla evine götürmeye çalışır ancak tam elini tayın boynuna atmak istediğinde tay bir anda ters ayaklı ve uzun kulaklı bir cine dönüşür. Bir grup cin daha gelip adamı alıp götürürler.

Cinlerin başkanı bir mahkeme kurulmasını ister. Kurulan mahkemede adamın bilmeden bunları yaptığını karar verilir ve adam sabaha karşı tam tayı gördüğü yere bırakılır.

Akşam vakti eve gelmeyen adamı ev halkı merak etmiş, aramış ancak ne kadar arasalar da bulamamışlardır. Sabahtan o yoldan fındık bahçesine giden bir adam bir de bakar ki akşam kaybolan adam boylu boyunca yol ortasında yatmaktadır. Adamı uyandırır ve “Haydi, kalk, ne yatıyorsun burada?” der. Adam kendinden habersizdir. Bunun üzerine adamı alıp evine götürür.

Ailesi onu görünce çok sevinir ancak bilincini kaybettiğini anlayınca üzülürler. Ertesi günü doktora gidilir. Bir müddet doktorun verdiği ilaçlar kullanılır ancak adamda hiçbir olumlu davranış yoktur. Bunun üzerine köyün imamının yanına giderler. Adam başından geçenleri anlatır. İmam, adamı okur, üfler; ona okunmuş su hazırlar ve her sabah aç karnına bu suyu içmesini söyler. Her akşam da yanına gelmesini, onu okuyacağını söyler.

Hocanın dediklerini yaparlar fakat adam her ne yapılsa da iyileşmez. Günden güne kötüleşir. Hatta delirir. Aradan fazla zaman geçmez ve altı ay içinde ölür.

Bu olayın ardından insanlar adamın tayı gördüğü yerin sahipli olduğuna inanmakta ve cin çarpmasını önleyen duaları (Felak, Nas, Ayetel Kürsi) okuyarak oradan geçmektedir.(KK:30).

3.1.28 Cinlerin Düğünü

Kökenli Mahallesi’nde bir kadın, bir akşamüzeri komşusunun kızının kınasına gitmek için tek başına evden çıkar.

Giderken yol üzerinde bir grup kadınla karşılaşır ancak bunları tanıyamaz. “Siz nereye gidiyorsunuz?” diye onlara sorduğunda kadınlardan kısa boylu olan, “Biz de kınaya gidiyoruz.” cevabını verir. “Tamam, o zaman, beraber gidelim.” derken bir anda gözleri bu kadınların ayaklarına takılır. Kadınların ayakları terstir. “Bunlar cin!” demeye kalmadan kadınlar cine dönüşür ve kadını alıp götürürler.

Gittikleri yerde de cinler davullu zurnalı düğün yapmaktadır. Kadını aralarına alıp oynatırlar. Ardından biraz düğünü seyrettirirler. Sabaha karşı da kadını aldıkları yere bırakırlar.

Akşamleyin evden çıkıp geri dönmeyen kadını arayan ailesi sabah vakti kadını yol ortasında baygın bir hâlde bulurlar. Kendine geldiğinde kadına neler olduğunu sorarlar. Kadın yaşadıklarını anlatır ancak hâli normal değildir. Bunun üzerine kadını köyün imamına götürürler. İmam kadını okur, üfler. Ona yemesi için bir

şeyler hazırlar ve her akşam gelip kendisine okunmasını ister. Hocanın dedikleri yapılır fakat kadın günden güne kötüleşir. Son zamanlarında ise delirerek ölür.

Köy halkı bugün kadının cinleri gördüğü o yerin sahipli olduğuna inanmakta ve yolun o kısmını artık kullanmamaktadır.(KK:30).

3.1.29 Çalukluk Suyu Evliyası

Altınordu ilçesinin en engebeli arazilerinden birine sahip köylerinden birisi de şehir merkezine 35 kilometre mesafede bulunan Bahariye Mahallesi'dir.

Anlatıldığına göre bu köyde yıllar önce bir evliya yaşamıştır ve bu evliyanın mezarının yanından kendiliğinden bir ağaç büyümüştür. Bu ağaç zamanla kocaman büyük bir ağaca dönüşmüştür. Mezar oraya konulduktan kısa bir süre sonra ağacın yanından bir de su çıkmaya başlamıştır. Köy halkı ve civar köylerdeki ahali çocukları yahut kendileri hasta olduğunda bu sudan içince iyi olduklarına inanmaya başlamışlar. Ancak mezarın ve bu suyun yakınlarında küçük abdestini yapmak isteyenlerin her yeri kabarıp ve gece uyuyamaz olurmuş. Yöre halkı böyle olanlara "çalukluk oldu/çalınmış" der. Bu nedenle bu suya "Çalukluk Suyu" ve mezara da "Çalukluk Suyu Evliyası" derler.

Bugün bu mezarın etrafında akşamları bir çan sesi duyulduğu, bir de ışığın dolaştığı ifade edilmektedir.(KK:37).

3.1.30 Ak Sakallı Dede Efsanesi

Altınordu ilçesinin Ulubey ve Kabadüz ilçeleriyle sınır olduğu noktadaki köylerinden birisi de il ve ilçe merkezine 36 kilometre mesafedeki Gümüşköy'dür.

Ordu topraklarında yaşayan birçok millet; demir, kurşun, gümüş gibi madenleri çıkarmışlar, işlemişler ve işledikleri bu madenleri limandan başka devletlere pazarlamışlardır. İşte burada da birçok -kırıktan fazla körüğün olduğu söyleniyor-gümüş ocağı bulunduğundan buraya "Gümüşköy" adı verilmiştir.

Efsaneye göre Gümüşköy'deki bu gümüş madeninin işlenmesi amacıyla kurulan körüklerde çalışan erkeklere yardım etmek amacıyla köyün kadınları da ormandan odun taşırlar ve körüklerin altında yakarlarmış. Bir sonbahar günü, havalar güzel olduğundan köyün kadınları yine ormana körüklerin altında yakmak amacıyla odun toplamaya gitmişler. Odunlarını ayarladıktan sonra akşama yakın, yağmur yağmaya başlamış. Başlamış başlamasına ama öyle yağıyormuş ki yağmur... Çok geçmeden yağmur sele dönüşmüş. Her yerden oluk oluk sular akıyormuş. Hava da kararınca

kadınlar ne yapacaklarını şaşırmış. Bir yandan sel, bir yandan karanlık, bir yandan vahşi hayvanlar... Kadınlar korku içinde orada kalakalmışlar.

İçlerinden birisi, çocuğu yeni doğmuş, imanı bütün bir gelin imiş. Gelin, emzirdiği bebeğini gözünün önüne getirmiş ve Allah'a yalvarmaya başlamış: "Ey Allah'ım! Bensiz bebeğim ne yapar şimdi? Sen yardım et bize!"

Yüce Allah, bu masum kulunun duasını kabul etmiş. Hemen aksakallı, ak saçlı bir ihtiyar, beyaz bir atın üzerinde gökten yıldırım gibi inmiş ve atının terkesine bu genç gelini aldığı gibi bir anda evinin kapısına bırakmış. Gelin, koşarak evine girip herkese haber vermiş, sonra bebeğini kucağına almış. O sırada ak saçlı, aksakallı dede hiçbir husus demeden ortadan kaybolmuş. Bazıları onun Hızır Aleyhisselam olduğuna inanmaktadır.(KK:53).

3.1.31 Kurul Kalesi Efsanesi

Altınordu ilçesi Bayadı Mahallesi sınırları içerisinde yer alan Kurul Kalesi denizden 572 metre yüksekliğinde, kıyıda Fatsa'dan Giresun'a, iç bölgelerde Kabadüz'e kadar geniş bir alana hâkim olan bir yerde bulunmaktadır. MÖ 2100 yıllarında yaşamış Pontus kralı VI. Mitridat'ın yaptırdığı çok fonksiyonlu bir kaledir.

Kalenin böylesine tarihî bir yer oluşu da elbette ki efsanelere zemin hazırlamıştır. Bu kale, yalnız Kurul Kayası'nın zirvesindedir ve aşağısından da Melet Irmağı akmaktadır. Efsaneye göre yıllar önce Türkmenler(Müslümanlar) Bizanslıların kendilerine saldırmalarını önlemek amacıyla bu yüksek kaleyi kullanmışlar. Kalenin ortasından aşağıya merdiven olduğu bir gerçektir. Ancak söylentilere göre bu merdivenler Melet Irmağı'na kadar inmektedir. Askerler halkın su ihtiyacını gece gece gizlice kalenin tam ortasından başlayan ve yaklaşık 600 metre kayalıkların arasındaki bu merdivenden ırmağa inip oradan karşılamaktadırlar. Bir söylentiye göre de buradan bugünkü şehir merkezine de gizli bir geçit olduğuna inanılmaktadır.(KK:53). (Bkz.: Resim 17)

3.1.32 Göçet Efsanesi

Altınordu ilçesine bağlı mahallelerden birisi olan Sağırlı Mahallesi'nin Göçet adında bir sokağı vardır ki halkın bu adın oluşmasına dair inandığı bir efsane yıllardır kulaktan kulağa, dilden dile anlatılmaktadır.

Efsaneye göre yüzyıllar önce Ordu'da yaşayan halk, Rusların bu bölgeye saldırması ve bütün erkek çocukları alıp gitmesi ile büyük korku yaşamaya başlar. Konya bölgesinden yıllar önce buralara göç eden Musa Paşa'nın da dört erkek çocuğu vardır. Rusların oğullarını alıp götürmesi korkusuyla oğullarının her birini bir akrabasının peşine katar ve kıyıdan uzak, yüksek yerlere gönderir. Kendisi de daha sonra Kabadüz taraflarına ve oradan da şehri gören bugünkü adı ile Göçet bölgesine yerleşir. O yıllarda Göçet ormanlık bir yerdir.

Birkaç sene sonra orada kendisine bir yer açan Musa Paşa'nın 4-5 evi olur. Karşı taraflardan oraya bakan insanlar, "Hey, baksanıza bazıları karşıya göç etmişler." derler. Zamanla bu mevkiinin adı "Göçet" olarak kalır.(KK:8).

3.1.33 Hızır'la Görüşen Adam

Ordu'nun Altınordu ilçesine bağlı en büyük mahallelerden birisi de Saraycık Mahallesi'dir. Burası aslında daha önce belde olan bir yerdi. Şimdilerde müstakil bir mahalle olan Poturlu da önceleri Saraycık'a bağlı bir mahalle imiş.

Poturlu'da yaşamakta olan Pehlül Candan adında yaşlı bir amca bir sabah ezanıyla uyanır. Kalkar, abdestini alır ve yanına arkadaşı Salih'i de alarak caminin yolunu tutar. Mevsim kara kış olduğundan hava buz gibi soğuktur. Bu nedenle arkadaşı dışarıda abdest alırken Pehlül Candan beklemez ve camiye girer. İçeri girdiğinde sağına soluna bakar ancak camide sadece en ön safta oturan (daha önce orada hiç görmediği) sarıklı, cübbeli, aksakallı yaşlı bir adamdan başkasını göremez.

Yavaşça ön safa gelen Pehlül Candan, adama selam verir ve ondan selamını alır. "Nereden geldin, kimsin, nesin?" diye tam soracakken yaşlı adam: "Seninle konuşmaya geldim. Nereli olduğum önemli değil." deyince Pehlül Candan'ı bir ürperti kaplar ve ayağa kalkıp hızlıca "Eşhedü en la ilahe illallah ve eşhedü enne Muhammeden abdühü ve resulühü." diye diye camiden çıkar.(KK:54).

3.2 AKKUŞ İLÇESİ EFSANE METİNLERİ

3.2.1 Çökek Adının Oluşumu

Akkuş ilçesine 50 kilometre mesafede olan ve Samsun iline sınır olan Çökek Mahallesi'nin adının oluşumuyla ilgili yörede şöyle bir efsane vardır:

Yıllar önce Samsun'un Bafra ilçesi üzerinden Çarşamba'ya göç eden bir aile bu güzelim ovada yaşamak ister, ancak buralar denize yakın yerler olduğundan ve nem

oranı yüksek olduğundan sineklerle doludur. Her yerde bir sürü sivrisinek vardır ki insanlar bazen bunların yüzünden sıtmaya yakalanıp ölmektedir.

Sonunda aile burada sinekler yüzünden yaşayamaz, daha temiz ve doğayla iç içe bir yer olsun diye bugünkü Çökek köyüne geldiklerinde ailenin büyüğü burayı çok beğenir. Üstelik yürümekten de çok yorulmuşlardır. Ailesine dönerek: “Artık buraya çökelim/ Buraya biraz çökek.” der. İşte buranın adı zamanla Çökek olarak kalır.(KK:55). (Bkz.: Resim 18)

3.2.2 Geyik Koşan Dede Efsanesi

Çok önceden, bugün mezarı Çaldere Camisi'nin yaklaşık beş yüz metre yukarısında bulunan ve halk tarafından çok itibar edilen ve sevilen bir dede yaşarmış.

Bu dede geceleri yatmazmış. Karısına her akşam yatmadan önce gece kendisine kesinlikle bakmaması için tembihle bulunmuş. Gece olduğunda evden çıkıp gidermiş. Karısı, çocukları ve komşuları onun neler yaptığını merak eder ama bir türlü bulamazlarmış. Her sabah kalktıklarında dedenin tarlalarının sürülmüş, bahçelerinin temizlenmiş olduğunu görünce de oldukça şaşırılmış.

Meğer bu dedenin kimselerin bilmediği ve görmediği boynuzları altından olan iki geyiği varmış. Bunlar her gece Allah tarafından dedeye gönderilmiş.

İşte dede kendisine Allah tarafından verilen bu kerametın son bulmaması için eşine kendisine bakmamasını tembihlermiş. Sonunda merakına yenilen dedenin karısı bir gece bakar ki kocası yine yanında yok. Kalkıp bu sefer onu aramaya başlamış. Evde olmadığını anlayınca da dışarı çıkmış. Bakmış ki kocası boynuzları altından olan iki geyikle tarlalarını sürüyor. Dilini yutacak hâle gelen kadının bu hayretini geyiklerden biri görünce geyikler oradan hızla uzaklaşmış. Böylelikle kadın baktığı için hemen işin hikmeti bozulmuş. Geyik Koşan Dede de karısının kendisini seyrettiğini ve de kerametın bu nedenle bozulduğunu fark edince hanımına: “İki gözün önüne aksın!” demiş.

Dede eve gelip bir de bakmış ki karısı kör olmuş. Hemen yaptığından pişman olmuş ve karısının gözlerinin iyi olması için Allah'a dua etmiş. Ardından da karısının gözlerini sıvazlamış ve Yüce Allah bu muhteremin duasını kabul edip karısının gözlerini yerine getirmiş.

Geyik Koşan Dede, aynı zamanda bir demirciymiş. Demiri de dizinde dövermiş. Başka bir ifadeyle örsü dizinde bağlıymış. Bu nedenle halk Dede ölünce örsünü ve çekicini de onunla birlikte mezara koymuşlar.

Bir ara definciler onun mezarını kazıp örsünü ve çekicini almak istemişler ancak mezarın yanına her gittiklerinde başlarına mutlaka kötü olaylar gelmiş. Geyik Koşan Dede bunun üzerine küsüp mezarı terk etmiş.

Bir zaman sonra köyden bazılarının rüyalarına giren Dede, onlara: “Mezarımı kırklayın, yerime yatmak istiyorum.” demiş. Görülen bu rüya üzerine mezar köyün ileri gelenleri ve imamı tarafından kırılanmış. Efsaneye göre Geyik Koşan Dede, bir gece ışık saçarak gökyüzünden inmiş ve mezarına tekrar girmiş.

Bugün yöre halkı her türlü derde deva aramak için Geyik Koşan Dede'nin kabrini ziyaret etmektedir. Halk, mezarın üzerinden alınan bir avuç toprağın yıkanma suyuna katıldığında bütün yaralara şifa olduğuna inanmaktadır.(KK:56).(Bkz.: Resim 19)

3.2.3 Kırkkızlar Efsanesi

Ordu ve civarlarının Türk yurdu hâline gelmesini sağlayan büyük komutan ve ermiş insan bugün türbesi Aybastı Perşembe Yaylası'nda bulunan Melik Gazi Hazretleri'dir. Yanındaki 6000 askeriyle beraber düşmanla kahramanca savaşmış tam orada şehit olmuşlardır.

İşte bu savaşların birinde bölgedeki Rum beyinin kızı yanına 39 savaşçı kız arkadaşını alır ve Melik Gazi'nin askerleriyle savaşa çıkar. Ancak savaşı uzaktan seyreden bu kız, Türklerin kahramanca savaşmasını görünce onlardan çok etkilenir ve o anda –hidayet kapısı aralanarak- Müslüman olmaya karar verir. Akşam olur ve gizlice yanındaki 39 savaşçı kız ile birlikte Türklerin tarafına geçip Müslüman olur. Ardından bir plan yaparlar. Bu plan doğrultusunda Rum beyinin kızı babasının yaptığı planları gizlice Türklere bildirecektir. Aynı zamanda da Türk askerlerinin kıyafetini giyip Rumlara karşı savaşacaktır.

Bir müddet devam eder bu durum ve sayıca çok fazla olmasına rağmen Rumlar, Türkleri bir türlü yenemezler. Tabii Rum beyinin kızı ve yanındaki 39 savaşçı kız da artık Rum tarafında savaşmamaktadır.

Bir sabah beyin hizmetçisi erkenden kalktığında ne görsün: beyin kızı ve 39 arkadaşı Türk kıyafeti giyinmiş yola çıkmak üzereler. Durumu anlamış ve hemen

beye koşmuş. Bey, büyük bir kızgınlık içinde askerlerine emir vermiş. Onların akşam geleceği yere -Argan Yaylası'na- onların öldürülmesi için bir pusu attırmış. Askerler kızları oracıkta acımadan şehit etmiş.

İşte Argan Yaylası'nın bu bölgesindeki "Kırkızlar Mezarlığı'nın adı bu olaydan sonra verilmiş olur.(KK:57). (Bkz.: Resim 20)

3.2.4 Tuzak Mahallesi'nin Adının Oluşumu

Akkuş ilçesine 18 km, Kumru'ya ise 14 kilometre mesafede olan Tuzak, Akkuş'un mahallelerinden birisidir. Buraları Hristiyan Rumlardan alıp Türkleştiren ve Müslümanlaştıran ise Niksar'daki türbesinde yatmakta olan Allah dostu, büyük komutan Danişment Melik Gazi'dir. (Tarihî kaynaklar da bunu doğrulamaktadır.)

Efsaneye göre Melik Gazi, Rumlarla yapılan çetin savaşlarda gösterilen büyük kahramanlıkların Akkuş ve civarlarını fethedip de Türk yurdu yapınca kardeşleri ve askerleriyle birlikte bölgenin en yüksek tepelerinden birisi olan Yalın Tepesi'ne çıkar. Oradan Allah için fethetmeyi düşündüğü yerlere -Ünye, Fatsa, Ordu ve Canik'e (Samsun)- doğru bakar.

Sonra bir karar alınır ve ordu üçe bölünür. Bunun için de kura çekmeye karar verilir. Danişmentoğulları için ok, iki önemli simgeden birisi -diğeri geyik- olduğundan kura ok atışı ile yapılacaktır. Melik Gazi, yayını gerer ve okunu atar. Atar atmasına ama o an anlar ki ok zaten fazla uzağa gitmeyecektir. Bunun üzerine içlenerek: "Beni tuzağa düşürdüler!" der. Ok, Tuzak köyü topraklarına düşer ve artık bu köyün adı bu olayın ardından "Tuzak" olarak kalır.(KK:58).

3.2.5 Danişment Melik Mehmet Gazi (Derviş Mehmet) Efsanesi

1035-1040 yılları arasında Türk topraklarına katılan Tuzak köyünün mezarlığında tam 970 yıllık 7,5x5 metre ebatlarında dikdörtgen biçiminde bir türbe vardır. Bu türbe Akkuş ve civar köylerini fetheden Melik Mehmet Gazi'ye aittir.

Melik Mehmet Gazi, savaşın ardından Türkleşen ve Müslümanlaşan bu topraklarda halkın çok önem verdiği ve ulviyeti yüksek bir Allah dostudur. Öyle ki insanlar onun bir ermiş olduğuna inanmış ve mezarını türbeye çevirip sıkıntılarını gidermek, hastalıktan kurtulmak veya dileklerinin yerine gelmesi için ondan medet ummuşlar ve yıllarca onu ziyaret etmişlerdir.

Akkuş dışından Ordu'nun birçok ilçesinden ve diğer illerden de burayı ziyarete gelen insanlar türbenin kapısına, pencere kenarlarına ve yanındaki büyük ağaca

bezler, çaputlar ve ipler bağlamışlar ve arzularının yerine gelmesi için dualar etmişlerdir.

2014 yılında aslına uygun bir şekilde restore edilen türbe hâlâ Akkuş'tan, Ordu'dan ve ülkemizin dört bir yanından hatta yurt dışından bile ziyaretçi akınına uğramaktadır.(KK:58).

3.2.6 Çavdar Mahallesi'ndeki Bereketli Geyikler Efsanesi

Ordu'ya 150, Akkuş merkezine ise 12 kilometre mesafede olan ve 1100 metrelik rakımı ile ilçenin en yüksek mahallelerinden birisi olan Çavdar Mahallesi adını etrafındaki ormanların ortasındaki bereketli topraklarında yetiştirilen çavdardan alır. Halkın bu bereketle ilgili inandığı efsane ise şu şekildedir:

Anlatıldığına göre yüzyıllar önce bu topraklarda yaşayan halk öküzlerle topraklarını sürmenin dışında ormada yaşayan geyiklerle öylesine yakınlaşmış ki topraklarını sürmek için bile bu hayvanları kullanır olmuş. Topraklarında günden güne artan verimin Allah'ın onlara gönderdiği bu yabani geyiklerden olduğuna inanmaya başlamışlar. Bu nedenle geyiklere gözleri gibi bakarlarmış. Tabii herkes böyle olur mu?

Günlerden bir gün, bu bereketli geyiklerle toprağını süren hovardanın biri öğlene kadar geyiklerle tarlasını sürmüştü. Öğle olunca da geyikleri tarlaya bırakıp gitmiş hovardalığa. Akşam olup da tarlasına geri dönünce bir de bakmış ki tarlada ne geyikler var ne de boyunduruk. Herhalde ormana gittiler, demiş kendi kendine. Aramış, taramış; ama hiçbirini bulamamış. Kimseye bir husus demeden evine dönmüş.

Bu olayın ardından halk sabah bir bakmış ki geyikler artık gelmiyor tarlalarına. Anlamışlar ki bu olayda bir iş var. Gitmişler bir ermişin yanına. Anlatmışlar bütün olanları ona. Allah'ın izniyle birçok hususi gören ermiş de kalp gözüne görünenleri bir bir anlatmış köylüye. Anlatmış anlatmasına ama artık bereketli geyikler bir daha ne gelmiş Çavdar'a ne de topraklardaki bereket eskisi gibi olmuş.(KK:59).

3.3 AYBASTI İLÇESİ EFSANE METİNLERİ

3.3.1 Aybastı Adının Oluşumu

Ordu'nun en eski ilçelerinden birisi olan Aybastı'nın adının oluşumuna dair halk arasında birçok efsane vardır. Bunlardan en bilinen iki tanesi şöyledir:

a) Bugünkü Aybastı ilçe merkezinin bulunduğu yerlere eskiden İbasdı, İbasda veya İbassa denirmiş. Buranın Türkler tarafından fethi sırasında bir karanlık gece, ay bulutların arasından sıyrılır ve ortalığı aydınlatır. Dolunayın sayesinde işi kolaylaşan askerler fetih esnasında yaşananları soranlara, fetih sırasında ayın kendilerine yardım ettiğini söylerler. "Ay bastı da orayı aldık; ay bastı, ay!" diye sevinçlerini paylaşırlar. Bu olaydan sonra buranın adı "Aybastı" olarak kalır.

b) Aybastı adının oluşumuna dair diğer bir efsaneye göre yörede yaşayan bir bey vardır. Bu beyin uğruna canını verecek kadar çok sevdiği, güzel mi güzel bir çocuğu vardır. Ancak çocuğun doğuştan belden aşağısı tutmamaktadır. Bey, çocuğuna şifa bulmak amacıyla köy köy dolaşır ama bir türlü çare bulamaz. Sonunda ümitsizce yine köyüne döner.

Bir gün dertli dertli otururken bir kişi gelir ve oğlunun hastalığına İbasda'da (bugünkü Aybastı) derman olacak önemli bir zâtın olduğunu söyler. Bey hemen çocuğunu atının terkesine atar ve düşer yollara. Az gider, uz gider; sonunda evliyanın kapısına varır. Çocuğunun durumunu muhtereme anlatır. Beyin anlattıklarını dikkatle dinleyen evliyanın kim olduğuna dair bir bilgi yoktur. Bu muhterem zât; çocuğa okur, üfler ve sonunda çocuğun vücudunu yukarıdan aşağıya doğru elleriyle ovalar. Bir süre sonra çocuk yavaşça ayaklarının üzerine basar. Ayaklarını yere basan çocuğunu görünce bey büyük bir sevinçle: "Ay bastı! Bastı! Yahut iyi bastı!" şeklinde bağırır.

Halk, bu olayın akabinde "Aybastı" adının böyle oluştuğuna inanmaktadır. (KK:33). (Bkz.: Resim 21)

3.3.2 Demirci Hocaşade Mehmet Efendi

Aybastı ilçe merkezinin kuzeyindeki Fatih Mahallesi'nde yıllar önce medrese hocalığı yapmış ve yörenin insanları tarafından sevilen, sayılan ve kerametleri yoluyla herkesin itibar ettiği Mehmet Efendi adında değerli bir zat varmış.

Orta Asya'dan Horasan'a, oradan da Erzurum'a gelen Demirci Hocaşade Mehmet Efendi Tokat Medreselerindeki döneminin önemli âlimlerinden dersler almasının ardından Niksar üzerinden Aybastı'ya gelmiş ve ölümüne kadar hayatını burada sürdürmüştür.

Aybastı'ya gelir gelmez ilim faaliyetlerine başlayan Hocaşade, evinin hemen yanına bir sıbyan mektebi açmış. Zamanla burası birçok kişinin ders aldığı bir tekkeye dönmüş.

Günlerden bir gün Hoca, tam dersteyken mektebin yan tarafındaki mısırlığa öküzler girmiş. Hoca, öküzler tarlayı talan etmesin diye hemen birkaç çocuğu oraya göndermiş. Çocukluk değil mi işte, çocuklar tarlaya girince hayvanları çıkarmışlar çıkarmalarına ama başlamışlar taze mısırların köklerini kırıp yemeye.(Normalde mısırın kökü yenmez ancak bu efsaneyi anlatanlar bunun böyle olduğunu belirtmişlerdir.) Biraz yemişler ve Hoca'nın yanına dönmüşler.

Hoca'ya öküzleri çıkarttıklarını söylemişler. Bunun üzerine Hoca, çocukların yanında olmadığı hâlde, “Çıkardınız, çıkardınız; ama siz neden mısırları kırıp yediniz?” demiş.

Yine bir gün Demirci Hoca'ya Mehmet Efendi ailesiyle yaylaya çıkar. Oğulları akşam eve geldiklerinde hayvanların kaybolduğunu ve onları bulamadıklarını ona söylerler. Bunun üzerine Hoca, şöyle bir bakar onlara ve hayvanların Almacık Obası'nın altında olduğunu söyler. Oğulları hemen yola koyulurlar ve oraya vardıklarında bir de bakarlar ki hayvanlar aynen babalarının söyledikleri yerde duruyor.

Bir gün, babasıyla keşik keşik (sırayla) harman dövmekte olan Hoca'ya- Yörede onun babasının da önemli bir zât olduğu belirtilmektedir- babası der ki: “Oğlum, şu bizim köyün büyük mezarlığına doğru bir bak hele.” Hoca bakar ve: “Baba baktım ama bir şey göremedim.” Bunun üzerine babası, sağ eliyle Hoca'nın gözlerini siler. Tekrar bir şey görüp görmediğini sorduğunda Hoca: “Baba, insanların bazılarının çok azap çektiğini gördüm, bazılarının da sefa içinde olduğunu gördüm.” der. Bunun üzerine babanın cevabı oldukça düşündürücü olur: “Oğlum, dersine iyi çalışmamışsın, iyi çalış!”

Tam 18 yıl boyunca Aybastı ve civarındaki bütün çocuklara, gençlere ve yetişkinlere Kur'an eğitimi veren Hoca, bir gün medreseye lâzım olan tahtaları kestirmek için ustaları ağaçların olduğu ormanlığa götürür. Ustalar çalışırken onların yanına üstü başı yırtık pırtık bir ihtiyar gelir. Hoca, hemen adamın yanına gider ve eline öper. Bunu gören ustalar, koskoca Hoca neden adamın elini öptü diye hayretler içinde kalırlar.

Hoca, adamı alır kendi yerine oturtur ve başlarlar sohbet etmeye. Biraz sonra ihtiyar adam kalkar ve oradan ayrılmadan koynundan bir ekmek çıkarır. Ekmeğin sıcak olduğu üzerinden çıkan buhardan anlaşılmalıdır. Adam: “Bunu Tokat'tan aldım, ustalarına yedir.” der. Adamın gitmesinin ardından ustalar, Hoca'ya ihtiyar

adamın kim olduğunu sorarlar. Hocazade'nin cevabı onun evliyaullahtan bir insan olduğunu ispatlar niteliktedir: “O adam Hızır Aleyhisselam’dı! Ancak siz ona itibar etmediniz.”

Yine bir başka gün Hocazade'nin bacanağı yanına gelir ve der ki ona: “Hocam sen Hızır’ı görüyormuşsun. Bir de bize göstersen...” Hocazade cevap verir : “Sana gösteririm ama sen ona itibar etmezsin ki!” Bacanağı da: “Olur mu Hoca, Hızır gelir de ona hürmet etmemek olur mu?” der. Bacanağının bu cevabı üzerine Hocazade de: “Peki, o zaman yarın sabah namazı kıldıktan sonra bekle.” der.

Ertesi sabah namazı kıldıktan sonra Hoca'nın bacanağı bekler bekler, ama ne gelen var ne giden... Bu durumdan sıkılan adam, bu arada en azından atımı nallayayım, der. O sırada atını nallarken bir adam yanına yaklaşır. Bu adam, kendi köylerinin karşısındaki Kurtlar köyünden sevmediği bir adamdır. Gelen adam selam verir. Ancak Hocazade'nin bacanağı sevmediği bir adamı karşısında görünce adamın verdiği selamı kendisini görmezden gelerek almaz. Atını nallamaya devam eder. Bunun üzerine adam oradan çekip gider.

Gün aydınlanınca bacanak, Hocazade'nin kapısına dayanır: “Hani Hoca, Hızır Aleyhisselam gelecekti sabah namazının ardından... Bekle, bekle; kimseler gelmedi. En son bir kişi geldi, o da şu karşıki Kurtlar’dan Sadullah -kendisini de hiç sevmem-geldi. Bana selam verdi. Ben, onu bile almadım.” der. Hocazade bunun üzerine alâmetini ortaya koyan cevabı verir bacanağına, “İşte o beğenmediğin Sadullah var ya o, Hızır’ın ta kendisiydi. Hızır Aleyhisselam’ın kime, ne şekilde görüneceği belli olmaz. Bu nedenle her varlığı yalnız Allah yarattığı için bile sevmeyi bilmeliyiz.”(KK:64). (Bkz.: Resim 10)

3.3.3 Kümbetler Mezarlığındaki Şehitler Efsanesi

Perşembe Yaylası; Ordu'nun yaylalarından biridir. Aybastı'nın yazları yaklaşık iki milyon insanın ziyaret ettiği, birçok geleneğin hayat bulduğu, suların mendereslerle kıvrıla kıvrıla aktığı, yemyeşil çayırları ve berrak doğası ile cennetten bir köşe olan Perşembe Yaylası, bağrında tam 6000 şehidi de saklamaktadır. Anadolu'nun ve Trakya dâhil Balkanlar'ın Türkleşmesi için öncü kuvvetler olarak buralara gelenler, düşmanla çok çetin savaşlar yapmıştır. Şarkî Karahisar Emiri Melik Gazi Hazretleri de bu aziz toprakların Türkleşmesinde çok çaba sarf eden önemli bir meliktir.

Melik Gazi'nin biri Korgan'da, diğeri de Aybastı'da Emir Yakup adında iki kardeşi daha vardır. Onlar aynı zamanda Melik Gazi'nin birer subayıdır. Yaralanınca

Niksar'ı kendine yurt edinen Melik Gazi'nin kardeşlerinden olan Emir Yakup Hazretleri yıllarca buralarda kalmış ve halkın çok sevdiği değerli bir zât olmuştur. Emir Yakup yörede çokça tanınan, mezarına uzak yerlerden dahi ziyarete gelenlerin olduğu bir zattır. Her yıl bu önemli insanları ve aziz şehitlerimizi anmak adına bu mezarlığın yanındaki camide namazlar kılınır, dualar okunur ve sohbetler (sahra toplantıları) düzenlenir.

Bu efsanenin başka bir anlatımı da şu şekildedir: *“Türklerin (Oğuzların Çepni kolu) Ordu topraklarına ilk girdiği nokta olan Aybastı Perşembe Yaylası'nda, 1105 yılının yaz aylarında Danişmendoğlu Beyi Emir Danişmend Gazi komutasındaki 6 bin kişilik bir ordu ile Trabzon Devleti'nin 70 bin kişilik büyük gücü arasında çok şiddetli bir savaş olmuştur.*

Sayınca çok üstün olan düşman ordusu karşısında yiğitçe mücadele eden bu küçük Türk ordusu, büyük kayıplar vererek çekilmek zorunda kalmıştır. Yaralı olarak kurtulan Danişmend Gazi, Danişmendli Beyliği'nin başkenti Niksar'a götürülmüş ve bir süre sonra orada vefat etmiştir. Türbesi Niksar'dadır.

Onun komutanlarından olduğu sanılan Emir Kümbet'in türbesi ise bu yaylada bulunan ve o savaşta şehit olan askerlerin bulunduğu mezarlıktadır.”(Yediyıldız-Üstün, 2002:48)(KK:24). (Bkz.: Resim 8, Resim 9)

3.3.4 Kutlu Doğmuş(Kutlu Baba) Efsanesi

Melik Gazi'nin subaylarından birisi olan Kutlu Baba'nın da bu bölgede Trabzon Rum İmparatorluğu ile yapılan savaşlarda emrindeki askerlerle çok üstün başarılar gösterdiği ve savaşın ardından buraya yerleştiğine inanılmaktadır.

Melik Gazi'nin harekâtı sırasında onun komutasında bulunan ordunun harbin sevk ve idaresini yürüten subaylardan Kutlu Bey'e, eriştiği şehitlik mertebesinden dolayı doğarken de “şerefli doğdu” anlamına gelen “Kutlu Doğmuş” adı verilmiştir. Bu zata bugün “Kutlu Baba” da denilmektedir.

Zamanla halkın çok büyük saygısını kazanan ve Orta Karadeniz'in Türkleşmesinde büyük katkısı olan Kutlu Baba'nın türbesi Aybastı-Gölköy yolu üzerindeki Sefalık Mahallesi'ndedir.

Herhangi bir hususta darda kalanlar sıkıntılarını gidermek için; özellikle çocuğu olmayanlar çocuklarının olmasını istemek için, hasta olanlar şifa bulmak için bu

zatin türbesini ziyaret etmektedirler. Ayrıca Kutlu Baba'nın türbesinde kendine ait bazı eşyaları da bulunmaktadır.(KK:61).(Bkz.: Resim 7)

3.4 ÇAMAŞ İLÇESİ EFSANE METİNLERİ

3.4.1 Gelin Kayası Efsanesi

Çamaş ilçesinin kuzeydoğusunda, ilçe merkezinden 100 metre yükseklikte, görülmeye değer, düz ve görkemli yüksek bir alan üzerinde bir kaya vardır. Kayanın üzerinden Fatsa ilçe merkezi ve Karadeniz, muhteşem güzelliğiyle görülebilmektedir. İşte bu kayaya dair yörede anlatılan bir efsane vardır ve efsane şu şekildedir:

Yıllar önce buralarda kendi yağında kavrulan bir ailenin ay parçası gibi bir kızı doğmuş. Bu kız büyümüş, güzel mi güzel bir genç kız olmuş. Tabii her genç kız gibi görücüler bir bir kapıya dayanmışlar. İstemişler kızı bir bir. Ama nafile... Kız bir türlü kabul etmiyormuş gelen taliplilerini.

Nihayetinde uzak köylerden bir gence âşık olan kızı oğlanın ailesi vakit geçirmeden istemeye gelmiş. Kızın babası kızına sormuş. Kız da razı olduğunu söyleyince evlilik hazırlıklarına başlanmış hemen.

Davullu zurnalı güzel bir düğün yapmışlar, ermişler muratlarına. Ancak aradan zaman geçmiş kız ailesinin yanına her geldiğinde annesiyle sudan sebeplerden tartışıyormuş. Babası ne olduğunu anlamaya çalışmış ve sonunda bu tartışmanın asıl sebebinin evden ayrılırken baba evinden istediğini alamamak olduğuna hükmetmiş.

Yine bir gün, kızın babası ve annesi tarlada çalışırken kız eve gelmiş. Evde eline ne geçirdiyse alıp götürmüş kendi evine. Hepsi neyse de kız, annesinin ekmek yaptığı uçayaklı sacı bile alıp götürmesin mi? Genç kızın annesi buna çok içerlenmiş ve dilinden şu beddua dökülmüş. “Allah seni taş yapsın, taş olasın emi!”.

Genç kız, olanlardan habersiz ailesinin evinden götürdüklerinin sevinciyle tam bu düzlükten geçerken birden taşa dönüşmüş. Gelinin duvağı kayanın üst kısmı, alt uçayaklı sacda kayanın alt kısmını oluşturmuş. Gerçekten de bu kayaya bakıldığında üst kısmı bir gelin duvağına, alt kısmı da saca benzemektedir.

Gelinkayası'nın etrafı belediye tarafından düzenlenmiş ve halkın mesire alanına dönüştürülmüştür. Çamaş, küçük bir ilçe olmasına rağmen ilçede her yıl "Geleneksel Gelinkaya Festivali" düzenlenmektedir.(KK:48).(Bkz.: Resim 12)

3.4.2 Ak Sakallı Osman Dede Efsanesi

Çamaş ilçesine bağlı yirmi üç mahalleden birisi de Danışman Mahallesi'dir. Anlatıldığına göre yıllar önce burası küçük bir köy iken burada Osman Dede adında aksakallı, nur yüzlü; herkesin çok sevdiği, saygı duyduğu birisi varmış.

Osman Dede, parasını hazır etmiş ve arkadaşlarıyla beraber hacca gitmek için hazırlıklara başlamış. Sıra akrabalarıyla, komşularıyla, hâsılı bütün köylülerle helalleşmeye gelmiş. Köylünün birinin evinin önüne geldiğinde, burnuna bir et kokusu gelmiş. Zaten hane sahipleriyle de helalleşeceği için, "Şurada bir kap et yesem, ne iyi olur." diye aklından geçirirken kapıyı da çalmış.

Evin sahibi kapıyı açmış ve "Osman Dede, buyur; hoş geldin." deyip evin önündeki oturağa buyur etmiş. Kısa bir sohbetin ardından adam, Osman Dede'ye su, ayran... bir arzusunun olup olmadığı sorar.

Osman Dede sıkıla sıkıla, "Galiba evde et pişiyor. Bir tabak getir de ondan yiyeyim, canım çok çekti de." der. Adam, yüzü kızarır ve hiç olmadık şekilde, "Dede; sen bizim etten yiyemezsin!" der.

Osman Dede, bu cevaba çok şaşırır ve bunun nedenini adama sorar. Adam da, "Dede, bilirsin ben fakir adamım. Geçimimi onun bunun yanında çalışıp zar zor sağlarım. Böyle olmasına rağmen çocuklarım geçenlerde benden et istediler. Paramın yok olmasına mı üzüleyim, onlara et yediremeyeceğime mi üzüleyim bilemedim. Çevremden de yüz bulup para isteyemedim. Çocuklarımın istediklerini yerine getiremeyeceğim düşüncesiyle geçen akşam eve gelirken yolda yaralı bir eşek gördüm. Yüce Yaradan'ın affına sığınıp onu kestim. Şimdi de pişirip çocuklara yedireceğim. İşte bu yüzden sen bizim etten yiyemezsin!" der.

Osman Dede, bu cevaba çok üzülür. Bir suçlu gibi mahcup bir hâlde, helalleşmeden oradan ayrılır.

Evine geldiğinde olanları hanımına anlatır ve yolda aklından geçenleri de şöyle ifade eder: "Hanım, hanım! Şimdi benim köyümde böyle fakir ve aç insanlar varken hacca gitmem doğru olur mu? Ben en iyisi biriktirdiğim bu hac parasını bu fakir insanlara dağıtayım." der.

Osman Dede; hanımıyla konuşmasının ardından hemen evden ayrılıp hacca gideceği arkadaşlarına hacca gidemeyeceğini, kendilerinin gidip onun adına da dua etmelerini ister ve onlara helalliğini sunar.

Onlar hacca gidedursun Osman Dede vakit kaybetmeden köydeki fakirleri gizlice tespit eder ve onlara yine gizliden yardım eder.

Sonunda Kurban Bayramı günü gelmiştir. Beytullah'ta hac görevini yerine getirmenin heyecanı ve hazzı ile bayram namazına niyetlenip namaza duran Osman Dede'nin arkadaşları selam verdiklerinde bir de ne görsünler Osman Dede yanlarında; namaz kılmış, selamını veriyor. Hepsi şaşırılmış bu iş nasıl oldu diye. Namazın ardından aramışlar taramışlar ama bir türlü Osman Dede'yi bulamamışlar.

Kâbe'de bütün bunlar olurken Danışman köyünde de herkes camide hocanın ardında saf tutmuştur ancak Osman Dede'nin yeri boştur. Herkes onun camiye erken gelişine alıştığından acaba başına bir husus mi geldi diye düşünmeye başlar. O sırada Osman Dede aceleyle nefes nefese gelir ve meraklı bakışlara cevap niteliğinde, "Uyuyakalmışım da..." der.

Uzun bir yolculuğun ardından yaklaşık bir ay sonra köylüler hacdan dönerler. Tabii ilk sordukları husus Osman Dede'nin bayram namazında olup olmadığıdır. Köylüler, "Evet, namazdaydı; ama biraz geç geldi." deyince anlarlar ki Osman Dede artık keramet sahibi bir insan olmuştur. Bunun üzerine, "Siz bizi bırakın, asıl hacı Osman'dır Osman!" derler.(KK:49).

3.4.3 Danışman Cami Efsanesi

1990 yılında ilçe olan Çamaş'ın en eski mahallelerinden birisi de Danışman Mahallesi'dir. Bu mahallenin adının Ordu ve civarının Türkleşmesinde öncülük eden Danişmendlilerden geldiği söylenmektedir.

Efsaneye göre yıllar önce yapılan cami çok eskiyince köylüler bu sefer daha geniş bir yere yeni bir cami ve yanına da talebeler din eğitimi alsın diye bir okul(medrese) yaptırmaya karar verirler.

Halk, işbirliği ile kısa zamanda camiye yapar ve ilk sabah namazını burada kılmak üzere sözleşirler. İmsak vaktinin ardından caminin olduğu yere gelen cemaat bir de bakar ki ortada ne cami var ne de medrese! Şaşırıp kalırlar. "Allah, Allah! Nerede bu cami, nerede bu medrese?" diye herkes şaşkınlık içinde camiye ve medreseyi aramaya başlar.

O sırada eski cami taraflarından gelen derviş kılıklı birisi herkesin şaşkınlıkla bir husus aradığını görünce cemaate sorar: “Hayırdır, sabah sabah ne arıyorsunuz buralarda?” Cemaatten birisi: “Yeni yaptığımız cami ile medrese yerinde yok! Onu arıyoruz.” der kan ter içinde. Derviş kılıklı yabancı, istifini bozmadan ve şaşırmadan: “Niye arıyorsunuz ki cami ve medrese eski caminin orada. Üstelik şimdi ben hocanın ardında namaz kıldım da oradan geliyorum.” der.

Herkesin şaşkınlığı daha da artar. Koşup bakarlar ki cami ve medrese gerçekten orada duruyor. Bunun üzerine, “Bu işte bir hikmet var.” derler ve cami ile medresenin yerini değiştirmekten vazgeçerler.

Bu efsanenin bir başka varyantında, yaşanan bu olayın ardından halk cami ve medreseyi söküp tekrar yeni yerlerine taşır. Ertesi sabah geldiklerinde yine cami ve medreseyi yerinde bulamaz. Tekrar yerine taşırlar ve bir kişiyi gece ne olduğunu öğrenmek adına nöbetçi dikerler caminin yanına.

Adam, saklandığı yerde beklerken gecenin en koyu vaktinde tam seçilemeyen üç kişi gelir. Bu meçhul kişiler, cami ve medreseyi öküzlerin taşıdığı bir kağnyaya yükleyip eski caminin oraya taşırlar. Vakit kaybetmeden de karanlığa doğru yol alıp ortadan kaybolurlar.

Nöbetçi adam, koşa koşa gelir ve gördüklerini köyün büyüklerine anlatır. Onlar da anlarlar ki bu işte bir hikmet var. Sonunda cami ve medreseyi yerinde bırakmaya karar verirler.(KK:49).

3.5 ÇATALPINAR İLÇESİ EFSANE METİNLERİ

3.5.1 Şeyh Süleyman Dede Efsanesi

Çatalpınar ilçesi; Tokat ve Korgan’dan gelen kervan yolu ile Aybastı ve Gölköy’den gelen kervan yolunu Fatsa’ya bağlayan yolun Devecik Boynu denilen birleşim yerinde kurulmuştur. Kervancıların 1973 yılına kadar “Çatak” dedikleri bu yer, 1990 yılında ilçe olmuştur.

Çatalpınar halkının en değer verdiği manevi şahsiyetlerin başında “Şeyh Süleyman Dede” gelir. Efsaneye göre burada yaşayan Şeyh Süleyman Dede, insanlara Allah rızası için yardım eden, fakir fukarayı kollayan ve halka dinini öğretmeye çalışan bir Allah dostudur. Tabii onun halk nazarındaki bu değerini elbet çekemeyenler olacaktır ki olmuş da.

Bu akıl yoksunu, fesatçılardan birisi gitmiş o bölgenin valisine ve “Bizim orada Süleyman Dede diye bir adam var. Bu adam, ben hocayım deyip insanları kandırıyor. Üstelik size karşı da halkı ayaklandırıyor. Buna bir çare bulunmalı!” demiş.

Bunun üzerine vali çok kızmış ve çevresindeki emir erlerine, “Tez bulun bu adamı, getirin karşıma!” diye emir buyurmuş. Askerler çıkmışlar yola. Vakit kaybetmeden Bolaman Irmağı boyunca yol alıp Çatak’ın (Çatalpınar) karşısına gelmişler.

Bu sırada kendisinin şikâyet edildiği kendisine malum olan husus Süleyman Dede hazırlığını yapmış, yanına askerlere vermek için yiyecek almış ve hanımıyla vedalaşmış Bolaman Çayı’nın yanına.

Azgın azgın akan suyun karşısında bekleyen askerlere: “Siz buraya gelemezsiniz. Ben geleyim oraya.” demiş ve başlamış suyun üzerinde yürümeye. Askerlerin şaşkın bakışları arasında suyun üzerinde yürüyerek geçmiş onların yanına.

Askerler bu olayın üzerine korkup oradan kaçmışlar ve gördüklerini valiye anlatmışlar. Vali bunları duyunca anlamış ki Şeyh Süleyman Dede gerçekten bir evliyadır. Bunun üzerine hemen atına atlayıp varmış Şeyh Süleyman Dede’nin evine. Ondan önce özür dilemiş, sonra da istediği ne varsa yerine getireceğini söylemiş. Şeyh Süleyman Dede ise sadece din eğitimi verdiği öğrencilere yardım edilmesini istemiş. Oradan geri dönmeden de şikâyetçi olan adamı yakalatıp gerekli cezayı vermeyi de unutmamış.

Bu efsanenin bir başka varyantında; Şeyh Süleyman Dede, askerlerin bütün uyarılarına aldırmadan selden kabaran Bolaman Çayı’na girer ve üzeri hiç ıslanmadan çaydan çıkar. Askerlerin bütün şaşkın bakışları arasında onlara: “Yiğitler, siz şimdi açsınızdır. Size azık getirdim. Gelin yeyin.” der. Askerler: “Dede, senin getirdiklerin hangimize yetsin.” diye alaylı söylemlerine aldırmadan: “Hepinize yeter. Gelin, yeyin.” der.

Askerler sofraya oturur. Bir avuç yiyeceği yemeye başlarlar. Onlar yedikçe yer ama yemek azalmaz. Böylelikle anlarlar ki bu adam bir ermiştir. Oradan ayrılıp geldikleri yere dönerler.

Bir başka varyantta da Şeyh Süleyman Dede’yi yakalamaya gelen askerler, dedenin bu kerametlerini görüp onun ermiş olduğunu anlayınca oradan ayrılırlar. Ancak askerlerden birisi geride kalıp Dede’den para ister. Dede; “Param yok.” deyince, asker tüfekle başına vurup oradan atına binip kaçar. Şeyh Süleyman Dede, askerin

ardından: “Allah seni diğerlerine eriştirmesin!” diye beddua eder ve asker tam o anda atından düşüp orada ölür. Şimdi halkın “Naldöken” dediğı yer, işte askerin atından düşüp öldüğü bu yerdir.(KK:47).

3.6 ÇAYBAŞI İLÇESİ EFSANE METİNLERİ

3.6.1 Çılağa/Çilader Efsanesi

Çaybaşı ilçesinin adının oluşmasında anlatılan iki ayrı efsane vardır:

a)1960 yılına kadar adı Çilader köyü olan ve 1990 yılında ilçe olan Çaybaşı'nın adı, ilçenin batısındaki Akkuş'tan doğup gelen Akçay ile doğudaki Curi Çayı'nın oluşturduğu vadilerin ortasında ve bu vadilerin başında olmasından “çayların başındaki yer” anlamında oluşmuştur.

Efsaneye göre Çilader köyünde Çılağa adında zengin mi zengin ama bir o kadar da zalim mi zalim biri yaşarmış. Bu adam köydeki bütün işlerini köylülere zorla yaptırmış. İşlerini yaptırmadan önce adamlarına haber salar, köylülerin onun işlerini yapmaları için emirler yağdırmış. Adamlar da köy merkezine gidip de duyuru yaparken söze, “Çılağa der ki...” diye başlar ve emri bütün köylülere eksiksiz aktarırlarmış. Zamanla bu söz hızlı söylene söylene, “Çılağa der ki...” yerine “Çilader” olmuş.

İşte Çaybaşı'nın köyken Çilader olan adı böyle oluşmuş.

b)Anlatıldığına göre Osmanlı Devleti'nin son yıllarındaki asayiş eksikliğinden bölgede silahlı Rum ve Ermeni çeteler ortaya çıkmış. Bu çeteler halkın zorla parasını, malını hatta canını alırlarmış. Zaten halk fakirlik içinde zar zor geçiniyor, erkekler savaşlar sebebiyle cephelede; davun/taun(veba), kolera gibi birçok ölümcül hastalıkla baş etmeye çalışıyorlarmış.

İşte, Rum ve Ermeni çetelerinin çektiği acılar da bu sıkıntılara, “çilelere eklenen”, “çile çekilen yer” anlamlarına gelen “Çilader” adı böyle oluşur.(KK:51).

3.6.2 Cıngırt Mahallesi Efsanesi

Ordu'nun Çaybaşı ilçesinin görülmeye değer en güzel yerlerinden birisi Kapılı Mahallesi'ndeki tabii gezi parkuru olarak tescillenmiş Kapılı Şelalesi'dir.

Kapılı Mahallesi'nin eski adı Cıngırt'tır. Bu köyün adının oluşmasıyla ilgili halk arasında yüzyıllardır anlatılan bir efsane vardır: Efsaneye göre yaklaşık 250 yıl önce buraya ilk olarak Erzincan'ın Kemah ilçesinden Cinoğlu, Kurtoğlu ve Balcıoğlu sülaleleri gelmiştir. Mısır, yulaf, arpa, patates, karalahana gibi tarımsal ürünleri

yetiştiren halk, yetiştirdikleri bu zerzevatı sulamak için köyün yakınlarından geçen çayı kullanırlarmış. Halk suyun taşlara vura vura çıkardığı sesin yansımından esinlenerek de “Nereden geliyorsun, nereye gidiyorsun?” sorularına, “Cıngırt’a gidiyorum” veya “Cıngırt’tan geliyorum.” cevabını verirlermiş.

İşte Kapılı Mahallesi’nin eski adı olan “Cıngırt” adı bu şekilde oluşmuştur.(KK:50).

3.7 FATSA İLÇESİ EFSANE METİNLERİ

3.7.1 Sarmaşık Efsanesi

Fatsa ilçe merkezine 12 kilometre uzaklıktaki Ilıca Mahallesi’nin Sarmaşık mevki kaplıcalarıyla meşhur bir yerdir. Bu sıcak kaplıcaların oluşumuna dair de halk arasında anlatılan bir efsane vardır. Efsane şu şekildedir:

Anlatıldığına göre Sarmaşık köyünde tek başına yaşayan yaşlı bir adam varmış. Bu adamın gününün her anını birlikte geçirdiği bir keçi sürüsü varmış. Adam keçilerini civardaki çalı ve dikenlerle kaplı yamaçlarda otlatırmış. Keçiler, yaşlı adama ve otladıkları yere öylesine alışmışlar ki sabah oraya kendi başlarına gider, akşam da yine kendi başlarına dönermiş.

Karlı bir kış günü sabahı, yaşlı adam keçilerini ağılından çıkarmış ve otlığa göndermiş. Adam, akşam yaklaştığı hâlde hiçbirinin geri dönmediğini görünce onları aramaya koyulmuş. Civardaki bütün ormanı, keçilerin gidebilecekleri her yeri aramış. Ancak bir ize rastlamamış.

Yaşlı adam, son bir umutla bir derenin kenarındaki ufak ağaçlığı da aramaya karar vermiş. Fakat burası çok dik ve dikenli bir yermiş. Yaşlı adam, bin bir zahmetle dikenlerin arasından sıyrıla sıyrıla ilerlemiş. Bir de ne görsün: Ağız kısmı sık sarmaşıklarla örtülü bir mağara... Yavaşça içeriye yaklaşmış ve sarmaşıkları açarak mağaraya girmiş. Bir de bakmış ki güzelim keçileri, sıcak bir su kaynağının etrafındaki yemyeşil otları yemekle meşgul. Büyük bir şaşkınlıkla buraya inceleyen yaşlı adam, sevinerek keçilerini alıp evine dönmüş. Gördüklerinin tamamını köylülere bir bir anlatmış.

Köylü de ertesi gün araya vardığında anlatılanların doğru olduğunu görmüşler ve yörenin ileri gelenlerine durumu aktarmışlar. İlgililer de buraların etrafını temizlemişler ve sıcak suyu kaplıca alanına dönüştürmüşler. Bu isim daha sonra burada kurulan köye ad olmuş.

Günümüzde Sarmaşık Kaplıcası, gerek Ordu ilinin dört bir yanından, gerekse il dışından bazı hastalıkların tedavisi için gelen ziyaretçilerle dolup taşmaktadır.(KK:16). (Bkz.: Resim 15)

3.7.2 Gaga Gölü (Kiliseli Göl) Efsanesi

Fatsa'dan Çatalpınar-Çamaş-Aybastı yoluna girdiğinizde yolun 10. kilometresinde yer alan Meşebükü Mahallesi'nde Karadeniz Bölgesi'nin sayılı tabii göllerden biri olan "Gaga Gölü" karşılar bizi.

Meşebükü ve Yassıtaş mahallelerinin arasında bulunan bu göl, büyük bir göl değildir ama derinliği bazı yerlerin 10-15 metreyi bulur. Hatta kıyısından birkaç adım sonra bu derinliğe ulaşılabilir. Hiçbir akarsu bağlantısı bulunmayan gölün ortasında bir ada vardır ve bu adaya ulaşmak için eski bir yapının kalıntılarından faydalanırsınız. Yöre halkı arasında bu göle dair birkaç efsane anlatılmaktadır. Bunlardan birisi şöyledir:

Türkler bu topraklara gelmeden önce burada yaşayan Pontuslu Rumlar buraya bir kilise yaparlar. Meşebükü, Yassıtaş, Cecile, Kulpar, Örencik, Zağu köylerindeki Rumlar hayvanlardan elde ettikleri sütleri önce bu kiliseye getirir, ardından da yeraltında açtıkları kanallarla bu sütleri Fatsa'daki büyük kiliseye taşırlar.

Köylüler, gölün altında kilisenin yanındabirde şehit mezarlığı olduğunu söylemektedir. Bu yüzden de Gaga Gölü'ne dalışın tehlikeli olduğuna inanmaktadırlar.

Gölün suyunun da nereden geldiği belli değildir. Üstelik köylülerin karşı çıkmasıyla burada ne sosyal tesis nede araştırma yapılabilir. Kışları göl bazen Fatsa-Aybastı karayoluna taşmaktadır. Göl, Başbakanlık tarafından 1.ve 3. Derece Tabii Sit Alanı olarak koruma altına alınmıştır.(KK:16). (Bkz.: Resim 14)

3.7.3 Halil Tatlıgöl Hoca

Halil Tatlıgöl Hoca;1949 yılında doğup 51 yaşında vefat eden, daha on yedi yaşında medrese hocasından dinî vaaz verebilme icazeti alıp ömrünün sonuna kadar Allah, Kur'an ve Peygamber yolunda dersler verip binlerce öğrenci yetiştiren önemli bir zattır.

Her anlamda tatlı dilli bir gönül insanı olan Halil Hoca'nın verdiği vaazlara her kesimden insan katılmıştır. Kâbe'de bile vaaz vermiştir. Onunla ilgili oluşan efsane ise vasiyetiyle ilgilidir:

Halil Hoca, Peygamber Efendimizin sünnetine uygun bir şekilde vasiyetini eski harflerle yazar. Vasiyetinde cenazesine küçük yaşlarda eğitim aldığı Rizeli Mustafa Hoca'nın katılmasıdır. Oldukça yaşlı olan Mustafa Hoca'nın onun cenazesine katılması çok zor bir ihtimaldir ancak 1990 yılında ecel vaki olduğunda Mustafa Hoca cenazeye katılır. Der ki, "Halil'imizi biz cenazemize beklerdik fakat takdir böyle imiş."(KK:38).(Bkz.: Resim 13)

3.7.4 Geyikçeli Cami Efsanesi

Geyikçeli'nin eskiden adı Yukarı Salihli'yymiş. Ona daha sonra bu adın verilmesinin sebebi halk arasında yaklaşık beş yüz yıldır anlatılagelen bir efsanedir.(Aslında o bölgede yıllar önce sadece Salihli adında bir köy varmış. Bu köy zamanla Aşağı ve Yukarı olmak üzere ikiye ayrılmış. Yukarı Salihli anlatacağımız efsane sebebiyle Geyikçeli adını almış, Aşağı Salihli ise Salihli adıyla kalmıştır.)

Efsaneye göre Yukarı Salihli Mahallesi ile Aşağı Salihli Mahallesi'nin halkı birleşirler ve köyelerine bir cami yaptırmaya karar verirler. Ancak caminin nereye yapılacağı konusunda ciddi bir anlaşmazlık olur çünkü iki mahalle halkı da caminin kendilerine yakın olmasını istemektedir. Sonunda caminin malzemelerini şimdiki caminin yaklaşık 100-150 metre yukarisına cami yapmayı planladıkları yere taşırlar.

Ertesi günü camiyi yapacakları yere geldiklerinde mahalleliler büyük bir şaşkınlığa uğrarlar. Çünkü camiyi yapacakları malzemelerin bir tanesi bile bıraktıkları yerde değildir. Ararlar tararlar, sonunda malzemeleri bugünkü Geyikçeli Camisi'nin olduğu yerde bulurlar.

Bunun nasıl olduğuna bir anlam veremeyen Yukarı Salihlililer, sebep olarak Aşağı Salihlililerin caminin kendilerine daha yakın olması için malzemeleri aşağı taşıdıklarını düşünürler. Aşağı Salihlililere bunu sorduklarında onlar böyle bir husus yapmadıklarını söylerler.

Bu olayın ardından iki mahalleli arasından caminin nereye yapılacağı konusunda yine tartışmalar çıksa da sonunda caminin malzemeleri tekrar camiyi yapmayı düşündükleri yere taşınır.

Ertesi günü her iki mahalleli de oraya geldiğinde caminin malzemelerinin yine bugünkü caminin olduğu yere taşındığını görünce bu olayın nasıl olduğunu anlamak amacıyla gece oraya birkaç nöbetçi bırakırlar.

Nöbetçiler gecenin tam ortasında gözlerine inanamazlar: Bir geyik sürüsü kocaman boynuzları ile caminin malzemelerini halkın koyduğu yerden alıp mezarlığın yanındaki bugünkü caminin olduğu yere taşır. Sabah ezanına kadar bu olaya şahit olan nöbetçiler koşup olayı köyün ileri gelenlerine anlatırlar. Onlar da: “Bu işte Yüce Allah’tan bir uyarı vardır. Biz en iyisi camiye oraya yapalım.” derler ve böylelikle cami bugünkü yerine yapılır. Zamanla burası halk arasında “Geyikyeri” adını alır ve mahalleye “Geyikçeli” adı verilir.(KK:38)

3.8 GÖLKÖY İLÇESİ EFSANE METİNLERİ

3.8.1 Vadi Yeli Efsanesi

Gölköy’ün Habsamana adıyla anıldığı çok eski devirlerde Müslümanlarla Ermeniler yan yana yaşamaktaymış. Yer yurt Müslümanların; fakat para, zenginlik ve servet Hristiyanların elindeymiş.

Civarda Müslüman bir bey varmış. Eli açık, merhametli bir bey. Zaten Hristiyanlar biraz da bu bey sayesinde rahatça yaşıyor, servet edinebiliyorlarmış. Bey onları Müslüman halktan ayırt etmiyor, kimselere ezdirmiyormuş.

Bu beyin çok güzel bir kızı varmış. Habsamana kırılarında yetişen çiçekler gibi iç açıcı gönül doldurucu bir güzelliğe sahipmiş. Gönü hoş, kendi hoş bir güzelmiş bey kızı.

Civarin zenginlerinden bir Ermeni ona âşık olmuş. Kızı defalarca istemiş, bütün servetini bu uğurda harcaacağını ileri sürermiş. Din farkı bir yana Ermeni zengini beğenilecek gibi değilmiş. Çirkin mi çirkin yaşlı bir adammış. Hem farklı inancından hem de yaşından dolayı bey kızını istemeye cesaret bile edemiyormuş. İçin içinde kız için yanıyormuş. Bu tek taraflı sevdası uzun zaman devam etmiş. Bu arada zenginleştikçe zenginleşmiş, bundan cesaret alarak da bey kızını istemeye başlamış. Fakat her seferinde de münasip bir dille geri çevrilmiş.

Aradan bir hayli zaman geçmiş Habsamana dağlarında şiddetli bir kış olmuş. Tepelerdeki yeşillikler ağır ağır kar altında kaybolmaya başlamış. Beyaz kar örtüsü aylarca dağları, tepeleri, vadileri, düzlükleri örtmüştü. Bir avuç yeşillik görülmez olmuş ortalıkta. Hayvanlar otsuz, yemsiz kalmış.

Sadece hayvanlar mı? Halk da ambar diplerindeki son taneleri çorba yapıp bitirivermişler. Çocukların rengi değişmiş, analar süttten kesilmiş, babalar kara kara düşünmeye başlamışlar. Habsamana’da yediden yetmişe herkes açlıkla mücadele

edip yaşama savaşı verirken bey kızına talip olan Ermeni zengininin keyfine diyecek yokmuş. Geniş tarlalarından biçtiği otlar ahırlarını harmanlarını doldurmuş. Evindeki kilerde aylarca yetecek kadar mahsulü hazırmış. O bunca fakirlik çeken komşularının ıstıraplarına kulaklarını tıkamış, kendi âlemini sürdürmekteymiş.

Habsamanalılar aralarında barındırdıkları bu zengin Ermeni'den yiyecek istemeye karar vermişler. Nasıl olsa kış bitecek, etrafa yeşil incek, onların tarlaları yine ekin verecek, o zaman borçlarını ödeyeceklermiş.

Gitmişler Ermeni'nin yanına, hâllerini anlatmışlar. Aslında durumları meydanda imiş ama yine de borç olarak veya parası karşılığında bir miktar buğday, mısır ve hayvanlarına ot vermesini rica etmişler. Zengin Ermeni onları şöyle bir süzmüş. Tıklım tıklım dolu ahırlarına yiyecek dolu kilerlerine doğru bakışlarını çevirmiş ve küçümser bir ifadeyle: "Veremem." demiş. "Ne parasıyla nerede borç olarak veririm." Bir tuhaf olmuş bu sözleri duyan köylüler. Böyle bir cevap beklemiyorlarmış. Bir müddet şaşkın şaşkın birbirlerine bakmışlar. Nihayet içlerinden biri: "Bak çorbacı" demiş, "senelerden beri aramızda yaşarsın diline karışmadık, dinine karışmadık. Başın ağrıdı biz koştuk, öküzün hastalandı biz baktık. Tarlanı biz ektik, biz kaldırdık. Ne sana ne malına yan gözle baktık. Sen kimsin diye kapına gelmedik bir gün. Ama şimdi dardayız. Senden istediğimiz sadaka değil. Şurada iç içe koyun koyuna yaşıyoruz. Bugün sende var, parasıyla olsun açlarımıza yardım et." Ermeni bu sözlere, sitelere aldurmamış bile. Şımarıklığı onların kendisine dokunmayacaklarını bildiği içinmiş. Cevap vermiş onlara: "Dedikleriniz doğrudur. Beni aranızda barındıran sizlersiniz. Zorda kalınca canımı da alırsınız. Ama ne devletiniz ne de inancınız bana kötülük yaptırmaz. Mal benim, buğday, mısır, ot benim. İster satar, ister yakarım. Çok mu bunaldınız açlıktan? Öyleyse bir şartla size yiyecek veririm. Bey kızını bana versin, onunla evlendirsin beni."

Köylülerin sanki gökten bir taş düşmüş başlarına o anda. Ermeni'nin bu sözleri karşısında dehşete düşmüşler. Yürekları dolu dolu, boyunları bükük, dilleri tutuk, hiçbir söz söylemeden ayrılmışlar derhal onun yanından. Evlerine kapanmışlar utançlarından. Bin pişman olmuşlar. Ama bey bu olup bitenleri duymuş, kızı da öğrenmiş gaddar Ermeni'nin teklifini.

Günler günleri kovalamış. Açlık kundaktaki sabileri kırıp geçirmeye başlamış. Artık köyde, civarda yenecek hayvan da kalmamış.

Ermeni ortalığın bu feci hâlini görünce teklifini açığa vurmuş: “Bey ya kızını bana verir, benimle evlendir yahut halkının açlıktan ölmesine rıza gösterir.”

Bey artık açlığın dayanılmaz bir hâl aldığı farkındaymış. İstese bu adamın malını da canını da zorla almış elinden ama ortada kendi kızının adı olduğu için bunu yapmasının kötü olacağını düşünmüş. Devletin Ermeni de olsa bu adamı kendisine emanet ettiğini, bu yüzden fedakârlığı kendisinin yapması gerektiğini kızına açıklamış:

“Evladım” demiş. “Vaziyeti görüyorsun, köy açlıktan kırılıyor. Her husus sana bağlı. Seni bu adama vermek istemem ama şimdi vermem lazım. Halkım için köyde yaşayanlar için.”

Bey kızına bu teklifi götürürken gözyaşlarını da tutamamış. Kızı, kır çiçeği kadar güzel kızı babasının bu çaresiz hâli karşısında yaralı yüreğiyle cevap vermiş babasına: “Baba, demiş. Köylüm için, ufacık yavrular için, nineler için, emmiler dayılar için canım feda olsun. Ben bir kurbanım baba. Varsın Ermeni’nin dediği olsun. Ama bana bir gece izin ver. Evimde kalayım, yarından sonra gönderirsin beni o zalime.”

Haber ölüm haberi gibi bütün köye yayılmış. Her evde hıçkırık sesleri, her evde cenaze varmış gibi ağlamalar duyulmuş. Köylüler Ermeni’ye haber uçurmuşlar. Ermeni sevincinden coşmuş, zıplamış. Keyfinden odalara sığamaz olmuş. Konağının bütün ışıklarını yakmış.

O saatlerde bey kızı Allah’a yalvarmaktaymış: “Allah’ım; sen komşularımızı, din kardeşlerimizi koru! Onlara yardım et, sana sığınıyoruz Ya Rabbi! Bizleri açlıkla cezalandırma. Çocukların, yaşlıların daha fazla acı çekmelerine rıza gösterme.”

Bey kızının yakarışları sabaha kadar sürmüştü. Seccadesinin üzeri gözyaşlarıyla ıslanmış. Ortalığın aydınlanmasına yakın dışarıdan hafif bir ses duyulmuş. Bir hışırtı gelmeye başlamış çok uzaklardan. Merakla endişeyle pencereye koşmuş bey kızı. Bakmış aylardan beri kıpırdamayan dallar sallanıyor. Seher yelinin sesi gittikçe genişliyor, ortalığı kaplıyor. Bu gördükleri karşısında heyecanını yenemeyen bey kızı tekrar seccadesine koşmuş ve yakarışına devam etmiş.

“Es vadi yeli es.

Gâvuru kısmetimden kes.”

Birden bir gürültü bir haykırış! Allah’a şükreden sesler yükselmeye başlamış bütün evlerden. Bey kızının bulunduğu oda bu seslerle dolmaya başlamış. Bey kızı tekrar pencereye koşmuş. Bir de ne görsün! Etraftaki tepeler, dağlar, ormanlar, çayırlar, tarlalar bembeyaz kar örtüsünden sıyrılmış. Eriyen karların altından toprağın rengi çıkmaya başlamış. Seher yelinin dokunduğu her çalı tomurcuklanmış. Her dal yeşermiş. Tarlalardaki otlar bükük boyunlarını kaldırmış, yeşillenme yarışına bürünmüş her taraf.

Köy sevince boğulmuş. Sadece ruhundaki karanlık yüzüne vuran tek kişi matemdeymiş. Yiyecek dolu evinin karanlık bir köşesine çekilmiş, arzusuna kavuşamamanın verdiği hırçınlıkla kapısını, penceresini doğan güne kapatmış. Köy mutlu, bey kızı mutlu, bey mutlu olmuş. Seher yeli bu mutluluğu ta uzaklara kadar yaymış. Köyün üzerinden aşırıp tepelere, vadilere, düzlüklere kadar götürmüş. O gün bugün Gölköy civarında her sabah seher yelinin hışırtısı hissedilirmiş.(KK:46).

3.8.2 Veli Hatip Efsanesi

Gölköy’ün en büyük mahallelerinden birisi, daha önce belde olan yaklaşık 2000 nüfuslu Damarlı Mahallesi’dir. Damarlı Mahallesi Horasan’dan 1400’lü yıllardan geldiklerine inanılan üç kardeş evliyanın adıyla çok tanınan bir yerdir. Bunlardan birisi Veli Hatip’tir.

Efsaneye göre, uzun yıllar önce buralarda yaşayan demirci ustası Veli Hatip adında bir evliya varmış. Bu evliyanın güzel bir eşi varmış. Hapsamana(Gölköy) ve civarlarını işgal eden Hristiyan ordunun komutanı Veli Hatip’in eşini görünce ona göz koyar. Veli Hatip’i öldürmek amacıyla bir plan kurar. Planını yerine getirmek amacıyla Veli Hatip’in yanına gider ve ona: “Yarın sabaha kadar 80 sarı atın, 90 doru atın,100 kır atın nalını ve mihimi hazırlayacaksın. Hazırlamazsan senin kelleni vuracağım!” der ve yanındaki askerleriyle çeker gider.

Veli Hatip, olayın ardından eve gider ve kara kara düşünmeye başlar. Eşi de merak edip sorar ona ne olduğunu. O da yaşananları anlatır hanımına bir bir. Eşi bunun üzerine: “Sen ne düşünüyorsun Hatip, bundan kolay ne var.” deyip hemen alır eline evin hamur teknesini. Bir tekne hamur yoğurur. Sonra Veli Hatip’i alıp birlikte demir ocağının başına geçerler. Veli Hatip, eşinin yaptığı zuvalları (hamur topağı) eline alır ve atar ocağa. Her zuval olur bir nal! Nallar çoğaldıkça yığarlar dükkânın bir tarafına doğru.

O sırada Hristiyan komutan, Veli Hatip'in neler yaptığını öğrenmek için yanındaki emir erini onun dükkânına gönderir. Asker, dükkâna gelince pencereden olanları görür ve bütün şaşkınlığıyla koşa koşa komutanın yanına gelip gördüklerini bir bir ona anlatır. Komutan, bunları duyunca anlar ki Veli Hatip bir evliyadır.

Bunun üzerine Veli Hatip'in yanına gider ve ondan özür diler. "Ben ettim, sen etme! Beni affet!" der ve zaman kaybetmeden ordusunu alıp oradan ayrılmak ister. İster istemesine ancak ordu içine çoktan ölümcül bir hastalık yayılmıştır. Komutan ve ordusu daha oradan ayrılmadan hepsi birden ölür. Komutanın/paşanın öldüğü yerden bir su çıkar.

Şimdilerde Damarlı'nın Paşapınar adındaki sokağının adının buradan hareketle verildiği söylenir.

Veli Hatip ise bu olayın ardından bölgede çok değer verilen bir zat hâline gelir. Mezarı eşi Esmâ Hatun'la yan yana Damarlı Mezarlığı'ndadır.

Veli Hatip'le ilgili bir başka efsane de şöyledir: Veli Hatip, ölümüne çok az zaman kala etrafındakilere: "Ben ölünce mezar taşım çatlayacak. Kimin hastalığı olur, sıkıntısı olursa gelsin benim taşımı çevirsin. Eğer dönerse sıkıntıdan, hastalıktan kurtulursunuz. Yok, şayet dönmezse kurtulamazsınız." der.

Veli Hatip'in vefatının ardından halk bir müddet sonra mezar taşının çatlayıp ikiye ayrıldığını görür. Hemen Hatip'in dedikleri akıllarına gelir. Sıkıntıları olanlar, hastalığı olanlar, bir isteğinin yerine gelmesini isteyenler o taşın yanına gelir ve onu çevirir. Dediklerine göre sonuç aynen Veli Hatip'in dediği gibi olur.(KK:63).(Bkz.: Resim 23)

3.8.3 Şih Hoca(Şeyh İmam) Efsanesi

Gölköy ilçesinin kayalarıyla meşhur Özlü adında bir mahallesi vardır. Buranın önceki adı Şeyh İmam'dır ki Şeyh İmam(Şih Hoca)'nın namı Gölköy, Ordu ve hatta İstanbul'a kadar giden ve halkın çok değer verdiği bir hocadır.

Anlatıldığına göre nereden geldiği tam olarak bilinmeyen Şih Hoca'nın yıllar önce burada, köyün ırmağa yakın yerinde çocuklara ve yetişkinlere dinî dersler verdiği bir tekkesi varmış. Bu tekkesinde verdiği derslerle halka Allah'ı, peygamberi en güzel şekilde öğretmeye çalışan ve gösterdiği tavırlarla halkın gönlünde taht kuran Şih Hoca'nın bu özelliği padişaha da anlatılır. Dönemin padişahı onu yanına, İstanbul'a çağırır.

Bu emir üzerine Şih Hoca yola çıkar. Bu arada padişah yanındakilere: “Ben, onun gerçek bir âlim olup olmadığını gelince anlarım. Siz şu odanın eşiğinin altına bir Kur’an-ı Kerim yerleştirin. Eğer gelen hoca oradan içeri girerse bilin ki o hoca, gerçek bir hoca değildir. Yok, eğer içeri girmez ise o tam bir evliyadır.” der.

Sonunda Şih Hoca(Şeyh İmam) İstanbul’a varır. Boğaz’a geldiğinde karşıya Topkapı Sarayı’na geçmesi gerekmektedir. Hoca yanındakilerin şaşkın bakışları arasında seccadesini Marmara Denizi’ne doğru serer ve üzerinden yürüyerek karşıya geçer. Bütün bu yaşananlar daha hoca saraya varmadan çoktan padişahın kulağına gitmiştir.

Nihayet saraya varan Şih Hoca, tam padişahın huzuruna girecekken birden: “Ben buradan içeri girmem. Hiç eşiğin altına Mushaf konur mu? Onu kaldırın oradan!” der. Bu sözün üzerine askerler anlarlar ki bu hoca gerçekten bir Allah dostu, evliyadır. Hemen dediklerini yaparlar ve Mushaf’ı oradan alıp hocayı padişahın huzuruna getirirler.

Padişah hazretleri karşısındaki hocanın gerçek bir ermiş olduğunu anladığından onu en iyi şekilde ağırlar ve: “Hocam, dile benden ne dilersem.” der. Allah dostu Şih Hoca fani dünyada kendisine bir husus ister mi? Padişahım, benim gözümün gördüğü yer benim köyüm olsun ve buranın ahalisinden alınan vergiler de benim ders verdiğim tekkeye bağlansın. Ben de ölene kadar talebelerimi Allah yolunda yetiştirmeye devam edeyim.” diyerek padişahın huzurundan ayrılır. Padişah, etrafındakilere hocanın isteğinin yerine getirilmesi emrini verir ve hocanın istedikleri tez elden yerine getirilir.

Şimdilerde Özlü Mahallesi olan Şih Hoca (Şeyh İmam) köyünün hudutlarının köyün ortasından baktığınızda görünen yerler olarak avuç içi gibi olmasının sebebi olarak halk bu efsaneye inanmaktadır.(KK:62). (Bkz.: Resim 25)

3.8.4 Çermik Gölü Efsanesi

Uzun mu uzun yıllar önce Gölköy’de yaşayan zalim mi zalim, gaddar mı gaddar bir beyin güzeller güzeli bir kızı varmış. Pek çok gencin gönül verdiği bu kızın gönlünde ise orada yaşayan kimsesiz bir genç varmış ama bundan kimsenin haberi yokmuş.

Ne kadar gizlemeye çalışsalar da bu büyük aşkı ne yazık ki sonunda dilden dile, kulaktan kulağa derken bey de duymuş kızıyla oğlanın aşkını. Ancak “Böyle bir husus olamaz! Benim kızım kim, o kimsesiz oğlan kim?” deyip celallenmiş ve

adamlarını hemen yanına çağırmiş. Onlara, “Tez yakalayıp getirin şu oğlanı da cezasını vereyim!” demiş.

Elleri silahlı, omuzları mavzerli adamlar beylerinin emrini yerine getirmek için çıkmışlar yola ama babasının adamlarına verdiği emri duyan kız durur mu evde? O da adamların arkasından koşmuş, çıkmış gizlice dışarıya.

Hemen gizli yollardan varmış beyin adamlarından önce sevgilisinin yanına. Anlatmış bir bir yaşananları ona ve hemen ormana doğru başlamışlar kaçmaya. Koşa koşa yorulmuşlar ve arkalarından yaklaşan sesi duyunca ikisi de yapacak bir şeyin olmadığını anlayınca el ele tutuşup oradaki bir çukurun içine saklanmışlar. Üzerlerini de dallarla, yapraklarla örtmüşler. Beyin adamlarının yanındaki av köpekleri kokuya doğru yaklaşınca hırlaya hırlaya genç âşıklar Yüce Allah’a sığınıp yalvarmışlar: “Kurtar bizi ya Rab, kurtar bizi ya Rab!”

Bu içten yalvarışı kullarının sesini, her hususini duyan, bilen, gören Yüce Allah dergâh-ı izzetinde kabul etmiş ve büyük bir gürültü ile yer yarılmış. Genç âşıklar el ele, göz göze, diz dize kaybolup gitmişler bilinmezlere. Onlar gözden kaybolunca yer tekrar kavuşmuş birbirine ve oradan bir su fişkirmış toprağın üzerine. Yavaş yavaş doldurur gençlerin saklandığı o çukuru su.

Korku ve şaşkınlık içinde kalan beyin adamları ne yapacaklarını bilemezler. Koşup beye anlatırlar olanları.

Aradan aylar geçer ve bu gölün kenarından bir söğüt ağacı büyür, adeta genç âşıklara gölge olmak için. Yöre halkı da bilir ki yüzyıllardır bu gölde sonsuz bir aşk her geçen gün demlenmektedir.

Yöre halkı Gököy’ün ortasındaki bu göle zamanla “Çermik (kaplıca/ılıca)” adını vermişlerdir. Üstelik gençler de dilekleri yerine gelsin de sevgililerine kavuşabilsinler diye yıllarca bez, çaput ve ip bağlamışlardır o söğüt ağacının dallarına.(KK:65).(Bkz.: Resim 22)

3.9 GÜLYALI İLÇESİ EFSANE METİNLERİ

3.9.1 Ebülhayr Kethüda Efsanesi(Ebülhayr Adının Oluşumu)

Gülyalı’nın 1987 yılında ilçe olmasına kadarki adı Ebülhayr’dır. Ebülhayr bu bölgenin Türkleşmesinde çok etkili olmuş önemli bir Türkmen komutanıdır. Tımar sahipliğinin ardından kethüdalığa getirilmiş ve daha sonra da divanbaşı olmuştur. Ancak resmî belgelerdeki gerçekler dışında halkın Ebülhayr Kethüda’yı evliya

seviyesine taşımalarının en önemli nedenlerinden birisi onun halk tarafından çok sevilmesi ve zamanla efsaneleşen hayatıdır.

Bu efsanelerden en yaygın olanı şöyledir: Zamanında Ebülhayr topraklarında çok vurdulu kırdılı olaylar olurmuş. Eşkîyalar da çevreyi kasıp kavurur, insanları sadece soymakla kalmaz keyiflerince öldürürlermiş de. Sahil boyunda, özellikle de köylerde oturanlar can ve mal güvenliklerini koruyacak bir makam da bulamadıkları için sürekli korku içinde yaşarlarmış. Bu durum, böylece yıllarca sürmüş.

Günün birinde sahil topraklarına bir yabancı gelmiş. Kim olduğu, nereden geldiği ve niçin geldiği hiç kimse tarafından bilinmiyormuş. Onu herkes “Ebul” diye çağırırmış. Kimse asıl adının da ne olduğunu bilmezmiş.

Zamanla Ebul, eşkıyaların yaptığı bu zulümleri öğrenmiş. Halkın da ne denli korku içinde yaşadığını da gözleriyle görmüş. Ancak yine de her şeye rağmen onlara karşı koyup topraklarını asla terk etmemelerini söylemeye başlamış.

Bir gün köylüleri toplayarak onlara demiş ki: “Korkmayın, biraz daha sabredin. Topraklarınızdan da ayrılmayın. Bilin ki bunun sonu hayırlı olacaktır. Mutlaka “hayr” olacaktır.”

Bu güvenilir sözler üzerine köylüler direnmişler ve sabretmişler eşkıyaların yaptıkları kötülöklere.

Aradan bir zaman geçmiş. Gerçekten de ortalıktaki eşkıyalar, birer ikişer kaybolmaya, bölgeyi terk edip başka yerlere gitmeye başlamışlar. Halk sonunda tekrar eskisi gibi huzura kavuşmuş.

Yöre halkı, “Ebul” diye çağırdıkları bu yabancınn sözlerini hatırlamışlar ve onun Allah katında değerli bir zat, evliya/ermiş olduğuna kanaat getirmişler. Allah’ın bu sıkıntıları onun yüzü suyu hürmetine başlarından def ettiklerine inanmışlar ve ona olan vefa borçlarını ödeme adına yaşadıkları bu toprakları onun adıyla anmaya, Ebulhayr demeye başlamışlar.(KK:66).(Bkz.: Resim 23)

3.9.2 Hüsem Dede Efsanesi

Yıllar önce bugünkü Gülyalı (Ebulhayr) Piraziz Bölgesi’nde Hüsem Dede adında çok değerli bir zat yaşarmış. Her fani gibi bu muhterem de zamanı dolunca ahirete göç eylemiş. Halk mezarını Karadeniz’in kenarına yapmış. Zamanla onun yanına ölenle de defnolundukça mezarlık oldukça büyümüş.

Anlatıldığına göre 1950-60'lı yıllarda Karadeniz'e sahil yolu açılması için büyük bir hamle atılır. Bu yol Ordu ile Giresun arasında devam ederken tam Hüsem Dede'nin mezarlığının olduğu yere gelir. Ekip yolun tam mezarlığın içinden geçmesinin uygun olduğuna karar verilir. Dozerler, kepçeler başlar mezarlıkta yol yarmaya. Başlarlar başlamasına, ama dozerlerin, kepçelerin ağzı tamamen kan olur. Üstelik sanki kaya parçasına çarpmışçasına hepsinin ağzı kırılır. Bir daha deneyin diyen mühendislerin emrine karşılık dozerciler, kepçeciler yeniden mezarlığa girer ama faydasız... Yine aynı durumla karşılaşılır. Sonunda karar verirler ertesi günü devam etmeye ki zaten akşam olmuştur.

Ancak henüz gece iken çalışanların tamamının rüyasına aksakallı yaşlı bir amca ve onun arkasında bir sürü kişi girer. "Siz burada ne yapıyorsunuz? Buradan gidin! Burada çok değerli bir zat yatıyor." diye sesler duyan mühendisler ve çalışanların her birisi geceleyin korkudan kaçıp giderler oradan.

Nihayet yolun mezarlığa zarar vermeden aşağıdan geçmesine karar verilir. Şu anda Ordu-Giresun yolu bu mezarlığın altından geçmektedir ve Hüsem Dede Mezarlığı/Evliyaliği aynen durmaktadır.

Olayın bir başka varyantta ise atlı mezarlığın yanından geçen bir kişinin peşine sakallı birisi düşer ve burada yatan değerli zatın (Hüsem Dede)atın nallarından rahatsız olduğunu söyler. Zamanla bu adamın delirdiği söylenmektedir ve o gün bugündür Hüsem Dede Evliyaliği'nin yanından sessizce geçilmektedir.(KK:26). (Bkz.: Resim 26)

3.9.3 Külleme/ Allama/ Alıcılık Yapılan Ev(Yapan Aile)

Gülyalı ilçesinin daha önce birlikte olduğu Mustafalı köyünden ayrıldığı için adına Ayrılık denilen Karadeniz'e nazır bir köyü vardır. Bu köyün en tanınmış sülalelerinden birisi de Cörütoğulları'dır.

Anlatıldığına göre bir sabah Cörütoğulları'nın büyük dedelerinden birinin altı çocuğu beşikte ölü bulunur. Çocuklar simsiyah vaziyettedir. Bu durum karşısında yanılıp yıkılan adam köyün evliyasının -muhtemelen Hüsem Dede- yanına gider. Olanları bir bir anlatır ermiş. Ermiş, adama: "Sen, eline bir eyinş(ocaklardaki demir küreğe yörede verilen isim) ve bir deliksiz iğne al. Eyinşi güzelce kızdır. Deliksiz iğneyi de gece bu musallatı gördüğünde ona batır ancak sakın ola batırınca çıkarma. Çünkü o her çeşit şekle girer." der ve bir de eline deliksiz iğne aldıktan sonra evin bacasının kenarına saklanarak gece beklemesini söyler.

Adam, ermişin dediklerini yapar ve eline kızgın eyinşi alıp bekler. Gece yarısı bacadan aşağıya bir kedi iner ve beşiklerin yanına geldiğinde kedi bir kadına dönüşür. Kadın, beşiğe elini atıp: “Altı oldu kıyamıyom, yedi oldu doyamıyom.” derken adam elindeki deliksiz iğneyi batırır kadına.

Kadının iğne batan yerinden kan çıkınca kadın adama “Gel, sen beni öldürme. Şayet öldürürsen benim gibi olan bütün kötü mahlûklar senin ailene musallat olacağız. Beni öldürmezsen bağışlarsan sana söz yedi göbek ötemiz de dâhil sizden uzak duracağız. Külünüzün vardığı yere, suyunuzun gittiği yere, adım attığınız yere varmayacağız.” diye yalvarmaya başlar. Bunun üzerine adam onu öldürmekten vazgeçer ama elindeki kızgın eyinşi de kadının kalçasına saplar. Adam çocuğunu kurtarır, kadın da bir anda gözden kaybolur.

Ertesi günü adam tarlasındaki çalışanlarından birisinin topalladığını görür. Hemen çağırır yanına ve bir de bakar ki kadın akşam kalçasına kızgın eyinşi sapladığı kadındır ve akşamki olaydan dolayı topallamaktadır.

Bu olayın ardından yüzyıllardır bu ailenin evlerindeki ocağın külleri adeta medet kapısı olmuştur. Türkiye'nin her yerinden geceleri korkudan uyanan çocuklar, genç kadınlar; ayrılmış kişiler; çocuğunda hastalık olanlar ve derdine derman arayan birçok kişi buraya gelmektedir ve buradan külleme/allama yapıp hastalıklarına çare bulunmaktadır.(KK:27).

3.9.4 Evliyalık Tepesi'ndeki Göz Taşı/Göz Ocağı Efsanesi

Karadeniz'de Ordu-Giresun ve civarlarının Türkleşmesinde Hacıemiroğulları Beyliği'nin büyük rolü olmuştur. 1300'lü yıllardan başlayarak Fatih Sultan Mehmet'in Trabzon'u fethettiği 1461 yılına kadar Rumlarla sürekli savaşan Türk komutanlardan birisi de Ebulhayr hazretleridir. Ebulhayr ölümüne kadar yaşadığı yer olması nedeniyle Gülyalı ilçesinin eski adı yıllarca Ebulhayr(halk arasında Abulayır) olmuştur.

Halkı yöneten birisi olduğu hâlde yine yönettiği halk tarafından efsaneleştirilen Ebulhayr'ın askerlerinden bazıları da Rumlarla yapılan bu savaşlar sırasında şehit olmuştur. İşte Ayrılık köyünde Cörütoğulları Mahallesi'nde yöre halkının, onun ve askerlerinin mezarlarının olduğuna inandığı ve “Evliyalık Tepesi” diye andığı bir tepe vardır.

Bu tepede yıllarca kalınlığı 2-3metreden fazla, uzunluğu 40-50metre civarında büyük bir ağaç varmış. İnsanlar bu ağacın dibinde bir evliyanın yattığına inanmakta

ve bu ağaca dertlerinden kurtulmak, çocuk sahibi olmak veya daha birçok dileğine sahip olmak istedikçe çaput yahut bez bağlarmış. Ayrıca gözlerinden hasta olanlar da o ağacın altındaki topraktan bir avuç alıp gözlerine sürerlermiş.

Bu ağaç bir gün yıkılmış ve kökünün kenarında bir mezar taşı gibi bir taş ortaya çıkmış. Taşın görüntüsü göze benzediğinden (bir diğer anlatıma göre göz hastalığına çare olduğundan) halk, bu taşta “Göz Taşı/ Göz Ocağı” adını vermiş. Hasta olanlar deva bulmak amacıyla, evliliklerinde sıkıntı yaşayanlar bu sıkıntılarını gidermek amacıyla, çocukları olmayanlar çocukları olması için ve daha birçok arzusu olan insan buraya gelip ellerini taşta sürmekte ve ardından kendi üzerine/gözüne sürmektedir.

Yöre halkının söylediğine göre 20-30 sene önceye kadar Türkiye'nin her yerinden buraya insanlar gelirmiş ve taşta ellerini sürüp üzerlerine/gözlerine deydirmelerinin ardından her çeşit isteği yerine gelirmiş. Fakat son yıllarda bu taşta olan ilgi azalmış ancak hâlâ yöre halkı bu taşın evliyanın mezarının taşı olduğuna ve manevî değerinin yüksek olduğuna inanmaktadır.

Bu efsanenin bir başka varyantında ise anlatılanların dışında şu inanış da hâkimdir: Evliyalık Tepesi'nin karşısındaki Çaldere denilen yerden tam bu Göz Taşı/Göz Ocağı'nın olduğu yere, akşam vakti uzun üzüm sepetleri gibi gökten aşağıya bir ateş parçası/topu (halk dilinde yalavu) inmekte ve aynı ateş topu Göz Taşı/Göz Ocağı'nın oradan sabah şafak vakti gökyüzüne doğru yükselip Çaldere denilen yere geri gitmektedir. Bu sebeple Çaldere denilen yerde de bir başka evliyanın olduğuna inanılmaktadır.(KK:27)

3.9.5 Kaybolan Gelin

Ayrılık köyünün Çaldere denilen mevkiinde bir sabah karı-koca findık toplamaya giderken kadın yolda telli duvaklı bir gelin görür. Gelin, “İhsan!” diye bağırır ve bir anda gözden kaybolur. Eşine durumu söyler ancak adam görmediğini dile getirir.

Yine aynı mevkide bir kadın sabah vakti mallarını almış otlatmaya gitmektedir. Mallarını otlatırken bir ocağa yaslanır. Bir anda karşısına telli duvaklı bir gelin çıkar ve ona, “Kalk oradan!” der ve ardından kaybolur.

Bu nedenle halk o mevkiinin cinlerin veya perilerin mekânı (bir diğer ifadeyle sahipli) olduğunu düşünmektedir ve oralardan geçmekten bugün bile çekinmektedir.(KK:28)

3.9.6 Kisecük/Kilisecik Mezarlığındaki Cinler

İki arkadaş atlarına binmiş evlerini inşa etmek amacıyla kalas biçmeye gitmektedirler. Biri önde, diğeri arkada tam Kisecük/Kilisecik Mezarlığı'ndan geçerken önde gidenin atının tergisine bir köpek atlar. Bunun üzerine adam arkadaşına döner:

“Ula Osman, benim atımın tergisine bir köpek atladı, gördün mü?” der ve eliyle tutup köpeği aşağı atmaya çalışır. Ne yapar, eder fakat kendisine yapışan hayvanı bir türlü sıyırılmaz. Bu arada arkadaşı herhangi bir husus görmediğini ancak bunun cin olabileceğini ve dualar okuyarak onu kendinden uzaklaştırabileceğini söyler. Adam, arkadaşının dediklerini yapar; dualarını okur ve biraz sonra kendiliğinden köpek kaybolmuş olur.

Bu olay zamanla dilden dile, kulaktan kulağa yayılır ve bugün Kisecük/Kilisecik Mezarlığı'ndan geçen herkes sessizce ve korkarak oradan geçmektedir.(KK:28).

3.9.7 Kestane Mahallesi'nin Adının Oluşumu

Gülyalı'nın en büyük köylerinden biri de Kestane Mahallesi'dir. Kestane Mahallesi, yıllar önce şu anki mahallenin olduğu yerden bir veya bir buçuk kilometre daha aşağıdaymış.

Anlatıldığına göre yıllar önce bu mahallede büyük bir kuraklık (başka bir anlatıma göre ölümcül hastalık-veba-) baş gösterir. İnsanlar bir bir ölmeye başlar. Kalanlar düşünür, taşınır; sonunda mahallenin yerleşim yerini değiştirmeye karar verirler.

Mahallenin yukarısında daha havadar, rüzgârlı, ferah bir yer vardır ve burada büyük kestane ağaçları vardır. Buranın yerleşmeye en uygun yer olduğuna karar veren köyün ileri gelenleri, hemen buraya taşınılması gerektiğini söylerler ve buraya taşınırlar. İlk önce yedi hane olan mahalle zamanla burada nüfusun artmasıyla gelişir. Hâliyle daha sonra buranın adı kestane ağaçlarının olduğu yere işaret olarak “Kestane” kalır.

Ayrıca anlatıldığına göre eskiden deniz, Kestane Mahallesi'nin olduğu yere kadar, başka bir ifadeyle Karadeniz'den yaklaşık 15 kilometre kadar içeriye girmekteymiş. İşte bu kestane ağaçlarına denizdeki gemilerin halatları bağlanırmış.(KK:29).

3.9.8 Kestane Mahallesi Evliyası

Kestane Mahallesi'nde “Tepe Darı” denilen bir yer varmış. Eskiden bu bölgede Türkler ile Ermeniler birlikte yaşarlarmış.

Efsaneye göre bir gün Tepe Darı denilen yerde Türkler ile Ermeniler arasında büyük bir kavga/savaş çıkar. Bu savaş sırasında Türklerin ileri gelenlerinden birisi -halk onun evliya olduğuna inanmaktadır- şehit olur. Evliya, şehitlik şerbetini içtiği yere defnedilir. Yıllar sonra bu mezardan geriye yanında büyüyen ağaçlardan olan bir meşe ağacı kalır.

Halk, bu ağaca “Evliya” demektedir ve bu ağaca isteklerine aracı olsun diye bez, çaput veya boncuk bağlamaya hâlâ devam etmektedir.(KK:29).

3.9.9 Derviş İlyas (Takır)

Anlatıldığına göre köyün birinde saf bir adam vardır. İnsanlar camide kendisiyle sürekli alay etmektedir. Kendisiyle alay edenlere, “Ben size gerekeni yaparım, ama şu an camideyiz.” der. Bazen de onlara küfürler eder.

Namaz kılmasını bilmeyen bu adam, köylüler Giresun’un Bektaş Yaylası’na giderken şehir içinde otobüse, “Beni de götürün.” diye el eder. Dik Yol denilen mevkide yaya vaziyette olan adamı şoför, otobüste yer olmadığı için, alamaz.

Yaylada Kulakkayası denilen yere geldiklerinde otobüstekiler adamın Kazankaya’ya doğru yürüdüğünü görürler. Oysa otobüs dışında başka araba yaylaya gitmemiştir. Bu nedenle onun orada olması imkânsız bir durumdur. Bunun üzerine otobüstekiler bu adamda bir keramet var deyip adamı yanlarına alırlar ve yaylaya giderler.(KK:26)

3.9.10 Saçlı Hoca Efendi Efsanesi

Yıllar önce Gülyalı’nın Kestane Mahallesi’nde saçları bellerinde olan bir imam varmış. Bu imam efendi halka yaptığı vaazlarla ve çeşitli hastaları okumalarıyla halk tarafından çok itibar gören biriymiş.

Hac dönemi geldiğinde köyden bazıları Arabistan’a, kutsal topraklara hacı olmaya gider. Mahalleden hacca gitmiş biri, Kâbe’de bayram namazını kılıp sağına dönerek selam verirken bir de bakar ki Saçlı Hoca Efendi de selam veriyor. Sola da selam verip namazını bitirir bitirmez tekrar sağına dönüp hocaya, “Sen de mi buradasın?” diyecek olur ama hoca yoktur artık yanında! Adam, hayretler içinde kalır.

O sırada köyde de halk, bayram namazını kılmak için Saçlı Hoca Efendi’yi beklemektedir çünkü hoca namaza biraz geç kalmıştır. Evi hemen caminin karşısında olan hoca, ellerinde yün çorapları camiye gelir. Cemaat, “Hocam nerede

kaldınız?” diye sorduğunda, “Kusura bakmayın ey cemaat, uyuya kaldım!” der. Ardından namazı kılarlar.

Birkaç hafta sonra hacda hocayı gören adam, hacdan döndükten sonra Saçlı Hoca Efendi’yi gördüğünde, “Hocam, sen ne zaman geldin hacdan?” diye sorar. Hoca’nın etrafındaki herkes şaşkınlık içinde, “Sen ne diyorsun kardeş, hoca bayramda buradaydı. Bayram namazını bize o kıldırdı.” der. Adam, köylülerin bu sözü üzerine yaşadıklarını onlara bir bir anlatır. Tam söz biter, hocaya dönecekler; bir de bakarlar ki hoca yanlarında yok. Böylelikle anlarlar ki bu hoca keramet sahibi, veliyullahtan biridir.

Anlatıldığına göre Saçlı Hoca Efendi vefat ettiğinde, namazı kılınıp da tabutu mezarlığa taşınırken tabutunun üzerinde sepet büyüklüğünde bir arı kovanı onu mezara girene kadar yalnız bırakmamış.(KK:29)

3.9.11 Karahaliloğlu Hacı Ömer Efendi

Anlatıldığına göre Ayrılık Mahallesi’nde Ömer adında birisi yaşamış. Ömer, dönemin hocalarından dersler almış ve herkesin itibarını kazanmış değerli birisiymiş.

Bir gün köylülerden bir grupla Ordu’ya alış-veriş yapmaya gitmişler. Akşam olup da evlerine yürüyerek dönerken bugünkü Turnasuyu ile Divane mahalleleri civarında yorulduklarından dinlenmek için durmuşlar. Şu an Divane Mezarlığı’nın yanında dinlenirken bir at kişnesi duyulmuş. Bunun üzerine herkes, dinlenenler bile, buraların sahipli(cinli) olduğunu düşünüp sesin geldiği yerin tersine kaçmaya başlamış.

Ömer Efendi ise sesin olduğu yere gitmiş. Bir de bakmış ki bir kısrağın yavrusu bir çukura düşmüş ve yukarı çıkamazmış. Çekinmeden kuyuya inmiş ve tayı oradan çıkarıp kısrağın yanına götürmüştü. Ancak ne olduysa ondan sonra olmuş ve kısrağın ile tayı bir anda gözden kaybolmuş. Yanındakiler bu olayları hayretler içinde seyretmişler.

Yine, eskiden bölgede nakliyat işleri kayıkla yapılırmış. Tabii makinalar yok, kayıklar küreklerle çekilirmiş. Bir gün birkaç yıllık mahsulü olan, kayıkla birlikte fındığını satmaya Ordu’ya gitmiş. Yanında kürekçileri az olan Hacı Ömer Efendi diğer kayığın sahibine: “Bende kürekçiler az Osman Ağa, sen birkaç kürekçini bana verir misin?” diye sormuş. Bunun üzerine Osman Ağa iki adamına emretmiş Ömer Efendi’ye yardım için ancak adamlar oraya geçmek istememişler.

Ömer Efendi'nin yanında sürekli bir kuş olurmuş ve bu kuşun ona yardım ettiğine inanılmış. Adamlar Ömer Efendi'ye yardım etmeyince işte o kuş gelmiş ve yelkenin başına konmuş. Bu “vira bismillah” yola koyul demekmiş. Hemen adamlarına o hâlde yola koyulmalarını söyleyen Hacı Ömer Efendi'nin kayığı o amansız dalgalara rağmen Ebulhayr'a(Gülyalı'ya) ulaşmış, ancak ona yardım etmeyen kürekçilerin kayığının battığı ve hepsinin öldüğü haberi daha onlar kıyıya varmadan Ebulhayr'a yayılmış.

Kabri Paşakonağı Yaylası'nda olan Hacı Ömer Efendi yayladan döndükleri yıllardan birinde bir gün, atlarını dinlendirmek amacıyla Çayır köyünde durduklarında hanımı onunla gezen kuşu fark edip der ki ona: “Ula gocaman, sen bir hususin farkına vardın mı? Ta, Paşakonağı'ndan beridir bu kuş bizi takip ediyor.” demiş. Bunun üzerine Ömer Efendi hanımına: “Ula gözü körolasınca sen onu nasıl gördün?” demiş. Hanımın gözleri bu olaydan kısa bir süre sonra görmez olmuş.

Paşakonağı Yaylası'nın ve Kovanlık köyünün camisini yaptıran, ulaşılması zor olan derelerin üzerine köprü yaptıran ve yaptığı daha birçok yardım ile köyünün ve civarının itibarını kazanan bu zat-ı muhterem hâlâ halk tarafından değer verilen birisidir.(KK:67).

3.9.12 Şeyh İdris Hazretleri

Ordu ve Giresun bölgesinin Türkleşmesinde ve Müslümanlaşmasında önemli rol oynayanlardan birisi de 1386 yılında Buhara'dan yanındaki kırk öğrencisiyle (mollasıyla)yola çıkıp Horasan erenlerinin izini takip ederek bu bölgeye gelen “Şeyh İdris” adında önemli bir zattır.

Bölgede onun hayatına dair anlatılan efsanelerden bazıları şunlardır: Anlatıldığına göre bugün Piraziz ilçesine bağlı olan Gökçeali köyünün adı eskiden Şeyhli'dir. Şeyh İdris Hazretleri burayı yüksekten gören Gelincik Kayası'na çıkınca Şeyhli tarafına doğru esasını bir mızrak gibi atar ve düştüğü yere yerleşir. (Bir anlatıya göre iki ok atar. Bunlardan birisi şu an türbesinin bulunduğu yere, diğeri de daha sonra derslerini verip ilim yuvasına dönüşen tekkesinin olduğu yere düşer.) Zamanla burada önemli bir ermişin olduğunu öğrenen halk, buranın adını Şeyhli(şeyhin olduğu yer) anlamında kullanmaya başlar.

Yine bir başka efsaneye göre Şeyh İdris Hazretleri okundan birinin düştüğü yere tekke yaptıracağını söyleyip müritlerine buranın inşası için ağaçlar getirmesini ister. Gündüz getirilen ağaçların ertesi sabah bırakıldığı yerin biraz yukarıda olduğunu ve bunun birkaç defa tekrarlandığını görenler bu durumun sebep olduğunu bilemezler. Şeyhlerine de tasavvuf kurallarını ihlal etmemek için soramazlar.

Bu durumu merak eden Şeyh'in müritlerinin dışında bir de gelini vardır. Gelin, "Ben bunun neden olduğunu bu gece öğreneceğim." der ve bir gece uyumadan merakla bekler. Bir de bakar ki gündüz getirilen ağaçları geceleri geyikler boynuzlarıyla yukarıya taşımaktadırlar.

Hemen kayınbabasının (Şeyh İdris'in) yanına gider ve gördüklerini hayretler içinde bir bir anlatır. Şeyh İdris, gelinine kendisinin bu olaydan haberdar olduğunu ve bunu başka kimseye söylememesi gerektiğini iyice tembihler. Tabii gelin verdiği sözde durmaz ve ertesi günü bunu ilk gördüklerine aynen anlatır.

Bir sonraki gün bakarlar ki ağaçların yanında geyiklerin kırılmış boynuzları duruyor. Üstelik gelin de bu olayın ortaya çıkmasına sebep olduğu için sabaha çıkamamış ve ölmüş. Şeyh İdris de gelinini tekkenin giriş kapısının altına defnettirmiş.

Bir başka efsaneye göre Şeyh İdris Hazretleri'nin Karagöl Yaylası'ndaki hayvanlarını otlatan Tokak adında bir çobanı varmış. Şeyh'in yaylada bulunduğu bir günün ikindi vakti sıraları ansızın çoban vefat eder. Tabii vakit akşama yakın, üstelik köy bir günlük yürüme mesafesinde. Ancak dinimize göre de defin için acele edilmesi gerektiğinden Şeyh İdris abdestini alır ve öğrencisi (mollası) Aziz'in yaşadığı bugünkü Nefs-i Piraziz köyüne doğru dönüp: "Tokak öldi, bez getir. Gazmaynan kürek tez getir. Goyuna da duz getir." diye seslenir ve namaza durur. Namazın son selamını verdiğinde bir de bakar ki öğrencisi Aziz istedikleriyle birlikte yanındadır. Anlar ki artık zamandan ve mekândan sıyrılmış bu öğrencisi de erenlerden olmuştur. Bu nedenle omzundan tutup ona: "Ey Aziz, pirsin artık!" der. Bu olayın ardından da Aziz'in yaşadığı yere Piraziz denmeye başlar.(KK:67).

3.10 GÜRGENTEPE İLÇESİ EFSANE METİNLERİ

3.10.1 Taş Kesilen Âşıklar Efsanesi

Ordu'nun Büyükşehir Belediye olmasına kadarki süreçte Gürgentepe'nin beldeleri arasında Işıktepe de vardır. Işıktepe'de yıllar önce yaşandığına inanılan acı bir efsane vardır. Efsane şu şekildedir:

Işıktepe'de bir zamanlar birbirini deliler gibi seven bir kızla bir oğlan varmış. Bu genç âşıklar birbirlerini o kadar severlermiş ki gizli kaçak her gün birbirlerini görmeden duramazlarmış. Onların bu büyük aşkını köyde duymayan kalmamış.

Sonunda kızın ailesi de bu durumu öğrenmiş. Öğrenmiş öğrenmesine ama bu duruma kızın hem annesi hem babası hem de abisi çok kızmış. Kızı feci şekilde döven ev ahalisi, aynı zamanda da onun oğlanla görüşmesini, hatta dışarı çıkmasını yasaklamışlar.

Kızla görüşemeyen oğlan, kötü bir şey olduğunu anlamış ve eve gidip babasına durumu anlatmış. Kızı istemeye onları razı etmiş. Birlikte bir akşam kızı istemek için kızın evine gitmişler. Allah'ın emri, peygamberin kavli ile kızlarını oğullarına istemek için kapıyı çalan oğlanın annesine ve babasına kapıyı açan kızın babası, "Siz buraya ne diye geldiniz? Benim size verecek kızım yok, def olun, gidin!" deyip onları kapıdan kovmuş.

Boyunları bükük bir şekilde eve dönen oğlanın ailesinin oğullarına bu sevdadan vazgeçmeleri tavsiyesine karşılık oğlan, yeniden kızın kendisine istenmesi için annesine ve babasına yalvarmış. Onlar da oğullarını kıramamışlar ve tekrar kızı istemeye gitmişler fakat bu defa daha kötü sözlerle geri dönmüşler.

Bu işin bu şekilde olmayacağını anlayan oğlan, sonunda kıza onunla kaçmaktan başka çarelerinin olmadığına dair bir haber göndermiş. O akşam kaçmak için kızı evlerinin yanından alacağını söyleyen oğlan, akşam ezanının ardından kızın evinin yanına gelmiş. Kız da gizlice evden çıkmış ve oğlanın yanına gitmiş. Gitmiş gitmesine ama evin köpeğinin havlamalarından şüphelenen ev ahalisi hemen kızın odasına koşmuş. Bir de bakmışlar ki kız yok!

Hemen kızın babası ve abisi tüfeklerini alıp mavzerlerini kuşanıp kızla oğlanın peşine düşmüşler. Gecenin karanlığında uzun bir takibin ardından yorgun düşen genç âşıklar tam Kızıoğlan Kayası denilen yere geldiklerinde kızın abisinin ve

babasının yaklaştıklarını anlamışlar. Onlardan kaçamayacaklarını düşünerek el ele tutuşmuşlar ve “Allah’ım bizi taş et de birbirimizden ayırma!” diye dua etmişler ve bir anda oldukları yerde ikisi birden taş kesilmişler.

Bu olayın ardından halk bu iki geç âşığın taş olmasıyla oluşan kayaya “Kızıoğlan Kayası” adını vermişler.(KK:68).

3.10.2 Eren Baba Efsanesi

Yıllar önce Gürgentepe’nin bir köyünde halkın çok değer verdiği bir gönül ehli, Allah dostu yaşarmış. Öyle ki halk, onun yaptığı işlerden dolayı bir eren olduğuna inanırmış ve bu nedenle de kendisine “Eren Baba” derlermiş.

Eren Baba, halkın hem dinî konuda yardımcısı olurmuş hem de garip gurebanın, fakir fukaranın ihtiyaçları olduğunda ambarındaki buğdaylardan vererek onlara yardım edermiş.

İşte efsane bu ya, bir gün Eren Baba tam namazını kılarken fakirin bir tanesi gelmiş kapıya dayanmış. Eren Baba namazda olduğundan gelen kişiye kapıyı gelini açar. Adam, acele buğday almak istediğini söyleyince gelin de adamı bekletmek istemez ve ambara girer. Girer girmesine ama bir de ne görsün: tavanda kocaman bir yılan vardır ve ağzından buğday akmaktadır! Yılanı gören gelin korkudan olanca gücüyle bağırır ve oracıkta bayılır. Adam neler olduğunu anlamak için ambarın kapısından içeri bakar ancak içeride artık ne yılan vardır ne de buğday. Tabii Eren Baba olanları çoktan anlamıştır.(KK:69)

3.10.3 Taş Kesilen Kadın ve Öküz Efsanesi

Gürgentepe’nin Gülbelen köyünde bir kadının iki tane öküzü varmış. Kadın bir de bunların üzerine başkasının bir öküzünü çalmış. Almış bu üç öküzü ve tutmuş yaylanın yolunu.

Oraya varınca yaylanın çobanından öküzlerini yaymasını istemiş. Çoban, bu öküzleri yayamayacağını söylemiş. Kadın, neden yayamayacağını sorunca çoban: “Bu öküzlerden biri çalıntı, o yüzden ben bunları yaymam.” demiş. Kadın: “Sen diyorsun be adam! Öküz benim, çalıntı değil!” deyince çoban, kadından bunun doğru olduğuna yemin etmesini istemiş. Kadın da yalan yere yemin etmiş. Bunun üzerine öküzlerle birlikte kadın, bir anda taş kesilmiş.(KK:68).

3.10.4 Derviş Feyzullah Efsanesi

Yıllar önce Gürgentepe'nin Tikenlice Mahallesi'nden, daha önce iki oğlu on dakika arayla ölmüş ve sonrasında olan kız çocuklarının ardından oğlan çocuğu olmadığı için sürekli ağlayan bir kadın, rüyasında Karagöl'e gitmiş. Orada köyden Feyzullah Derviş adlı yaşlı bir ermişi görmüş.

Bu yaşlı adam, kadına: “Yarın ben Karagöl'e gideceğim. Seni de götürüyüm mi kızım?” diye sormuş. Kadın da “Gidelim dervişim.” demiş. Bunun üzerine derviş, kadına rüyasında: “Gözünü yum bakalım.” demiş. Kadın, gözünü yumup açmış. Bir de bakmış ki kendisi Karagöl'de.

Orada sakallı kocamanlar varmış. Onlardan biri: “Sen gel böyle otur kızım.” demiş kadına. Kadınla giden derviş uçarmış. Gözünü yumar bir anda bulunduğu yerden uçar ve gideceği yerde hemen belirirmiş. Oraya vardığında kadın oturuyormuş. Oradaki dervişlerden biri: “Feyzullah Derviş hoş geldiniz. Kızım sen de hoş geldin.” demiş. Maslahatın ne?” diye de kadına sormuş. Oradaki derviş, kadının omzuna vurmuş elini. Kadınla birlikte giden Feyzullah Derviş: “Sen bilirsin onun maslahatını.” demiş. Bunun üzerine derviş: “Tamam kızım, sen bize bir koç kurban verirsen biz de senin yüzünü güldürürüz.” demiş. Kadın: “Dervişim...” demiş, “Bu sene hiç koçumuz yok ama Allah kısmet ederse seneye benden iste. Yeter ki benim yüzüm gülsün.” demiş ve bu sözü söyler söylemez rüyasından uyanmış.

Aradan biraz zaman geçmiş ve bu kadın bir oğlan çocuğuna hamile kalmış. Her yıl olduğu gibi yazın ortasında Karagöl'e gideceği zaman gelen derviş, kurbanı almak için çalmış kadının kapısını ancak kadın hasta imiş. Bunun üzerine kaynana açmış kapıyı. Derviş: “Ben yarın Karagöl'e gideceğim, kurbanı geldim. Gelin doğum hastası, ben komşulara gidiyorum, çocuğun adını Feyzi verin.” demiş. Bir su okumuş ve: “Bu suyu geline içirin. Oğlan kurtulacak ve on dakika sonra doğacak.” demiş.

Kaynana gelinine o suyu içirmiş ve on dakika sonra kadın bir oğlan çocuğu dünyaya getirmiş. Biraz sonra Derviş tekrar gelmiş kadının evine ve: “Adını ne verdiniz?” diye sormuş. Kadın ve kaynanası da: “Adını sen ver.” demişler. Derviş: “Feyzi olsun.” demiş. Bunun üzerine onlar da dervişin dediğini yapmışlar.(KK:69).

3.10.5 Sarı Hasan Efsanesi

Gürgentepe'nin köylerinden birinde sarı saçlı, Hasan adında bir adam yaşarmış. Bu adam, günlerini bağında bahçesinde, hayvanlarıyla başka bir ifadeyle köy hayatının sıradan işleriyle geçirmiş.

Hasan, bir gün köyün ırmağının yanında koyunlarını ve ineklerini otlatırken koyunlarından biri ırmağa düşmüş. Bunu gören Sarı Hasan da koyununu kurtarmak için ırmağa atlamış. Koyununu kurtarmaya çalışırken Sarı Hasan oracık da boğulup ölmüş.

Yörede yıllarca anlatılan bu olay sonunda ırmağa "Sarı Hasan" adı verilmiş.(KK:69)

3.10.6 Tuzla Mahallesi'nin Adının Oluşumu

Gürgentepe'nin köylerinde de küçükbaş ve büyükbaş hayvancılık çok yapılmış. İşte bu köylerden birinde hayvanlar tuzlanırmış. Böylelikle susayan ve yem yeme isteği artan hayvanlar daha çok beslenir, böylelikle de verim artarmış.

O köye giden, diğer köylülere nereden gelip nereye gittikleri sorulduğunda "Tuzla'dan" diye cevap alınırmış ve böylelikle buranın adı "Tuzla" olmuş.(KK:69).

3.10.7 Derviş-1

Gürgentepe'nin köylerinden birinde su problemini çözmek amacıyla köylüler toplanıp dervişin birisinin türbesini ziyarete gitmişler. Aslında amaçları türbedeki suyu alıp köylerine getirmekmiş. Oraya varınca başlamışlar toprağı eşmeye. Ardından da boruları bir bir döşemişler. Akşam olunca gün boyu boru döşeyip yorulan köylülerin hepsi evine gitmiş.

Efsane bu ya onların ardından derviş mezarından kalkıp başlamış döşenen boruları toplamaya. Derviş, gece boyunca bütün boruları çıkarmış ve suyun yanına koymuş. Hendekleri de tamamen kapatmış. Ertesi sabah geri kalan işleri olan depoyu yapmak için türbenin yanına gelen köylüler, büyük bir şaşkınlıkla bir de bakmışlar ki borular suyun yanında ve hendekler de tamamen kapatılmış.

"Bu işte bir iş var ama ne acaba?" diye birbirlerine sora sora yeniden başlamışlar hendekleri açmaya. Boruları bir bir döşemişler. Bunun yanında depo malzemeleriyle depoyu güzelce yapmışlar. Tabi akşam olduğunda yine çok yorulan köylüler teker teker dönmüşler yorgun argın evlerine. Onların oradan ayrılmalarının ardından derviş de başlamış yine boruları sökmeye, depoyu yıkmaya.

Sabahleyin köylüler türbeye geldiklerinde yine aynı manzarayla ve hatta deponun da yıkıldığını görünce anlamışlar ki bu dervişe saygısızlıktır bu suyu buradan almak. Hepsi birlikte: “Biz ettik sen etme ya derviş! Bu su senin ve gelen ziyaretçilerinindir bundan böyle.” diyerek oradan ayrılmışlar.(KK:69).

3.10.8 Derviş-2

Gürgentepe'nin köylerinden birinde çocuğu olmayan gelinini yanına alan adamın biri, torunum olsun diye, dosdoğru çevrenin en çok değer verdiği dervişin türbesinin yolunu tutmuş. Oraya vardıklarında hem Allah'a hem de dervişe yalvarmaya başlayan adam ve gelini çocuk olması için bir de kurban kesmişler.

Ardından adam, türbenin bahçesindeki tırpan sapı olabilecek dikmeler (küçük ağaçlar) görmüş. Birkaç tane keseyim, deyip başlamış onları kesmeye. Sapları kestikten sonra geliniyle birlikte eve gelmiş, üzerini değiştirmiş ve ibadet amacıyla cem evinin yolunu tutmuş. İbadetini yaptıktan sonra evine geri dönen adam divanın üzerinde uyuyakalmış. O sırada derviş, adamın rüyasına girmiş ve adama: “Sen benim yanıma çocuk istemeye değil, sap kesmeye gelmişsin be adam” demiş. Adam, hemen uyanmış. Gelinini yanına çağırıp iki gün sonra tekrar dervişin türbesini ziyarete gideceğini söylemiş. Gelin: “Neden baba?” diye sorunca adam: “Dileğimiz kabul olmamış kızım.” diye cevaplamış.

İki gün sonra tekrar dervişin türbesine giden adam ve gelini bu sefer kalbinin tâ derinlerinden Allah'a yalvarıp, dervişe dualar edip dileklerde bulunmuşlar. Kurbanlarını da kesmişler.

Aradan tam dokuz ay geçmiş ve kadının bir çocuğu olmuş. Üstelik türbenin bahçesindeki dikmeler de tekrar sürgü verip yeşillenmeye başlamış.(KK:69).

3.10.9 Derviş-3

Gürgentepe'nin köylerinde yaşayan dervişin biri yaşadığı köydeki kadınlardan birinin yaptığı kötülüğü görmüş. Bunun üzerine kadın hatasını örtbas etmek amacıyla dervişe: “Senin sakalını bilmem n'edeyim!” demiş. Derviş, böyle konuşmasının yanlış olduğunu söylese de kadın pek umursamamış. Bunun üzerine derviş, “Allah senin evine yılanlar yağdırsın!” demiş.

Birkaç gün sonra ağzı bozuk kadının evini yılanlar basmış. Her yerden bir yılan çıkmış. Öyle ki evi kapatmak zorunda kalmışlar. Kadın sonunda anlamış hatasını ve koşmuş gitmiş dervişin yanına ve: “Ne olur derviş, ben ettim sen etme!” diye

yalvarmış. Ancak derviş: “Bu yılan kimseler görmeden senin ecelin olacak ve seninle birlikte mezarına girecek.” deyip yüz çevirmiş ondan.(KK:69).

3.10.10 Hüseyin Derviş

Gürgentepe'nin mahallelerinden biri de Akören'dir. Anlatıldığına göre burada Hüseyin Derviş adında Allah dostu biri varmış. Ancak köylülerden birisi onun görünümüyle sürekli dalga geçermiş. Derviş de onun bu alay edişlerine, kendisini küçük düşürmelerine çok içerlenirmiş. Bu durum derviş yaşadığı müddet devam etmiş.

Gün olmuş derviş Hakk'a yürümüş. Köyler toplanmış dervişin evinde. Cenaze namazını kılmışlar. Köyün mezarlığı dervişin evine biraz uzak olduğundan mevtayı bir arabaya koymuşlar. Aynı arabaya dervişle dalga geçen adam da binmiş. Araba biraz ilerlemiş ve yolun ortasında kalmış. Aracın sahibi herhalde bir arıza yaptı deyip arabadan inmiş. Bakmış arabanın her yerine ancak bir türlü bir sıkıntı bulamamış. Bunun üzerine anlamış durumu ve arabadakilere: “Rahmetli dervişle sağlığında küs olan var mıydı?” diye sormuş ve ardından: “Kendini bilen insan arabadan!” demiş. Sağlığında dervişle alay eden ve sözleriyle onu inciten adam arabadan inince araba yeniden çalışmış. Götürmüşler derviş mezarlığa defnetmişler.

Bu olayın ardından ahali böyle Allah dostu insanlara hiçbir zaman saygısızlık yapılmaması gerektiğini anlamış.(KK:69).

3.10.11 Ulus Derviş

Yıllar önce yine Akören Mahallesi'nde uçması ve bazı kerametleriyle bilinen Ulus Derviş adında bir Allah dostu eren varmış.

Köyün çobanlarından Hüseyin, bir gün koyunlarını otlatırken Ulus Derviş yanındaki birkaç koyunla çıkagelmiş. Çoban Hüseyin'e: “Benim bu koyunlarımı da güder misin Hüseyin?” Hüseyin: “Tabii güderim Ulus Derviş.” demiş ve koyunları sürüye katmış. Ulus Derviş de varmış gitmiş yoluna.

Birkaç hafta sonra Ulus Derviş, emanet koyunlarını almak için Çoban Hüseyin'in yanına gelmiş. Gelmiş gelmesine, ama bu arada dervişin koyunlarını kaybettiği gündün beridir ona ne diyeceğini düşünüp üzülen Hüseyin'i bir korku sarmış. Ulus Derviş, selam verip gelmiş Çoban Hüseyin'in yanına. Daha sormadan koyunlarını

Hüseyin utana sıkıla: “Dervişim, senin emanetlerine sahip çıkamadım. Hakkını helal et. Daha verdiğin o gün koyunların kayboldu.” demiş.

Ulus Derviş, Hüseyin’in omzunu hafiften sıvazlamış ve: “Sen üzülme Hüseyin. Benim koyunlarım kaybolmaz.” demiş ve başlamış koyunları çağırma. Birazdan oradan buradan dervişin Çoban Hüseyin’e emanet ettiği koyunlar bir bir Ulus Derviş’in arkasına toplanmış ve derviş koyunlarını alıp oradan ayrılmış.(KK:69).

3.10.12 Ulu Ağaç Efsanesi

Gürgentepe’nin mahallelerinin birindeki mezarlıkta ulu bir ağaç varmış. Milletimiz ağaca çok önem verdiğinden, onu kutsallaştırdığından (hele bir de bu ağaç mezarlıkta ise daha da önem arz eder) yöre halkı da o ağacı gözü gibi korumuş.

Anlatıldığına göre yaşlılar, hasta olan torunlarını bu ağacın altına getirirler ve burada bir iki saat uyurlarmış. Şayet çocuk da uyursa hastalığı geçer, uyumazsa hastalığı geçmezmiş. Uzun yıllar halk arasındaki bu inanış devam etmiş.

Günlerden bir gün bu ağacı ne hikmetse adamın biri evime gölge ediyor diye gizlice kesmiş. Ağaç kesildikten sonra mezarlıktan sürekli ağlayan çocuk sesleri gelmeye başlamış. Geceler boyunca mezarlıktaki ağlayan çocuk sesleri hiç dinmemiş. O adam kısa zamanda yaptığı bu hata nedeniyle ölmüş.(KK:69).

3.10.13 Eskiköy Saitler Camisi Efsanesi

Gürgentepe’nin mahallelerinden biri de Eskiköy’dür. Eskiköy’deki mezarlık içinde yaklaşık 600 yıllık bir cami vardır. Saitler Camisi adındaki bu camiyle ilgili mahalle halkının anlattığı bir efsane vardır. Bu efsane şu şekildedir:

Mahalle halkı mahallelerine bir cami yapmak amacıyla bir araya gelir. Caminin yeri olarak köyün ileri gelenleri mezarlığı uygun görür. Kesilen ağaçlardan yapılan keresteler bir bir taşınır caminin yapılacağı mezarlığa. Ertesi günü geldiklerinde bir de bakıyorlar ki cami için getirdikleri keresteler koydukları yerden yaklaşık yüz, yüz elli metre ötede bulunuyor. Tabii bütün mahalleli şaşkın, bu nasıl böyle olur diye.

Tekrar keresteleri camiyi yapmak istedikleri yere taşıyorlar. Ertesi günü yine keresteler yüz, yüz elli metre ötede... Bu durum birkaç gün bu şekilde devam edince mahallenin ileri gelenleri bütün bunların nasıl olduğunu öğrenmek için gece bir nöbetçi diyorlar mezarlığın girişine. Adam, gecenin yarısında bir de bakıyor ki ak saçlı, ak sakallı yaşlı bir adam kağnısı ile gelip kalasları eski yerine taşımaktadır.

Nöbetçi koşa koşa gelir ve gördüklerini mahalleliye anlatır. Bunun üzerine mahallenin büyükleri anlıyorlar ki bu işte ilahî bir durum var. Bu nedenle camiye şimdiki yerine yapmaya karar veriyorlar ve yapıyorlar.

Bu camiyle ilgili bir diğer efsane de gece geç saatlerde yoldan geçenlerin caminin ışıklarının yandığını ve ibadet yapılmış gibi camiden sesler geldiğini söylemeleridir.(KK:70).

3.11 İKİZCE İLÇESİ EFSANE METİNLERİ

3.11.1 Genç Ağa Efsanesi

İkizce'nin Yukarı Karlitepe Mahallesi'nde Genç Ağa diye bilinen bir kale vardır. Bu kaleye adını veren Genç Ağa ile ilgili yörede anlatılan birkaç efsane vardır. Bunlardan birisi şöyledir:

Toplumdaki haksızlıklara, yapılan yanlışlıklara ve zenginlerin fakirlere yaptığı zulme dayanamayan genç bir ağa yüksekçe bir tepeye çıkar ve oraya bir kale yaptırır. Burayı kendisine mesken edinen Genç Ağa, oradan gelen geçen kervanları takip eder ve Köroğlu gibi zenginlerin kervanlarını basarak onlardan aldıklarını fakire fukaraya dağıtmaya başlar. Böylelikle halkın gönlünde taht kurar.

Yine bir gün Genç Ağa, kalesinden vadiden gelen bir zenginin kervanını dürbünüyle takip ederken birden kervancı başının kendisini fark ettiğini ve geri dönmeye çalıştığını anlar. Bunun üzerine yanındaki bakraçtaki yoğurdu kayanın üzerine döker. Amacı adamın tekrar oraya baktığında kayanın üzerine bir kuşun pislediğini düşünmesidir. Aynen de düşündüğü gibi olur ve kervancı başı tekrar kalenin yanındaki kayaya baktığında bir beyazlık görür. Bunun da büyük bir kuşun pisliği zanneder. Yoluna devam eder. Tabi, Genç Ağa ve adamları bölgelerine giren kervanı hemen kuşatırlar. Onlardan alacaklarını alıp yine fakire fukaraya dağıtırlar. Yöre halkı bu olayın ardından oradaki kaleye Genç Ağa Kalesi, kayaya da Genç Ağa Kayası adını verir. Üstelik kayanın üzerindeki beyazlığın sebebi olarak da hâlâ Genç Ağa'nın kervancı başına yaptığı yoğurt hilesi olarak görmektedir.

Yine halk, 1974 yılındaki Kıbrıs Barış Harekâtı'nın bu kaleden bir topun alev gibi gökyüzüne doğru büyük bir patlamayla gittiğini büyüklerinin gördüklerini ve ertesi günü de haberlerden harekâtın başladığını öğrendiklerini söylemektedirler(KK:71).

3.11.2 Laleli Cami (Eski Cami) Efsanesi

İkizce ilçe merkezinde, yapılan araştırmalar sonucunda yapımının 1560-1600'lü yıllarda olduğuna karar verilen, tamamı ahşap olduğu hâlde tek bir çivisi bile olmayan bir cami vardır. Bu camiye, dışında lale motifleri olduğundan Laleli, çivi hiç kullanılmadığından da Çivisiz Cami de denilmektedir.

Caminin yapılmasıyla ilgili yöre halkının anlattığı bir efsane vardır. Bu efsane şu şekildedir:

Yıllar önce caminin yapılması için ilk önce başka bir yer ayarlanmış ve oraya caminin malzemeleri taşınmış. O gün caminin temeli atılmış ve akşam olunca herkes evine gitmiş. Ertesi günü halk, caminin devamını yapmak amacıyla oraya geldiğinde bir de bakmışlar ki bir gün önce caminin temeli yerinden sökülmiş, kalaslar da bıraktıkları yerde yok. Aramışlar taramışlar, sonunda camiyi temeli atılmış ve kalasları da şu anki caminin olduğu yerde bulmuşlar. Buna bir anlam verememişler, ancak yine de kararlarından dönmeyip camiyi yapmayı düşündükleri yere yapmak amacıyla temeli tekrar sökmüşler, kalasları da alıp götürmüşler.

Ertesi günü geldiklerinde aynı olayla tekrar karşılaşınca bu olayın nasıl olduğunu öğrenmek amacıyla oraya gece nöbetçileri dikmişler. Adamlar saklanmışlar bir köşeye. Gecenin yarısında dev gibi adamlar gelmişler ve malzemeleri caminin şimdiki olduğu yere taşımışlar. Birkaç tanesi de hemen temelini atmışlar. Bu olay üzerine adamlar koşa koşa gidip gördüklerini mahalle halkına anlatmış. Sonunda anlamışlar ki bu işte bir keramet, ilahi bir uyarı var. O hâlde camiyi kendi düşündükleri yere değil de malzemelerin taşındığı yere yapmalılar. Böylelikle camiyi bugünkü yerine yapmışlar.(KK:71).

3.11.3 Cin (Us) Değirmeni Efsanesi

İkizce'nin önceden belde olan, Ordu'nun büyükşehir olmasının ardından mahalleye dönüşen yerleşim yerlerinden biri de Devecik'tir. Bu mahallenin içinden geçmekte olan Diyek Irmağı üzerinde bulunan, Rumlar tarafından yapıldığına inanılan ve halkın Cin Değirmeni adını verdiği, şimdilerde betondan bir değirmen vardır. Bu değirmenle ilgili yöre halkının dilinde bir söylence vardır. Bu söylence şu şekildedir:

Anlatıldığına göre bu ırmağın yanında büyük bir ağaç varmış. Zamanında bu ağacın içine Rumlar tarafından bir değirmen yapılmış. Zamanla bu bölge Türkleşince Rumlar buralardan ayrılmış. Köyde yaşayan gençlerden biri bir gece yarısı evine

giderken yolda karşısına insan kılığında, sırtında çuvalıyla bir cin çıkmış. Cin, gence, “Yolumu kaybettim. Buralarda ırmağın kenarında bir değirmen varmış. Hele yardım et de şu mısırımı götürüp üğüdeyim.” demiş. Gecenin bir vakti karşısına çıkan adamdan korkan genç “İn misin, cin misin be adam? Var git yoluna, gecenin bir vakti ne değirmeni?” demiş ve insan kılığındaki cini uzaklaştırmak istemiş yanından.

Bunun üzerine cinler almışlar, götürmüşler genci ıssız yerdeki değirmenin yanına. Mahkemelerini kurmuşlar. Gencin bir husus bilmeden bunu yaptığına karar verip sabah ezanın ardından gece aldıkları yere bırakmışlar.

Genç uyanır uyanmaz başından geçenleri anlatmış: “Beni değirmene götürdüler. Orada mahkeme ettiler. Acıdıkları için de bıraktılar.” demiş. Bunun üzerine yöre halkı bu değirmeni artık cinlerin sahiplendiğine inanmışlar ve oraya “Cin Değirmeni” adını vermişler.” (KK:72)

3.12 KABADÜZ İLÇESİ EFSANE METİNLERİ

3.12.1 Haramî Efsanesi

Ordu şehir merkezine 37 kilometre uzaklığında dağınık bir köy olan Harami köyü Kabadüz’ün en büyük köylerinden biridir. Kabadüz’ün 1990 yılında ilçe olmasının ardından daha önce merkeze bağlı olan bu köy Kabadüz’e bağlanmıştır. Harami köyü 1960’lı yıllara kadar bulunduğu yerdeki en büyük köydür. Öyle ki şu an çevresindeki Gelinkaya, Gümüşköy, Karaağaç, Dışkaya gibi dört-beş köy de oraya bağlıdır.

Anlatılanlara göre yıllar önce iki kardeş yanlarına ailelerini, eşyalarını; koyunlardan, keçilerden oluşan sürülerini almış, Trabzon’dan (bir anlatıma göre Giresun Eynesil) çıkıp, Harami köyüne gelerek buraya yerleşmiş.

Köye geldikten sonra buranın insanlarına kısa zamanda kendilerini sevdirmişler. Köyün yukarısında, yayla yolunun aşağılarına doğru köydeki hayvanların otlatıldığı genişçe bir çayır(mera) varmış. Bu kardeşlerin erkek çocukları sırayla her gün sabah erkenden sürülerini alıp o çayıra hayvanlarını otlatmaya giderlermiş ve akşam geç vakitlerde de geri dönerlermiş.

Karlar yağmadan önceki güz aylarının son günlerinden birinde çocuklar bu sefer ikisi birlikte sürüleriyle otlığa gitmişler. Havalar yayla dağlarına yağın karlardan oldukça soğukmuş. Bu nedenle çocuklar çok üşümüş. İçlerinden birisi diğerine:

“Bensürünün başında durayım. Sen de şu ormandan biraz odun topla da burada ateş yakıp ısınalım.” demiş. Odun toplamaya giden çocuk odunları toplamış ve gelmiş. Çocuk, yanlarındaki girebi(küçük balta) ile odunları keserken odunlardan birisine basıp düşmüş. Bu sırada başına vuran odun başındaki şapkayı düşürmüştü. Upuzun saçlarıyla kuzenin aslında bir erkek değil de kız olduğunu gören amcasının oğlu şaşkınlıkla: “Sen erkek değilmişsin!” demiş.

Bu olayın ardından sürülerini önlerine katıp geri dönmüşler. Fakat o günden sonra erkek çocuğu olmadığı için kızlarını erkek kılığına sokup koyun otlatmaya gönderen ailenin sırrı ortaya çıktığından bir daha kızlarını hayvanlarını otlatmaya göndermemiş. Hâl böyle olunca da bütün sürüyü otlatma işi erkek olan çocuğa kalmış.

Bu çocuk aynı zamanda çok güzel kaval çalmaktaymış. Yaptığına çoktan pişman olmuş, ama nafîle, iş işten çoktan geçmiş. Bütün pişmanlığı ile kavalını acı acı çaldığı bir gün yaylaya kar yağdığı için cenîge (köylere) yakın dağlara doğru gelen haramiler (eşkıyalar) tarafından yalnız başına sürülerini otlattığı görülmüş. Haramiler, “Şu çobanı öldürüp sürüsüne el koyalım.” demişler. Çocuk, haramilerden habersiz kavalını çalarmış. Haramiler önce gizlice çocuğun yanındaki köpeğini öldürmüşler. Sonra da çocuğu yakalayıp ellerini bağlamışlar.

Sürüyü de alıp yanlarına inlerine doğru giderlerken çocuğun aklına bir husus gelmiş. Haramilerin reisine: “Ne olur, şu köyümün yanından geçerken son bir defa daha kavalımı çalayım, belki bir daha buraları göremem!” diye yalvarmış. Bu yalvarma sonrasında haramilerin reisi izin vermiş çoban çocuğun son isteğini yapmasına. Çocuk bir kayanın üzerine çıkmış ve başlamış kavalını çalmaya. Aklındaki şuymuş: Kavalının dilinden anlayan emmi kızı(amcakızı) Zedef'e/Sedef'e kaçırıldığını anlatmak. Kavalına üfledikçe şunları söylemiş:

Haramiler sürüyü bastı.
Ala köpek kanlar kustu.
Yağlı kayış kolumu kesti.
Emmim kızı Zedef,
Sende kaldı medet!

Dokuz kişi haramiler,
Bir Mehmet bunlara neyler.

Merhametsiz azgın kişiler,
Emmin kızı Zedef,
Sende kaldı medet!

Olaydan habersiz evdeki işlerini yapmakta olan emmi kızı Zedef, pencereyi açıp tam kilimleri serpecekken acı acı çalan kavalın sesini duymuş. Biraz daha dikkatle dinlediğinde bu kavalın emmioğlunun kavalı olduğunu ve içinde bulunduğu durumu anlamış. Hemen koşup köy kahvehanesinde oturan babasına, amcasına ve köylülere haber vermiş. Babası, amcası ve bütün köylü hep birlikte ellerine ne geçerse alıp düşmüşler sesin geldiği yere. Haramilerin etrafını çevirip yakalamışlar ve Mehmet’le birlikte sürüyü de kurtarmışlar.

Bu olayın ardından bu köyün adı “Harami” olarak kalmış (KK:45).

3.12.2 Gotana/Kotana Mahallesinin Adının Oluşumu

Yıllar önce Karadeniz’in çoğu yerinde olduğu gibi Ordu ve civarında da Rumlar yaşarmış. Bölge 1400’lü yıllardan itibaren peyderpey Türklerin eline geçmeye başlamış. Ancak Türk milleti diğer sömürgeci milletler gibi ele geçirdiği topraklardaki hiçbir milleti asimile etmemiş veya vatanlarını zorla terk ettirmemiş. Hâliyle Karadeniz’de Türkleşen yerlerdeki hiçbir Rum’a, Hristiyan’a da dokunulmamıştır.

Anlatıldığına göre yüzyıllar önce Ordu’da(eski adı Kotyora) yaşayan Rumlardan tanınmış, zengin mi zengin Cotiniaa (Kotanya) adlı bir tüccar vardır. Bu tüccar, bugün Melet Havzası boyunca yapılan, adına Dere yolu denilen ve eskiden İpek Yolu olduğu iddia edilen bu yolda kervanlarıyla ticaret yapan birisidir. Tabii uzaktan gelip de gece konaklamak isteyen diğer kervanların da gece dinlenmesi için Melet Irmağı’nın bugünkü Kotana köyünün olduğu yere bir han yaptırır (Bu köy bugün Derinçay, Özlükent ve Gümüşdere adıyla üçe ayrılmıştır.).

Cotiniaa (Kotanya)ya çevresindekiler kısaca Got/Kot derlermiş. Kervancı başlarına yolculukta nerede dinlendikleri sorulduğunda “Got’un hanında veya Got hanında dinlendik.” derlermiş.

İşte Kabadüz’ün en büyük köylerinden olan Kotana adı, Gothanı’ndan zamanla bu hâle dönüşmüştür.(KK:35)

3.12.3 Gelin Kayaları Efsanesi

Ordu'dan Çambaşı Yaylası'na doğru kâh tepelerin eteklerinden dolanan, kâh derin vadilere bakarak uzanan yayla yolundan gelip geçen bütün yolcular, Gelin Kayaları'na doğru bakışlarını çevirmekten kendilerini alıkoyamazlar.

Melet Irmağı vadisine doğru bir bıçak gibi keskin ve dik bir sırtın üzerinde duran, acayip şekilli taş yığınlarına “Gelin Kayaları” adı verilmektedir. Bu kayalıkların olduğu köye de Gelin Kayaları köyü denmektedir. Buranın dayandığı efsane ise, yıllardır dilden dile kulaktan kulağa anlatılagelmektedir.

Efsaneye göre Mesudiye'den doğup Ordu'dan denize dökülen Melet Irmağı'na doğru inen sarp tepenin ormanlarla örtülü yamacında yıllar, yüzyıllar önce çok fakir ve yaşlı biri yaşarmış. Bu yaşlı adam, ırmak kenarındaki değirmenlere gidemeyen köylülerin zahirelerini (zahralarını) avlusundaki ufak dibek taşında öğütür, geçimini de bu suretle sağlarmış. Bu taş, bir kişi tarafından döndürülebilen ve çevre halkının “Dibek Taşı-El Değirmeni” dediği cinsten bir taş değirmenmiş.

Günün birinde yaşlı değirmencinin kızını uzak köylerden birinden bir gence istemişler. İki aile arasında da evlenmeleri uygun görülen kız ve oğlan için “Hayırlısı olsun.” denilmiş ve bunları evlendirmeye karar vermişler.

Yaşlı adam, kızına çeyiz olarak elinde, avucunda ne varsa vermiş. Düğün günü gelmiş ve erkek tarafı, başka bir ifadeyle düğün alayı gelinin eşyalarını atlara yükleyip oğlan evine doğru yola çıkacakları zaman gelin, etrafı şöyle bir süzmüş. Avlunun bir kenarında duran babasının ekmek teknesine, kendini bugünlere getiren el değirmenine gözlerini dikmiş. Kızının bu hâlini gören babası onun yanına yaklaşmış ve:

—Hayırdır kızım, elimde ne var ne yoksa sana verdim. Yoksa dibek taşını da mı istiyorsun? demiş.

Olayı seyreden düğün alayının ileri gelenlerinden biri durumun nereye varacağını az çok bildiğinden yavaşça yaşlı adamın kulağına:

—Emmi, veriver şu değirmen taşını kızına da biz de yola koyulalım, demiş.

Yaşlı adam kızının bu isteğine öyle kızmış ki bu söze:

— Olmaz, o bana lâzım! Onunla geride kalan çoluk çocuğumun nafakasını sağlayacağım; veremem, diyerek karşı koymuş.

Kız ise babasının inadına inatla karşılık vermiş ve:

—Babam benden bir taşı esirgiyor. Ben de onsuz gelin gitmem, diyerek boynunu bükmüş ve oturmuş kapının eşiğine.

Düğün alayı, uzak köyden geldiğinden ve yaşlı babanın geçimini nasıl sağladığını bilmediğinden adamın ısrarla taşı kızına vermeyişine bir anlam verememiş. Hatta dibek taşını basit bir “gelin eşyası” olarak görmüşler. Gençlerden birisi:

—Hadi emmi, bu kadar da nekeslik etme! Alt tarafı bir taş. Bunu insan kızından esirger mi? Bak, onlar da yurt-yuva sahibi oluyor. Yolumuz uzun, bekletme bizi, demiş ve dibek taşını omuzladığı gibi atının terkesine yüklemiş.

Zavallı baba, bu durum karşısında ısrarın faydasızlığını anlamış ve boynunu bükmüş olanlara. Ancak kendisine “nekes” denmesine çok içerlenmiş. Ayrıca o yaşlı hâliyle çoluk çocuğuna değirmensiz nasıl bakacağını kederli kederli düşünmeye başlamış. Bu düşüncelerle kala kalmış evin önünde alaya baka baka.

Gelin alayı ise dimdik sırta doğru yola düzölmüş. Önde süslü atın sırtında gelin, ardında damat, eşya yüklü atlarla köylüler davul zurna çala çala gidiyorlar köylerine.

Yaşlı gözlerle kabileyi izleyen babanın yüreği ise yandıkça yanıyor! El açmış Allah’ına yüreği yangın yeri olan adam ve:

—Bir taşı bize çok gören sizi Allah ne etsin? Hepiniz taş olun taş! diye beddua etmiş.

Ertesi gün, karşı tepelerden beri tarafa bakanlar bir de ne görsünler: Melet Irmağı’na doğru inen dik bir yamacın, bıçak gibi çıkıntılı bir kısmında, acayip şekilli kayalar oluşmuş. Daha düne kadar ormanlık olan bu yamaçta kayaların bulunuşundan ziyade, görünüşleri oradan geçenleri şaşkına çevirmiş. Çünkü bu kayalar sanki bir gelin alayı gibi görünüyormuş. Atıyla, yaylısıyla, davulu zurnasıyla bir gelin alayı. O gün bugündür halk, yaşlı değirmencinin bedduasının Allah tarafından kabul edildiğine ve gelin alayının da taş kesildiğine inanmaktadır.(KK:73). (Bkz.: Resim 16)

3.12.4 Musa Paşa Kabilesi/Musagırığı Efsanesi

Yıllar önce Ruslar Ordu ve civarındaki birçok erkek çocuğu devşirmek için alıp buralardan götürmek ister. Denize yakın yerde yaşayanın Musa Paşa adındaki zatın da dört tane erkek çocuğu varmış. Bu zat, Rusların bu çocuk kaçırma işlerini duyunca çocuklarını ve kabilesini almış Çaka Burnu’ndan Çaytepe köyüne çıkmış

ve oraya yerleşmiş. Anlamış ki Musa Paşa çocukları elden gidecek diye her bir oğlunu gruplar hâlinde bir yere göndermiş.

Bunlardan birisi bugün halkın Musagırığı(Musa'nın oğlunun yaşadığı yer) denilen yere yerleşir. Günler, aylar geçer ve kabile günün, ayın hangisi olduğunu şaşırır. Çünkü kaldıkları yer oldukça sapa ve ıssız bir yerdir.

Sonunda Musa Paşa'nın oğlu çocuklardan birini seçer ve git, in aşağılara, bak bakalım oralarda bir cami falan var mı? Üstelik Ramazan ne zamanmış, öğren de gel, diye gönderir.

Çocuk yola koyulur ve yolda rastladığı insanlar da onu Elderek (Keramettin) Camisi'ne yönlendirir. Çocuk, camiye ulaştığında insanların grup hâlinde camiden çıkıp gittiğini görür. Sorar cemaate, Ramazan ne zaman diye. Onlar da, "Biz namazını kıldık şimdi, bugün bayram!" derler.

Çocuk bunu öğrenir öğrenmez geri döner. Bunun üzerine Musa Paşa kabilesi Musagırığı'nı terk edip şimdiki Göçet denen yere Harmankıran diye adlandırılan göç yerine gelirler ve artık orada yaşamaya başlarlar.

Kaynak kişinin belirtmesine göre Musa Paşa'nın mezarı Perşembe Çaytepe köyündedir. Mezarındaki taşta ölüm tarihi olarak 1772 yazmaktadır. O mezarlık da çok büyüktür ve birçok gayrimüslimin de burada mezarı vardır. Ayrıca Musa Paşa'nın mezar taşının bir kısmı yoktur.(KK:74).

3.12.5 Kedi Olan Kadın

Anlatıldığına göre yıllar önce Kabadüz'e bağlı Yukarıkirazdere Mahallesi'nde yaşayan bir adam, bir kadınla evlenir ve bunların zamanla çocukları olur. Olur, olmasına ancak çocukların üç dört tanesi, daha yaşına varmadan boğularak ölür. Bunun üzerine adam merak eder, bu çocuklarım neden boğulup ölüyor diye.

Artık geceler boyunca çocuklarının başında bekleyen baba, bir gece sabah ezanına doğru beşiğindeki bebeğinin çığırtısıyla uyanır. Bir de ne görsün: Komşu köyden kadının birisi, gizlice bebeğın beşiğine yaklaşıyor! Kadın, tam bebeği boğacakken adam uzaktan elindeki bıçağı ona atar ve bıçak kadının bacağına saplanır. Kadının bacağından çıkan kan damlası görünür görünmez kadın, bir anda kediye dönüşür ve hemen pencerenin kenarından kaçır gider. Bir anda kadının elbisesi yere düşer. Adam da ertesi günü bunu bu kadının eşine göstereyim, diye eteğın bir kenarından birazını keser.

Adam, sabahın ilk şıklarıyla kadının evine gider. Kapıyı çalar. Kadının eşi kapıyı açınca adam elindeki eteğin parçası ile olayları anlatır. Kadının kocası hayretler içinde, “Nasıl olur? Bizim hanım içeride yatıyor!” der. Odaya gider bir de bakar ki kadının elbisesinin bir kısmı kesilmiş. Durumu anlayan adam, çocukları ölen adamdan helallik ister. Eşinin tedavisi için de hocalara gider ancak kadın bu olaydan kısa bir süre sonra ölür.(KK:8)

3.12.6 Elderek (Kerameddin) Cami Efsanesi

Kabadüz’e bağlı Esenyurt Mahallesi’nin baktığı Melet Irmağı’nın kenarında, ıssız bir yerde, yıllar önce Elderek adında bir mescit varmış. Halk buraya zamanla pek gitmemeye başlamış. Bakımsızlıktan ve ilgisizlikten bu ahşap mescit harap bir hâle gelmiş. O senelerin birinde hem Melet Irmağı hem de Karakiraz Deresi taşmış ve bu harap camiyi almış götürmüş.

Bu civardaki halk bir araya gelmiş ve yeni bir caminin yapılmasına karar vermiş. Bazıları eski yerine yapılmasını isterken bazıları da ırmaktan daha yüksek bir yere, karşıya yapılmasını istemişler. Selden yok olduğu için yeni yapılacak caminin ırmaktan daha yüksek bir yere yapılması fikri benimsenmiş ve yapım çalışmalarına başlanmış. İrmaktan taşlar çıkarılmış, temel kazılmış. Bir yığın kütük de cami yapılacak yere yığılmış.

Ertesi sabah bir bakmışlar ki cami yapacakları yerde kütükler, keresteler yok. Eski caminin oraya bakmışlar, bir de ne görsünler, bütün keresteler burada! Halk şaşırılmış, nasıl böyle olur diye başlamışlar söylenmeye.

Daha bu şaşkınlık geçmeden ertesi sabah yine caminin kenarına kerestelerin yığıldığı görülmüş. Yine de camiyi karşı tarafa yapmaktan vazgeçmemişler. Almışlar eski caminin yanındaki keresteleri ve omuzlarında tekrar çıkarmışlar yapacakları caminin yanına. Ama ne çare! Ertesi sabah bir de bakmışlar ki keresteler diğer caminin kenarına yine taşınmış.

Bütün bunlar olurken köydeki kadınlardan birisi geceleyin tuhaf bir ses duyar. Açar penceresini. Bir de bakar ki Melet üzerinden gelen kocaman bir geyik, boynuzları ile bu kocaman kütüklerden birini alır ve eski caminin olduğu yere götürür. Ardından da bir sürü geyik aynı işi yapar. Kadının dili tutulur ve şaşkın bakışları arasında sabaha kadar sürer bu iş.

Sabahın ilk ışıklarında tam kerestelerin sonuna gelindiğinde en iri olan baş geyik ile kadın göz göze gelir. Geyik acı bir ses çıkar. Arkasındaki geyik sürüsü bu sesi

duyar duymaz bir anda ormana doğru koşmaya başlar. En arkada kalan iri, baş geyik ise yavaş yavaş aynı yere doğru yürümeye başlar ve ne olduysa o sırada olur: Bir anda bu kocaman geyiğin boynuzları düşüverir başından.

Köylüler sabahleyin bu boynuzları bulurlar. Kadın da geceleyin gördüklerini -dili çözümlenerek- anlatır. Bunun üzerine halk bu işte bir keramet var diyerek camiyi eski yerine yapar. Bu camiye de “Keramettin Cami” adını verirler.

Bu efsanenin bir başka varyantı da şöyledir: Caminin ilk imamı kızıyla beraber yalnız yaşayan bir adamdır. Her sabah namaza gittiğinde kızına: “Benim camide olduğumu kimseye söyleme!” der. Fakat kızı dayanamaz ve bir gün camiye giden birine bunu söyler. Camiye giden zat bakar ki geyikler hocanın arkasında saf tutmuş namaz kılıyor. Adamın şaşkınlıktan çıkardığı sesi duyan geyiklerin boynuzu bir anda bir bir dökülür.

Kaynak kişinin söylediğine göre boynuzlardan biri minberin sağ tarafında durmuş. Şu anda ise hâlâ durup durmadığını cami kapalı olduğu için bilmiyor. Ayrıca kaynak kişi, o camide imamlık yapıp da öyle birden bire, “ben daha imamlık yapmıyorum” diyenlere bir hususler olduğunu ve son imamın da cemaat olmayana kadar burada görevine devam ettiğini belirtmiştir.(KK:8).

3.12.7 Pirdeli/Pandeli Baba Efsanesi

Kabadüz’e bağlı Çambaşı Yaylası’ndan Karagöl’e giderken yol kenarında, temellerinden büyük bir bina olduğu anlaşılan bir kalıntı vardır.

Yöre insanın anlattığına göre yıllar önce bu evde “Pirdeli/Pandeli Baba” adında yaşlı biri yaşarmış. Pirdeli/Pandeli Baba, yaylaya gelenleri veya oradan geçenleri bu han gibi büyük evinde ağırlarmış. Üstelik bu yaptıklarını da bir derviş misali severek yaparmış. Yayladan gelip geçen buraya mutlaka uğrarmış.

Zamanla dilden dile, kulaktan kulağa Pirdeli/Pandeli Baba’nın namı yayılmaya başlamış. Artık insanlar sadece burada konaklamıyor; hastalığı olanlar dua okutmaya, derdi olanlar sıkıntısını gidermeye, çocuğu olanlar çocuğum olsun diye medet ummaya gelir olmuşlar. Üstelik evin yanındaki çeşmeden de su doldurup dertlerine deva olsun diye içmek için götürürlermiş.

Ölümünün ardından evinin yanına defnedildiğine inanılan ve zamanla mezarının yanında büyük bir çam ağacının da büyüdüğünü ifade eden yaylacı büyükler, uzun yıllar bu ağacın gövdesinden insanların küçük kıymıklar kesip götürdüklerini ve

bunların hastalıkların tedavisinde ilaç niyetiyle kullanıldığını ifade etmektedirler (KK:35).

3.12.8 Körükçü Yedi Gelinler Efsanesi

Eski kaynaklardan anlaşıldığı üzere Ordu ve bölgesi Türkleşmeden önce buralarda farklı farklı birçok kavim yaşamıştır. Bu kavimlerin Kabadüz ve köylerindeki madenleri çıkarıp işlettikleri ve Bozukkale'ye yaklaşan Karadeniz'deki diğer kavimlere bunları pazarladıkları bilinmektedir. Yöredeki halkın da bu maden işletmelerindeki körüklerde çalıştığı kesindir.

Efsaneye göre Çambaşı Yaylası'nda çıkarılan maden körüklerinin birinde yedi erkek kardeşin yedi eşi, yedi gelin birlikte çalışırlarmış. Bu gelinler o kadar hamarat, o kadar hamaratmış ki neredeyse Çambaşı'ndaki bütün körükleri onlar çekermiş. Üstelik çektikleri bu körükler sebebiyle çevredeki birçok çam ağacı da yok olmuş. Neredeyse yaylanın merkezi olan kasabada tek bir çam ağacı kalmamış. Ancak kasabanın yukarılarındaki tepelerde ve vadilerde yer yer çamlar(çam toplulukları) kalmış. Hatta anlatıldığına göre Çambaşı adının da (dağın başındaki çamların olduğu yer anlamında) buradan hareketle oluştuğu belirtilmektedir.(KK:37).

3.12.9 Esenyurt Mahallesi'nin Adının Oluşumu

Anlatıldığına göre yüzyıllar önce Ordu ve civarında halk arasında davun denilen(aslı taun: veba) ve girdiği yerlerde tek bir kişi bırakmadan herkesi kırıp geçiren ölümcül bir hastalık hızlıca yayılmaya başlamış.

Kabadüz'ün Altınordu istikametinden giderken ilk mahallesi Esenyurt başka bir ifadeyle eski adıyla Eldirek'tir. İşte bu davun hastalığı bu köye de girmiş. Herkes kaçacak, saklanacak bir yere aramaya koyulmuş. Ama ne fayda... Civar köylerdeki birçok kişiyi öldüren bu acımasız hastalık Eldirek köyünde de birçok kişinin ölümüne sebep olmuş. Neredeyse mahallede kimse kalmamış.

Oradan gelip geçenler yol kenarında gizlenen bir adam görmüşler. Adama, "Ne oldu gardaş, buralarada mı davun dadandı?" diye sorunca adam, "Sormayın, davun burada herkesin canını aldı. Elde/Elden direk bir ben kaldım." demiş.

İşte buranın adı halk arasında Eldirek olarak kalmış. Zamanla da devlet tarafından Esenyurt adı verilmiş.(KK:8).

3.12.10 Karagöl Efsanesi

Efsaneye göre, adamın birinin erkek çocuğu olmazmış. Karagöl'de de çocuğu olmayanların dua edip dilek tuttuğu bir ziyaret yeri varmış. Yaz zamanı, adam eşiyle birlikte çocuğum olsun diye oraya gider ve orada Allah'a: "Allah'ım sen bize bir oğlan evlat verirsen sana getirip bir kurban keseceğiz." diye adak adanmışlar.

Sonunda bunların bir oğlu olmuş. "Bir sene sonra kurban getirin demişler." Ertesi yıl, Karagöl'de, daha kadın hamileyken bir kurban kesmişler. Ondan sonra bu çocuk büyümüş, delikanlı olmuş ve ailesi onu bir kızla evlendirmiş.

Bir gün demişler ki, "Karagöl'e ziyarete gidelim." Tabii, çocuk bilmiyormuş ne olacağını. Bunlar yaylaya gidip ziyaret yerine vardıkları zaman orada kurbanlarını keserler ve sonra kurbanın bütün organlarını; başını, ayağını, bağırsaklarını bu göle atarlarmış. O zamana kadar oraya hiç gitmemiş olan adamcağız, "Karagöl'e giderken ben de kurban götüreyim." demiş.

Oraya varınca kurbanını kesip, yiyip içmişler. Oğlan gölün etrafında gezerken göl bir anda patlamış. Hiç kimsene olduğunu anlayamamış. Her yeri ansızın bir duman kaplamış.

Biraz sonra duman ağır ağır çekilmeye başlamış ama bir de bakmışlar ki oradan alınan oğlan yok. Aramışlar, taramışlar ancak oğlan ortalıkta yokmuş. Sakallı hacı kocamanlara, büyüklere sormuşlar, danışmışlar ve onlardan şu cevabı almışlar: "Buradan alınan çocuğu, buraya geldiği anda göl geri alır."(KK:74).

3.13 KABATAŞ İLÇESİ EFSANE METİNLERİ

3.13.1 Şidlü Dede/Şid(Şit) Abdal Efsanesi

1390'lı yıllardan itibaren Müslüman Türkler tarafından fethedilmeye başlanan Ordu ve civarının Türkleşmesindeki en önemli kişilerden birisi de bugün, türbesi eski adı Karay olan Kabataş ilçesine 5 kilometre mesafedeki Kuzköy'de bulunan Şidlü Dede veya diğer bilinen adıyla Şid Abdal Hazretleridir.

Rivayete göre, Hristiyanlar Şid Abdal'ı İstanbul'a çağırılmışlar: "Senin ermiş olduğunu söylüyorlar. Seni kızgın bir fırının içine atalım da kerametli birisi misin yoksa değil misin anlayalım." demişler.

Şid Abdal Hazretleri, bunun üzerine yanındaki çocuğu göstererek, "Bu çocuğu fırına atalım da hep beraber görelim benim ermiş olup olmadığımı!" demiş. Çocuğu hemen fırına atmışlar. Bir de ne görsünler: Çocuk kızgın fırının içinde "Üşüdüm!"

diye feryat etmiyor mu! Hristiyanlar, sonunda anlamışlar husus Abdal'ın ermişliğine.

Şid Abdal Hazretleri, bu yolculuktan dönerken bugün türbesinin bulunduğu yerin tam karşısına gelen tepenin üzerinde Gülbahçe denen yere gelince etrafındakilere, “Şimdi ben buradan karşıya asamı atacağım ve nereye düşerse siz de beni oraya defnedin.” demiş. Asa, Kuzköy'e düşmüş ve saplandığı yerden süt akmaya başlamış.

Yıllar sonra kadının birisi bu süt akan yerde kirli çamaşırlarını yıkayınca buradaki keramet kaybolmuş ve artık oradan süt akmamaya, yalnızca su akmaya başlamış. Şid Abdal Hazretlerinin mezarı da bu çeşmenin yakınındadır ve halk tarafından büyük itibar görmektedir. Hastalığı olanlar derman olsun diye, çocuğu olmayan çocuğum olsun diye, fakirler de zengin olayım diye mezarın etrafındaki çalılıklara, ağaçlara bez parçaları, çaputlar bağlarlar (son yıllarda bu gelenek azalmıştır).

Söylenenlere göre Şid Abdal Hazretlerinden kalma değirmen taşını³⁰ bir zamanlar birisi yontarak tozundan şerbet yapmaya ve hastalara içirmeye başlamış fakat sonunda kendisi delirmiştir.

Efsaneye göre Şid Abdal hazretleri, köyde davul zurna çalmayı yasaklamış. (Bu yasağa bugün de hâlâ uyulmaktadır.) Emiroğulları sülalesi ise düğünlerinin birinde bu yasağa uymamış. Bunun üzerine köye şiddetli mi şiddetli bir yağmur yağmış. Sular sellere dönüşmüş. Az kalsın köy tamamen yok olacaktı. Yaşanan bu olayların bir hikmeti olduğunu anlayan diğer köylerin düğün alayları bile bu olayın ardından Kuzköy'den geçerken bu yasağa uyarlanmış.

Yine köylülerin Şid Abdal hazretlerine verdikleri değer bir göstergesi olarak bu köy ve civarında hiç kimse içki de içmezlermiş. İçki içmek isteyenler bu mereti ancak köyden uzakta içerlermiş.

Eskiden bu köyde bir tekke varmış ve burada gelen giden misafir edilip en iyi şekilde ağırlanmış. Tekkelerin kapatılması yıllarında buradaki tekke de kapatılmış.(KK:44).(Bkz.: Resim 28)

³⁰ Bugün Kuzköy'de ikamet eden Recep Ali YAVUZ bu önemli emanetleri (değirmen taşı, askeri birliğinin alemi, yemek yediği kaplar) özenle saklamaktadır.

3.13.2 Gülbahçe Evliyası ve Mezarlığı

Önceleri Aybastı ve Gölköy'e bağlı olan ve 1990 yılında ilçe olan Kabataş'taki manevi önderlerden birisi de bugün adını ondan alan Gülbahçe Mahallesi'nde mezarlığı bulunan "Gülbahçe Evliyası"dır.

Aslında Gülbahçe Evliyası'nın Şidlü Dede/Şid Abdal mı yoksa başka bir evliya mı olduğu konusunda tam bir netlik yoktur. Ancak Şid Abdal'ın olma ihtimali daha yüksektir.

İlk söylentiye göre uzak diyarlardan gelen evliyanın birisi tam Gülbahçe Mezarlığı'nın olduğu yere gelince yanındakilere, "Ben yakında öleceğim. Beni buraya gömün. Burası cennet gibi gül kokulu bir yer/bahçe." der ve sonrasında çok zaman geçmeden vefat eder. Halk, bu sözlerinden onun bir eren olduğunu anlar ve dediği gibi tam oraya defneder. Daha sonra buradan gelip geçenler mezarlıktan gül kokuları aldıklarını söylerler.

Bir diğer efsaneye göre, ermiş olup olmadığını öğrenmek için kendisini İstanbul'a çağıran devrin padişahının testinden geçen Şid Abdal hazretlerinin tam buraya geldiğinde asasını eline alıp yanındaki müritlerine: "Şimdi ben buradan aşağıya asamı atacağım ve asam nereye düşerse siz de beni oraya defnedin." demiş. Asa, Kuzköy'e düşmüş ve halk da söylediğini yaparak vefat edince onu dediği yere defnetmiştir.

İşte o bölgeye zamanla mahalleden ölenler defnedildikçe mezarlar çoğalmış ve bu olay unutulmasın diye de Gülbahçe Evliyası/Mezarlığı adı verilmiş.(KK:75). (Bkz.: Resim 29)

3.13.3 Sofu Hoca Efsanesi

Kabataş ilçesi de Gölköy ilçesi gibi birçok Allah dostu ermiş insanı bağrında yaşatmış ve bu erenler de halkın dinî konularda aydınlanması için önderlik etmiştir. Yalnız onların yaptıkları sadece halkın dinî bilgilerini zengin haline getirmek olmamış. Her biri aynı zamanda düşmanla cephede savaşmıştır.

İşte bu gönül erlerinden birisi de Sofu Hoca'dır. Kuzköy ve civarında ikamet eden Sofu Hoca halkın her konuda kendisine itibar ettiği bir ermiştir ki yöre halkı onunla ilgili şöyle bir efsaneye inanmaktadır:

Bir grup arkadaşıyla Sivas'ın Reşadiye ilçesinin Selemen Yaylası'na giden Sofu Hoca, yerden kemik toplamaya başlar. Öyle ki topladığı kemikler tam bir at yükü olur. Adamın birisi büyük bir merak içinde:

—Yahu hocam, sen ne yapıyorsun, bunca kemiği ne yapacaksın Allah aşkına? diye sorar.

Sofu Hoca, karşığı dağlara derin derin bakar ve:

—Ruslar, Giresun'a doğru geliyor. Biz, bu kemikleri Harşit'e nöbetçi dikeceğiz, demiş.

Bu olayın ardından Sofu Hoca'nın bir müddet görünmediği söylenir. O bölgede Ruslarla savaşıyan köylüler savaşta Sofu Hoca'nın bir takım askerle Harşit'te nöbet tuttuğunu gördüklerini söylemişler.

İlçede Kara İbrahim Evliyası, Ertepesi... gibi birçok yer adı vardır. Bunlarla ilgili yöre halkı bunların sadece Türk komutanlar olduğunu ve bu nedenle halkın onlara evliya deyip önem verdiğini ifade etmektedirler.(KK:75).

3.14 KORGAN İLÇESİ EFSANE METİNLERİ

3.14.1 Korgan Adının Verilişi

Korgan'ın, herhangi bir kelime anlamı yoktur. İlçeye bu adın verilişi hakkında çeşitli söylentiler ve efsaneler vardır. Bu efsanelerden ilçe halkının itibar ettiği en bilinen efsane şöyledir:

Türklerin Müslüman olmaya başladığı dönemlerde, Hazar Denizi'nin birçok bölgesinden olduğu gibi güneyindeki Horasan Bölgesi'ndeki "Korgan" adı verilen yerden de kalkıp Karadeniz boylarına yerleşen çeşitli Türk boyları vardır. Bazıları yüksek yerlere, Korgan'a yerleşir. İşte Korgan adı bu şekilde oluşur.

Bir başka efsaneye göre de buraları yurt edinen Türk büyükleri evlatlarına, torunlarına bu topraklara sahip çıksınlar diye buralara "Kanını Korum - Kendini Korum -Koruyan" anlamına gelen "Korukan" adını verdikleri ve daha sonra da bu kelimenin Korgan'a döndüğü şeklindedir.(KK:20).

3.14.2 Kırkkızlar Efsanesi

Yıllar önce Korgan ile Kumru ilçelerinin sınırdaş olduğu Fırınönü Yaylası'nda yaşanmış bir olay zamanla halkın sözlü geleneğinde efsaneye dönüşmüştür.

Türklerin buralara yurt tuttuğu yıllardan beridir bu yaylalarda yaşanmakta (Zaten Türklerin kıyılara inmesi daha sonraki yıllarda olmuştur.) ve yaşamın belirtisi olan birçok mezar da buralarda bulunmaktadır.

Karadeniz'in bütün yaylalarında olduğu gibi bu yaylada da "Orman Gülü" olarak adlandırılan sarı ağı çiçeği çok bulunur. Yine buralarda sarı ağı çiçeğinin yanı sıra mor ağı çiçekleri de vardır. Ancak bu mor ağı çiçekleri daire biçimindedir ve de halk tarafından tam buraya "Kırkızlar" adı verilir. Bunun sebebi ise şöyle anlatılır: Çok eski zamanlarda Türklerin düşmanları ile yaptığı bir savaş sırasında (büyük ihtimalle Trabzon Rum İmparatorluğu ile) düşman askerleri bu köye gelerek erkeklerin hepsini öldürür. Köyde bulunan kızlardan kırk tanesi gizlice bu katliamdan kaçmayı başarırlar. Tabii yalın ayak koşa koşa uzaklaşmaya çalışsalar da fazla uzağa gidemezler. Bakarlar ki uzaktan düşman askerleri geliyor "Kırkızlar" denilen bu mevkideki sarı ağı çiçeklerinin içerisine girip saklanmaya gizlenmeye çalışırlar.

Bütün Türk erkeklerini kılıçtan geçiren acımasız komutan kızların kaçtığını fark eder ve kızların izlerini takip ederek askerleriyle birlikte kızların gizlendikleri yeri bulur. Askerlerine kızların etrafını kuşatmalarını emreder. Askerler hemen kızların etrafını sarar. Acımasız komutan aynı zamanda da zalim biri olduğundan kızlara, kendilerini kendisine ve askerlerine teslim etmeleri karşılığında onları serbest bırakacağını söyler. Kızlar, Müslüman Türk kızları olarak bu duruma karşı koysalar da onlarla başa çıkamayacaklarını anlayınca üzerlerinde taşıdıkları hançerleri birbirlerinin kalplerinin tam ortasına saplayarak oracıkta can verirler.

Bu olayın ardından kızların can verdiği yerde sarı ağı çiçekleri yerine kırmızıya yakın mor ağı çiçekleri daire şeklinde açmaya başlar. Bu nedenle de halk bu olayı unutmamak için ve Müslüman Türk kızının hatırasını yaşatmak için hem bu efsaneyi kulaktan kulağa anlatır hem de oraya "Kırkızlar" adını verir.(KK:20).

3.14.3 Anaç(Batarı) Camisi ve Anaç Evliyası Efsanesi

Anlatıldığına göre 1200'lü yıllarda yapılan ve Selçuklu mimarisinin özelliklerini gösteren en eski camilerden biri Korgan'ın Aşağı Yaylacık Mahallesi'ndeki Batarı Camisi'dir (Bugün bu caminin yerinde 1960'lı yıllarda yine Selçuklu mimarisi örnek alınarak yapılmış yeni cami vardır.).

Bir eser eski olur da onunla ilgili efsane olmaz mı halk dilinde... İşte camiyle ilgili efsane şu şekildedir:

Mahalle halkı 1200'lü yıllarda buraya bir cami yapmaya karar verirler. Bu amaçla Kel Tepe adı verilen yere camiyi yapmak amacıyla malzemeleri getirirler. Ertesi günü caminin yapımı için gelen işçiler ve köylüler bir de bakarlar ki malzemeler yaklaşık yüz elli metre aşağıdaki Anaç Düzü'nde bulunmaktadır. "Bu nasıl olur?" soruları mahallelinin şaşkın bakışlarına karışır. Üzerlerinden bu şaşkınlığı atamasalar bile bir müddet sonra caminin malzemelerini yeniden yapmak istedikleri yere, Kel Tepe'ye taşırlar. Akşam olunca herkes evine gider.

Mahalleli ertesi günün sabahında Kel Tepe'ye cami yeri için düşündükleri yere geldiklerinde aynı durumla karşılaşınca gece bekleyip bu olayın nasıl olduğunu öğrenmeye karar verirler. O gecenin yarısında nöbet tutanlar bir de bakarlar ki bir "geyik sürüsü" malzemeyi sabah ezanına kadar aşağıya taşımaktadır. Gözlerine inanamazlar.

Gece gördüklerini mahallenin ileri gelenlerine (kimi söylentiye göre komutana) anlatırlar. Onlar da, "Bu işte ilahi bir uyarı var. O zaman biz de camiyi Anaç Düzü'ne yapalım." derler. Bu karar doğrultusunda cami Anaç Düzü'ne yapılır. Yıllar sonra bu caminin yıkılmasıyla aynı yere eski cami gibi Selçuklu mimarisine uygun yeni bir cami yapılır.

Caminin içinde bulunduğu bu mezarlıkta Anaç Evliyası diye bilinen muhterem bir zat vardır. Bu kişinin Selçuklu sultanlarından Melikgazi'nin komutanlarından biri olduğuna, hatta bu camiyi yaptıranın da o kişi olduğuna inanılmaktadır.(KK:39).

3.14.4 Faltaş Efsanesi

Korgan'ın ilçe merkezinden çıkıp da yaylalarına doğru yol almaya başladığınızda birden karşınıza insana benzeyen bir taş çıkar. Yöre halkının "Faltaş" dediği bu taşla ilgili inanılan iki efsane vardır. Bunlardan ilki şu şekildedir:

Yaşlı bir kadın(yöre halkı onun ermiş olduğuna inanmaktadır) keçilerini önüne katar ve onları otlatmak amacıyla bir gün bu taşın yanındaki otluk alana gelir. Akşam yaklaşınca keçilerini bir araya toplar ve onları sağmaya başlar. Keçilerin çoğunu sağlar ve son bir keçi kalır sağmaya. Ancak bu keçi bir türlü kendisini sağdırmaya yanaşmaz. Öte eder, beri eder yaşlı kadın; fakat inadı tutmuştur keçinin bir kere, sağdırmaz kendini ona. Sonunda keçiden bunalan yaşlı kadının bir anda ağzından beddualar dökülür: "Avcılara av olasin, avlanıp da ölesin!"

O sırada avdan dönmekte olan bir avcı uzaktan bu keçiyi görür ve onun bir yaban keçisi olduğunu düşünerek keçiyi nişan alır. Keçiyi vuran avcuyu gören kadın

keçiye kızgınlığını hep unuttur ve “Sen beni mi dinliyordun taş olasıca avcı.” der. Yüce Allah’ın duaları kabul ettiği bir âna gelen bu dua onun yüce makamında kabul olur ve adam taşa döner.

Faltaş için anlatılan bir diğer efsane ise şu şekildedir:

1300’lü yılların sonu ile 1400’lü yılların başında Müslüman Türkler tarafından fethedilmeye başlanan Ordu ve civarlarının Türkleşmeye başladığı ilk zamanlarda Türkler burada yaşayan Hristiyan Rumlarla birçok savaş yapmıştır. Bu savaşlardan biri de Korgan civarında olur. Ne yazık ki bu savaşta Türkler yenilir. Bunun üzerine Rum askerleri köylülere zulmetmeye başlarlar.

Günün birinde bu bölgeye evlialardan birisi gelir. Rumların yaptığı bu işkenceleri görür ve Rum komutana, “Yapma bu kadar işkence! Bak, kötü olur sonun!” der. Rum komutan kahkahalarla, “Hey ihtiyar, git başımdan, senin kelleni ayırırım gövdenden!” deyince evliya, “Son defa uyarıyorum seni, taşa dönersin bak!” der. “Sen kim, beni taşa döndürmek kim seni gidi bunak! Söyle bakalım nasıl olacakmış bu iş?” deyince Rum komutan, evliya cevap verir, “Üç defa “faltaş” de de görürsün nasıl taş olunmuş.”

Evliyanın bu sözüyle attığı pis kahkahalarla alay ettiğini gösteren komutan, “ Al sana faltaş, faltaş, faltaş!” der ve der demez de taşa dönüşür. Etrafındaki askerler de bu durumdan çok korkup kaçmaya başlarlar ve bu bölge yeniden Türklerin olur.

Yöre halkı, Faltaş’ı biraz Rum komutana, biraz da avcıya benzetmektedir ve bu taştan yıl içinde üç defa inleme sesi geldiğine inanmaktadır.(KK:76).

3.14.5 Turut Evliyası

Korgan’ın Yenipınar Mahallesi içinde büyük bir kayanın yanında, etrafı taşlarla çevrili bir mezar vardır. Halkın “Turut Evliyası” adını verdiği bu kişinin Ordu ve civarının Müslümanlaşmasında emeği geçen büyük Türk komutanlarından biri olduğuna inanılmaktadır.

Evlenemeyen genç kızların, çocuğu olmayan kadınların ve özellikle çocuklarının hastalıklarına derman arayan annelerin ziyaret yerlerinden biri olan bu mezarlıkta yatan Turut Evliyası’yla ilgili anlatılan efsanelerden en bilineni onun ettiği her duanın kabul olmasına dairdir. Bu nedenle özellikle yağmur yağmayan kurak yaz aylarında yöre halkı hep birlikte önce Turut Evliyası’nı ziyaret ederler. Onun

yanında toplu namaz kılarlar ve ardından yağmur yağması için Yüce Allah'a dua ederler.

Duanın ardından yağın yağmur, susuz toprakları ıslarken halkın Turut Evliyası'na olan hürmetinin artmasına ve Yüce Allah'a olan imanlarının daha da güçlenmesine vesile olur.(KK:76).

Korgan'a efsane derleme çalışmasına gittiğimizde yöre halkı bize burada Anaç ve Turut evliyasının dışında Emiryakup, Gala, Kümbet, Asar (Er Hasan), Güllü, Bozbeleni, Mehteran, Tepe, Gedemen ve Akıncı adlarında birçok evliya mezarının olduğunu anlattı. Bu kişilere ait bir efsane olup olmadığını sorduğumuzda bize olmadığını söylediler. Bu evliyalarla ilgili anlatılan bir şeylerin olması ihtimali yüksektir ancak bunu bilenler yaşamadığından ve efsaneler zamanında kayıt altına alınamadığından ne yazık ki yok olmuş olabilir.

3.15 KUMRU İLÇESİ EFSANE METİNLERİ

3.15.1 Kumru Adının Oluşumu

Elekçi Irmağı'nın kenarında kurulmuş olan Kumru ilçesinin adının oluşumuna dair birkaç söylenti vardır. Bunlardan ilki Elekçi Irmağı'nın bir zamanlar yoğun yağış nedeni ile taşmasıyla birlikte buralarda kum yığınlarının oluşmasıyla birlikte "Kumlu" yer olarak ifade edildiği ve zamanla bu adın halk arasında "Kumru" olarak kaldığıdır.

Bir diğer söylentiye göre ise bu bölgeye ilk gelen Türklerin Kuman Türkleri olduğu ve uzun süre buralarda yaşadıklarından ve buraların Türkleşmesini sağladıklarından ismin buradan türemiş olabileceğidir.(KK:78).

3.15.2 Yarbaşı Efsanesi

Kumru ilçesinin çıkışında bulunan, "Yarbaşı" denilen yerin bir efsanesi vardır. Anlatıldığına göre yıllar önce idamın olduğu yıllarda idama mahkûm olan kişilerin infazı için mahkûmlar tam bu kayanın başına getirilmiş ve bu büyük kayalıklardan aşağıya gözleri bağlı bir şekilde atılmış. Böylelikle mahkûmlar idam edilmiş. Bu nedenle buraya "Yarbaşı" adı verilmiş.

Bu kayalıklardan uzun yıllar Kumru'nun parke taşları üretilmiş ve ilçe bu taşlarla döşenmiştir. Bu tepenin başında şimdilerde ay yıldızlı, al bayrağımız dalgalanmakta ve dibinde de halkın yararlandığı park bulunmaktadır.(KK:77).

3.15.3 Kuşnavak Kayası Efsanesi

Kumru ilçesindeki Kuşnavak Kayası ile ilgili yöre halkının anlattığı birçok efsane vardır. Bunlardan birisi kayanın parçalanmasına dairdir.

Anlatıldığına göre çok büyük bir kaya olan Kuşnavak Kayası, Allah'tan gelen bir emirle bir gün bilinmedik bir şekilde parçalanır. Halk bu kayayı olsa olsa Allah'ın bir kılıcı parçalamıştır diye düşünmektedir.

Tabii kaya parçalanınca ortasında bulunduğu Karapınar ve Elekçi ırmakları kayalardan dolayı yataklarından geçemezler. Öyle ki bir zamanlar sağından ve solundan ırmakların geçtiği Kuşnavak Kayası'nın parçalanmasının ardından ırmaklar yatağını değiştirir ve şimdilerde buralar ormanlık ve kayalık bir alan olarak kalır.

Kayalarla ilgili bir başka söylenti de şu şekildedir: Kuşnavak Kayası'nın parçalanmasının ardından oluşan otlakların birini cinler ve periler sahiplenir ve oralara kimseleri sokmazlar. Buradan geçenlere musallat olurlar, hayvanları da telef ederlermiş. Halk tabii olayın aslını bilmediğinden zannedermiş ki orada büyük bir define var ve bu nedenle cinler ve periler oralara kimseleri sokmuyor.

Günlerden bir gün kayanın yanında tek başına yaşayan ebenin yanına insana benzer birileri gelmiş. Meğer gelen cinlerin hamile olan hanımlarından birisi ve yanındakilermiş. Ebe kadını almışlar ve otağa götürmüşler. Olanları bir bir ebeye anlatmışlar ve ondan hamile kadının doğumu için yardım istemişler. Ebe kadın biraz korkusundan biraz da yardımseverliğinden hamile cinin doğumuna yardım etmiş. Bunun üzerine cinler de ebeye yaptığı bu iyiliğin karşılığı olarak eteğine biraz kömür koymuşlar. Ebeye de demişler ki, "Sakın ola bu olayları kimseye anlatma ve eteğindeki de açmadan dosdoğru evine git!"

Tabii insanoğlu bu elbet merakına yenik düşecek kadın oradan biraz uzaklaşınca bir de bakar ki eteğinde bir yığın kömür! "Allah, Allah! Bu muydu sizin bana mükâfatınız?" der ve eteğinden kömürleri hemen yere döker. Hızlı hızlı ve kızgın bir şekilde evine varır. Tam üzerindeki eteğini çıkaracak bir de ne görsün: eteğin lastik kıvrımlarından birkaç altın şangır şungur yere dökülmesin mi? Anlamış tabii işin aslını ama iş işten çoktan geçmiş. Koşa koşa altınları döküğü yere bulurum ümidiyle gittiyse bile altınların yerinde yellere esiyormuş.

Kayalarla ilgili son söylenti de şu şekildedir: Kimin yaptığı bilinmez (Kimi söylentiye göre Hızır yapmıştır.) ama Kuşnavak Kayası'nın içine atların bağlandığı

ve karınlarının doyurulduğu bir pehni (ahırda taştan yahut tahtadan oluk biçiminde yapılmış yemlik) yapılmış. Müslümanlarla düşmanlar arasında savaş olduğunda hemen bu kayanın içine atlarıyla birlikte gizlenen askerler buradan düşmanı kontrol ederlermiş.

Kuşnavak Kayası'nın içine kim elinde ışıkla girse ışık hemen sönermiş. Yine kayanın içinde önceden kayaya yapışık bir çanak olduğu(muhtemelen atlar için yapılan pehni) ama onu kimsenin bulamadığı söylenmektedir.(KK:77).

3.15.4 Kırkkızlar Efsanesi

Kumru, birçok yaylaya sahip küçük bir ilçedir. Bu yaylaların birinde yıllar, yıllar önce kırk tane kız birlikte yaşarlarmış.

Kızlar kendi aralarında oynamak amacıyla bir gün bir oyuncak bebek yapmışlar. Ancak bu bebek, gerçek bir bebeğe dönüşüvermiş ve canlanmış bir anda. Kızlar bu olaya çok şaşırırsa da yine de çok hoşlarına gitmiş bu durum. Fakat zamanla bebeğin kimin olması gerektiğine dair aralarında bir anlaşmazlık çıkmış. Sebebi ise her bir kızın bebeğin kendisinin olmasını istemesiymiş.

Önceleri birbirlerine darılan kızlar, zamanla kendi aralarında bir bebek yüzünden çatışmaya başlamışlar. Çıkan bu çatışma sonunda kızlar birbirlerini tamamen öldürmüşler. Çatıştıkları yerin toprağı kızların kanıyla sulanmış.

İşte Kumru'nun yaylarında sarı sarı açan ağı çiçekleri "Kırkkızlar" denilen yerde, bir hiç uğruna kızların kanlarını akıttıkları yerde kırmızı açmaktadır. Hatta burada kırk kızın yan yana mezarlarının olduğuna inanılmaktadır. Her yıl buraları binlerce kişi gelip ziyaret etmektedir.(KK:78).

3.15.5 Komutanın Ayak İzleri Efsanesi

Kumru'nun yaylarından biri olan ve aynı zamanda da mayıs ayının sonu ile ekim ayının başı arasındaki her pazar günü yayla pazarı kurulan yaylası Düzoba Yaylası'dır. Ayrıca her yıl Kaymakamlık ve Belediye tarafından temmuz aylarının sonlarında Düzoba Yayla Şenlikleri de düzenlenmektedir.

İşte bu yaylayla ilgili halk arasında anlatılan bir efsane vardır. Efsaneye göre, Müslüman Türk komutanlarından birisi ordusuyla birlikte savaştan dönerken Düzoba Yaylası'na gelir ve etrafına şöyle bir bakar. Öyle ki burayı çok beğenir. Ordusuna burada konaklamaya karar kıldığını bildirir ve orada geceyi geçirmeye karar verirler.

Komutan akşam olunca namazını kılmak için ibriğiyle abdestini alır ve bir kayanın üzerinde namazını kılar. Ertesi gün tan ağartısıyla birlikte buradan içindeki hayranlıkla ayrılır.

Halkın söylediğine göre bugün komutanın namaz kıldığı o kayanın üzerinde hâlâ onun ayaklarının ve ibriğin izi durmaktadır. Tabii halk da kalan bu izleri korumaktadır.(KK:78).

3.15.6 Tarakçı Hoca

Kumru'nun Fizme Mahallesi'nde halkın çok sevdiği ve keramet sahibi gördüğü Hamit Kısık adlı bir hoca vardır. Bu hoca, geçimini hem beşikçilik hem de tarakçılık yaparak sağlamaktadır. Bu nedenle kendisine “Tarakçı Hoca” denilmiştir.

Defalarca hacca yaya olarak gidip gelen Tarakçı Hoca, küçük yaşlardan itibaren dinî ilimleri bilinen hocalardan almış ve onlara intisap etmiştir. Son olarak Sivaslı Hacı Mustafa Taki Hazretlerine bağlanan Tarakçı Hoca bir gün arkadaşı ile birlikte hocasını ziyaretten dönerlerken Sivas sınırları içinde arkadaşı ona bir soru sorar. Tarakçı Hoca arkadaşının bu sorusuna cevap vermez. Tâ ki Tokat il sınırına girdiklerinde Hoca, “Ne sordun ki ne cevap vereyim?” der arkadaşına. Bunun üzerine arkadaşı neden sorusuna orada cevap vermediğini sorunca Tarakçı Hoca, “Efendi Hazretlerinin makamında bize sorulara cevap vermek düşmez.” der.

Yine Tarakçı Hamit Hoca'yla ilgili anlatılan bir başka keramet şudur: Tarakçı Hamit Hoca 1849 yılında vefat edince arkadaşı Hacı Hamit Hoca, arkadaşının Fatsa'daki mezarını ziyareti sırasında, “Ah, arkadaşım! Hep seninle birlikte hocamızı ziyaret ederdik. Dünya fani. Yalnız kaldım ben. Ancak şimdi Efendi Hazretlerini ziyaret edeceğim ve yine selamımı iletteğim ona.” der ve ayrılır hocanın mezarının başından.

Sivas'a hocalarının huzuruna vardığında dergâhın ortasına oturan Hacı Hamit Hoca'nın geldiğini gören ve o sırada talebelere ders veren hoca, “Bugün buraya peygamberlerin, şehitlerin, siddıkların, Salihlerin ruhları burada ve dahi Hamit Hoca'nın da ruhu burada. Ey gardaşım Hamit, nerdesin?” deyince Hacı Hamit Efendi ayağa kalkmış ve “Cennetin ortasındayım.” diye cevap alınca Efendi Hazretleri de, “Vealeykümü's-selam gardaşım, otur.” demiş.(KK:77).

3.16 MESUDİYE İLÇESİ EFSANE METİNLERİ

3.16.1 Uzun Kızlar Efsanesi

Yüzlerce yıl önce Mesudiye yöresinde üç Türkmen kardeş yaşarmış. Bu kardeşler kış mevsiminde yörenin kuytu ve sıcak yerlerinde, yaz mevsiminde de yüksek yaylalarda yaşamlarını sürdürürlermiş. Her üç kardeşin de sürülerce koyunu ve yüzlerce atı varmış. Aileleri de kalabalıkmış.

Karababa, Karaaslan ve Eriçok adındaki bu üç kardeş canlı, kelekli koyun sürüleri ve yağız atlarıyla mutlu bir şekilde yaşarlarken günlerden bir gün büyük bir düşman ordusu çıkagelmiş. O yüzyıllarda Ordu yöresi yaylaları Türkmen beyleri ile Pontus Rum Devleti arasında zaten sürekli el değiştireyormüş.

Düşmanın gelmesi ile Türkmenlerin bu yaylalardaki mutlu yaşamları da sona ermiş. Sona ermiş ermesine ama Türkmenler hemen teslim olmamışlar. Düşman ordularıyla aralarında denk olmayan ama yiğitçe bir mücadele başlamış. Karababa ve Karaaslan adlı kardeşler, savundukları tepelerde daha fazla dayanamayıp aileleri ile birlikte şehit düşmüşler.

Üçüncü en kuvvetli olan kardeşin askeri daha çokmuş. Bu nedenle de bu kardeşin bulunduğu tepeye “Eriçok Tepesi” denmiş. Eriçok Tepesi müstahkem bir kalenin bulunduğu, bir tarafı kayalık ve uçurum olan yüce bir tepedir. Türkmenlerin tepenin aşağı yamaçlarında obaları varmış. Düşman gelince obadakiler topluca kaleye sığınmışlar. Düşman Eriçok Tepesi’ni de kuşatmış. Tepe’nin üzerindeki kalenin önlerinde günlerce savaş olmuş. Düşmanlar tepeyi savaşıarak alamayacaklarını anlayınca beklemeye başlamışlar.

Sonunda kalede yiyecek ve su bitmiş. Günün birinde kaledeki Türkmenler artık susuz kalamayacaklarını anlayınca Eriçok Tepesi’nin yakınlarında bulunan Kümbet Çeşmesi’ne su getirmeleri için on iki savaşçı ve iki yiğit kız göndermiş. Kızlar çeşmeden suyu doldurmuşlar. Bu sırada savaşçılar da kendilerine saldıran düşmanla mücadeleye başlamışlar. On iki savaşçı savaşa dursun, kızlar Eriçok Tepesi’ne hızla tırmanıyorlarmış. Ama düşman durur mu? On iki yiğidi şehit ettikten sonra kızların peşine düşmüşler.

İki yiğit Türkmen kızı, kaleye epeyce yaklaşmışlar, fakat düşman atlıları da peşlerinden yetişmiş. Düşmanın nefesini enselerinde hisseden kızların başka çareleri kalmamış.

“Allah’ım...” demişler. “Bizi düşmanın eline teslim etme! Yeri yar da yerin dibine girelim. Onların eline teslim olmaksızın ölmek daha iyidir!”

Yüce Allah da bu cesur kızların masum isteklerini kırmamış. Yer yarılmış ve onları toprak bağına basmış. Kızların öyle uzun, öyle güzel saçları varmış ki saçlarının bir kısmı yarılan yerin içine girerken dışarıda kalmış. Uzun bir mücadeleden sonra Eriçok Tepesi de düşmüş.

Uzun kızların mezarları ve Eriçok Tepesi’ndeki yüzlerce mezar bugün hâlâ ilk günkü gibi durmaktadır. Her üç tepede de başka bir ifadeyle, Eriçok, Karababa ve Karaaslan tepelerinde bu mübarek zâtların mezarları olduğu bilinmekte ve çevrede yaşayan köylülerin adaklarını kestikleri “ziyaretler” olarak kutsallıklarını devam ettirmektedirler.(KK:46). (Bkz.: Resim 11)

3.16.2 Ahi Pehlivan Efsanesi

Ordu ve civarını fetheden Türklerin Tokat’ın Niksar ilçesi üzerinden geldiği hem tarihî bir gerçektir hem de halkın inandığı en temel konulardan biridir.

Fetihler oldukça o bölgeden birçok ailenin Ordu ve civarına yerleştiğine inanılmaktadır. İşte oralarda yaşayanlardan birisi de Ahi Pehlivan güçlü kuvvetli ve aynı zamanda Allah dostu bir muhterem vardır. Ahi Pehlivan, Niksar’dan göç edip Ordu’ya gelmeye karar verince yayını ve okunu alıp yüksek bir tepeye çıkar. “Ben bir ok atacağım. Okum nereye varırsa oraya yerleşeceğim.” diye karar verir. Okunu taktığı yayını bir gerer, ok Mesudiye ilçesinin Yavadı Mahallesi’ne (Yeşilce’ye)düşer.

Bunun üzerine Ahi Pehlivan ve ailesi Yavadı’ya yerleşir. Günümüzde Yavadılılılar (Yeşilceliler) kendilerinin Ahi Pehlivan’ın ailesinden gelme, başka bir ifadeyle onun torunları olduklarını söylemektedirler. (KK:21).

3.16.3 Yavadı (Yeşilce) Mahallesi Efsanesi

Mesudiye’nin görülmeye değer, en güzel yerleşim yerlerinden biri de Ordu il merkezine 126 kilometre mesafede, 1350metre yüksekliğe kurulmuş adeta cennetten bir köşe diyebileceğimiz Yavadı, bugünkü adıyla Yeşilce Mahallesi’dir. Buranın adının oluşmasında bazı söylentiler vardır:

Bunlardan ilki bu mahallenin içinden geçen iki derenin yamaçlardan akarak gelip burada “Y” şeklinde birleştiği ve buradaki vadiye de “Y Vadisi” dendiği, bunun da zamanla “Yavadı<Yavadı” şekline dönüştüğüdür.

Bir diğerk söylenti de ise 1070’li yıllardan itibaren bu bölgeye gelen Türklerden kaçan Rumların buralara son defa bakıp, “Ya vadi, sende neyimiz kaldı?” sözünü söyledikleri ve buranın adının bu cümlenin başındaki “ Ya vadi”den kaldığına inanılmaktadır.

Bir diğerk sylentide ise Tokat’ın Erbaa ilçesinin Mesudiye tarafındaki köylerinin ahalisi yayla olarak Karagöl’e giderler. Kar yağmadan hemen önce de yayladan dönerler. Bu dönüşlerden birinde köylünün birisi geri dönmeye gecikir. Kar çoktan yağmaya başlamıştır. Tam Yavadı’ya geldiğinde kar şiddetini artırmıştır ve köylünün ne yazık ki bütün koyunları bu vadide telef olur. Köylü koyunlarına çok üzülür ve vadiye bakarak, “Ya vadi daha neyim kaldı!” der. Böylelikle buranın adı “Ya vadi” olarak kalır.(KK:46).

3.17 PERŞEMBE İLÇESİ EFSANE METİNLERİ

3.17.1 Cin Taşı Efsanesi

Perşembe ilçesinin en güzel köylerinden birisi Hoynat Kuş Cenneti’ni de sınırları içinde bulunduran ve denizden yukarı doğru uzanan eski adıyla Haydar, bugünkü adıyla Ramazan köyüdür.

Ramazan köyü ile Yeniköy’n sınırından akan Hoynat Deresi’nin Aydaşlar ile Soydan ve Ergllerin kullandığı yaya yol üzerinde ve dere içinde yaklaşık altı metre çapında, altı metre yksekliginde yuvarlık bir kaya kütlesi vardır. Bu taşa yöre halkı “Cin Taşı” demektedir. Bunun nedeni ise şudur:

Efsaneye göre; yıllar, yüzyıllar önce buranın Aydaşlı Mahallesi’nde Batmanoğlu’nun dedesi Küçük İbrahim’in oğlu ve adı bilinmeyen bir hoca bugün halk arasında “Cin Taşı” diye anılan taşın içindeki parayı almak için okuya fleye taşın yanına gelirler. Taşın yanına vardıklarında da okumaya devam ederler. Bunun zerine kayanın dere tarafındaki iki adet delikten paralar dereye düşer. Hocalardan bir “Para yere düştü!” diye bağırınca sihir bozular.  hoca ayrı ayrı yerlere uçar, paralar da kaybolur.

Bugün taşların deliklerinin altında kapı şeklinde bir yarık bulunmaktadır.(KK:15).

3.17.2 Ramazan Mahallesi’ndeki Eski Cami Efsanesi

Perşembe ilçesinin Ramazan Mahallesi’nin Orta Sokak’ında bulunan cami, mahallenin ilk camisidir. Bu caminin yerinde daha önceleri ne zaman yapıldığı

bilinmeyen bir cami olduğu söylenmektedir. Şimdiki cami 1960'lı yıllarda yapılmıştır. Bu cami ile ilgili anlatılan efsane şu şekildedir:

Köylüler şimdiki eski caminin biraz aşağısında bulunan düzlüğe cami yapmak için ağaç toplarlar. Sabah kalktıklarında ağaçların yukarıya taşındığını görürler. Bunun üzerine ağaçları tekrar aşağıya taşırlar. Gece bu ağaçları kimin getirdiğini öğrenmek için iki kişi bekçi kalır. Yarı geceden sonra iri boynuzlu geyik sürüsü, ağaçları boynuzlarına alarak yukarı getirir. Bekçiler bu olayı görür görmez korkarak buldukları yerden kaçarlar.

Sabahleyin köyün ileri gelenleri toplanır. Bekçiler gece yaşadıklarını oradakilere anlatır. Bunun üzerine köyün büyükleri “Bu işte bir hikmet var!” diyerek camiyi ağaçların geldiği yere, başka bir ifadeyle eski caminin olduğu yere yaparlar. (KK:15).

3.17.3 Sarı Gelin Efsanesi

Perşembe ilçesinin Selimiye köyündeki “yeryüzünde cennetten bir köşe” diye adlandırılan Kurşunçal Ormanları ile Ordu Altınordu’ya bağlı Karaoluk Mahallesi arasında bir yerde Sarıkaya (Gelinkaya - Sarıgelin) Şelalesi bulunmaktadır. Şelale yaklaşık yüz metre yüksekten aşağıya çağlaya çağlaya akar.

Efsaneye göre, bu yörede güzelliği dillere destan olmuş; sarı saçlı, endamlı (uzun boylu), alımlı mı alımlı bir gelin yaşarmış. Sarı Gelin arkadaşlarıyla beraber bir gün şelalenin yanına çamaşır yıkamaya gitmiş. Dere kenarına ateş yakmışlar. Su dolu kazanları ateşin üzerine koymuşlar. O yıllarda sabun, deterjan olmadığından kirli çamaşırlar bir göçeğe (kenara) konur, onun üzerine bir bohça(bez) konulur, bohçanın üstüne de ocaktan alınan küller soğutularak konurmuş. Çamaşırların üzerine konan bohçanın uçları bağlanır veya göçeğin dışına uçlar sarkıtılır, külün üzerine kaynar su dökülür ve bu koyma işi birkaç defa tekrarlanırmış. Küllü su, çamaşırların kirini pasını yumuşatırmış. Çamaşırlar önce kaynar suda, sonra soğuk suda yıkanırılmış. Bu yapılan işleme “haşaya koymak” denirmiş.

Çamaşırlar yıkanmış, çalılara asılmış. İş biten kadınlar kendi aralarında dereye birbirlerinin üzerine su atarak şakalaşırlarmış. Kadınlar Sarı Gelin’e de su atmaya başlamışlar. Sudan kaçan Sarıgelin’in ayağı bir anda kaymış ve şelaleden aşağı kayarak yuvarlanıp ölmüş.

Derler ki o zamana kadar toplu akan şelale, bu olaydan sonra Sarı Gelin’in saçları gibi dağınık akmaya başlamış. Şelaleye bakanlar, Sarıkaya ismi yerine gelin saç

gibi dalgalı akan bu şelaleye “Gelinkaya” veya “Sarı Gelin” adını vermişler.(KK:15).

3.17.4 Su Yolu Efsanesi

Perşembe’ye bağlı Kutluca Mahallesi’nde Merkez Cami’nin batı tarafında 1800’lü yıllarda yapıldığı söylenen; üstelik bir çivi bile kullanılmadan yapılmış tarihî bir cami bulunmaktadır.

Bu cami yapıldığı yıllarda caminin yakınlarında su yokmuş. Köylüler bir araya gelmişler ve camiye nasıl su götürürüz diye düşünmüşler, taşınmışlar. Tepenin doğu tarafında bir kaynak suyu varmış. Bu suyu caminin yanına nasıl götüreceklerinin çaresini bir türlü bulamamışlar. Tabi, şimdiki gibi pompa da yokmuş. Sonunda tepenin altını delerek bu suyu caminin yanına getirebilecekleri fikrine ulaşmışlar.

Bu işi kim yapar, kim yapar diye düşünürlerken gayrimüslimlerden birisi çıkıp “Ben yaparım.” demiş. Gayrimüslim, Ferhat misali dağı dele dele suyu cami yanına taşımak için aylarca uğraşmış. Sonunda bu uğraşlarının karşılığını almış ve topraktan pişirilerek yapılmış borularla suyu caminin yanına getirmiş. Caminin yanına suyu getirmesinin karşılığı olarak köylüler de kendi aralarında topladıkları parayı gayrimüslime verip ona teşekkür etmişler ve onu köyden yolcu etmişler.

Sevinç içinde köyden ayrılan gayrimüslimi birkaç yüz metre gittikten sonra ardından koşarak gelen birkaç kişi dövmüş ve elindeki paraları da alıp kaçıp gitmişler. Bunun üzerine gayrimüslim: “Suyunuz akmaz olsun inşallah!” diyerek beddua etmiş.

Derler ki Cenab-ı Hâk gayrimüslimin bedduasını kabul etmiş ve o gün bugündür caminin suyu yok. Caminin suyu kesilince halk da bu susuz camiye artık gitmemiş ve cami böylelikle harabeye dönmüş.(KK:15).

3.17.5 Kirazlık Evliyası Efsanesi

Perşembe’ye bağlı Kırılı köyünün Emek Mahallesi ile Çamarası Mahallesi sınırı arasındaki büyük ağaçların bulunduğu yere “Kirazlık Evliyası” denir. Kırılı–Selimiye yolu üzerindeki bu bölgeye bu adın verilme nedeni oradaki ağaçların altında bir yatacın(evliya kabri)olduğu inanışıdır.

Efsaneye göre; çok çok eskilerde, bir kış mevsiminde Kırılı’dan Şeber’e(şimdiki Çamarası, Selimiye, Hacılar’ın bulunduğu köyün eski adı) gitmek için yola çıkan

ermiş bir kişi Kirazlık denen tepeye gelince tipiye tutulur. Tipiden korunmak için burada bulunan büyük kiraz ağacının kovuğuna girer. Tipi giderek şiddetini artırır. Ermiş kişi soğuktan donmak üzereyken, “Allah’ım beni tipiden ve soğuktan koru!” diye dua eder. Allah böyle bir kulunun duasını geri çevirir mi, elbette kabul eder. Yüce Mevla, ağaca bu ermiş kişiyi korumasını söyler. Ağaç da Yüce Allah’ın bu emri üzerine açık olan kovuğunu kapatır, adam da böylelikle içeride kalır.

Bu arada odunsuz kalan köylüler, yakacak ihtiyaçlarını karşılamak maksadıyla ağaçları kesmek için baltalarla buraya gelirler. Ermiş kişinin içinde bulunduğu ağaca balta vuranların ellerindeki baltalar fırlayıp gider. Birkaç gün sonra tekrar gelirler. Bu sefer de elleri, kolları tutmaz olur.

Bu olaydan sonra ahali ağaçlara dokunmaz olur; çünkü halk ağaçların insanları koruduğuna inanmaktadır.(KK:15).

3.17.6 Üç Kardeş (Sinan Dede, Hasan Dede ve Haydar Dede) Efsanesi

Efsaneye göre, 1500’lü yılların ilk çeyreğinde Satılmış’a (Perşembe’nin eski adı) üç yaşlı kişi gelir. Bunların adı Sinan, Hasan ve Haydar’dır. Bu üç kişiden Sinan Yumrutaş köyüne, Hasan Ramazan’a, Haydar da Haydar’a gelip yerleşir.

Bu üç kardeş yerleştikleri köylerde zamanla halkın itibarını kazanır. Hasta olanları okuyup iyileştirirler, derdi olanların dertlerini dinleyip sıkıntılarını giderdiklerinden köylüler onları ermiş olarak görmeye başlar ve bunlara hürmeten “Dede” lakabını takarlar.

Şimdi Sinan Dede’nin mezarı Yumrutaş köyündeki Sinan Dede Mezarlığında; Hasan Dede’nin mezarı Ramazan köyündeki Hasan Dede Mezarlığında bulunmaktadır.

Haydar Dede ise bugün Haydar Kalesi denilen tepede yaşamış ve burada kurulan köye adını vermiştir. Mezarının nerede olduğu bilinmemektedir; ancak Ramazan köyündeki Eski Cami’nin yanında bulunan mezarlıkta olduğu ve başında sekiz köşeli büyük bir taşın olduğu köylüler tarafından söylenmektedir.

Haydar Kalesi’nde daha sonra Hacı Osman Ağa adında birisinin yaşadığı söylenir. Bu kişinin Hacı Zineti adında bir kızının olduğu ve Perşembe topraklarının çoğuna sahip olduğu tapu kaynaklarından anlaşılmaktadır.(KK:15).

3.17.7 Mahkeme

Yıl 1920, aylardan kasım. Dolunaylı bir gece... Vakit sabaha karşı. Ramadan (şimdiki Ramazan) köyü Alçakbel Mahallesi'nden Kamil oğlu Ruşan, yağız bir delikanlı iken Hoynat Kalesi üzerindeki Tırlak Değirmeni'ne öğütüp un yapmak amacıyla zahire (mısır) götürür. Zahireyi(mısır) değirmenin teknesine koyar ve savağı (su kanalı) açar. Değirmen tıkr tıkr dönmeye başlar.

Ruşan, bu sırada dışarı çıkar ve bir ateş yakar. Bir müddet sonra köz bağlayan ateşin içine götürdüğü elmaları atar. Elmalar cızır cızır pişe pişe posul olur(posası çıkarak tam pişer.). Ruşan, pişen elmalarla kendisine iyi bir ziyafet çeker.

Ruşan, elmalarla uğraşırken bir yandan vakit geçmiştir. Zahire de öğünmüştür. Öğünen zahireyi yüklenen Ruşan, değirmenden ayrılır ve yokuşa ağır ağır koyulur. Hasan Dede Mezarlığı'nı yavaş yavaş geçer. "Taşlanagzı" denilen mevkiye geldiğinde yolun ortasına boylu boyunca yatmış bir adam görür. Adamın başı yolun bir tarafında, ayakları bir tarafta olmak üzere yolu kapamış, orada yatmaktadır.

Ruşan: "Hey kardeş, sarhoş musun, nedin; yol ver de geçeyim!" der.

Adamda ses yok. Elindeki sopa ile adamı dürter, hareket yok. "Bak, ecünnü isen yaptığın yanlış, yol ver de geçeyim!" der. Yine adamdan ses yok. Bunun üzerine sinirlenen Ruşan belindeki silahı çekip: "Bak, son defa söylüyorum, yol vermezsen ateş edecem!" der ve adamda yine bir hareketlenme olmayınca "Beden günah gitti!" diyerek yerde boylu boyunca yatan adama iki el ateş eder ve kaçmaya başlar.

Kan ter içinde eve gelen Ruşan'a annesi: "Oğlum, çok yorulup terlemişsin. Sana yemek hazırladım. Üzerini değiştir de yemeğini yiyip yatarsın." der. Ruşan yemeğini yerken tak tak diye kapı çalar. Annesi içeriden, "Kim o?" diye seslenir. Dışardakiler, "Ruşan evde mi?" diye sorarlar. Ruşan'ın anası, "Yemek yiyor." deyince dışardakiler de, "Bitince dışarı gelsin." derler.

Ruşan, yemek yedikten sonra kapıyı açar. Bir de bakar ki kapının önünde iki candarma(jandarma)...Bir anda Ruşan'ı koltuklayıp götürürler. Annesi, "Bırakın oğlumu!" diye bağırır, ancak nafile Ruşan'ı alanlar bir anda onunla birlikte gözden kaybolur gider.

Taşlar altındaki büyük taşın altından bir kapı açılır. İçerisi pırıl ırıl parlamaktadır. Hep birlikte genişçe bir salonda dururlar. Burada insanlar toplanmış ve bir masada üç kişi oturmaktadır. Yanlarında da bir ceset... Ayağa kalkan birisi, "Bunu tanıyor

musun?” diye sorar. Ruşan, cesede bakar. Bir de ne görsün, bir az önce ateş ettiği adam değil mi! Dilini yutmuşçasına korkan Ruşan’a tekrar sorarlar aynı soruyu. Bunun üzerine Ruşan, “Biraz önce değirmenden gelirken yolda yatan adam.” diye cevap verir onlara. Oradakiler sormaya devam ederler: “Onu sen mi vurdun?” Ruşan cevaplar: “Ben vurdum.” “Peki, neden vurdun?” diye sorulunca Ruşan dayanamaz ve: “Yolda boylu boyunca yayılmış yolu kapamıştı. Kalk, dedim; kalkmadı. Sopa ile dürttüm, olmadı. Yalvardım, yakardım; ama yine de yolu açmadı. Ecünnü isen gece ecünnünün insan suretinde gezmesi yasak, dedim; kımıldamayınca iki el ateş ettim!” der. Ruşan’ın bu söylediklerinin üzerine mahkeme karar vermiş: “İnsanoğlu haklı, kabahat bizimkinde, beraat etti. Alın, evine götürün.”

Candarmalar Ruşan’ı evine getirmişler. Ruşan, meraklı bakışlarla kendisini süzmekte olan anacığın durumu anlatır ve bir hafta sonra vefat eder.(KK:15).

3.17.8 Ecünnü (Ecinni)

Yıl 1956, aylardan şubat, günlerden cuma. Ramazan köyünün Alçakbel Mahallesi’nde yaşayan Hüseyin KÜÇÜK, babasıyla birlikte evden çıkar. Yürüyerek Yumrutaş’tan Perşembe’ye giderler. Babasıyla işlerini gördükten sonra babası, Cuma namazını Perşembe’de kılıp köye döneceğini söyler ona ve onu köye geri gönderir.

Hüseyin o yıllarda yirmi sekiz yaşındadır. Hüseyin köye dönmüştür. Oysa yatsı olmasına rağmen babası hâlâ geri dönmemiştir. Gece saat 9 sıralarıdır, babası eve gelir. Bu sırada kendisi, amcası ile ortaklaşa işlettiği değirmene gidecektir. Komşularının zahirelerini(mısırlarını) gece gündüz demeden öğütmektedir. Yaptıkları bu işin karşılığı olarak da kişilerin getirdiği unlardan bir miktar hak(öğütme kirası) almaktadırlar.

Babası yemeğini yer fakat bir değişiklik vardır onda. Devamlı pıskırıp hapşırılmaktadır. Daha sonra titremeye başlar. Üstelik ağzından, burnundan da köpükler gelmektedir. Artık konuşamamaktadır.

Annesiyle Hüseyin çok korkmaya başlar. Bildikleri duaları ardı ardına okurlar, Allah’a yalvarırlar fakat nafîle, düzelme yoktur. Bunun üzerine annesi mahallelerindeki Mahmut Hoca’ya haber vermenin doğru olacağını söyler ona. Ancak önce eve daha yakın olan Nuri Amca’ya haber verirler. Çünkü Nuri Amca

da dinî bilgisi çok olan ve akşamları köy odasında mahalle halkına Battal Gazi'nin hayatını ve savaşlarını anlatan birçok kitap okuyan değerli birisidir.

Nuri Amca haberi alır almaz oraya gelir ve Hüseyin'in babasına okur, üfler. Bir-iki saat sonra babasının titremesi durur, ağzından ve burnundan köpükler gelmesi de biter. Nuri Amca: "Bu 'ecünnü' işi!" der. O zaman Hüseyin ve annesi daha fazla korkar; çünkü Hüseyin'in büyükbabasını da ecünnü çarpmıştır.

Nuri Amca babasına: "Yolda değişik bir husus gördün mü, bir husus oldu mu?" diye sorar. Babası bitkin bir halde ve kısık bir sesle: "Küreklik'te yolda bir keçi gördüm, diken yaprakları yiyordu. Tutmaya çalıştım onu ama kaçtı. Peşinden koşunca kendini uçurumdan aşağıya attı. Orada yayılmaya(otlamaya) başladı. Kasap Çetinkayalar'ın keçisi zannederek taş attım. Taş vurmasına rağmen keçi kaçmıyordu!" der.

O geceden sonra Nuri ve Mahmut Hocalar gidip gelip bir süre daha Hüseyin'in babasını okurlar okumasına ancak Hüseyin'in babası bir türlü tam olarak iyileşmez. Bunun üzerine Bolatlı köyündeki Yalancu Tevfik Hoca'ya hamayıl(muska) yazdırırlar.

Bütün bu yapılanlara rağmen Hüseyin'in babasının bacakları gündün güne incelmeye başlar. Üç sene içinde yürüyemez hâle gelir. Bunun üzerine öğretmen olan kardeşi Fahri onu Ankara'da doktora götürür. Doktorun sayesinde Hüseyin'in babası zamanla iyileşir.(KK:15).

3.17.9 Şehit Kokan Yer

Perşembe ilçesinin yüksek köylerinden birisi de ilçeye 13 kilometre mesafede yer alan Tepeköy'dür. Yıllar önce bu köyden savaşa gidenler arasında bir genç vatan uğruna can verip şehit olur. Ancak bu şehidin mezarı daha sonra yapılan savaşlarda ne yazık ki kaybolur gider.

Aradan yıllar geçer ve Türkler tekrar o bölgeye geldiklerinde orada çok tatlı bir koku olduğunu fark ederler. Köyün başka bir yerinde bu koku yoktur. Düşünürler, taşınırlar; acaba bu koku neyin kokusu diye. Bir türlü bu kokunun ne olduğunu bilemezler.

Bu bilinmezlik sürerken köylülerden bazıları hacca giderler. Beytullah'a (Kâbe'ye) tavaf için vardıklarında bir de bakarlar ki köylerindeki o misk kokusu aynen orada da vardır.

Haclarını tamamlayan hacılar köye vardıklarında bu durumu köylülere de aynen anlatırlar. Sonunda anlarlar ki İslam dinine göre en mukaddes makam olan şehitlik mertebesine erişmiş bir şehidin kokusu ancak peygamber kokusuna denktir. Böylelikle köylüler artık o bölgeye “Şehit Kokan Yer” adını verirler.(KK:80).

3.17.10 Yol Kesen Cinler

Perşembe'nin tabii güzelliklerinin başında Ordu-Samsun kara yolunun 42.kilometresinde Çaytepe'ye bağlı Yason Burnu gelir. Bu tabii güzelliğe tarihî önem katan ise Karadeniz'in deniz kenarındaki tek Rum kilisesi olan ve dünyada Jason's Church diye bilinen Yason Kilisesi'dir. Ayrıca burası “Altın Post Efsanesi” ile de anılmaktadır.

Anlatıldığına göre yıllar önce bir çoban köylülerin hayvanlarını kilisenin yanındaki çayırılık alanda otlatmış. Çok sıkıştığından kimsenin görmediği bir yere tuvaletini yapmak istemiş. Tam tuvaletini yapmış, bir de ne görsün: karşısında birçok hayalî varlık. Hepsinin ayakları ters ve insana benzeyen ufak ufak varlıklar. Üzerini yarı kapatmış yarı kapatamamış hemen ters yöne kaçmak istemiş yine o varlıklar... Yukarıya kaçmak istemiş yok, aşağıya kaçmak istemiş yok! Çocuğun üzeri başı, giysileri hep yırtılmış ve sonunda bayılmış.

Uyandığında, aklına gelmiş, bu hayalî varlıkların cin olabileceğini düşünmüş ve bildiği duaları okumuş. Sonra evine gelmiş ve köydeki Hakkı Hoca'ya bir süre okunarak iyileşmiş.(KK:15).

3.17.11 Yahudi Virajı Efsanesi

Perşembe'de uzun yıllar önce Yahudi bir tüccar yaşarmış.(Rum olma ihtimali yüksek olsa da halk böyle inanıyor.) Bu tüccar elindeki malları satmak için köy köy, kapı kapı dolaşmış. Köylüleri laf cambazlığı ile öyle bir dolandırılmış ki hiç kimsenin ruhu bile duymazmış.

Gel zaman git zaman köylüler sonunda Yahudi tüccarın yaptığı hilelerin farkına varmış. Bir gün gizlice bir virajın (Perşembe'nin Doğan Mahallesi'ndeki Yahudi Virajı) yanındaki kefin (yükseltinin) altına gizlenmişler. Kiminin elinde tüfek, kimin elinde tabanca Yahudi tüccarın gelmesini beklerlermiş.

Yahudi tüccar pirinç, bulgur ve değişik mallar yüklediği atıyla biraz sonra çıkagelmiş. Olaylardan habersiz atının üzerinde gariban köylüyü soymanın keyfiyle tütününü tütüre tütüre gelen Yahudi tüccarın karşısına köylüler bir anda

dikilmişler. Tüccar bir an afallasa da ne olduğunu anlamış. Tam silahını çekecekken köylüler tarafından öldürülmüş. Ardından da virajın yanına gömülmüş.

Bu olayın ardından köylülerin sürekli gelip geçtiği bu viraja “Yahudi Virajı” adı verilmiş.(KK:19).

3.17.12 Kocakarı Yılbaşı (Zemheride Bir Sabah)

Eskiden beri yılbaşını halk takvime göre kutlayan köylülerin ilk ayı elbette zemheriymiş. (Zemheri ayı bu bölgede 21 Aralık'ta başlar, 31 Ocak'ta biter ve 40 gün sürer.)

Bu ayın ilk günü eve misafir kabul edilmez. Misafirin gelmesi demek eve huzursuzluk gelmesi demekmiş. Yine o gün, eve en yakın çeşmeden su alınır döküle döküle eve gelinirmiş. Evin en küçük danasına da yem yedirmek âdettenmiş. Bugün nasıl geçerse yılın her gününün de öyle geçirileceğine inanılmış.

Günlerden bir gün Doğan Mahallesi'nde tek başına yaşayan bir teyzenin evinin kapısı sabah ezanının ardından çalınmış. Yaşlı kadın korkarak, “Allah Allah, kimmiş bu kapıyı çalan hem de zemheri ayının ilk günü?” diye geçirmiş içinden. Yavaşça pencerenin perdesini aralamış ve bakmış ama kapıda kimseler görünmüyor.

“Herhalde yanlış duydum.” diye düşünürken kapı bir daha çalmış. Kadın bütün gücüyle Allah'ına sığınmış ve “Kimdir bu saatte kapımı çalan? Var git yoluna!” demiş. Dışarıdan titrek bir ses, “Uzak yoldan geldim. Allah dostu bir misafirim. Bacım aç, susuzum. Bir parça ekmek ver.” demiş. Kadın tek başına ve yaşlı olduğundan, “Var git yoluna yabancı. Sana verecek bir ekmeğim yok.” demiş. Bu sözün ardından ses kesilmiş.

Sabah olana kadar korkusundan yatmayan yaşlı kadın, hemen günün ağarmasıyla birlikte dosdoğru en yakın komşusunun yanına gitmiş. Meğer o gece hemen hemen köydeki bütün evlerin kapısı çalınmış.

O gece köylülerden bazılarının kapıyı açtığı, aksakallı ihtiyara istediklerini verdikleri söylenmektedir. Ayrıca bu kişilerin zamanla evlerindeki bereketin de arttığına ve bunun nedeninin de o gece gelen kişinin Hızır(as) olduğuna inanılmaktadır.(KK:19).

3.18 ULUBEY İLÇESİ EFSANE METİNLERİ

3.18.1 Elik Keçisi Efsanesi

Yaylacılığın canlı olduğu yıllarda, birkaç yüz yıl önce Ulubey'e bağlı Durak Mahallesi halkı yaylaya göç etmiş. İçlerinden bir aile köydeki işlerini toparlayamadığı, hazırlıklarını tamamlayamadığı için birkaç gün gecikmiş. Toparlandıktan sonra da alelacele yola çıkmışlar.

Bu ailelerden birisinin, biri bir haftalık olmak üzere çeşitli yaşlarda dokuz oğlu varmış. Büyük çocuklar ve anne-baba yaylada kullanılacak eşyaları sırtlarına yüklenmişler. Yolları uzun, yükleri çok ağırmış. Sırtlarında yükleriyle saatlerce yürüdükten sonra Karadere ormanlarına çıkmışlar.

Hepsi de çok yorulmuş fakat hem yük hem de bir haftalık bebeği taşıdığı için anne daha da çok yorulmuş. Artık yürüyecek gücü kalmamış. Daha fazla bu hâlde yola devam edemeyeceğini anlayan annenin aklına bir fikir gelmiş. Biraz tereddüt edip de cesaretini topladıktan sonra kocasının kulağına:

—Nasıl olsa sekiz oğlumuz daha var. Ben bu çocuğu taşıyamıyorum. Şuracıkta bir ağacın dibine bırakalım, demiş.

Kocası, karısının teklifini önce kabul etmemiş fakat bakmış ki olacak gibi değil, sonunda karısının dediğine uymuş. Uygun bir ağaç dibi bulmuşlar ve çocuğu oraya bırakarak yollarına devam etmişler.

Sonunda yaylalarına çıkmışlar. Yaylayı o yıl bir salgın hastalık kasıp kavurmuş. Obaya kıran girmiş bir kere. Genç ihtiyar demeyen bu salgın hastalık, çok sayıda insanın ölümüne sebep olmuş. Bu arada ailenin sekiz yetişkin evladı da ölenler arasındaymış. Aile, harap olmuş. Aynı yıl içinde dokuz çocuk kaybetmenin üzüntüsüyle karı-koca köye dönmeye karar vermişler. Köye dönerken Karadere'deki ormanda bıraktıkları çocukları akıllarına gelmiş. Oturup hem bu ormanda bıraktıkları çocukları için hem de yaylada ölen evlatları için ağlayıp feryat etmeye başlamışlar. Biraz sakinleşince:

—Gidip bebeğimizin kemiklerini bari görelim, demişler.

Karı-koca bebeklerini bıraktıkları ağacın yanına yaklaşınca ağacın dibinden bir elik keçisi kalkmış ve karşı dağa doğru yavaş yavaş yürümeye başlamış. Keçi biraz gidip duruyor, ardından kadına bakıyormuş. Kadının gözü de bu elik keçiyeye takılmış. İçinden de “Bu işte bir iş var?” diye geçire geçire elik keçisini takibe

başlamış. Derken elik keçisi oradan süzüle süzüle akan derenin yanındaki otluk alana geldiğinde durmuş. Kadın bir de bakmış ki otların arasında bir çocuk uyuyor. Hemen koşmuş oraya. “Oğlum! Canım yavrum!” çığlıkları ve ağlayışlarıyla. Keçi ise olanları uzaktan seyrediyormuş sanki mutlu olmuşçasına. Kadın, çocuğunu öpüp koklarken eşi gelmiş. Birlikte çocuklarını öpüp koklarken kadın olanları anlatmış ve eşine tam elik keçiyi gösterecek, ama keçi yok ortalıkta. Aramışlar, taramışlar ancak bulamamışlar keçiyi.

Akşama doğru karı koca çocuklarını alıp dönmüşler obalarına. Olan biteni anlatmışlar obadaki diğer akrabalarına, komşularına. Bu olayın ardından obanın ileri gelenleri elik keçisinin değerli olduğuna ve bundan böyle kesilip yenilmemesine karar vermişler.

Bugün Ordu'nun Mesudiye ilçesinin bazı köylerinde, Giresun'un ve Sivas'ın bazı yerlerinde hâlâ elik keçisini avlamak ve yemek yasaktır.(KK:22). (Bkz.: Resim 31)

3.18.2 Vasiyet Gölü

Ulubey ilçesinin merkezine 7 kilometre mesafedeki Sayacabaşı Mesire Yeri ile bilinen Yeni Sayaca Mahallesi'nin yanında Kurşunçalı Ormanları adında güzel bir orman vardır. Bu ormanın içinden aynı adla bir dere akar. Bu dere daha aşağıdaki Tepeköy Mahallesi sınırları içinde ufak bir göl oluşturur. Bu göle ise “Vasiyet Gölü” denir.

İşte bu gölle ilgili yöre halkının anlattığı bir efsane vardır. Bu efsane şu şekildedir: Bu bölgeler henüz Türkler tarafından ele geçirilmeden önce burada yaşayan Bizanslıların bir kralı varmış. Bu kral çok kudretli ve zengin bir kralmış ancak her ne kadar güçlü olsa da malının mülkünün birileri tarafından elinden alınacağını korkusunu her gün yaşarmış. Bu nedenle hazinesini korumak amacıyla aklına bir fikir gelmiş.

O bölgedeki dağı, taşı, ormanı, mağaraları bir bir dolaşmış ve sonunda Kurşunçalı Deresinin göl oluşturduğu yere gelmiş. “İşte, tam burası istediğim gibi bir yer. En iyisi buraya hazinemi saklayayım. Burada onları kimse bulamaz.” demiş. Adamlarını hemen derenin yönünün değiştirilmesini emretmiş. Adamları derenin yönünü değiştirince gölün olduğu yere hazinesini gömdürmüştü. Ardından suyun akarını tekrar eski yerine bıraktırmış. Hâliyle hazinenin gömüldüğü yerin üzeri göl olmuş. Sonra da eşine bu gölün altında hazinesinin olduğunu ve kendisinin

ölümünden sonra onları almasını “vasiyet” etmiş. Böylelikle bu gölün adı “Vasiyet Gölü” olarak kalmış.

Yıllar yılı dilden dile, kulaktan kulağa anlatılan bu efsane nedeniyle bu gölde definciler gizli gizli hazine aramış ama hiçbir husus bulamamışlardır.(KK:45).

3.18.3 Kara Veli Değirmeni Efsanesi

Ulubey’in tarihi Sarpdere yolu üzerindeki mahallelerinden biri de eski adıyla Kızılen Ulya olan Yukarı Kızılen Mahallesi’dir. Bu mahallede halkın un ihtiyacını karşılamak amacıyla Sarpdere üzerinde kurulmuş olan birçok değirmenden biri de efsanesiyle yıllar yılı anlatılan “Kara Veli Değirmeni”dir. Bu değirmenin efsanesi şu şekildedir:

Köylerindeki eski ve küçük değirmenin yerine yeni ve büyük bir değirmen yapmaya çalışan köylülerin yanına kimi kimsesi olmayan, köyün ıssız bir yerinde kendi hâline yaşayan ve halkın da pek değer vermediği gariplerinden birisi gelir. Günlerce köylülerin değirmeni yapmasını seyreder. Seyreder fakat hiçbir husus yapmadan ve söylemeden sessizce oradan ayrılır.

Sonunda değirmenin tamamlandığı gün bu garip kişi tekrar gelir ve kimseye bir husus söylemeden bir insanın kaldıramayacağı kadar büyük bir taş yuvarlayarak değirmene gelen suyun oluğunun (ark/arık/hark) önüne koyar. Koyduktan sonra da yine sessizce oradan ayrılır. Köylüler şaşkınlık içinde adamın yaptıklarına bir anlam veremezler ve hep birlikte taş dereye yuvarlarlar.

Ertesi gün değirmenin yanına geldiklerinden tekrar bu kocaman taşın değirmenin oluğunun önünde görünce, “Bu kadar büyük bir taş nasıl olurda dereden buraya gelir? Bunda bir keramet olsa gerek.” derler ve taşa dokunmazlar.

Aradan uzun zaman geçmesine ve o kadar yağmur yağmasına rağmen gelip bakarlar ki değirmen sapasağlam durmaktadır. Eskiden sel baskınlarıyla yıkılan değirmenin yanında bu değirmenin yıkılmasını önleyen ise o taş olduğunu suyun taşa çarpıp dağılmasına bağlarlar.

Anlarlar ki bu taş oraya koyan kişi bir velidir. Hemen yanına giderler ancak artık o ıssız evde kimse bulunmamaktadır. Bundan sonra o taşa “Kerametli Taş”, taş oraya koyan gariban kişiye “Kara Veli” ve de değirmene de “Kara Veli Değirmeni” adını verirler.

O gün bugündür bu taş mahalleliler tarafından kutsal bir emanet olarak korunmaktadır ve hâlâ aynı yerdedir.(KK:45).

3.18.4 Ohtamış Bey Efsanesi

Yıllar önce Karadeniz sahilindeki yerleşim yerlerinden yola çıkıp tarihî Sarpdere yolundan Gölköy'e, oradan da Sivas'a giden kervanların uğrak yerlerinden biri de Ohtamış Mahallesi'ymiş. Bu mahallenin adının oluşumu ise o yörede yaşayan Ohtamış adındaki bir beyden gelmekteymiş. İşte bu beyle ilgili de yöre halkının anlattığı bir efsane vardır. Efsane şu şekildedir:

Köyden geçen insanlara elinden geldiğince yardım eden ve onları ağırlamaya çalışan Ohtamış Bey'in misafirperverliği öylesine dilden dile, kulaktan kulağa anlatılmaya başlamış ki zamanla buradan geçenler, "Ohtamış'ın oraya uğradık, Ohtamış'tan geldik." demişler ve buranın adı "Ohtamış olarak kalmış.(KK:41).

3.18.5 Şeyh Abdullah Efsanesi

Şeyh Abdullah adında ermiş bir zat, yıllar önce yanına üç oğlunu ve ailesini alıp bugünkü Şeyhler Mahallesi'nin olduğu yere taşınmış. Bölgenin Türkleşmesinde ve Müslümanlaşmasında çok önemli bir yeri olan Şeyh Abdullah'la ilgili yöre halkının anlattığı bazı efsaneler vardır.

Bunlardan ilki şu şekildedir: Şeyh Abdullah Hazretleri bu mahalleye geldiğinde, mahalle oldukça kıraçmış. El birliğiyle ev, ahır, ağıl yapımının ardından sıra cami yapımına gelmiştir. Mahallenin uzağındaki ormandan caminin yapımı için keresteler ayarlandıktan sonra sıra taşımaya gelir.

Şeyh Abdullah keresteleri kimseden yardım almadan gece gece caminin yerine taşımış. Halk ise her geçen gün kerestelerin artmasına şaşırırmış. Bunu nasıl yaptığını merak eden oğullarından biri diğer kardeşlerine haber vermeden bir gece yarısı babasını gizlice takip eder. Bir de bakar ki babası önde, geyikler arkasında geliyorlar. Üstelik geyiklerin boynuzlarında kocaman kocaman keresteler vardır. Bunda babasının bir kerametinin olduğunu anlayan Şeyh'in oğlu kimseye bir husus demeden eve döner.

Kerestelerin caminin olduğu yere taşınmasının ardından Şeyh Abdullah yaklaşık 500 yıllık camiyi oğullarıyla birlikte yapar.

Bir başka efsane şu şekildedir: Çevre köylülerle bir araya gelen Şeyh Abdullah bu köylerin tam orta yerine bir cami yapılmasının uygun olduğunu ifade eder. Akoluk,

Refahiye, Şeyhler ve Elmaçukurlular bu fikri kabul etseler de köyde yaşayan Çöteleliler sülalesi “Cami yalnızca bizim köye, mezarlığın ortasına yapılmalıdır. Biz başka köylülerle aynı camide namaz kılmayız.” diye bu fikre karşı koysalar da çoğunluğun fikri olur ve caminin malzemeleri Şeyh Abdullah’ın önderliğinde diğer köylülerin de yardımıyla kararlaştırılan yere taşımaya başlanır.

Ertesi gün olduğunda köylüler bir de bakarlar ki caminin malzemeleri Çötelelilerin caminin yapılmasını istedikleri köyün mezarlığına taşınmıştır. Olayın sebebini anlarlar ve Şeyh Abdullah’a olayı anlatırlar. Şeyh, Çötelelilerin bunu yaptığını bilse de onların ayıbını örtmek için onlara hiçbir husus demez. Geceleyin geyiklerini alıp caminin malzemelerini geyiklerinin gümüş boynuzlarında taşımaya başlayan Şeyh Abdullah’ı gören Çöteleliler de bir anda geyik sürüsünün karşısına çıkarlar. Bunun üzerine geyikler korkup geri doğru kaçarlar. Bunun üzerine Şeyh Abdullah kızar ve: “İlahi Çöteleliler, nırgınız (ırk/soy/nesil) sönsün!” diye beddua eder.

O gece Çötelelilerden kırk gelin aniden ölür. Böylelikle Çötelelilerin nesilleri de kurur. O gün bugündür Çötelelilerin yaşadığı o yere “Kırk Gelin Mezarlığı” denmektedir.

Şeyh Abdullah Hazretleri ile ilgili bir diğer efsane ise şu şekildedir: Anlatıldığına göre Fatih Sultan Mehmet Trabzon Rum İmparatorluğu’nu ortadan kaldırmak ve Trabzon’u fethetmek amacıyla sefere çıkar. Uzun bir yolculuğun ardından Amasya üzerinden Trabzon’a geçen Osmanlı ordusu Trabzon’u kuşatır. Tam kırk gün sürecek kuşatmada bir ara yiyecek ve silah sıkıntısı yaşanınca Fatih, Sivas’a yiyecek ve silah temini için ferman buyurur.

Emredilenler yöneticiler tarafından hemen hazırlanır ve develere yüklenerek yola konulur. Kervan tam Şeyhler’e gelmiştir ki develerden biri ayağı kayıp Sarpdere’ye yuvarlanır. Bunun üzerine askerler deveyi kurtarmak için çok uğraşırlar ancak ne yaparlarsa yapsınlar onu dereden çıkaramazlar.

Olup bitenleri uzaktan seyreden köylülerden birisi gidip olayı Şeyh Abdullah’a anlatır. Şeyh Abdullah devenin yanına iner, boynunu okşar ve: “Kalk ey mübarek, haydi!” der. Deve, askerlerin şaşkın bakışları arasında yavaşça ayağa kalkar.

Askerler vakit kaybetmeden tekrar yollarına koyulurlar. Trabzon’a vardıklarında askerlerin başındaki komutan olanları Fatih’e bir bir anlatır. Fatih de bir ferman yazdırarak Şeyh Abdullah’ın yaşadığı o bölgeyi kendisine bağışlar.

Yörede Şeyh Abdullah'la ilgili anlatılan son efsane şu şekildedir: Şeyh Abdullah Hazretleri Şeyhler'e yerleşince oraya da bir su değirmeni yaptırmış. Değirmende yıllarca mısırlar öğütülüp halkın un ihtiyacı görülmüş. Kendisinin ölümünün ardından da yıllarca çalışan bu değirmende kimse birbirinin hakkını gasp etmemiş, çünkü bilirlermiş ki Şeyh Abdullah'ın kendi elleriyle yaptığı bu değirmende böyle bir husus yapan kişinin hayatından sıkıntı eksik olmazmış.

Günlerden bir gün halkın bu inancını umursamayan zorba birisi değirmendeki insanların sırasını hiçe sayıp mısırlarını değirmenin teknesine dökmüş. Ondan çekinen oradakiler içlerinden hem beddua ediyorlar hem de: “Şimdi görürsün sen Şeyh Abdullah'ın değirmeninde haksızlık yapmayı!” diyorlarmış.

Adamsa bembeyaz un beklerken bir de bakar ki kıpkırmızı un gelmeye başlamış mısırlar öğütüldükçe. Bunun üzerine adam, yaptığı hatayı anlamış ve oradakilere kendisinin bir hata yaptığını ve kendisine haklarını helal etmelerini istemiş. Oradakiler de yaptığı yanlışın farkına vardığı için adama haklarını helal edince un bir anda beyaza dönmüş.(KK:42)

3.18.6 Kalıcak Mahallesi'nin Adının Oluşumu

Daha önceleri Kardeşler Mahallesi'ne bağlı bir yer olan ve 1992'de müstakil bir mahalleye dönüşen Kalıcak Mahallesi'nin adının oluşmasıyla ilgili yöre halkının anlattığı söylene şu şekildedir:

Yıllar önce Trabzon'da yaşayan ve orada abileriyle anlaşamayan iki kardeş sonunda ailelerini ve sürülerini alıp batıya doğru yola düşerler. Giresun'u geçip Ordu sınırına gelince bu iki kardeşin de arasında anlaşmazlık çıkınca kardeşlerden birisi Akçatepe köyüne yerleşir.

Diğeri ailesini ve sürüsü önüne katıp Melet Irmağı boyunca ilerler. Tam Durak köyüne gelince kış bastırır ve o da kışı orada geçirir. Baharın ilk günleri gelince biraz yüksekçe bir tepeye çıkar ve etrafına şöyle bir baktığında gözü Kalıcak'ın olduğu yere takılır. Çünkü oralarda biraz kar vardır biraz da yeşillik... Bunun üzerine, “Burası tam kalacak yer.” der.

Adam, ailesini ve sürüsünü alıp oraya yerleşir. Böylelikle buranın adı da “Kalıcak” olarak bugünlere kadar gelir.(KK:43).

3.18.7 Derviş Salih

1904 yılında doğup 1980 yılında vefat eden Derviş lakaplı Salih Gündüz’le ilgili anlatılan birçok efsane onun Ulubeylilerin kalbinde farklı bir yer edinmesini sağlamıştır.

Söylendiğine göre bir gün Derviş Salih, evine giderken yağmur yağıyormuş. Sırılsıklam bir hâlde olmasına rağmen yol kenarında durmuş ve namazının geçmemesi için çamurun üzerinde namaza durmuş. Ancak selam verdiğiğinde üzerinde tek bir çamur dahi yokmuş.

Bir başka anlatıda da Derviş Salih’in Kurban Bayramı namazında Ulubey’deki camide olduğunu ancak hacdan gelenlerin aylar sonra Ulubey’e geldiğinde ona: “Vay derviş Salih, sen ne zaman döndün hacdan?” demesi olayıdır.(KK:43). (Bkz.: Resim 30)

3.19 ÜNYE İLÇESİ EFSANE METİNLERİ

3.19.1 Kabadirek Evliyası

Tekkiraz’da kale muhafızı Dizdar Bey, Kabadirek Camisi’nin bulunduğu geniş düzlükte düşmanla büyük bir meydan savaşı yapar ve bu yöreyi askerleriyle birlikte fetheder. Fakat bu çetin savaşta Dizdar Bey ve çok sayıda asker burada şehit olur.

Melik Gazi ve ordu, ölüleri gömerek yaralılarını alıp Akkuş Danişmentalanı köyündeki ordugâha döner. Fethedilen yeri de Dizdar Bey’in kardeşine bırakır. Yunus ve Menteşe Beyi de Ünye’ye gönderir.

Melik Gazi’den sonra yerine geçen oğlu Yağıbasan Bey Dizdar Bey’in gömüldüğü yerin yanına bir cami yaptırır. Caminin 1200 yahut 1250 yılları arasında yapıldığı tahmin edilmektedir.

Ünye’ye gönderilen Yunus ve Menteşe Bey de üstün düşman kuvvetleri karşısında dayanamaz. Yunus Bey Ünye Kiraztepe’de, Menteşe Bey de biraz aşağıda Kabakçılar mevkiinde Menteşe Mezarlığı denilen yerde şehit olurlar.

Camiye adını veren ve camiyi tam orta yerinde tutan ana bir ağaç direktir. Bu direk zamanla kutsal kabul edilmiş ve halkın bez bağladığı, etrafında dönerek dileklerde bulunduğu bir direğe dönünce ve bu batıl inançlar artınca zamanla yerinden kaldırılmıştır. Camiye adını veren evliyanın mezarının da caminin altında olduğuna inanılmaktadır.(KK:81).

3.19.2 Yağbasan Mahallesi'nin Adının Oluşumu

Orta Karadeniz Bölgesi'nin Türkleşmesinde öncülük eden büyük Türk meliki Danişmend Gazi'nin ardından başa geçen Emir Mehmet Melik Gazi de 1141 yılında ölünce yerine kardeşi Melik Nizamettin geçer.

Melik Nizamettin'e, babası Melik Gazi düşmanı çok büyük bozguna uğratıp zayıyata uğrattığı bir dönemde dünyaya geldiğinden “yağı basan(düşman basan)”denilirmiş. Babasının kaldığı yerden düşmanla mücadeleye girişen Melik Nizamettin bir kıyı seferi sırasında bugünkü Yağbasan Mahallesi'ne gelir. Bir süre burada konakladıktan sonra Ünye'ye iner ve orayı da düşmandan alır. Böylelikle Ünye ve civarı da Müslüman Türklerle bereketlenmiş olur.

İşte Melik Nizamettin, bu mahallede kaldığından buranın adı onun hatırasını yaşatmak adına “Yağbasan” olarak kalır.(KK:81).

3.19.3 Atmaca Kalesi Efsanesi

Ünye'nin adını bu kaleden alan Kale Mahallesi sınırları içinde olan ve yaklaşık 2500 yıllık geçmişe sahip olan çok eski bir kalesi vardır (MÖ 200'lü yıllarda Pontus Kralı II. Mitridat'ın yaptırdığı tahmin edilmektedir.).

Şehrin 5 kilometre güneydoğusunda, Akkuş yolunun sol tarafında kalan yaklaşık 300 metre yüksekliğindeki bu kalenin yöredeki bir diğer adı Çaleoğlu Kalesi'dir. Yalçın bir yamaç üzerine kurulmuş, bir tarafında da kaya mezarı bulunan, kapısı 5 metre yüksekliğindeki bu kalenin halk arasında anlatılan efsaneye göre adı ise Atmaca Kalesi'dir.

Atmaca Kalesi'nin efsanesi ise şu şekildedir:

Uzun yıllar önce Anadolu'da yaşamış Pontus Krallığı'nın Doğu Karadeniz Bölgesi'ndeki krallarından birisi Kilikya prensesini kaçıtır ve buraya hapseder. Atmacaları da gardiyan olarak onun başına bırakır. Aynı zamanda kalenin etrafına da bir sürü asker yerleştirir.

Askerlerin görevi hem atmacaya bakmak hem de yemeden, içmeden, uyumadan; üstelik konuşmadan orada nöbet tutmaktır. Bunun karşılığında da hapisteki prensesten her türlü ihšana erişiyorlardı. Yanız hiçbir asker ona âşık olamaz, onu sevemez ve kesinlikle onunla evlenmek isteyemezdi.

İşte ne olduysa bu askerlerden birisi (Kimileri bunun kızı gören bir başka prens olduğunu söyler.) zamanla bu prensese âşık olur ve ona aşkının dile getirir. Bu

nedenle de yıllar boyunca çekeceği bir cezaya çarptırılır ve soyundan olan herkes yok olur.

Atmacaların gardiyanlık yaptığı bu kale işte bu efsaneyle birlikte “Atmaca Kalesi” olarak da anılmaktadır.(KK:18).(Bkz.: Resim 32)

3.19.4 Yunus Emre Efsanesi

Ünye’den Akkuş’a giderken daha ilçe merkezinden çıkmadan hemen 200 metre ileride, sağda Türk halk şiirinin en önemli temsilcilerinden birinin adına bir türbe olduğunu gösteren tabela ile karşılaşırız. Sağa dönüp 2-3 kilometre yukarıya Saca Mahallesi’nin Karşiyaka Sokağı’na geldiğinizde Ünye halkının gururla sahiplendiği Yunus Emre Türbesi’dir bu.(Bkz.: Resim 27)

Anadolu’nun birçok yerinde olduğu gibi Ünyeliler de Yunus Emre’yi çok sevmişler ve ona büyük bir saygı duymuşlardır. Bunda şüphesiz Yunus’un bir dörtlüğünde;

İndik Rum’ı kışladık
Çok hayr u şer işledik
Oney(Ünye) oldu son durak
Göçtük elhamdülillah

söyleminin de büyük etkisi vardır. Hâliyle Ünyeliler yıllar yılı Yunus’un efsanelerini genç kuşaklara aktarmışlardır. İşte o efsanelerden biri şu şekildedir:

Birinci Cihan Harbi’nin en acımasız yıllarında Ruslar Karadeniz’in birçok sahil kentini bombalarken elbette Ünye de bundan nasibini almıştır. Ancak Ruslar her ne kadar merkezi hedef alıp toplarını ateşleseler de bir türlü bombalar Ünye’nin merkezine isabet etmez. İşte Ünyeliler bu topları Yunus Emre’nin engellediğine inanmaktadırlar.

Bu efsanenin bir başka rivayetinde ise Rusların bu bombardımanı sırasında Yunus Emre’nin türbesinin olduğu yerden de bomba sesleri geldiği ve Yunus Emre’nin düşmanın bombasına karşılık verdiğiğine inanılmaktadır. Aynı zamanda da düşmanın bu topların sesinden korkup kaçtığını belirtmektedirler.

Yunus Emre ile ilgili bir diğer efsane ise şu şekildedir: Anlatıldığına göre, Karadeniz’in Türkleşmesi için yoğun bir mücadele içine giren Danişmend Gazi Hazretlerinin düşman üzerine büyük bir sefere çıkacağı kendisine bildirilen Yunus Emre yollara düşer ve sonunda Danişmend Gazi’nin otağına varır.

Büyük âlim, gönüller sultanı Yunus'u karşılarında gören Danişmend Gazi ve askerler bu duruma çok sevinirler. Askere öyle bir şevk gelir ki kılıcını kuşanıp da askerin bizzat önünde düşmanla mücadele eden Yunus Emre'nin arkasında canları pahasına savaşır.

Nihayet Ünye ve civarı düşmandan temizlenir. Yunus Emre, Ünye'yi tam gören yüksekçe bir tepeye çıkar ve gönül telinden dökülen şiirleri yaslandığı ağacın gölgesi altında söylemeye başlar. Tam o sırada kimseye görünmeden ağacın arasına saklanan bir düşman askeri yayını gerer ve okunu Yunus'un tam kalbine saplar. Yunus, oracıkta şehit olur. Durumu haber alan Danişmend Gazi bu olaya çok üzülür ve onu şehit olduğu bu tepeye -bugün türbesinin olduğu yere- bizzat kendisi defneder.

Bir diğer efsane ise Yunus'un şu anki türbesinin yapımına dairdir. Anlatıldığına göre, Yunus Emre (Şeyh Yunus) Peygamberimizden birkaç yüzyıl sonra Arabistan'dan Anadolu'ya Müslümanlığı yaymak için gelir. Anadolu'nun birçok yerinde Allah'ı, Peygamberi ve İslam'ın güzelliklerini yaşayıp anlatan Yunus Emre, bilinmeyen bir tarihte Ünye'deki türbesinin olduğu yerde vefat eder.

O yıllarda defnedilen Yunus'un mezarı aslında bugünkü mezarlığı da içine alan üç kilometre karelik bir alanının bir yerindeymiş. Bir gece mahallelilerden yaşlı bir adamın rüyasına giren Yunus Emre, bugünkü mezarının olduğu yerde vefat ettiğini ve kendisinden ona bir mezar yapmasını ister. Ancak yaşlı adam ertesi sabah rüyayı unuttur ve mezarı yaptıramaz. Bunun üzerine adam kısa zamanda hastalanınca rüyası aklına gelir ve ölmeden oğluna anlatır. Oğlu da babasının bu sözleri üzerine Yunus Emre'ye bugünkü türbeyi yaptırır.

Ünyeliler hacca gittiklerinde Araplardan bazılarının kendilerinin Ünyeli olduğunu öğrendiklerinde, "Biz husus Yunus'un soyundanız. Bir gün oralara gelip kabrini ziyaret etmek isteriz." dediklerini söylemektedirler.

Ünye halkı her dara düştüğünde (özellikle uzun süre yağmur yağmadığında ve hastalıkların tedavisinde) Yunus'una koşar, ona dualar okur ve Yüce Rahman'a bu sevgili kulunun yüzü suyu hürmetine yakarışlarının kabul olmasını ister.(KK:18).

3.19.5 Asarkaya(Tepeboz)Evliyaları Efsanesi

Anlatılır ki Ünye ve civarında yedi kardeş yaşamış ve onların her biri yaşadıkları coğrafyaya İslam dinini en güzel şekilde yaymışlardır. Halk da onlara olan saygısını onlara evliyalık makamını verip mezarlarına en büyük değeri göstermişlerdir.

İşte bu kardeşlerden ikisinin mezarı Tepeboz denilen yüksekçe bir tepesinde yan yana yatmaktaymış. Mezarların dışı taşlarla çevriliymiş. Halkın inancına göre yayla olarak kullandıkları bu mevkiye giden patika yolun sonunda bulunan bu evliya makamına büyükler bile savruluruz diye gitmeye korkarlarmış.

Günlerden bir gün Derviş lakaplı Mehmet adında birisi bu ormanlık alana odun etmeye gider. Tabi o zamanlarda oralarda evliya makamı olduğunu bilen, ancak yerinin tam nerede olduğunu bilmeyen Derviş tam odun kesmeye başlayacakken birden 50-60 metre aşağıya savrulur. Bunun üzerine hemen katırını bağladığı ağaçtan çözer ve köyüne döner.

Yine Balcıoğullarından Emir adlı birisi, “Ben bu evliyaların olduğu yeri temizleyeceğim.” demiş ve eline orağını, girebisini ve baltasını alıp varmış Asarkaya’ya. Mezarların etrafındaki dikenleri, çalıları tam kesecekken bir anda aşağıdaki Cevizdere Irmağı’nın yanına savrulmuş.

Bu iki olayın ardından Ünyeliler artık Asarkaya’nın (Tepeboz) bu önemli iki evliyanın kutsi makamları olduğuna yürekten inanmışlar.(KK:18).

3.19.6 Kesikbaş Efsanesi

Ünye’nin Yiğitler Mahallesi’nde yıllardır anlatılan bir efsane vardır. Anlatıldığına göre Danişmend Gazi’nin komutanlarından birisi yanındaki askerleriyle birlikte kıyının sahibi Pontus Rum İmparatorluğu askerleriyle amansız bir çatışma içine girer. Düşman askeri kalabalık olduğundan komutan çarpışa çarpışa geri çekilir. Ancak yanındakibütün askerler şehit olmuştur ve komutan artık tek kalmıştır.

Kanının son damlasına kadar savaşan komutan da başı kesilerek şehit edilir. Ancak komutan, kesik başını sol koltuğunun altına alır ve sağ elindeki kılıcıyla yine de birçok düşman askerini öldürür. Bu şekilde düşman askerleriyle çarpışarak sonunda bugün mezarının olduğu yere gelir ve orada son nefesini verip şehit olur. Halk da ona olan saygısını adına türbe yaptırıp yıllar yılı yaptığı kahramanlığı anlatarak gösterir.

Bu efsanenin bir başka varyantında ise şehit komutanın başı koltuğunun altında gelirken bir çocukla karşılaşır. Çocuk, onu görünce korku içinde :”Adamın başı kesik, kesikbaş!” der ve komutanın başı koltuğundan yere düşer. Komutan da şimdi mezarının olduğu yerde şehit olur.

Ünyeliler evliyalarına hürmeten türbesini ziyaret ederler. Ayrıca hastalıktan kurtulmak, yağmur yağmasını sağlamak, çocuğu olmayanın çocuğunun olması dileklerinde bulunmak için evliyanın türbesine bez, çaput bağlayıp dua ederler.(KK:81).

3.19.7 Yılanlı Camisi Efsanesi

Ordu coğrafyasında camilerle ilgili birçok efsane vardır ve bu efsanelerin hemen hemen hepsi din ile ilişkili efsanelerdendir. Ünye'nin Gölceğiz Mahallesi'ndeki Yılanlı Camisi de bunlardan biridir.

Anlatıldığına göre mahalleli, camileri eskিয়েince yeni bir cami yaptırmaya karar verir. Kimileri caminin yıkılıp yerine yenisinin yapılmasını isterken kimileri de mevcut caminin karşısındaki bir yere yeni caminin yapılmasının daha uygun olacağını belirtir. Sonunda çoğunluğun kararıyla yeni caminin eski caminin karşısına yapılması kararlaştırılır.

Caminin malzemeleri bir günde caminin yapılacağı yere taşınır. Akşam eve dönen halk, ertesi gün caminin yapılacağı yere geldiğinde bir de bakar ki caminin malzemeleri eski caminin yanına taşınmıştır.

Bu olay birkaç gün böyle sürünce sonunda geceleyin bunun nasıl olduğunu öğrenmek amacıyla mahalleli orada gizlice beklemeye başlar. Büyük bir merak içinde olan halk, bir de bakar ki bir ejderha ağzına caminin malzemelerini alıp eski caminin olduğu yere taşımaktadır. Bu olaya şahit olan mahalleli anlar ki bu işte bir hikmet vardır ve cami yine eski yerine yapılmalıdır. Nihayetinde cami eski yerine yeniden yapılır.

Bu efsanenin bir başka rivayeti de şu şekildedir: Mahalleli yeni camiye yaptırmaya karar verince caminin bir köşesinde büyük bir yılan belirir ve oraya yerleşir. Birkaç gün içerisinde diğer üç köşeye de birer yılan yerleşir. Böylelikle halk bunun Allah'tan bir uyarı olduğunu düşünür ve yeni camiye eski caminin olduğu yere aynen yaparlar.(KK:81).

4.BÖLÜM: ORDU EFSANELERİNİN TASNİFİ

Ordu efsaneleri tasnif edilirken uluslararası efsane kongrelerinde (19-28 Ağustos 1959 Kiel / Kopenhag, 8-6 Eylül 1962 Anvers ve 14-16 Ekim 1963 Budapeşte) alınan kararlar ve ülkemizdeki halkbilim araştırmacılarının yaptıkları tasnifler gözden geçirilmiştir. Uluslararası kongrelerde evrensel bir efsane tasnif sistematığı oluşturulmuş olmakla birlikte Türkiye'deki araştırmacıların efsanelerini tasnif ederken derlemiş oldukları mevcut efsanelere göre kendi tasnif yöntemlerini meydana getirdikleri görülmüştür.

Bu çalışmada da Ordu efsaneleri, derlenmiş olanlar dâhilinde aşağıdaki şekilde tasnif edilmiştir:

1. Tarihî Efsaneler

1.a Kalelerle İlgili Efsaneler

Efsane Numarası: 3.1.31KurulKalesi Efsanesi

Efsane Numarası: 3.19.3Atmaca Kalesi Evliyası

1.b Savaşlarla İlgili Efsaneler

Efsane Numarası: 3.1.21 Mezar Taşlarından Yapılan Kurşunlar Efsanesi

Efsane Numarası: 3.2.3Kırkkızlar Efsanesi

Efsane Numarası: 3.2.5Danişment Melik Mehmet Gazi(Derviş Mehmet)Efsanesi

Efsane Numarası: 3.3.3Kümbetler Mezarlığındaki Şehitler Efsanesi

Efsane Numarası: 3.14.2Kırkkızlar Efsanesi

1.c Kahramanlar(Komutanlar) ve Kahramanlıklarla İlgili Efsaneler

Efsane Numarası: 3.2.5Danişment Melik Mehmet Gazi(Derviş Mehmet)Efsanesi

Efsane Numarası: 3.9.1Ebülhayr Kethüda Efsanesi (Ebülhayr Adının Oluşumu)

Efsane Numarası: 3.15.5Komutanın Ayak İzleri Efsanesi

Efsane Numarası: 3.16.1Uzun Kızlar Efsanesi

Efsane Numarası: 3.16.2Ahi Pehlivan Efsanesi

Efsane Numarası: 3.17.9Şehit Kokan Yer

Efsane Numarası: 3.19.1Kabadirek Evliyası

Efsane Numarası: 3.19.6Kesikbaş Efsanesi

2.Olağanüstü Şahıslar ve Varlıklar Üzerine Efsaneler

2.a Cin, Peri ve Ejderha Gibi Olağanüstü Varlıklarla İlgili Efsaneler

Efsane Numarası: 3.1.14Cinlerin Götürdüğü Adam Efsanesi

Efsane Numarası: 3.1.20Cinlerin Taşıdığı Hamile Kadın Efsanesi

Efsane Numarası: 3.1.27Cin Mahkemesi

Efsane Numarası: 3.1.28Cinlerin Düğünü

Efsane Numarası: 3.9.5Kaybolan Gelin

Efsane Numarası: 3.9.6Kisecük/Kilisecik Mezarlığındaki Cinler

Efsane Numarası: 3.11.3Cin (Us) Değirmeni

Efsane Numarası: 3.17.1Cin Taşı Efsanesi

Efsane Numarası: 3.17.7Mahkeme

Efsane Numarası: 3.17.8Ecünnü (Ecinni)

Efsane Numarası: 3.17.10Yol Kesen Cinler

Efsane Numarası: 3.19.7Yılancılı Camisi Evliyası

2.b Hastalığa ve Ölüme Sebep Olan Efsaneler

Efsane Numarası: 3.10.3Taş Kesilen Kadın ve Öküz Efsanesi

Efsane Numarası: 3.12.9Esenyurt Mahallesi'nin Adının Oluşumu

2.c Hayvanlarla İlgili Efsaneler

Efsane Numarası: 3.1.12 Dedeli Cami Efsanesi

Efsane Numarası: 3.2.2Geyik Koşan Dede Efsanesi

Efsane Numarası: 3.2.6Çavdar Mahallesi'ndeki Bereketli Geyikler Efsanesi

Efsane Numarası: 3.7.4Geyikçeli Cami Efsanesi

Efsane Numarası: 3.12.5Kedi Olan Kadın Efsanesi

Efsane Numarası: 3.12.6Elderek (Kerameddin) Cami Efsanesi

Efsane Numarası: 3.18.1Elik Keçisi Efsanesi

2.d Olağanüstü Özellik Gösteren Kişilerle İlgili Efsaneler

Efsane Numarası: 3.1.13 Yeniden Canlanan Adam Efsanesi

Efsane Numarası: 3.1.18 İki Kardeş(Kardeşler) Efsanesi

Efsane Numarası: 3.1.19 Çete Mehmet (Dede) Efsanesi

Efsane Numarası: 3.1.22 Küçük Kafalı Mustafa/Akçaabat Efsanesi

Efsane Numarası: 3.2.3Kırkızlar Efsanesi

Efsane Numarası: 3.6.1Çilağa/Çilader Efsanesi

Efsane Numarası: 3.13.3Sofu Hoca Efsanesi

Efsane Numarası: 3.17.6Üç Kardeş (Sinan Dede, Hasan Dede ve Haydar Dede) Efsanesi

Efsane Numarası: 3.18.7Derviş Salih

3.Dinî Efsaneler

3.a Dinî Kişilerle ve Hızır(as)İlgili Efsaneler

Efsane Numarası: 3.1.2Uçan Evliya(Piraziz) Efsanesi

Efsane Numarası: 3.1.15Evliyanın Yer Değiştirmesi Efsanesi

Efsane Numarası: 3.1.16Evliyayı Efsanesi

Efsane Numarası: 3.1.17Eskipazar Evliyası Efsanesi

Efsane Numarası: 3.1.29Çalukluk Suyu Evliyası

Efsane Numarası: 3.1.30Ak Sakallı Dede Efsanesi

Efsane Numarası: 3.2.2Geyik Koşan Dede Efsanesi

Efsane Numarası: 3.3.2Demirci Hocasade Mehmet Efendi

Efsane Numarası: 3.3.4Kutlu Doğmuş (Kutlu Baba) Efsanesi

Efsane Numarası: 3.4.2Ak Sakallı Osman Dede Efsanesi

Efsane Numarası: 3.1.25Kökenli Evliyası

Efsane Numarası: 3.1.35Hızır'la Görüşen Adam Efsanesi

Efsane Numarası: 3.3.2Demirci Hocasade Mehmet Efendi

Efsane Numarası: 3.3.4Kutlu Doğmuş (Kutlu Baba) Efsanesi

Efsane Numarası: 3.5.1 Şeyh Süleyman Dede Efsanesi

Efsane Numarası: 3.8.2Veli Hatip Efsanesi

Efsane Numarası: 3.8.3Şih Hoca (Şeyh İmam) Efsanesi

Efsane Numarası: 3.9.2Hüsem Dede Efsanesi

Efsane Numarası: 3.9.8Kestane Mahallesi Evliyası

Efsane Numarası: 3.9.9Derviş İlyas (Takır)

Efsane Numarası: 3.9.12 Şeyh İdris Hazretleri

Efsane Numarası: 3.10.2Eren Baba Efsanesi

Efsane Numarası: 3.10.4Derviş Feyzullah Efsanesi

Efsane Numarası: 3.10.7Derviş-1

Efsane Numarası: 3.10.8Derviş-2

Efsane Numarası: 3.10.9Derviş-3

Efsane Numarası: 3.10.10Hüseyin Derviş

Efsane Numarası: 3.10.11Ulus Derviş

Efsane Numarası: 3.13.1Şidlü Dede/Şid (Şit) Abdal Efsanesi

Efsane Numarası: 3.13.2Gülbahçe Evliyası Efsanesi

Efsane Numarası: 3.14.3Anaç (Batarı) Camisi ve Anaç Evliyası Efsanesi

Efsane Numarası: 3.14.5 Turut Evliyası

Efsane Numarası: 3.17.5Kirazlık Evliyası Efsanesi

Efsane Numarası:3.17.12Kocakarı Yılbaşı (Zemheride Bir Sabah)

Efsane Numarası: 3.18.3Kara Veli Değirmeni Efsanesi

Efsane Numarası: 3.18.4Ohtamış Bey Efsanesi

Efsane Numarası: 3.18.5 Şeyh Abdullah Efsanesi

Efsane Numarası: 3.19.1Kabadirek Evliyası

Efsane Numarası: 3.19.4Yunus Emre Efsanesi

Efsane Numarası: 3.19.5Asarkaya (Tepeboz) Evliyalrı

3.b Türbeler, Yatırlar, Mezarlarla, Dinî İnanışlarla İlgili Efsaneler

Efsane Numarası: 3.1.21 Mezar Taşlarından Yapılan Kurşunlar Efsanesi

Efsane Numarası: 3.9.3Külleme/ Allama/ Alıcılık Yapılan Ev (Yapan Aile)

Efsane Numarası: 3.14.2Kırkızlar Efsanesi

3.c Camiler ve Diğer İbadet Yerleriyle İlgili Efsaneler

Efsane Numarası: 3.1.12 Dedeli Cami Efsanesi

Efsane Numarası: 3.4.3Danışman Cami Efsanesi

Efsane Numarası: 3.7.2Gaga Gölü (Kiliseli Göl) Efsanesi

Efsane Numarası: 3.7.4Geyikçeli Cami Efsanesi

Efsane Numarası: 3.10.13Eskiköy Saitler Camisi Efsanesi

Efsane Numarası: 3.11.2Laleli Cami (Eski Cami) Efsanesi

Efsane Numarası: 3.12.6Elderek (Kerameddin) Cami Efsanesi

Efsane Numarası: 3.14.3Anaç (Batarı) Camisi ve Anaç Evliyası Efsanesi

Efsane Numarası: 3.17.2Ramazan Mahallesi'ndeki Eski Cami

Efsane Numarası: 3.17.4Su Yolu Efsanesi

Efsane Numarası: 3.19.7Yılcılı Camisi Evliyası

3.d Yer, Göl, Irmak Adlarının Oluşumuyla İlgili Efsaneler

Efsane Numarası: 3.1.1Ordu Adının Oluşumu Efsanesi

Efsane Numarası: 3.1.3Keçiköy ve Kiraz Limanı Efsanesi

Efsane Numarası: 3.1.5Burhanettin ve Nizamettin Mahallesi Efsanesi

Efsane Numarası: 3.1.6Bayramlı Mahallesi Efsanesi

Efsane Numarası: 3.1.7Gökömer(Göğmar)/Zafer(Biben)/Uzunömer-Sağırılı(Uzunomar) Mahallelerinin Adlarının Oluşumu Efsanesi

Efsane Numarası: 3.1.16Evliyayanı Efsanesi

Efsane Numarası: 3.1.24Bereket Tepesi Efsanesi

Efsane Numarası: 3.1.32Göçet Efsanesi

Efsane Numarası: 3.2.1Çökek Adının Oluşumu

Efsane Numarası: 3.2.4Tuzak Mahallesi'nin Adının Oluşumu Efsanesi

Efsane Numarası: 3.2.5Danişment Melik Mehmet Gazi(Derviş Mehmet)Efsanesi

Efsane Numarası: 3.3.1Aybastı Adının Oluşumu

Efsane Numarası: 3.6.2Cıngırt Mahallesi Efsanesi

Efsane Numarası: 3.8.4Çermik Gölü Efsanesi

Efsane Numarası: 3.9.1Ebülhayr Kethüda Efsanesi (Ebülhayr Adının Oluşumu)

Efsane Numarası: 3.9.7Kestane Mahallesi'nin Adının Oluşumu

Efsane Numarası: 3.10.5Sarı Hasan Efsanesi

Efsane Numarası: 3.10.6Tuzla Mahallesi'nin Adının Oluşumu

Efsane Numarası: 3.12.1Haramî Efsanesi

Efsane Numarası: 3.12.2Gotana/Kotana Mahallesi'nin Adının Oluşumu

Efsane Numarası: 3.12.8Körükçü Yedi Gelinler Efsanesi

Efsane Numarası: 3.12.9Esenyurt Mahallesi'nin Adının Oluşumu

Efsane Numarası: 3.12.10Karagöl Efsanesi

Efsane Numarası: 3.14.1Korgan Adının Verilişi

Efsane Numarası: 3.15.4Kumru Adının Oluşumu

Efsane Numarası: 3.16.3Yavadı (Yeşilce) Mahallesi Efsanesi

Efsane Numarası: 3.17.11Yahudi Virajı Efsanesi

Efsane Numarası: 3.18.2Vasiyet Gölü Efsanesi

Efsane Numarası: 3.18.6Kalicak Mahallesi'nin Adının Oluşumu

Efsane Numarası: 3.19.2Yağıbasan Mahallesi'nin Adının Oluşumu

3.e Âşıklarla İlgili Efsaneler

Efsane Numarası: 3.1.26Taş Kesilen Âşıklar Efsanesi

Efsane Numarası: 3.10.1 Taş Kesilen Âşıklar Efsanesi

Efsane Numarası: 3.12.1Haramî Efsanesi

3.f Ağaç, Taş, Kaya ve Mağaralarla İlgili Efsaneler

Efsane Numarası: 3.1.9Adam Kaya Efsanesi

Efsane Numarası: 3.1.23Sağırkaya Efsanesi

Efsane Numarası: 3.4.1Gelin Kayası Efsanesi

Efsane Numarası: 3.7.1Sarmaşık Efsanesi

Efsane Numarası: 3.9.4Evliyalık Tepe'sindeki Göz Taşı/ Göz Ocağı Efsanesi

Efsane Numarası: 3.10.12Ulu Ağaç Efsanesi

Efsane Numarası: 3.12.3Gelin Kayaları Efsanesi

Efsane Numarası: 3.12.7Pirdeli/Pandeli Baba Efsanesi

Efsane Numarası: 3.14.4Faltaş Efsanesi

Efsane Numarası: 3.15.1Yar Başı Efsanesi

Efsane Numarası: 3.15.2Kuşnavak Kayası Efsanesi

Efsane Numarası: 3.17.1Cin Taşı Efsanesi

Efsane Numarası: 3.17.3Sarı Gelin Efsanesi

3.g Önemli Sülalelerle ve Kişilerle İlgili Efsaneler

Efsane Numarası: 3.1.8 Uzun Ömer Ağa Efsanesi

Efsane Numarası: 3.1.10 Efendioğulları ve Hocaogulları Efsanesi

Efsane Numarası: 3.1.11 Ateş Paşa Efsanesi

Efsane Numarası: 3.1.4Uzun İsa/Musa Efsanesi

Efsane Numarası: 3.7.3Halil Tatlıgöl Hoca Efsanesi

Efsane Numarası: 3.9.10Saçlı Hoca Efendi Efsanesi

Efsane Numarası: 3.9.11Karahaliloğlu Hacı Ömer Efendi Efsanesi

Efsane Numarası: 3.11.1Genç Ağa Efsanesi

Efsane Numarası: 3.12.4Musa Paşa Kabilesi/Musagırığı Efsanesi

Efsane Numarası: 3.12.7Pirdeli/Pandeli Baba Efsanesi

Efsane Numarası: 3.15.6Tarakçı Hoca

3.h Doğa Olaylarıyla İlgili Efsaneler

Efsane Numarası: 3.8.1Vadi Yeli Efsanesi

ORDU EFSANELERİNİN TASNİFİ		
ANA BAŞLIK	ALT BAŞLIKLAR	ORDU İLİ EFSANELERİ
1. TARİHİ EFSANELER	a. Kalelerle İlgili Efsaneler	Kurul Kalesi Efsanesi, Atmaca Kalesi Evliyası
	b. Savaşlarla İlgili Efsaneler	Mezar Taşlarından Yapılan KurşunlarEfsanesi,Kırk- kızlar Efsanesi,Danişment Melik Mehmet Gazi (Derviş Mehmet) Efsanesi, Kümbetler Mezarlığındaki Şehitler Efsanesi, Kırkkızlar Efsanesi
	c. Kahramanlar (Komutanlar) ve Kahramanlıklarla İlgili Efsaneler	Danişment Melik Mehmet Gazi (Derviş Mehmet) Efsanesi, Ebülhayr Kethüda Efsanesi (Ebülhayr Adının Oluşumu),Komutanın Ayak İzleri Efsanesi,Kızlar Efsanesi, Pehlivan Efsanesi, Şehit Kokan Yer,Kabadirek Evliyası, Kesikbaş Efsanesi
2.OLAĞANÜSTÜ ŞAHISLAR VE VARLIKLAR ÜZERİNE EFSANELER	a. Cin, Peri ve Ejderha Gibi Olağanüstü Varlıklarla İlgili Efsaneler	Cinlerin Götürdüğü Adam Efsanesi, Cinlerin Taşdığı Hamile Kadın Efsanesi, Cin Mahkemesi, Cinlerin Düğünü, Kaybolan Gelin, Kiseçük/ Kilisecik Mezarlığındaki Cinler,

2.OLAĞANÜSTÜ ŞAHISLAR VE VARLIKLAR ÜZERİNE EFSANELER	a. Cin, Peri ve Ejderha Gibi Olağanüstü Varlıklarla İlgili Efsaneler	Cin (Us) Değirmeni, Cin Taşı Efsanesi, Mahkeme, Ecünnü (Ecinni), Yol Kesen Cinler, Yılandılı Camisi Evliyası
	b. Hastalığa ve Ölüme Sebep Olan Efsaneler	Taş Kesilen Kadın ve Öküz Efsanesi, EsenyurtMahallesi'ninAdının Oluşumu
	c. Hayvanlarla İlgili Efsaneler	Dedeli Cami Efsanesi, Geyik Koşan Dede Efsanesi, Çavdar Mahallesi'ndeki Bereketli Geyikler Efsanesi, Geyikçeli Cami Efsanesi, Kedi Olan Kadın Efsanesi, Elderek (Kerameddin) Cami Efsanesi,Elik Keçisi Efsanesi
	d. Olağanüstü Özellik Gösteren Kişilerle İlgili Efsaneler	Yeniden Canlanan Adam Efsanesi, İki Kardeş (Kardeşler) Efsanesi, Çete Mehmet (Dede) Efsanesi, Küçük Kafalı Mustafa /Akçaabat Efsanesi, Kırkkızlar Efsanesi, Çılağa/Çilader Efsanesi, Sofu Hoca Efsanesi, Üç Kardeş (Sinan Dede, Hasan Dede ve Haydar Dede) Efsanesi, Derviş Salih
3. DİNÎ EFSANELER	a. Dinî Kişilerle ve Hızır (as) İlgili Efsaneler	Uçan Evliya (Piraziz) Efsanesi, Evliyanın Yer Değiştirmesi Efsanesi, Evliyayanı Efsanesi, Eskipazar Evliyası Efsanesi,

<p style="text-align: center;">3. DİNÎ EFSANELER</p>	<p>a. Dinî Kişilerle ve Hızır (as) İlgili Efsaneler</p>	<p>Çalukluk Suyu Evliyası, Ak Sakallı Dede Efsanesi, Geyik Koşan Dede Efsanesi, Demirci Hocasade Mehmet Efendi, Kutlu Doğmuş (Kutlu Baba) Efsanesi</p> <p>Ak Sakallı Osman Dede Efsanesi, Kökenli Evliyası, Görüşen Adam Efsanesi, Hocasade Mehmet Efendi, Kutlu Doğmuş (Kutlu Baba) Efsanesi, Şeyh Süleyman Dede Efsanesi, Veli Hatip Efsanesi, Şih Hoca (Şeyh İmam) Efsanesi, Hüsem Dede Efsanesi, Kestane Mahallesi Evliyası, Derviş İlyas (Takır), Şeyh İdris Hazretleri, Eren Baba Efsanesi, Derviş Feyzullah Efsanesi, Derviş-1, Derviş-2, Derviş-3, Hüseyin Derviş, Ulus Derviş, Şidlü Dede / Şid (Şit) Abdal Efsanesi, Gülbahçe Evliyası Efsanesi, Anaç (Batarı) Camisi ve Anaç Evliyası Efsanesi, Turut Evliyası, Kirazlık Evliyası Efsanesi, Kocakarı Yılbaşı (Zemheride Bir Sabah), Kara Veli Değirmeni Efsanesi, Ohtamış Bey Efsanesi, Şeyh Abdullah Efsanesi, KabadirekEvliyası, Yunus Emre Efsanesi,Asarkaya (Tepeboz) Evliyalari</p>
---	--	---

3. DİNİ EFSANELER	b. Türbeler, Yatırlar, Mezarlarla, Dinî İnanışlarla İlgili Efsaneler	Mezar Taşlarından Yapılan Kurşunlar Efsanesi, Külleme / Allama / Alıcılık Yapılan Ev (Yapan Aile), Kırkkızlar Efsanesi
	b. Türbeler, Yatırlar, Mezarlarla, Dinî İnanışlarla İlgili Efsaneler	Dedeli Cami Efsanesi, Danışman Cami Efsanesi, Gaga Gölü (Kiliseli Göl) Efsanesi, Geyikçeli Cami Efsanesi, Eskiköy Saitler Camisi Efsanesi, Laleli Cami (Eski Cami) Efsanesi, Elderek (Kerameddin) Cami Efsanesi, Anaç (Batarı) Camisi ve Anaç Evliyası Efsanesi, Ramazan Mahallesi'ndeki Eski Cami, Su Yolu Efsanesi, Yılandılı Camisi Evliyası
	c. Camiler ve Diğer İbadet Yerleriyle İlgili Efsaneler	Ordu Adının Oluşumu Efsanesi, Keçiköy ve Kiraz Limanı Efsanesi, Burhanet- tin ve Nizamettin Mahallesi Efsanesi, Bayramlı Mahallesi Efsanesi, Gökömer (Göğmar) / Zafer (Biben) / Uzunömer-Sağırılı (Uzunomar) Mahallelerinin Adlarının Oluşumu Efsanesi, Evliyayı Efsanesi, Bereket Tepesi Efsanesi, Göçet Efsanesi, Çökek Adının Oluşumu, Tuzak Mahallesi'nin Adının Oluşumu Efsanesi, Danişment Melik
	d. Yer, Göl, Irmak Adlarının Oluşumuyla İlgili Efsaneler	

<p style="text-align: center;">3. DİNÎ EFSANELER</p>	<p>d. Yer, Göl, Irmak Adlarının Oluşumuyla İlgili Efsaneler</p>	<p>Mehmet Gazi (Derviş Mehmet) Efsanesi, Aybastı Adının Oluşumu, Cıngırt Mahallesi Efsanesi, Çermik Gölü Efsanesi, Ebülhayr Kethüda Efsanesi (Ebülhayr Adının Oluşumu), Kestane Mahallesi'nin Adının Oluşumu, Sarı Hasan Efsanesi, Tuzla Mahallesi'nin Adının Oluşumu, Haramî Efsanesi, Gotana / Kotana Mahallesi'nin Adının Oluşumu, Körükçü Yedi Gelinler Efsanesi, Esenyurt Mahallesi'nin Adının Oluşumu, Karagöl Efsanesi, Korgan Adının Verilişi, Kumru Adının Oluşumu, Yavadı (Yeşilce) Mahallesi Efsanesi, Yahudi Virajı Efsanesi, Vasiyet Gölü Efsanesi, Kalıcak Mahallesi'nin Adının Oluşumu, Yağıbasan Mahallesi'nin Adının Oluşumu</p>
	<p>e. Âşıklarla İlgili Efsaneler</p>	<p>Taş Kesilen Âşıklar Efsanesi, Taş Kesilen Âşıklar Efsanesi, Haramî Efsanesi</p>
	<p>f. Ağaç, Taş, Kaya ve Mağaralarla İlgili Efsaneler</p>	<p>Adam Kaya Efsanesi, Sağırkaya Efsanesi, Gelin Kayası Efsanesi, Sarmaşık Efsanesi, Evliyalık Tepe'sindeki Göz Taşı / Göz Ocağı Efsanesi, Ulu Ağaç Efsanesi, Gelin Kayaları Efsanesi, Pirdeli / Pandeli Baba Efsanesi, Faltaş Efsanesi, Yar</p>

		Başı Efsanesi, Kuşnavak Kayası Efsanesi, Cin Taşı Efsanesi, Sarı Gelin Efsanesi
3. DİNİ EFSANELER	g. Önemli Sülalelerle ve Kişilerle İlgili Efsaneler	Uzun Ömer Ağa Efsanesi, Efendioğulları ve Hocaoğulları Efsanesi, Ateş Paşa Efsanesi, Uzun İsa / Musa Efsanesi, Halil Tatlıgöl Hoca Efsanesi, Saçlı Hoca Efendi Efsanesi, Karahaliloğlu Hacı Ömer Efendi Efsanesi, Genç Ağa Efsanesi, Musa Paşa Kabilesi / Musagırığı Efsanesi, Pirdeli / Pandeli Baba Efsanesi, Tarakçı Hoca
	h. Doğa Olaylarıyla İlgili Efsaneler	Vadi Yeli Efsanesi

Tablo 3: Ordu ili efsanelerinin tasnifi

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Bir toprak parçasına sahip olan insanlar, orada hayatını devam ettirirken bir kültür üretimi gerçekleştirir. Bu kültüre yaşadığı toprağı da dâhil edebilirse o toprağın sahibi olduğunu bütün dünyaya ifade etmiş olur.

Efsaneler, içeriğinde geçen mekânlarının ve kişilerinin gerçek olması, anlatıldığı coğrafyaya ait olması sebebiyle, toprağın sahiplenilmesinde bir tapu görevi görürler. Anadolu insanı bin yıl boyunca yaşadığı her coğrafyaya, kayaya, mağaraya, ırmağa, göle vs. bir efsane hatırası koyarak coğrafyasını sahiplenmiştir. Ordu ili insanına da atalarından dinî ve dünyevi içerikli yaşanmış hatıralar başka bir ifadeyle efsaneler, menkıbeler bırakılmıştır.

Bir anlatı olarak bunların büyükler tarafından yeni nesillere aktarılması için uygun ortamlar azalmıştır. Bu efsaneleri kayıt altına almak çalışma kapsamındaki hedefimiz oldu. Ordu ili için bu konuda yapılmış bazı çalışmalar bulunmakla birlikte, bunlara ilave edilecek daha çok efsane olabileceği düşünce ile konumuz Ordu efsaneleri olmuştur.

Bu amaçla tez kapsamında ilk olarak 16 Haziran 2014 tarihinde Altınordu ilçesinin Hatipli Mahallesi'ne gidilerek derleme çalışmalarına başlanmıştır. 92 mahallesi bulunan Altınordu ilçesinin bütün mahallelerine tek tek gidilmiş ve 20 kaynak kişiden 33 efsane derlenmiştir. Daha sonra sırasıyla Gülyalı'daki 6 kaynak kişiden 12 efsane, Perşembe'deki 3 kaynak kişiden 12 efsane, Fatsa'daki 2 kişiden 4 efsane, Ünye'deki 2 kaynak kişiden 7 efsane, Ulubey'deki 5 kişiden 7 efsane, Gürgentepe'deki 3 kişiden 13 efsane, Gölköy'deki 2 kişiden 4 efsane, Mesudiye'deki 2 kaynak kişiden 3 efsane, Çatalpınar'daki bir kişiden bir efsane, Çamaş'taki 2 kişiden 3 efsane, Kabataş'taki 2 kaynak kişiden 3 efsane, Aybastı'daki 4 kaynak kişiden 4 efsane, Çaybaşı'ndaki 2 kaynak kişiden 2 efsane, İkizce'deki 3 kaynak kişiden 3 efsane, Akkuş'taki 4 kaynak kişiden 6 efsane, Kabadüz'deki 5 kaynak kişiden 10 efsane, Korgan'daki 3 kaynak kişiden 4 efsane ve Kumru'daki 3 kaynak kişiden 6 efsane derlenmiştir.

Efsanelerin derlenme sürecinde önce Ordu ilinin 766 mahallesinin muhtarlarıyla telefon aracılığıyla iletişime geçilmiştir. Ardından efsanesi olduğu belirlenen köylerin muhtarlarına ziyaret gerçekleştirilmiş, onların yönlendirdiği kaynak kişiler -mümkün oldukça muhtarla birlikte- ziyaret edilmiştir. Bu şekilde ulaşılan kaynak kişilerle yapılan görüşmeler neticesinde efsaneler derlenen efsaneler kayıt altına

alınmıştır. Derlenen efsaneler o mahalledeki başka bir kişiyle de konuşularak teyit etme yoluna gidilmiştir.

Derleme sonrasında yazıya aktarılan efsanelerin tasnifinde önce dünyada ve Türkiye'deki bilim insanlarının efsane tasnifleri incelendi. Özellikle Türkiye'de yapılan efsanelerin tasnifinin, derlenen efsanelerin içerikleri dikkate alınarak yapıldığı görüldü. Buna göre Ordu ilinden derlenen efsaneler üç ana başlık ve buna bağlı olarak on beş başlık altında tasnif edildi.

Efsaneler arasında dinî efsanelerin (menkıbe) din dışı konulardaki efsanelere göre daha fazla olduğu görülmüştür. Bu efsaneler bir olayı ayrıntılara inmeden ana hatlarıyla ele alan, genellikle olağanüstülük içeren ve insanlara daha çok dinî bazı bilgi ve kuralları, gelenekleri aktarmayı amaçlayan yapıda metinlerdir. Bu efsanelerin olağanüstülük içeren kısımları masalsı, fantastik yönüyle insanların hayal güçlerine hitap etmekte ve bunu geliştirmektedir.

Tarihî efsanelerin dinleyenlere yöre nin geçmişini hatırlatarak onların kültürüyle olan bağlarını kuvvetlendirme etkisine sahip olduğunu söyleyebiliriz.

Anlatıldığı toplumun sosyal hayatında etkili olan efsaneler, insanların açıkça söyleyemediği duyguları ve düşünceleri geçmişten geleceğe aktarma gibi bir işleve sahiptir. Bu anlamda efsaneler bireylere toplumsal kültürün benimsediği güzeli-çirkini, iyiyi-kötüyü, haklıyı-haksızı öğretmede etkili bir edebî türdür.

Diğer sözlü edebiyat ürünlerine göre daha millî olan efsanelerde iyilerin ve iyiliklerin mükâfatlandırılması, kötülerin ve kötülüklerin cezalandırılması, büyüklere(ölmüş olsa dahi), kutsal değerlere, birbirini sevenlere saygı gibi kavramların işlenişi topluma adeta ibretlik dersler verir.

Bu çalışma, bütünü itibariyle Ordu halkının somut olmayan millî kültür varlıklarından birisi olan Ordu efsanelerinin kayıt altına alınıp gelecek nesillere aktarılması bakımından önem arz etmektedir.

KAYNAKÇA

- ACUN, F. (2005). “Orta Karadeniz Bölgesi Osmanlı Dönemi Tarih Araştırmaları”. Orta Karadeniz Kültürü (Yay. Haz. Bahaeddin Yedişildiz, H. Kaynar ve S. Küçük). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- SAMİ, A. L. (1984). *Edebiyat terimleri sözlüğü*. Varlık Yayınevi.
- AKSOY, Ö. A. (1965). *Atasözleri ve deyimler*. TDK Yayınları.
- ALPTEKİN, A.B. (1993). *Fırat Havzası Efsaneleri*. Antakya: Kültür Ofset Basımevi.
- ALPTEKİN, A.B. (2012). *Efsane ve Motifleri Üzerine*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- AY, A., KARADUMAN, Y. (2012, 30 Mart). Ünye'nin etrafı dumanlı dağlar. Ünye Ses Gazetesi, s.8.
- BAŞ, M. (2012). *Ordu Yöresi Tarihi*. Ordu: Ordu Belediyesi Yayınları.
- BOATRİGH, M. (1976). Efsanelerin doğası üzerine. Halk Bilimi. s.12.
- BONNEFOY, Y. vd. (2000). *Antik Dünya ve Geleneksel Toplumlarda Dinler ve Mitolojiler Sözlüğü*. Dost Kitabevi.
- BORATAV, P. N. (1974). Türk Efsaneleri. Folkloru Doğru Dergisi. Boğaziçi Yayınları, s.37.
- BORATAV, P. N. (1998). *100 Soruda Türk Halk Edebiyatı*. İstanbul: Gerçek Yayınevi.
- Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi (1986). Gelişim Yayınları. Cilt 7.
- ÇAĞLAYAN, S. (2002). *Sözlü Kültür Mirasımız*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- ÇELİK, A. (1966). *Trabzon-Şalpazarı Çepni Kültürü*. (Basılmamış Doktora tezi). KTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.
- ÇIBLAK, N. (1995). *İçel Efsaneleri Üzerine Bir Araştırma*. (Basılmamış Yüksek Lisans tezi). Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- ÇOBANOĞLU, Ö. (2003). *Türk Halk Kültüründe Memoratlar ve Halk İnançları*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- DAĞLI, A. (2012). *Yapısalcı Açından Amasya Efsaneleri*. (Basılmamış Doktora tezi). OMÜ/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.
- DEMİR, G., ÜNAL, S. (2005). *Ege'de Bir Köy Çomakdağ Kızılağaç Üzerine Sosyal ve Kültürel Bir Değerlendirme*. Aydın: Milas Kaymakamlığı Kültür Yayınları.
- DEVELLİOĞLU, F. (1999). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*. Aydın Kitabevi Yayınları.
- DUNDES, A. (2003). *Halk Kimdir? Halk Biliminde Kuramlar ve Yaklaşımlar*, (Çev. Metin Ekici). Ankara: Geleneksel Yayıncılık.
- DURMA, A. (2014). *Evliyalara Şehri Ordu*, Samsun: Erol Ofset Matbaacılık.
- DUYMAZ, A. (1989). *Bingöl Efsaneleri (İnceleme-Metinler)*. (Basılmamış Yüksek Lisans tezi). Fırat Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Edebiyat Ansiklopedisi (1991). Milliyet Yayınları. s.74.

- ELÇİN, Ş. (2011). *Halk Edebiyatına Giriş*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- ELIADE, M. (2016). *Mitlerin Özellikleri*. (Çev. Sema Fırat). İstanbul: Alfa Yayınları.
- EMİROĞLU, S. (1993). Konya Efsaneleri(İnceleme-Metin). (Basılmamış Yüksek Lisans tezi). Selçuk Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- ERGUN, M. (1997). *Türk Dünyası Efsanelerinde Değişme Motifi*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- FATSA, M. (2004). Karadeniz’de İlk Dönem Türk Zâviyelerine Bir Örnek: Gökçeali Yatırı ve Şeyh İdris Zâviyesi. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi*.
- FREELY, J. (2002). *Türkiye Uygarlıklar Rehberi*. (Çev. Aslı Biçen/ Tuncay Birkan). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- GÖDE, H. A. (2002). Isparta Efsaneleri Üzerine Bir Araştırma. (Yayımlanmış Doktora tezi). Selçuk Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- GÖKŞEN, C. (1999). Giresun Efsaneleri. (Basılmamış Yüksek Lisans tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.
- GÜLEÇ, H. (2002). Halk Edebiyatı El Kitabı, Ankara: Çizgi Kitabevi.
- GÜNDÜZ, Ş. (1998). Din ve inanç sözlüğü. Babil Yayınları.
- GÜNEŞ, M. (2000). Ünye Efsaneleri. *Milli Folklor Dergisi*. S.44, s.120.
- HANÇERLİOĞLU, O. (1975). İnanç Sözlüğü. Remzi Kitabevi. s.64.
- HELİMOĞLU YAVUZ, M. (1993). *Diyarbakır Efsaneleri*. Ankara: San Yayınları.
- HELİMOĞLU YAVUZ, M. (2013). *Diyarbakır Efsaneleri Üzerine Bir Araştırma (Derleme-İnceleme)*. İstanbul: Babil Yayınları.
- İŞBAKAN, A. (2004). *Haydar’dan Ramazan’a Ordu’da Bir Köy*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- İŞBAKAN, A., İŞBAKAN, H. B., İŞBAKAN, A. (2011). *Gönül Çağlayanından Üç Damla*, İstanbul: Overprint Matbaacılık.
- Karşılaştırmalı Türk Lehçeleri Sözlüğü (1991). Kültür Bakanlığı Yayınları.
- LUTHI, M. (2006). *Masalın Efsane, Menkabe, Mit, Fabl ve Fıkra Gibi Türlerden Farkı*. (Çev. Sevgül Sönmez). Ankara: Geleneksel Yayıncılık.
- Meydan Larousse (1981). Meydan Yayınları.
- OĞUZ, M.Ö. vd. (2012). *Türk Halk Edebiyatı El Kitabı*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- ÖGEL, B. (1989). *Türk Mitolojisi-I*. Ankara: TTK Yayınları.
- ÖNAL, M. N. (2001). *Hoca Ahmet Yesevi Tesirindeki Muğla Erenleri*. (I. Türk Dünyası Çağdaş Lehçe ve Edebiyatları Sempozyumu). Muğla Üniversitesi, Muğla.
- ÖNDER, M. (1966). *Anadolu Efsaneleri*. Ankara: TKAE Yayınları.
- ÖRNEK, S. V. (1971). *100 Soruda İlkellerde Din, Büyü, Sanat, Efsane*. İstanbul: Gerçek Yayınevi.

- ÖZDEMİR, M. (2005). *Orta Karadeniz Bölgesinin Tarihî Coğrafyasına Başka Bir Bakış*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- ÖZÖN, M. N. (1954). Edebiyat ve tenkit sözlüğü. İnkılap Yayınevi.
- ÖZTÜRK, A. (1983). Efsaneleri Şekillendiren Ortak Bazı Kurallar. Milli Kültür Dergisi. S. 40.
- PALA, H. (2016, 24 Ocak). Olay gazetesi.
- PALA, İ. (1990). Ansiklopedik divan şiiri sözlüğü. Kapı Yayınları.
- PÜSKÜLLÜOĞLU, A. (2000). Türkçe sözlük. Arkadaş Yayınevi.
- SAKAOĞLU, S. (1980). *Anadolu Türk Efsanelerinde Taş Kesilme Motifi ve Bu Efsanelerin Tip Kataloğu*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- SAKAOĞLU, S. (1988). Erzincan Efsanelerinin Edebiyattaki Yeri. Erciyes Dergisi. S.2.
- SAKAOĞLU, S. (1992). *Efsane Araştırmaları*. Konya: Selçuk Üniversitesi Basımevi.
- SAKAOĞLU, S. (2004). *101 Anadolu Efsanesi*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- SANCAK, N. (2008). *Mardin Efsaneleri*. (Basılmamış Yüksek Lisans tezi). Sakarya Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- SAYGI, O. (1958). Genç Osman ve Şeyh Murtaza Efsanesi. Türk Folklor Araştırmaları. S.8.
- SEYİDOĞLU, B. (1987). *Efsanelerimiz ve Konya Efsaneleri*. Ankara: Türk Kültürü Yayınları.
- SEYİDOĞLU, B. (1997). *Erzurum Efsaneleri*. İstanbul: Erzurum Kitaplığı.
- Şemsettin Sami. (1989). Kamus-ı Türki. Enderun Kitabevi.
- Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi (1979). Dergâh Yayınları.
- TÜRKTAŞ, M. M. (2012). *Denizli Efsaneleri*. (Basılmış Doktora tezi). Pamukkale Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.
- UYGUNER, M. (1956). Anadolu ve Efsaneleri. Türk Folklor Araştırmaları. S.84.
- ÜLKEN, H. Z. (1969). Sosyoloji sözlüğü. MEB Yayınları.
- YEDİYILDIZ, B., ÜSTÜN, Ü. (2002). *Ordu Yöresi Tarihinin Kaynakları- 2 1485 Tarihli Tahrir Defteri*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Yeni Türk Ansiklopedisi (1982). Türk Diyanet Vakfı Yayınları.
- YODER, D. (2004). Halk Yaşamı. Milli Folklor Dergisi. (Çev. Ayça Yavuz). S.63
- Ziya Gökalp. (1972). *Türk Töresi*. İstanbul: Akın Yayınları.

ONLINE KAYNAKLAR

- <http://www.tr.wikipedia.org> (21.11.2015)
<http://www.fatsa.gov.tr> (20.10.2015)
<http://www.golkoy.gov.tr> (20.10.2015)
<http://www.gulyali.gov.tr> (20.10.2015)
<http://www.gurgentepe.gov.tr> (20.10.2015)
<http://www.kabduz.gov.tr> (20.10.2015)
<http://www.kabatas.gov.tr> (20.10.2015)
<http://www.korgan.gov.tr> (20.10.2015)
<http://www.kumru.gov.tr> (20.10.2015)
<http://www.mesudiye.gov.tr> (20.10.2015)
<http://www.ordu.bel.tr> (20.10.2015)
<http://www.ordu.gov.tr> (20.10.2015)
<http://www.ordukulturturizm.gov.tr> (24.10.2015)
<http://www.orduulubey.gov.tr> (20.10.2015)
<http://www.persembe.gov.tr> (20.10.2015)
<http://www.tdk.gov.tr> (20.10.2015)
<http://www.unye.gov.tr> (20.10.2015)
<http://tez.yok.gov.tr> (11.12.2015)

EKLER**EK 1: KAYNAK KİŞİLER LİSTESİ**

Çalışma kapsamında görüşme yaptığımız kaynak kişilere ait bilgiler aşağıdaki tabloda verilmiştir:

KAYNAK Kişi NUMARASI	ADI-SOYADI	YAŞI	DOĞUM YERİ	ÖĞRENİM DURUMU	İKAMET ADRESİ	KİMDEN DİNLEDİĞİ	DERLEME YERİ	DERLEME TARİHİ
1	Sebahattin CAN	60	Ordu	Ortaokul	Gökömer Mah.	Büyüklerden	Gökömer Mah.	10.03.2015
2	Alaattin GÜL	74	Ordu	İlkokul	KumbaşıMah.	Büyüklerden	Kumbaşı Mah.	14.02.2015
3	Mevlüt ARSLAN	53	Ordu	Lise	Güzelyalı Mah.	Babasından	Boztepe Mah.	21.07.2014
4	Ertuğrul DİLMEN	45	Ordu	Üniversite	Bahçelievler Mah.	Büyüklerden	Uzunmahmut Mah.	21.04.2015
5	Fikri KIRCA	59	Ordu	Üniversite	Akyazı Mah.	Dedesinden	Nizamettin Mah.	18.05.2015
6	Enis UZUNLAR	62	Ordu	Üniversite	Yenimah.	Büyüklerden	Bayramlı Mah.	01.05.2015
7	Mustafa AKKUŞ	67	Ordu	İlkokul	Yenimah.	Babasından	Gökömer Mah.	15.08.2014
8	Fahri BAŞ	57	Ordu	Lise	Almanya	Büyüklerden	Sağırlı Mah.	10.07.2015
9	Osman ALTUNIŞIK	54	Ordu	Üniversite	Akyazı Mah.	Büyüklerden	Osmaniye Mah.	27.05.2015
10	Turan EFENDİOĞLU	56	Ordu	Üniversite	Şirinevler Mah.	Büyüklerden	Karacaömer Mah.	22.09.2015
11	Ahmet ŞAŞMAZ	47	Ordu	Lise	Yenimah.	Büyüklerden	Gökömer Mah.	19.08.2014
12	Hayati GÜRSOY	63	Ordu	Üniversite	Durugöl Mah.	Büyüklerden	Akpınar Mah.	17.10.2014

13	Mustafa KURUCU	42	Ordu	Üniversite	Şahincili Mah.	Büyüklerden	Karaağaç Mah.	17.10.2014
14	Ali Kemal ERTUĞRUL	36	Ordu	İlköğretim	Gökömer Mah.	Büyüklerden	Saraycık Mah.	26.09.2015
15	Avni İŞBAKAN	71	Ordu	Üniversite	Ramadan Mah.	Büyüklerden	Ramadan Mah.	19.03.2015
16	Zihni AĞCA	77	Ordu	İlkokul	Ilıca Mah.	Babasından	Ilıca Mah.	29.04.2015
17	Hüseyin KÜÇÜK	86	Ordu	İlkokul	Güzelyalı Mah.	Büyüklerden	Düz Mah.	14.11.2014
18	Resul ŞAHİN	58	Ordu	Lise	Şirinevler Mah.	Büyüklerden	Şenyurt Mah.	08.08.2016
19	Nilüfer ÜÇGÜL	39	Ordu	Lise	Yarışlı Mah.	Annesinden	Doğanköy Mah.	18.01.2017
20	Kenan SAYILIR	41	Ordu	Üniversite	Karacaömer Mah.	Büyüklerden	Konaklı Mah.	25.01.2017
21	Atilla TÜRK	39	Ordu	Üniversite	Efirli Mah.	Büyüklerden	Çavdar Mah.	17.07.2017
22	İbrahim ESEN	58	Ordu	Üniversite	Akyazı Mah.	Büyüklerden	Çakırlı Mah.	09.06.2016
23	Ahmet TEMÜR	80	Ordu	İlkokul	Esenli Mah.	Babasından	Esenli Mah.	11.08.2014
24	Cemal AKSOY	77	Ordu	İlkokul	Esenli Mah.	Büyüklerden	Esenli Mah.	11.08.2014
25	İdris ENGİN	68	Ordu	İlkokul	Karşıyaka Mah.	Büyüklerden	Bayramlı Mah.	17.08.2015
26	Medet CÖRÜT	72	Ordu	İlkokul	Ayrılık Mah.	Babasından	Ayrılık Mah.	10.08.2015
27	Ahmet YİĞİT	72	Ordu	İlkokul	Kestane Mah.	Büyüklerden	Ayrılık Mah.	10.08.2015
28	Nafiye YİĞİT	75	Ordu	Okuryazar	Ayrılık Mah.	Babasından	Ayrılık Mah.	10.08.2015
29	Bahri AKBULUT	54	Ordu	İlkokul	Kestane Mah.	Büyüklerden	Kestane Mah.	10.08.2015
30	Nevzat YEŞİLALAN	60	Ordu	Lise	Kökenli Mah.	Büyüklerden	Kökenli Mah.	10.04.2016

31	Selim BÜYÜKBAYRAM	55	Ordu	Üniversite	Ankara	Büyüklerden	Kökenli Mah.	07.08.2016
32	Emin YÜCEL	68	Ordu	Lise	Özlu Mah.	Büyüklerden	Özlu Mah.	26.08.2016
33	Hamdi AYDIN	77	Ordu	Ortaokul	Kayadibi Mah.	Büyüklerden	Kayadibi Mah.	20.09.2016
34	Ali YILDIZ	56	Ordu	Ortaokul	Tuzak Mah.	Büyüklerden	Tuzak Mah.	17.03.2016
35	Hüseyin SARI	35	Ordu	Üniversite	Yenimah.	Büyüklerden	Derinçay Mah.	05.06.2016
36	Selahattin YILMAZ	61	Ordu	İlkokul	Demircili Mah.	Büyüklerden	Demircili Mah.	25.10.2015
37	Fatma ENGİN	66	Ordu	İlkokul	Karşıyaka Mah.	Büyüklerden	Bahariye Mah.	28.07.2016
38	Zekai AK	57	Ordu	Üniversite	Şahincili Mah.	Büyüklerden	Kösebucağı Mah.	21.09.2016
39	Onur ÇAKICI	24	Ordu	Üniversite	Şahincili Mah.	Babasından	Karakışla Mah.	17.08.2015
40	Mustafa EFİLOĞLU	46	Ordu	İlkokul	Koçucuvaz Mah.	Büyüklerden	Koçucuvaz Mah.	14.07.2015
41	Orhan EKER	45	Ordu	Lise	Cumhuriyet Mah.	Büyüklerden	Ohtamış Mah.	24.12.2016
42	İsa YILMAZ	33	Ordu	Üniversite	Şahincili Mah.	Büyüklerden	Şeyhler Mah.	06.05.2017
43	Ahmet KARACA	58	Ordu	Üniversite	Şarkıye Mah.	Büyüklerden	Elmaçukur Mah.	16.07.2015
44	Tuna ESELİOĞLU	52	Ordu	Üniversite	Subaşı Mah.	Büyüklerden	Eceli Mah.	10.05.2016
45	Muzaffer GÜNAY	61	Ordu	Üniversite	Şahincili Mah.	Büyüklerden	Şeyhler Mah.	25.08.2014
46	Mithat BAŞ	69	Ordu	Üniversite	Karşıyaka Mah.	Büyüklerden	Şarkıye Mah.	31.07.2014
47	Mustafa GÜNEYLİ	36	Ordu	Lise	Cumhuriyet Mah.	Dedesinden	Cumhuriyet Mah.	27.06.2015

48	Hasan DEMİR	74	Ordu	İlkokul	Edirli Mah.	Büyüklerden	Edirli Mah.	27.06.2015
49	Ali KIZIL	81	Ordu	İlkokul	Danışman Mah.	Büyüklerden	Danışman Mah.	27.06.2015
50	Mustafa ÇALIK	57	Ordu	Lise	Kapılı Mah.	Büyüklerden	Kapılı Mah.	28.06.2015
51	Bekir KARAKOÇ	66	Ordu	İlkokul	Köklük Mah.	Büyüklerden	Köklük Mah.	28.06.2015
52	Mebrure ERTURUL	84	Ordu	İlkokul	Yeni Mah.	Babasından	Bayramlı Mah.	12.08.2014
53	Mehmet Ali ÖZBAY	82	Ordu	İlkokul	Bayadı Mah.	Büyüklerden	Bayadı Mah.	12.08.2014
54	Cafer DEMÜR	68	Ordu	Üniversite	Bahçelievler Mah.	Büyüklerden	Saraycık Mah.	16.08.2014
55	Muhammet KAYA	46	Ordu	Ortaokul	Çökek Mah.	Büyüklerden	Çökek Mah.	21.07.2014
56	Mustafa EFİL	58	Ordu	İlkokul	Çaldere Mah.	Büyüklerden	Çaldere Mah.	21.07.2014
57	Hatice YÜRÜR	77	Ordu	Okuryazar	Yukarıdüğencili Mah.	Büyüklerden	Yukarıdüğencili Mah.	21.07.2014
58	Behice GÜMÜŞ	47	Ordu	İlkokul	İstanbul	Babasından	Tuzak Mah.	22.07.2014
59	Mehmet BEZMEK	44	Ordu	Ortaokul	Çavdar Mah.	Büyüklerden	Çavdar Mah.	22.07.2014
60	Dursun AKBALIK	73	Ordu	Ortaokul	Pelitözü Mah.	Büyüklerden	Pelitözü Mah.	10.10.2014
61	Mutlu GÜNDÜZ	26	Ordu	Üniversite	İstanbul	Dedesinden	Güzelyurt Mah.	10.10.2014
62	Kani AKDİ	37	Ordu	Üniversite	Bucak Mah.	Dedesinden	Özlü Mah.	26.08.2015
63	Uğur ÇELENK	36	Ordu	Üniversite	Şahincili Mah.	Büyüklerden	Damarlı Mah.	26.08.2015
64	Ahmet TEMUR	78	Ordu	Lise	Fatih Mah.	Babasından	Fatih Mah.	10.10.2014

65	Mustafa ÖZDEMİR	64	Ordu	İlkokul	Yeni Mah.	Büyüklerden	Sarıca Mah.	26.08.2015
66	Şinasi TEPE	55	Ordu	Üniversite	Bahçelievler Mah.	Büyüklerden	Tepealtı Mah.	12.07.2014
67	Ali Rıza AYDIN	86	Ordu	İlkokul	Piraziz	Babasından	Piraziz	12.07.2014
68	Özen DEMİR	41	Ordu	Üniversite	Saray Mah.	Dedesinden	Işıktepe Mah.	16.08.2016
69	Ekin AÇIKGÖZ	40	İzmir	Üniversite	Cumhuriyet Mah.	Büyüklerden	Cumhuriyet Mah.	22.09.2016
70	Necmi KOÇ	63	Ordu	Üniversite	Şahincili Mah.	Büyüklerden	Cumhuriyet Mah.	22.09.2016
71	Mustafa TIRYAKI	84	Ordu	İlkokul	Yukarı Karlitepe Mah.	Babasından	Yukarı Karlitepe Mah.	14.04.2015
72	Hasan CON	58	Ordu	İlkokul	Devecik Mah.	Büyüklerden	Devecik Mah.	14.04.2015
73	Hüseyin KIR	57	Ordu	Üniversite	Karapınar Mah.	Büyüklerden	Karaağaç Mah.	17.10.2014
74	İhsan ÇAPA	51	Ordu	İlkokul	Karacaömer Mah.	Büyüklerden	Özlükent Mah.	19.10.2014
75	Murat KÖMÜR	35	Ordu	Üniversite	Cumhuriyet Mah.	Büyüklerden	Gülbahçe Mah.	21.11.2015
76	Dursine SATILMIŞ	45	Ordu	Lise	Tepe Mah.	Büyüklerden	Tepe Mah.	21.11.2015
77	Mehmet EVİN	37	Ordu	Lise	Yarbaşı Mah.	Büyüklerden	Yarbaşı Mah.	21.11.2015
78	Şit GÖV	65	Ordu	İlkokul	Almanya	Büyüklerden	Konaklı Mah.	22.11.2015
79	Kamil İŞBAKAN	71	Ordu	İlkokul	Ramazan Mah.	Büyüklerden	Ramazan Mah.	19.09.2014
80	Hilmi GÜNBEY	72	Ordu	Ortaokul	Tepeköy Mah.	Dedesinden	Tepeköy Mah.	19.09.2014
81	Selim ATAŞ	52	Ordu	Lise	Günpınarı Mah.	Büyüklerden	Günpınarı Mah.	25.09.2014

Tablo 4: Kaynak kişiler listesi

EK 2: RESİMLER LİSTESİ

Resim 1: Ordu'nun Boztepe'den görünüşü

Resim 2: Altınordu Kiraz Limanı Mahallesi'nden bir görünüm

Resim 3: Altınordu Gökömer Mahallesi'nden bir görünüm

Resim 4: Eskipazar Evliyası

Resim 5: Altınordu Hatipler Mahallesi'ndeki İki Kardeşler'in mezarları

Resim 6: Kökenli Evliyası

Resim 7: Kutlu Doğmuş (Kutlu Baba) Türbesi

Resim 8: Emir Kümbet Türbesi

Resim 9: Aybastı Perşembe Yaylası'ndaki Kümbetler Mezarlığı

Resim 10: Demirci Hocaazade Mehmet Efendi

Resim 11: Mesudiye'deki Eriçok Tepesi

Resim 12: Çamaş'taki Gelin Kayası

Resim 13: Halil TATLIGÜL Hoca

Resim 14: Fatsa'daki Gaga Gölü

Resim 15: Sarmaşık Efsanesinin yaşandığı yer

Resim 16: Kabadüz'deki Gelin Kayaları

Resim 17: Kurul Kalesi

Resim 18: Akkuş'un Çökek Mahallesi'nden bir görünüm

Resim 19: Akkuş'un Çaldere Mahallesi Merkez Camisi

Resim 20: Akkuş'un Argan Yaylası'ndan bir görünüm

Resim 21: Aybastı ilçesinin genel görünümü

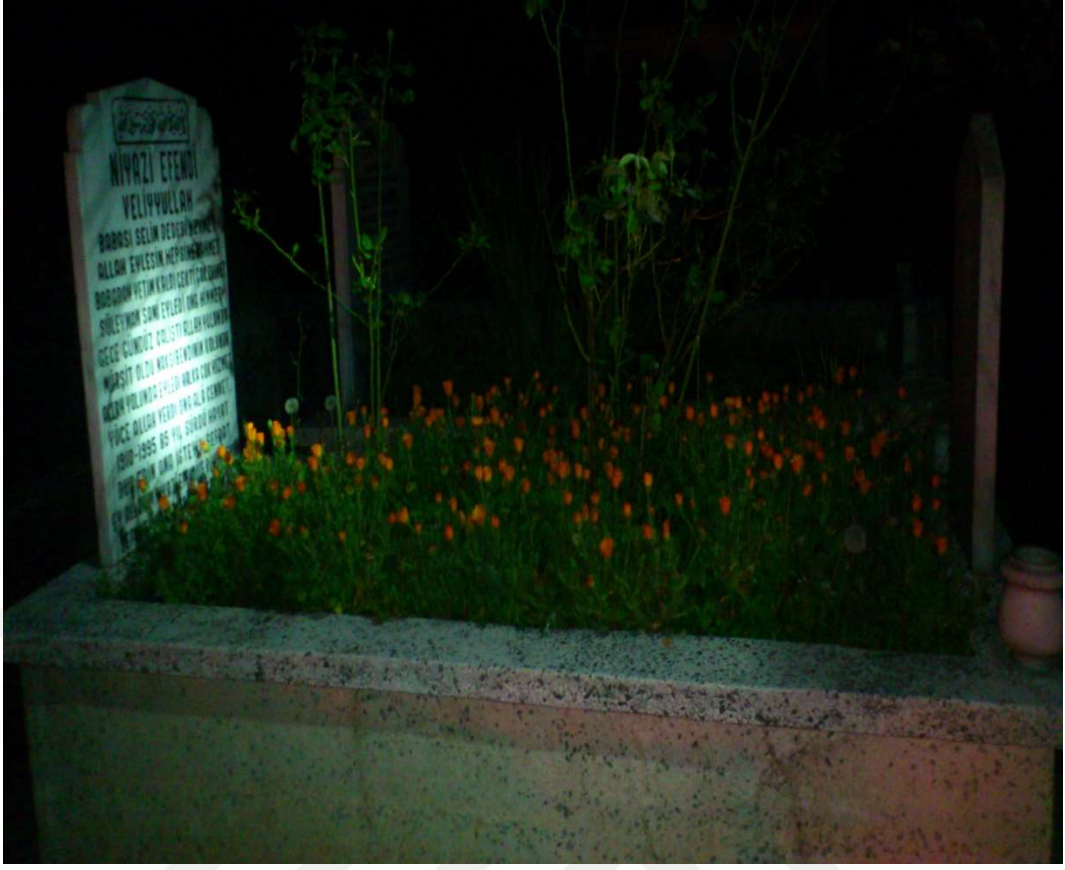
Resim 22: Gököy'deki Çermik Gölü

Resim 23: Gülyalı (Ebulhayr) ilçesinin genel görünümü

Resim 24: Gölköy'ün Damarlı'daki Veli Hatip Hazretlerinin mezarı

Resim 25: Şih Hoca'nın (Şeyh İmam) mezarı

Resim 26: Gülyalı'daki Hüsem Dede Mezarlığı

Resim 27: Ünye'deki Yunus Emre Türbesi

Resim 27: Kabataş'taki Şidlü Dede/Şid(Şit) Abdal Türbesi

Resim 28: Kabataş'taki Gülbahçe Mezarlığı

Resim 29: Derviş Salih'in Türbesi

Resim 30: \u015eeyh Abdullah'ın T\u00fcbesi

Resim 31: Atmaca Kalesi

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı-Soyadı	Erol AKKUŞ
Doğum Yeri-Tarihi	Ordu-1978
Eğitim Durumu	
Lisans Öğrenimi	Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği
Yüksek Lisans Öğrenimi	Ordu Üniversitesi Türk Halk Edebiyatı Tezli Yüksek Lisans Bölümü
Bildiği Yabancı Diller	İngilizce
Bilimsel Faaliyetleri	-
İş Deneyimi	
Stajlar	-
Projeler	Ordu Efsaneleri (Ordu Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinatörlüğü TS-1401 numaralı proje)
Çalıştığı Kurumlar	1. MEB Ordu Ulubey Vali Çetinkaya İlköğretim Okulu (2000-2003) 2. MEB Ordu Merkez Kumbaşı Fatma Mağden İlköğretim Okulu (2003-2010) 3. MEB Ordu Altınordu Gazi Ortaokulu (2010-...)
İletişim	
E-Posta Adresi	akkuserol@hotmail.com